

Sborník historického kroužku.

Časopis historický.

Majitel a vydavatel:
Družstvo Vlast v Praze.

Odpovědný redaktor
Dr. František Stejskal.

Ročník XXIII. 1922.

V Praze 1922.
Tiskem knihtiskárny družstva Vlast v Praze.

OBSAH ROČNÍKU XXIII.

Jos. Salaba: Čechy r. 1608 a 1609 a Petr Vok z Rožmberka	1—16
Dr. Klement Šebesta: Z dějin milevského opatství	16—19
Aug. Neumann: Ztracené středověké kroniky moravské	20—42, 106—114
J. Hille: K dějinám moru v Čechách r. 1680	42—48
Klemens Minařík: Stanovy pro znojemské klarisky z r. 1436	48—55
Jos. Jaroš: Výpisy z Kalendáře historického 1780—1787	56—58
Dr. Frant. Stejskal: „Zlatá bulla“ Ferdinanda I. o arcibiskupství Pražském z roku 1562	58—64, 71—79
Frant. Tischer: Katalog jesuitského gymnasia v J. Hradci od založení až do sklonku 17. věku.	65—71
Dr. Frant. Stejskal: Rozsudky r. 1621	80—103
Fr. Štědrý: Vsechlapy v dekanátu žateckém	103—106
Fr. Frant. Stejskal: Bulla Pia IV. o obnově arcibiskupství Pražského 1561	114—117
Dr. Vinc. Oehm: Matrika Staro-Boleslavská 1682—1730	117—126
J. P. Hille: Zádusní počet kostela Volenického u Strakonice	126—127
Posudky	64, 127—128

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU

Čechy r. 1608 a 1609 a Petr Vok z Rožmberka.¹⁾

Jos. Salaba.

(Předběllohorských kapitol číslo II.)

Víme, že majestát Rudolfův z r. 1609 je u nás následkem a v přímé příčinné souvislosti s událostmi r. 1608. K bližšímu poznání dvou těchto velmi pozoruhodných let chci zde podati některé nové, neznámé či málo doceněné a povšimnuté detaily,²⁾ o věcech i osobách. Materiál tuto poskytuje archiv Třeboňský, zejména však současný Třeboňský archivář a rožmberský historik V. Březan (ve svém Životu P. V. z Rožmberka).

Je známo, že v bojích Rudolfa II. s jeho bratrem Matyášem o trůn r. 1608 spojili se Rakušané i Moravané s Uhry a tím i s Matyášem, naléhajíce na Rudolfa II., by potvrdil mír vídeňský a žitvadorocký (s Uhry a Turky) z r. 1606, od Matyáše uzavřený. Mezi Moravany vynikal Karel z Žerotína, mezi Rakušany Eras. Černembl, hr. ze Štaremberka a H. Vilém z Celkinku, jakož i Štangel, hr. z Fürstenberka na Vitorazi a hrabě ze Sulon. Moravané poslali českým stavům vyzvání („pod 30 pečetmi“), by se k nim připojili. Zatím vpadnul i Matyáš s jízdou uherskou atd. do Čech, kdež v červnu nařízena zemská hotovost („pátý osedlý“ s rytířskou jízdou), a vedena ku Praze, kamž i Matyáš přitáhnul. Ale již 24. června přijel arcikníže Maxmilian z Vídně do Prahy „k spokojení svých bratří“, což se mu, jak známo, zdařilo. Matyáš táhl hned zase již 27. června třemi proudy s vojskem opět z Čech k Moravě, a to přes Čáslav, Pardubice, sám pak „s korunou uherskou“ přes Tábor do Soběslavi, (kdež mu však P. Vok vstříc nevyšel) a na Jindř. Hradec. Valoni táhli teprve o tři neděle později přes panství novohradské ven z Čech jižních.

Čechové byli, jak známo na počátku r. 1608 dosti dlouho nerozhodnuti. Zval je Matyáš 16. března na sněm do Čáslavi. Rakušané i Moravané naléhali, by se připojili k nim a k Matyášovi. A Rudolf II. dvakráte (31. března a 7. května) nařizoval jim zemskou hotovost. Jak se zachovají Čechové a zejména čeští protestanté i kam se připojí?

Přední z nich Petr Vok z Rožmberku byl, jak už jinde poznamenali, ve starém i důvěrném přátelství k Volfovi Novohradskému z Kolovrat,³⁾ který jakožto katolík a přední zemský úředník

¹⁾ K vůli úspoře místa i času piši budoucně toliko zkratku: P. Vok z R.

²⁾ Ohledně literatury atd. viz Lumír 1922.

³⁾ Dojížděl k němu sám též na Lnáře, na př. r. 1599, 1601 (ve věcech rodinných); od r. 1605 (10. — 13. X.) k poradám politickým.

i rádce Rudolfa II., náležel k vůdcům katolíků a stoupenců Rudolfových v Čechách.

Vlákno se snulo již dlouho: i u nás od r. 1606. Týž Kolovrat prodlévaje od 24. ledna 1606 u P. Voka, byl náhle „citován pro uherské věci a 27. do Prahy večír odjel“. Ve dnech 5. až 7. dubna byl v Třeboni opět, 13. a 20. pak císařskými komisaři přibyli do Třeboně známý Adam Longin z Valdštejna a Karel z Liechtenštejna „na poště asi v 8 koních“. P. Voka vidíme od 31. srpna do 10. září ve Lnářích u jeho starého přítele Kolovrata. Ale již 13. října přijel na 3 dny k P. Vokovi na Třeboň jiný jeho starý přítel i souvůrec, slavný Kar. ze Žerotína za Moravany, se starým svým kaplanem Jindřichem Švorcem: a 16. října za Rakušany byli tu Černembl a Fürstenberk. R. 1607 porady rostly. V červenci (7.) prodléval v Třeboni nejv. komorník Ad. ze Šternberka, měsíc po té pak týž, dále jeho švagr onen Volf N. Kolovrat a Vilém Slavata z Hradce. Hned po té jel P. Vok 12. srpna an dva dny k Slavatovi do Hradce a 13. září ke Kolovratovi na Lnáře. Ale 26. srpna přišel též posel od Jiřího, markrabě Krňovského, protestanta ze Slezska.

Politické a politicko-náboženské události r. 1608 šly ještě rychleji. V lednu (12.) jménem Budovcovým k P. Vokovi přijel tchán jeho syna Přech z Hodějova (též za Moravany vůbec i zvláště za Viléma z Roupova), 1. února pak Budovec sám z porady s Theobaldem Švihovským na Horažďovicích. Ale i Rudolf II. vyslal do Třeboně téhož Volfa N. z Kolovrat (počátkem ledna), 25.—27. ledna a opět 23. března pak svého štolmistra Adama⁴⁾ Long. z Valdštejna. A již zase 5. února přijel do Třeboně k P. Vokovi Slavata, který hned den po té odjel „do Moravy na sněm pro uherské věci“, jako císařský legát a komisař, získat Moravany, by přijeli na sněm do Prahy. Ale politická tato misse a vůbec vyjednávání toto na Moravě se Slavatovi nezdařily. V dubnu vrátil se domů a 8. navštívil P. Voka, „a tu dlouho spolu mluvili: Moravané přičiny, že přijeti nemohou, položili. Jel zase ten den.“ Vedle vlivů katolických přátel P. Vokových (jmenovaní už Kolovratové, Šternberkové a Valdštejni), kteří byli současně nejvyššími úředníky zemskými a rádci Rudolfa II., s nímž byl P. Vok od r. 1599 v otevřeném přátelském poměru i smířen, byl to, zdá se i tento politický referát Slavatův, který působil na rozhodnutí P. Voka. I Ferdinand Šlik byl v těchto dnech v Třeboni opět.

Všecka tato politická jména, v tuto vážnou dobu u P. Voka seskupená, ukazují, že se tehdy v Třeboni čile politicky vyjednávalo a že se všechny strany horlivě namáhaly, by P. Voka získaly do svého tábora: Moravané⁵⁾ a Rakušané⁶⁾ (Matyáš stál v pozadí)

⁴⁾ Slavata byl v Třeboni 21.—23. srpna 1606, 1607 (18. února) P. Vok hned po té u něho v Hradci (26. srpna 1606).

⁵⁾ I tento Valdštýn těšil se důvěře P. Vokově, neboť ho vidíme v Třeboni i 17. února; a 29. přijel sem na 2 dny Hanibal Valdštýn, nejvyšší mincmistr — návštěvy to před tím z denaprosto neobvyklé. — Zdá se ostatně, že i přítomnost křižovníka Lacka ze Šternberka s P. Vokovým synovcem Janem Zrinským v Třeboni v těchto dnech s tím vším nějak souvisela.

⁶⁾ Generálního sněmu, započatého 14. dubna 1608 v Praze, Moravané a Slezáci se nesúčastnili, tak že „z rozola šel“. Nebo Moravané proti Berkovi (zem. hejtmánovi na Moravě) a praktikám jiným zasadivše se o své svobody a

i čeští katolíci, kteří zůstali věrni Rudolfovi II. i sám jeho dvůr. Vše toto odehrávalo se před generálním sněmem r. 1608 v Praze, který se měl sejíti 14. dubna. Ale ježto Moravané zůstali neoblomní a do Prahy nepřišli, a poněvadž Matyáš stál s vojskem uherským již u Znojma, přibíraje Moravany a Rakušany; a protože i konečně první vojenská výzva Rudolfova 31. března v Čechách nalezla zatím málo ohlasu dosud: jeli 25. dubna týž Volf Novohradský s Joachimem a Karlem z Kolovrat, s panem z Klenového (nejv. písařem zemským) a Divišem Markvartem z Hrádku na Třeboň k P. Vokovi, odtud ku známému Slavatovi do Jindřichova Hradce, kdež našli nejvyš. komorníka Adama Bechyňského ze Sternberka (od r. 1605 polopříbuzného se Slavatou) a po té všichni ke Znojmu, s Matyášem vyjednávat jménem Rudolfovým.

P. Vok se konečně rozhodnul: pro Rudolfa. Poslal do Prahy 29. dubna svého služebníka Chrápka s listy k Moravanům, kteří právě naléhali na české strany ku spojení s nimi i s Matyášem. Že byla tato odpověď zamítavá, víme nejen z dopisů Žerotínových, ale i z fakt, jež brzy po té následovala. Již 7. května vyzval Rudolf Čechy znovu „o veřejnou hotovost“. Ale teprve 10. června vyslal P. Vok četný svůj lid pěší i jízdný k Milčínu. Bechyňský kraj ještě váhal. V Čechách se stále ještě vyjednávalo. Příklad P. Voka však rozhodnul. Sbíráno vojsko, a to pro Rudolfa, jemuž zůstali Češi všichni věrni. Další události — pochod Matyášův ku Praze a tu jeho smír v Libni s Rudolfem vlivem jich bratra Maxmiliana⁹⁾ jsou známy.

R. 1608 vliv Budovcův přímo nevystupuje. Kam táhnul Budovec? K Moravě; svým protestantským smýšlením i svými příbuzenskými styky, jak víme odjinud. Proč tedy zůstal i on věren Rudolfovi? Patrně tu působil vliv i rozhodnutí se P. Voka. A Budovec, nechtěje rušiti jednoty, se P. Vokovi podrobil. Rožmberk byl přece jen nejbohatší i nejmocnější muž strany — vedle Smiřického.

Proč se rozhodnul P. Vok pro Rudolfa? Byl to patrně, jak viděli jsme, vliv jeho katolických přátel i styk s Rudolfem, jemuž více důvěřoval, než Matyášovi. Rudolf naléhal silně v Třeboni svými vyslanci a přímo; Matyáš méně, málo a ne přímo, leč ústy svých spojenců, Moravanů a Rakušanů. Mimo to působil též jistě na P. Voka důvod legitimacy: P. Vok, přímý voják, který nemohl v sobě

práva, sněm drželi v Evančicích“. Ale již před tím, opustivše sněm v Brně, „sjezd na Slavkově drželi a tam zavřeli na tom, aby předně spravedlnosti, řádu, práva a vejsad svých hájili, i svobody a náboženství, i také Matyáše za pána a ochránce podle Uhrů a Rakušanů podnikli, pročež ihned do pole veřejně se strojíti.“

⁷⁾ Z četných návštěv rakouské šlechty, jež se právě tehdy v březnu, v dubnu a květnu vystřídaly na Třeboni, nutno souditi, že Rakušané naléhali na P. Voka, by on a jeho strana připojili se k nim. H. Vilém z Celkinku tehdy vedl 2000 rakouských střelců přes Velešín a Budějovice na pomoc Matyášovi.

⁸⁾ Krajsí hejtmané Bechyňští nevěděli o této jeho politické missi ani o tom, že Matyáš vyslal mu vstříc k bezpečnému průvodu uherskou jízdu od Prahy. A tak když tato vtrhla odtud na Tábořsko, „domnívali se, že miní v kraji škoditi, našeho lidu popudili proti nim a tudy ničemně jej zavedli“. Mezi Poříčí a Nespékami svedena s ní 26. června bitva, kde mnoho Čechů zbytečně padlo.

potlačiti všecken rodinný konservatismus, měl za to, že je lepší, závaznější a silnější majestát legitimního panovníka, než podpis revolučního vzdorokrále. Měl pravdu?

* * *

Vývoj nábožensko-politických věcí veřejných, jež se v Čechách po té r. 1608 a 1609 odehrávaly, známe. Jistě však byl podle vyličeného vliv P. Voka na události r. 1608 a 1609 mnohem větší, než jak jsme se posud domnívali dle vyprávování Gindelyho. Předáci strany Matyášovy, Žerotín, Černembl a Starhenberg, 1608 23. července „navracující se, po uzavřených smlouvách a stvrzených, domů, na Třeboň přijeli a P. Voka navštívili.“ Byla tu politická debatta; vyprávěli o těchto jednáních a zajisté se ho znovu a ústně tázali, proč se připojil k Rudolfovi a nikoli k nim. I tato návštěva ukazuje vliv P. Voka na tehdejší politické běhy. Druhého dne sám Matyáš přijel do Soběslavi, města P. Vokova; tento ho však nevitál — také tedy politické znamení v době, kdy tolik vládla etiketa.

Brzy po té ještě r. 1608 nastaly přípravy a politické porady pro sněm r. 1609. Od 28. srpna 1608 do 1. září prodléval týž Volf N. z Kolovrat v Třeboni. A hned zase 2. září přijel sem Slavata s Fürstenberkem. P. Vok sám odebral se k politické poradě na Lnáře, jež s jízdou trvala od 8. do 19. září a které se účastnili nejvyšší úředníci zemští: nejv. purkrabí Ad. ze Šternberka, nejv. komorník týž Volf z Kolovrat, nejv. sudí Ad. Longin z Valdštejna, jakož i sudí dvorský J. Jiří ze Švamberka. Již tyto dvě okolnosti — délka návštěvy, jakož i návštěvníci prozrazují, že jednalo se tu o politickou poradou, a to velmi důležitou, snad směrodatnou. A zas již 20. září vidíme opět v Třeboni Jáchyma z Kolovrat, od 22. do 25. Slavatu s rodinou a od 27. do 30. září Budovce. A zase rakouská šlechta a týž H. Vil. z Celkingu, z Puchheimu (18. X.), pak Černembl se svým strýcem, od 17. do 21. listopadu Hofman se švákrem, Joachimem z Kolovrat a z Puchheimu; a tu v noci vyvezli z Třeboně 90.000 tolarů. A přijížděli sem aspoň synové a manželky předních politiků se vzkazy a listy od otců: syn nejv. purkrabí (2.-12. XI.), Adam Budovec (16.-22. XI.) a Johanka Švihovská z Horažďovic několikráte. Hofmann odtud odjel do Moravy. Také politický agent P. Vokův, Jan Lucanus „geometra, architectonicus a krigsman“, odjel odtud s politickou missí 29. října a od 15. do 21. listopadu prodléval tu sám Krist. z Anhaltu, gubernátor v Hořejším Faltzu“, s průvodem po ten čas knížecky ctěn byv“; zpět ho vyprovázal politický sekretář P. Vokův Hock. I tyto četné a pozoruhodné konexe s předními politiky zahraničními ukazují na tehdejší politický význam i vliv tohoto Rožmberka, přijíždějí totiž pro jeho stáří i vznešenost k němu. A tak se Třeboň stává pomalu důležitým politickým bodem.

Dne 6. listopadu 1608 konal se sjezd krajský na Táboře, k němuž Rudolf za císař. komisaře jmenoval P. Voka a Slavatu, který, poněvadž se ho P. Vok nesúčastnil, podal mu o něm, vraťce se 10. listopadu skrze Třeboň, referát. A nová politická po-

rada konala se tu u P. Voka 30. prosince. Nejvyšší úředníci zemští (nejv. purkrabí Ad. ze Šternberka, nejv. sudí Ad. L. z Valdštejna, Slavata a Tiburci Žďárský na Kladnu, člen soudu zemského) přijeli tentokrát „v příčinách pilných“ k P. Vokovi, dobře trakťování dle svého stavu, a „odjeli zase nazejtří“, (Březan zúmyslně nepraví, v čem spočívala ta jejich komise, a odvolává se jen na tehdejší akta zemská, jakožto na věc známou; tedy patrně rázu nábožensko-politického.

Sněm r. 1609 v Praze otevřen již 28. ledna. Před ním do Třeboně sem přijeli: 7. ledna týž Volf s Jáchymem a Henrychem z Kolovrat a křižovník Lacek ze Šternberka. Se strany druhé vidíme tu 9. — 10. — 13. ledna J. Jiřího ze Švamberka a Linhartu Colonu z Felzu (ve věcech dědických i politických), od 21. do 23. ledna pak sama známého Budovce s Přechem Konopištským z Hodějova.

A tak po všem tom lze říci nesporně že P. Vok z Rožmberka, Český bratr, byl tehdy důležitým pojítkem mezi stranou katolickou a protestantskou, mezi dvorem, sněmem a stavy, živlem smířčím, přimluvným a zmírňujícím, na obou stranách vlivným a respektovaným. (Za to katolíkům zemřel onen Volf N. z Kolovrat 18. ledna). Bylo správným toto stanovisko a toto jednání P. Vokovo? Jisto aspoň je, že Rakušané (na př. Althan, Puchheim a j.) nebyli s Matyášem spokojeni a chodili si stěžovat na Třeboň. (Byl tam i Štangel v únoru, pak od 6. a 17. března celý týden A. Krist z Celkingu. Teprve tehdy „pokoj učiněn mezi stavy rakouskými a králem Matyášem.“) Návštěvy Jáchyma z Kolovrat nebyly po smrti otcově než povahy politické.

P. Vok pilně sledoval průběh sněmu r. 1609 v Praze. Posílal tam politického jednatele, Jana Lukana, který 14. března a 4. dubna mu odtud přinášel zprávy. I Budovec přijel na Třeboň 7. dubna a pobyl tu 10 dní: odebral se odtud zase k Přechovi z Hodějova na Konopišť. Zatím evangeličtí stavové bez výsledku sněm 11. dubna opustili, rozjeli se a k 3. máji určili si sjezd na novoměstské radnici v Praze. Na Třeboni objevují se tou dobou návštěvy Švihovských a z Roupova, příbuzných to s Budovcem známým r. 1609.

Ze všeho je patrné, že v době té hleděl Rudolf II., jsa v úzkých, účinkovati nějak na P. Voka, by i jeho pomocí žádosti nekatolíků nějak zmírnil. Již 28. dubna poslal k němu své důvěrníky, Hanibala z Valdštejna (nejvyš. mincivníka) a 7. června Jaroslava Libštejnského z Kolovrat. Byli tu i Černemblové a jiní tehdy. Jednání se stavy evangelickými dělo se však dále, neboť nikdo z nich tentokrát nepovolil. V této napjaté situaci⁹⁾ přijeli 5. července na dva dny do Třeboně onen „Přech z Hodějova a Ostrovec z Vlašimě za potřebami obecními od stavův podobojích.“ — Tedy jaksi jejich vyslanci. Současně 7. VII. přijel z Prahy Lukan, politický jednatel P. Vokův.

⁹⁾ Karel Habsburk Štýrský, biskup Vratislavský, chystal (dle zpráv 4. a 25. května, pak 26. června) branný dpor. A na druhé straně měli stavové od června 1609 vojsko, jemuž v čelě stáli hr. Turn, J. Varlejš z Rubna a Linhart Colonna z Felzu.

Konečně Rudolf II. známý onen majestát na svobodu náboženskou podepsal. Politické pásmo z r. 1608 důsledně i se zdarem pro protestanty dotkáno. Byla tedy správnou politika míru a věrnosti P. Voka? Patrně. Tento tehdy půjčil direktorům a stavům podobojím 20.000 kop míš. grošů, jež 17. července do Prahy odvezli Kobr a Kamaret. Tehdejší návštěvám Viléma Vřesovce, Malovců, Štangla a Fürstenberka sotva lze přičítati politický význam.

Zatím vedlo se dále jednání s katolíky o narovnání a snášlivost — okolnost tehdy jistě důležitá, ač nedosti posud povšimnutá a oceněná. Se strany katolické přijel sem 27. VII. a 24. X. Jan Jiří z Vartembergu, 30. července, opat Zlaté Koruny, pak Slavata s bratrem; byť to i vždy nebyly misse politické, přece do svědčeny jsou styky přátelské s katolíky. Politický význam má návštěva (6. a 13. září) Jaroslava Libštejnského z Kolovrat (rovněž 29. října) a zvláště Re charta Starhemberka (14. září); a zdá se tak i 25. XI. s Hanibalem z Valdštejna (nejv. mincmistrem a důvěrníkem Rudolfa II.), jakož i s křižovníkem Lackem ze Šternberka (30. října). Od 7. do 11. listopadu prodléval v Třeboni legát knížete Neuburského; příčina neznáma. Se strany protestantské vidíme u P. Voka hejtmana krajského Hozlaura (24. srpna) známého Henr. Matesa z Turnu „kriksmana“ (27.—29. listopadu); švakra tuším J. hr. ze Serinu (P. Vokova synovce); na cestě k Vídni „od 22. do 27. prosince 1609 pak Budovce. Ale již 22. (až do 26.) září přijel sem opět sám onen Krist. kníže Anhaltu, smutně známý hrdina bělohorský s průvodem, jménem kurfiřta Falckého: „jměv před tím říšská jednání u císaře několik neděl“: vyprovázeli ho až na Libějovice jménem Rožmberka Fürstenberka a Lukan. Současně pak (23. září) přijeli k P. Vokovi legáti kurfiřta Falckého: jeho sekretář a Ludovicus camerarius. Mihnou se tu i kněží bratrští (17.—20. X) po učiněném srovnání s katolíky atd., čtyři měšťané pražští (neznámo proč) a dva vyslanci z Mladé Boleslavi o pomoc ku zřízení „učení literního svobodného“ tamže. (Znovu pak 13. března 1610 s Mat. Cyrusem, seniorem z konsistoře Pražské; už té doby pojal P. Vok úmysl, založiti podobný ústav v Soběslavi). Častým návštěvám Jana hr. Zrinského, jakož i hr. z Puchheimu nesluší přičítati velký politický význam.

Politický účel měla však jistě osobní návštěva r. 1610 (7.—11. ledna) známého Jiřího markraběte Krňovského. K politikům náleží též onen Jaroslav Libštejn z Kolovrat (15.—17. IV.), V. Vilém z Roupova (známý z doby „zimního krále“), ženich Aleny Švihovské z Horažďovic (17.—20. IV.); příjezd Jana Lukana (28. III) a zvláště Adama ze Šternberka (nejvyš. purkrabí) s rodinou, se Slavatou, též s Lucíí Olilí z Hradce s rodinou, s bratrem jeho a Kateřinou z Montfortu — nový to silný dědický útok ve prospěch Hradce a Slavaty (12.—14. IV.) Rok 1610 byl v první půli politicky klidný. Jednalo se zas víc o věci soukromé a o definitivní vyřízení rožmberského dědictví (na př. změnu v testamentu 27. února). P. Vok též urovnával spory Jesuitů hradeckých s tamními evangelíky (26. II) Budovec, který byl v Třeboni s Janem Jiřím ze Švamberka (29. V.—1. a 2. VI.), jakož i 15.—17. VII. se synem.

a s rodinou onoho Přecha z Hodějova, stýkal se tu se syny nejvyššího purkrabí (katolika).

* * *

Z politické korespondence P. Voka zachovalo se v Treboni dost málo. Ale ten, kdo měl politickou kancelář, kdo vysílal politické misse doma i do ciziny (zejména onoho diplomatického jednatele J. Lukana); kdo přijímal právě v oněch důležitých letech 1606—1608—1611 u sebe tolik návštěv významných politiků, a to právě před závažnými událostmi, z domova i ciziny: ten byl i sám politikem, ba středem nití oněch. Březan nepsal nám jen historii P. Voka, na základě akt, ale jako současník a přímý pozorovatel oněch věcí, naznačil i memoiry své doby, kratinké a suché, velmi prosté, ale přec jen i politické, dle své paměti i zápisků. Petitem tuto dále naznačujeme, kteří protestantští politikové i kdy P. Voka v Treboni navštívili. A v suchých oněch kalendářních datech, významných však jich osobnostmi i časovou spojitostí, obrazy se tu politicko-náboženské běhy doby, zejména let 1608 a 1609.

1. Václav Budovec z Budova r. 1608¹⁰⁾ (od 1. do 5. února, od 27. do 30. září; od 16. do 22. listopadu jeho syn Adam); r. 1609 (od 21. do 23. ledna,¹¹⁾ od 7. do 17. dubna,¹²⁾ od 22. do 27. prosince); r. 1610 (od 29. května do 2. června, od 4. do 8. října); roku 1611 (od 2., 13. a 16. do 17. června, pak 10. listopadu). 2. Henr. M. z Turnu r. 1609 (od 27. do 29. listopadu, jeho syn už 23. srpna r. 1606, 15. dubna 1607, 12. října a 8. prosince r. 1609, 12. září 1610). 3. Kristián z Anhaltu r. 1608 (od 15. do 21. listopadu), 1609 (od 22. do 26. září), r. 1611 (důležitý list 21. února); k pohřbu P. Voka vyslal r. 1612 svého zástupce). 4. Ze Žerotínů mimo Bedřicha, Jana, Jana Jětricha a Karla zvláště Karel na Náměstí, a to už r. 1589, 1591, 1596, 1602, 1604 (12. prosince), 1606 (od 13. do 16. října), 1608 (3. června) a r. 1611 (od 2. do 4. listopadu). 5. Z Kaplířů Kašpar, Vojtěch r. 1610 (k vůli Pasovským) a Pavel r. 1611. 6. Šlik Ferdinand už r. 1605, 1606 a 1608 (6. února) právě po Budovcovi.

Dále řada šlechty rakouské: na př. Eras. Černembl (r. 1603 1606, a zvláště r. 1608 (27. března, 4. května, od 17. do 21. listopadu), 1609 (7. června) a 1611 (asi od 18. března do 5. dubna); z Puchheimu Bernard od r. 1608 (17. listopadu) často, až do r. 1611 (18. dubna), Jan Reichart a Volf St. (1610); Pilgram r. 1610; z Fürstenberka od r. 1606 často až do 31. října 1611, soused na Vitorazi.

¹⁰⁾ Sněm r. 1608 započal se a vyvrcholil Rudolfovým uznáním 24 artykulů stavovských 29. května, jakož i známou smlouvou libeňskou mezi Rudolfem II. a Matyášem 25. června 1608.

¹¹⁾ Sněm r. 1609 započal se 28. ledna a byl zahájen Zdeňkem P. z Lobkovic, ač dále nedržán; základem jeho byla pobouřená nálada protestantů pro neochotu Rudolfovu, splnití daný jím slib náboženské svobody d. d. 29. května 1608.

¹²⁾ R 1609 April. 11. „evangelští stavové v Praze při sněmu v příčině náboženství nevyřídívše nic, determinovavše sobě sjezd k 3. dni máje, rozjeli se.“ Souvislost Budovcových a j. návštěv v Treboni s událostmi politickými je tímto zřejmá.

Z řad politiků protestantských uvedl jsem pouze nejznámější jména; a lze uvést i řadu dalších a menších, zemské úředníky, defensory, hejtmany krajské a j. v.

Než i četné postavy politiků katolických vystřídaly se tehdy na Třeboni.

Těž kněží bratrští r. 1609 „Octobr. 17., jevše z Prahy, po učiněném srovnání s jiným kněžstvem, navštívili J. M. pána na Třeboni, odjeli zase 20.“

Z vynikajících osobností cizích zaznamenány tyto styky: R. 1593 koncem června „kurfiřt mladý“ Hejdelberský [potomní „zimní“ král český] Fridrich některé psy lovčí na Krumlov „darem odeslal“.

Známy náš Kristián z Anhaltu byl už tehdy „gubernátor Hoř. Falce“ u tohoto Fridricha a záhy navázal s Čechy.¹²⁾

R. 1609 září 23. do Třeboně přijeli téhož kurfiřta legáti „p. Ludovicus camerarius s sekretářem kurfiřtovým“ a skoro současně se známým nám Kristiánem z Anhaltu. R. 1610 od 21. do 22. července v Třeboni byl „vyslaný od kurfiřta Hejdelberského“: a pak zase 2. srpna. Patrně byly tehdy r. 1609 a 1610 v Třeboni větší politické porady. I k pohřbu P. Voka r. 1612 dostavil se legát kurfiřta Falckého.

Saský kurfiřt Kristián, známý svým prostřednictvím mezi Rudolfem a Čechy před udělením majestátu, už r. 1603 vstoupil ve styk s P. Vokem, vyslav k němu 5. máje tři své legáty, „v příčině získání lén“ českých, hledal u P. Voka „laskavý fedruňk“. R. 1610 přijel 1. července do Třeboně l. z Kolovrat, který „provázel kurfiřta“ toho, jedoucího z Prahy od císaře - ze schůze knížat a duchovních kurfiřtů k králi Matiašovi v jednání.“

Braniborský kurfiřt Jan Jiří a Saský Fridrich Vilém i Jan Kazimír už r. 1593 listem 8. III. „vyhledávali fedruňku při p. P. Vokovi v příčině získání lén“ českých. — Od 19. do 23. listopadu 1593 byl v Krumlově „legát od kurfiřta Brandenburského“. R. 1607 26. Aug. p. Vil. Beřkovský, vyslaný od knížete Brandenburského z Jagendorfu [tedy od známého „Krňovského“], přijel na Třeboň; týž markrabě Krňovský od 7. do 11. ledna 1610 pobyl sám osobně na Třeboni a k pohřbu P. Voka r. 1612 vyslal svého zástupce.

Bádenský markrabě Jiří Filip byl v Praze u P. Voka 10. března 1601. R. 1610 Octobr 27. do Třeboně „přijeli od knížete Brunšvičského“ a dlouho tu pobyli, kníže nepřijel. (R. 1611 Aug. 28. byl v Praze s králem Matyášem a poslal r. 1612 k pohřbu P. Voka na Třeboň svého legáta.) R. 1603 Octobr 18. byl „legát Englický u J. M. pana [P. Voka v Praze] na pangetu“.

A ještě velikou řadu osob lze uvést, čehož však k vůli úspoře místa již pomijíme, ježto tuto výše uvedené doklady k důkazu úplně postačí. Nemám sice úplně přímých dokladů, leč až z r. 1611. Ale veškerá souvislost osob hrajících důležitou roli i spojitost doby a událostí pro to mluví. Ostatně poukazují ke svým pracím o letech 1608 až 1611, jež tvoří jeden celek; z nichž zejména na číslo II. (pozn. 1.).

* * *

¹²⁾ Konečně s ním pak přišel i úplně do Čech a prohrál nám Bilou Horu. Vidíme-li všechny tyto staré styky Anhaltu a Falce s protestantskými Čechy, chápeme jeho volbu r. 1619, ale nechápeme, že pak se „rozmýšlel“. Vždyť Anhalt to dávno připravoval, patrně i chtěl!

V literatuře dosavadní o r. 1608 v Čechách stále ještě postrádáme jasné odpovědi k tomu, proč se v těchto sporech bratří Habsburků Čechové a zejména i protestanté přidrželi Rudolfa, ač viděli příklad Moravanů a Rakušanů, kteří se přidrželi Matyáše s Uhry a kteří jich také stále lákali k sobě i k Matyášovi. Tak zvané důvody věcné dosud nestačí. Dal snad něco Rudolf Čechům? Sliby. A nebyl vrtkavý? Nejednal absolutisticky proti svobodám stavů (na př. kol r. 1593, i na Moravě), a proti protestantům (r. 1602)? — Matyáš však dáti chtěl, ježto jich potřeboval, a dáti musil. Zbývají tu důvody tedy postranní, a osobní; vlivy, autority vůdců. Kde? U protestantů požíval největší váhy náš P. Vok. Proč? Byl velice bohatý, měl veliké příjmy ze svých stříbrných dolů na Tábořsku (v Ratibořských Horách, Staré Vožici atd.). A měl také velikou moc: mohl si zříditi a také si držel jakési stálé vojsko ve svých pověstných rybníkářích a „pěšácích“; měl arsenál v Krumlově i pak v Třeboni, z Třeboně učinil pevnost již císařští r. 1622 nedobyli. Mimo to věnoval veliké sumy peněz na své politické akce (r. 1609 a 1611), má své politické kurýry, agenty i politickou kancelář. A jeho příslušnost k rodu v zemi prvním (jak dosvědčují i tehdejší České sněmy) nebyla ničím? Mimo to pak byl upřímný a oddaný Český bratr.

Ani však příčiny věrnosti¹⁴⁾ P. Voka k Rudolfovi r. 1608 nejsou posud dosti objasněny. Některé jsem již výše naznačil: tradiční cit legitimacy a konservatismu, důvěra k Rudolfovi a nedůvěra k Matyášovi (jehož r. 1608 ani nepřivítal, ač Matyáš táhl s „uherskou korunou“ a již usmíren s Rudolfem z Čech osobně přes panství rožmberské — snad dokonce zúmyslně — nápadná přímo beztaktčnost v kruzích těch doby tehdejší. S Rudolfem II. stál P. Vok ve stycích osobních a dobrých. Vyměňovali si dary navzájem; zvláště od doby prodeje Krumlova atd. r. 1602. K tomu však nelze pominouti ani jeho styků s katolíky, kteří měli opět vliv na P. Voka. Ukazují tu zejména na činnost onoho Volfa Novohradského z Kolovrat, V. Slavatovu, Šternberků, Valdštejnů atd. Všecky tyto síly působily na osobní rozhodnutí P. Voka. A podle jeho příkladu zachovala se i celá strana protestantská, jejížto byl rodově prvním, nejbohatším i nejmocnějším členem; většina těchto stranníků byla slabá a potřebovala příkladu i vedení, on pak byl jich skutečným náčelníkem i autoritou v rozhodnutí. Dohromady byl to celý svazek vzájemných styků a vlivů osobních [vůdců] v obou táborech, jichž spojujícím a u všech vlivným středem byl konciliantní P. Vok. po němž čekali a žádali dědictví jak katolíci, (onen Volf N. z Kolovrat se svým zetěm Janem Zrinským, synov-

¹⁴⁾ Zajisté měl P. Vok na mysli i nezdar revoluce Lobkovicovy z r. 1593. Nebo věděl o velké tíživosti Matyášově (ze zpráv z Rakous a z Německa — což je jisto) a soudil, že vznikne z ní nový a ještě větší spor mezi oběma Habsburky, z něhož bude lze vyzískati něco většího i definitivního pro protestanty a České Bratry zvláště? — I v tento důvod lze u něho věřiti, ač prvním nebyl. Větším byl zajisté vliv oněch jeho konservativních a katolických přátel již uvedených a jich četné návštěvy na jaře r. 1608 v Třeboni. Tito lidé byli i důvěrníky Rudolfa II.: Slavata byl jeho vyslancem na moravském sněmu roku 1608, onen Volf Kolovrat atd. jel 1603 vstříc Matyášovi, jakožto legát Rudolfov a přispěl ku smlouvě v Libni dosti podstatně.

cem P. Voka, Vil. Slavata, Orsini), tak protestanté (Švamberkové) Veliký zvláště význam lze přičítati oné buď nedosti jasně oceněné politické schůzi, jež se od 8. do 19. září r. 1608 odbývala na Lnářích u Volfa z Kolovrat a k níž přijel i P. Vok, ač, jsa stár i často churavkamínky a ledvinami, nerad daleko jezdil. Schůze této účastnili se nejvyšší úředníci zemští, přední státníci a vůdcové české katolické strany: onen Kolovrat (nejv. komorník), nejv. purkrabí Adam ze Šternberka, pak nejv. zem. sudí (Ad. L. z Valdštejna) a konečně J. Jiří ze Svamberka (sudí dvorský). Se Švamberkem byl až dotud P. Vok ve velkém nepřátelství, ostatní byli přátelé P. Voka a on jim prokazoval různé služby: tomuto Šternberkovi jednak ohledně Konopiště 1603 a prodal mu po té lacino Bechyň. A Volf Kolovrat, starý i osvědčený přítel P. Vokův, dostal mnohé dary od něho: na př. palác na Hradčanech, lacino od něho koupil Vimperk a Drslavice atd. Není dokonce mým úmyslem proto oněch mužů kaceřovati a snižovati. Ale život je už takový: zájmy soukromé i veřejné, ideální i hmotné se často křížují a přátelství se zakládá na vzájemných službách a úsluhách. Tento Švamberk (potomní dědic rožmberský) byl protestant, Šternberk a Kolovrat katolíky, P. Vok — jediný nezaujímající žádného úřadu — český bratr, který spojoval oba tábory.

Délka této schůze (10 dní), důležitost doby, přítomnost prvních politiků a lidí země, a to na rovno z obou táborů (katolíků i protestantů) dokazuje politické debatty a porady i důležitost té schůze. Máme právo souditi, že zde a v důsledném pokračování úvah vzájemných a událostí z jara a léta r. 1608 — jednáno o provedení slibů Rudolfových, daných r. 1608 — českým stavům, a to zvláště protestantům ve smyslu poskytnutí náboženských svobod. A jednáno tu i o provedení slibů, jež dali tito předáci katolíků a důvěrníci Rudolfa II. Petru Vokovi jakožto náčelníku protestantské strany za věrnost protestantů k Rudolfovi i za jich spojení se r. 1608 s katolíky. Zde na Lnářích smloueny kroky a přípravy pro vlastní jednání a o postupu r. 1609 a patrně tu stala se i úmluva, že tito katolíci budou věc protestantské svobody podporovati, ať informacemi, přímlovami i činy. Že slovo své splnili, dokazuje r. 1609: Rudolfův majestát a t. zv. narovnání obou táborů 1609. Obě léta (1608 a 1609) poskytují nám vůbec divadlo vzácné tehdy svornosti mezi katolíky a protestanty — obraz tak nepodobný věcem o 10 let později! — i důkaz, že popud k revoluci a válce r. 1618 přišel z ciziny; od domácích nikoli.

Jmenování tu katolíci majestátu Rudolfovu neodporovali (proti němu byl nejvíc jen Zdeň. V. Lobkovic, nejv. kancléř zemský): a naopak ono narovnání, t. j. vzájemný mír s protestanty podporovali. A samo toho faktum dokazuje, že katolíci sami dělili se tehdy na umírněné (t. zv. strana římská), kteří byli ve většině a k nimž patřili zejména Kolovratové, Šternberkové atd.; a na nesmířitelné i rozhodné (strana španělská), kteří byli dosud v menšině a ku kterým náležel i onen Lobkovic. I nutno zde s vděkem konstatovati, že tito umírnění katolíci osvědčili tehdy veliké státnické umění a neoceněný posud patriotismus, který r. 1609 obdržel s nimi vrch.

Konečné za třetí stejně málo známými a oceněnými jsou styky, vliv i autorita P. Voka v obou táborech, (jenž svou konciliantností spojoval), jeho politická činnost i zásluhy v této době tak rozhodné.

Činnost Budovcova r. 1609 je známa. Je však jisto, že před každou větší akcí přijel do Třeboně k P. Vokovi na schůze, pro politické porady, ba pokyny k vlastnímu jednání, i pro informace z tábora katolického i z Německa atd. K politické činnosti P. Vokově oné doby patří i uvedená již jeho politická kancelář se sekretářem (Th. Hockem z Zweibrucku) a diplomatickými agenty, z nichž přední byl onen technik a stavitel vlašský J. Lukan. Obraz této zvýšené, ač zakryté činnosti P. Voka vidíme zvláště v letech 1608 a 1609, před i po majestatu. Zde u něho střídají se tehdy návštěvy i schůze předních politiků obou stran z Čech a Moravy, kurýrové Unie z Německa a z Rakous. A on sám zas též vysílá politické jednatele (často i své úředníky a důvěrníky přední), jakožto své legáty do Prahy, Německa a Rakous. V Třeboni bylo r. 1608 a 1609 jakési vedlejší (protestantské) středisko politické, kam sbíhaly se četné i důležité nitky. Bohatý i mocný ten Rožmberk, na jehož kšaft a dědictví těšilo se tolik lidí, mající nejlepší informace od katolíků (a ode dvora) i od protestantů z Německa, dával k politickým akcím souhlas i pokyny, jakožto skutečný náčelník strany, který všechny akce podepřel svou autoritou rodovou, politickými styky i zprávami, a obětí i silou finanční. Vždyť na konec všecko také sám zaplatil. Zásluhy P. Voka o rok 1609 nejsou dosti známy i oceněny, ježto vše toto on dělal více zakrytě. Budovcovu osobu vidíme tehdy v popředí i zjevně, P. Voka v pozadí. Ale stejně si počínal i jeho politický předek Oldřich za doby husitské; a přec ho dnes pokládáme za ředitele politických nitek i věcí tehdejších let. Knížata vždy zůstávala v pozadí; a Rožmberkové k nim de facto náleželi. Divíme se r. 1609 odvaze i rozvaze Budovcově a r. 1618 atd. jeho chabosti. Nebyl to však jen ten rozdíl let. Dříve stál za ním P. Vok. Kdo mu však byl oporou i vůdcem o 10 let později? Strůjci defenestrace, z nichž se pak většina skryla a utekla. Březan podává ve svých memoírech (na konci životopisu P. Voka) o politické činnosti tohoto Rožmberka obraz toliko v konturách nejsusších i kalendárních, jež však, doplněny jsouce okolnostmi, stávají se výmluvnými s dostatek, i jasnými věrohodně.

* * *

Článek tento je první částí mé delší studie o stále významných u nás politicko náboženských událostech v letech 1608¹⁵⁾ až 1611: z důvodu dnešních neutěšených poměrů tiskových neusil jsem ji rozdělit ve čtyry kusy.

Že P. Vok z R. měl na běžích od r. 1608 až do r. 1611 veliký podíl, uznává i Gindely, který ho jinak úplně skreslil a ne-

¹⁵⁾ Co do literatury i pramenů a jich povahy zmiňujeme se o nich jednak v dalších třech částech, jednak poukazují zde všeobecně na Zibřta a Bibliograf. rejstříky ČCH. i ČČM., na známé práce Gindelyho, Glücklicha, Hrejsy, d'Elverta, Pekáře, Rezka a jiných.

docenil. K poznání rozsahu toho podílu vadí nám nedostatek pramenů, zejména korespondence politické. Nechtěje se opakovati, poukazují zde ke IV. části této celkové studie, kde řeším, kde nutno ony prameny hledati i očekávati; na př. i ve Falci (v Heidelberce), na Moravě, v Rakousích, ve Vratislavi, Krnově, v Sasku, v Lužicích a v Berlíně) atd. Tamtéž dovozují, že mnoho z nich asi bylo již za P. Voka zúmyslně a k jeho rozkazu zničeno; jakožto konservativní legitimista nechtěl snad zůstaviti po sobě stop, jež se mu zdály kompromitující. Něco snad též s sebou odnesl jeho politický sekretář Th. Hock ze Zweibrucku. Já sám užil tuto jednak Třeboňského archivu (něco akt a listů, pokud stačily, či byly nutny, dále mnoho výpisů z účtů, vedlejších i z hlavních t. zv. komorních účtů) a pak Březanova „Života P. Voka z R.“; zejména těchto dvou posledních pramenů nebylo posud dosti využito. Povaha dotyčného díla Březanova je většinou memoirový a kalendářní denník (nikoli kronika), psaný současně i na místě u pramene — tedy znak nejvyšší věrohodnosti; bohužel jakožto literární produkt nestojí vysoko (rozhodně pod Životem Viléma z R.): nechápal politiky P. Voka, či o ní nevěděl či psáti nechtěl? Vždyť tyto partie psal již po smrti svého pána; nemůžeme zde Březanovi nevytýkati zběžnost, povrchnost či mechaničnost archivatskou. Z r. 1608 jsou po ruce listy¹⁶⁾: známý Anhalt P. Vokovi (23. dubna); P. Vok Anhaltovi (4. května). (Pověstná smlouva v Libni mezi Rudolfem a Matyášem stala se 23. června; o ní též ČČM. 1845, 292). Hned po té rysují se přípravy na r. 1609: dopis P. Voka stavům českým koncem r. 1608 o svobodě náboženské i aby odstraněn byl mandát proti Bratrům d. d. 1. prosince 1602, jehož P. Vok tolik respektoval, že bratrského kněze Cyrusa dával k sobě volati tajně a dával mu dopisovati nepřímou — skrze Březana, ač mu stkvěle každoročně platil jako svým nejvyšším úředníkům 100 kop gr. míš.

I z rožmberských účtů je zřejmo, že P. Vok měl a užíval více politických jednatelů, jimž placeny cestovní diety; položky „na outratách“. Těmto jednatelům svěřována buď psaní (tak na př. u Březana zmíněn Chrápek r. 1608 29. dubna „na poště do Prahy s listy“ — k vůli naléhavému dopisu Moravanů pod 30 pečetmi, by se čeští protestanti k jejich akci i žádosti připojili; anebo často někdy i poselství jen ústní s kreditivem. A v Třeboni byly přec i četné uvedené již návštěvy politických vůdců a tudíž politické porady. Z těchto dvou fakt lze souditi, že se vlastně ani tolik a všecko nepsalo a tudíž také tolik neztratilo; mnoho též bylo vyřizováno ústně. Zdá se, že se P. Vok rád vyhýbal psaným a třeba politicky kompromitujícím dokladům. Je jisto aspoň, že tento opatrný a konservativní politik znal i užíval chifrovaných listů; jeden doklad je v Třeboni. Četné návštěvy vzdálených politických předáků¹⁷⁾ všech stran v Třeboni, a to právě r. 1608, 1609

¹⁶⁾ Něco psaní atd. z těchto let přinášejí též České sněmy, kdež i další zmínky i poukazy. Viz též J. Glücklicha o Budovcovi a j.

¹⁷⁾ K náležitému zdůraznění znovu tuto vypočítávám: Vedle známého Anhalta je to Jiří (markrabí Krňovský), z Rakušanů Černembl, Puchheim, Star-

a 1611, vždy současně přede všemi většími akcemi politickými. v dobách, kdy se tak dlouho i nesnadno musilo jeti, neděly se jistě jen proto, aby si s P. Vokem hosté stiskli ruce, a s ním toliko pojedli a popili. Nedůvěřivému Rožmberkovi k jeho přání ty návštěvy nahrazovaly částečně korespondenci i krajské a zemské sněmy v Táboře a v Praze, jichž se už vůbec nesúčastnil. Musil jsem takto dolíčiti povahu svých zdrojů, jakož i povahu samého P. Voka a jeho styků, by se snad nezdálo smělým, že užívám i dat nepřímých i nečetných přímých. Já však nechci vykonstruovati obsah těch četných návštěv v Třeboni, nýbrž z jich koincidence časové i osobní zdůrazňuji pouze jejich politický ráz i účel a veliký význam. Dělo se tak zvláště od r. 1608 až do r. 1611. Proč na př. i sám Rudolf II. poslal tam 30. prosince 1608 čtyry své přední důvěrníky (nejvyš. purkrabí Šternberka, nejv. soudce zemského Adama Longina z Valdštejna, Karlstejnského purkrabí V. Slavatu a Ctibora Žďárského, soudce zemského), by se dotázali P. Voka ohledně jeho víry, t. j. jak se chce r. 1609 zachovati? A proč právě takové důležité poselství na konci r. 1608? Je z toho jasno, že i Rudolf II. uznával veliký politický vliv tohoto Rožmberka. Jistě se už mnoho tehdy vyjednávalo pro přípravy na r. 1609. A popustí-li P. Vok? Byl by i potom majestát onen r. 1609 získán?

A proč jsem zdůraznil tolik onu schůzi ve Lnářích a označil ji za tak vysoce politickou? Poněvadž i z Březana atd. je patrné, že P. Vok už daleko nejezdil (ani nemohl pro svou chorobu) a byla to pro něho tehdy jízda nejvzdálenější a nepřítomnost nejdelší trvající; sešel se tam u svého nejlepšího přítele Volfa N. z Kolovrat, s nejvyššími hodnostáři, nejvíce s katolíky. A sotva tedy, by ho smířili s Janem J. ze Švamberka, by tento protestant po něm dědil. P. Vok se tou jízdou tehdy obětoval, jako r. 1611 při jednání mírovém s Pasovskými, kdy se i mnoho pilo, což jeho smrt urychlilo.

Jako Gindely, tak ani Rybička (ČČM. 1880, 447, 449, 454, 456, Poslední Rožmberkové a jich dědictví) P. Voka politicky nepochopil. P. Vok nebyl pouhým nástrojem Anhalta a Hocka (454), ač ovšem Hock byl exponentem Anhaltovým v Třeboni, s nimiž P. Vok měl styky už r. 1605. (Význam schůze ve Lnářích uznává i Rybička.) Politické jednání P. Voka odpovídá naopak celé jeho vnější i vnitřní dispoici a situaci a je tudíž samostatné.

Nejvíce jsem hleděl zdůrazniti málo dosud jasné i vlastně překvapující faktum, proč se r. 1608 čeští protestanté přidrželi Rudolfa II., ač je protestanté moravští (Žerotín a j.),

henberg, Fürstenberg, H. V. Celkinger, Hofman; z Moravanů K. ze Žerotína a j. jsem již jmenoval. Z katolíků a důvěrníků Rudolfa II. to byli: V. Slavata, K. z Lichtenštejna, Volf N. z Kolovrat, A. z Šternberka, A. L. z Valdštejna, K. a J. z Kolovrat a j. (viz u Březana na str. 200, 210); z protestantů známý V. Budovec, H. M. z Thurnu, F. Šlik, Th. Švihovský, V. z Roupova, atd. Proč sly k P. Vokovi četné ty návštěvy právě před i za jednání o největších věcech r. 1608, 1609, i pak r. 1610 a 1611? A proč ti předáci dvou stran právě k němu na Třeboň tehdy? Ta data těch návštěv i cest shodují se s politickými jednáními.

rakouští atd. tolik vábili k sobě a k Matyášovi. Vyložil jsem tuto záhadu vlivem vůdčí osobnosti P. Voka na jeho souvěrce. U tohoto Rožmberka pak z jeho konservatismu rodového, (v němž byl utvrzen i za Lobkovicovy revoluce r. 1593), z jeho přátelského poměru k Rudolfovi II. (od r. 1599) i ku předním již jmenovaným katolíkům mírné strany t. zv. římské, k nimž se choval velmi konciliantně, a z nichž někteří (V. Slavata a V. N. z Kolovrat) počítali na dědictví po něm. Měl však, ač byl raději dobrý voják, též znamenitý politický takt, vtip a odhad sil i dobrou politickou kalkulaci, soudě, že dary legitimního krále v době legitimní vlády legitimně nabyté musí pak potvrditi i nástupci, třeba zvolení revolucí. A tak z tohoto rožmberského konservativního legitimismu lze věřiti, že v dobrém politickém výpočtu hledělo se těžiti a využití rodinného sporu habsburského. Opakuji: P. Vok byl i mlčelivý, pevný i opatrný; nejraději jednal ústně (odtud ty četné politické návštěvy a porady právě tehdy v Třeboni) a mnoho politických psaní dal sám zúmýslně skartovati.

Ale i rok 1609 a dotyčná politická kampaň odpovídá opatrné politické kalkulaci P. Voka, který od svých katolických přátel dostával informace, získal sliby, podporu i povolnost¹⁸⁾ k udělení majestátu Rudolfovi; a neodpovídá to ohnivému radikalismu Budovcova, který i ve svém stáří stal se spolustrůjcem známé defenestrace 22. května, a rozpadl se náhle s moudrým Žerotínem. Budovec byl řečník i charakter, ale neměl ani státnického rozhledu ani mnoho politických schopností, ani politického taktu, kalkulu a odhadu (ceny aliancí na papíře a vlastní vnitřní slabosti); který nedovedl v čas přestati a nevedl V. z Roupova (volba Frydrycha Falckého). To vše prokázal Budovec r. 1619 svými činy! Nemohu si tedy pomoci a znovu opakuji, že Budovec je přeceněn a P. Vok nedoceněn. Budovec prokázal r. 1619 nedostatek konkrétního kalkulu a odhadu sil obou stran. (Vzpomeňme si jen, jak černě známý českobratrský kněz Cyrus líčil tehdejší českou společnost. Kdo byl radikálem zbrklým r. 1618 a 1619 i ve stáří, nebyl chladnější počtář před 10 lety. Byl tedy r. 1609 Budovec víc jen řečníkem, veřejným jednatelem a vykonavatelem tajného vedení i rad P. Voka z R., který pod vlivem téhož Cyrusa pevně a přesně vycházel od české konfese r. 1575 a stál na jejím potvrzení r. 1609. Že byl P. Vok r. 1608 až r. 1611 skutečným náčelníkem českých protestantů, dotvrzuje i jeho urozenost (první rod¹⁹⁾ v zemi), jeho moc (vojsko i pevnost v Třeboni), jež se držela i r. 1611 za Pasovských i po Bílé Hoře do r. 1622); byl z protestantů nejbohatší a měl i největší příjmy ze svých stříbrných dolů; byl velmi štedrý a také i vskutku vlastně financoval²⁰⁾ politiku protestantskou

¹⁸⁾ Za to nejv. kancléř, Zd. Lobkovic, člen ostré strany španělské, majestát podepsati nechtěl, jak známo.

¹⁹⁾ Byl pomocí bratra svého v jakémsi švakrovském poměru s kurfiřtem Braniborským a jinými velkými rody v Německu.

²⁰⁾ Známý Anhalt dostal od něho už r. 1607 10.000 tolarů; a chtěl ještě 30.000 tolarů od něho, z čehož desetinu sliboval Hockovi. Jaký to vznešený ka-

v Německu, Rakousích i Čechách; a byl konečně v dokázaných stycích se všemi již jmenovanými a uznanými předáky protestantů v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Rakousích, Německu atd., jež všesky vidíme v Třeboni kol něho. A tak v letech 1608—1611 stalo se mnohé důležité rozhodnutí právě v Třeboni, jež byla tehdy jakýmsi vedlejším politickým centrem Čech. Kdo měl politickou kancelář a politické agenty (viz na př. o Lukanovi u Brezana), měl i politické vůdcovství. U Oldřicha z R. v 15. v. je to akty zjevně dokázáno i uznáno; u P. Voka dosud nikoli. Oba však jako mocní magnáti mají tutéž metodu: nevystupují sami přímo jako řečníci, ale jen pomocí svých politických jednatelů a posílů na všesky strany.

Měl tedy P. Vok z R. i r. 1609 veliký vliv na události, ba jich politické vedení, ač na sněmích se nesúčastnil osobně (u Brez. i 291). Zjevně však vystupuje na jeviště teprve pak před svou smrtí r. 1610 a 1611 před i za vpádu Pasovských, který sám P. Vok zas legitimně ukončil v Třeboni — důkaz to jeho přímého zasáhnutí a zřejmého vlivu i myšlení a cílů.

Všeska jeho politická práce má dva hlavní znaky: chce nésti ráz legitimacy a cílí jen a jen k tomu, by protestantismu vůbec a českobratrství zvláště dobyl náboženské svobody. Jeho upřímné českobratrství vidíme zejména v jeho listech r. 1594 a 1608, kde se již méně skrýval.

* * *

K plnému poznání pravdy i poučení se je nutno podati i světlo a stíny. A jen tak dobereme se nových názorů o osobách, dobách i událostech — bez politické tendence. A ještě jedna věc je zajímavá: Rožmberský archiv v Třeboni je nejbohatší právě z doby téhož P. Voka; ale o jeho politické činnosti hodné mlčí — byloť asi od něho moc zúmyslně skartováno — tak že bylo lze psáti o něm tak nesprávně (Gindely, Rybička a jiní). Klassický to příklad různého osudu archiválii i toho, že ani doklady nechrání před pomluvou a nezajišťují pravdy a plného ocenění osobnosti. (Srv., jak mluví Gindely o P. Vokovi, jako o člověku atd.) Stejně skoro se vedlo ostatně i jeho historikovi V. Brezanovi. Mlčení svědků není tedy důkazem neexistence fakt. A moderní historie nemůže nedbati i důvodů z psychologie. Historie je vědou v t o u z e po pravdě (tuto vždy neúplné), je však i uměním (podáním i kombinací — tušením pravdy); a je konečně i filosofií, jakýmsi extra-
ktem fakt.

Všesky tyto věci bylo nutno ke zdůraznění zopakovati.

Najdeme sice o většině těchto věcí zprávy či zmínky u Slavaty, Skály a j. Mně však běží tuto detailněji poněkud objasniti i více zdůrazniti politickou činnost i účast P. Voka (poměry a motivy, vnější i vnitřní) a ukázati, že tento jeho podíl i vliv byl větší

rakter ten Anhalt! R. 1608 vyvezli Černembl a Puchheim 90.000 tolarů v sudcích z Třeboně pro stavy rakouské. Ve svém kšaftu odpustil českým stavům půjčku na r. 1608 atd. A co dal na Pasovské!

a lepší (než se dosud za to má) a že mnohá jeho práce přičtena Budovcovi; s tím pak, připojením soukromých styků a potřeb, do-
líčiti i psychologické ovzduší doby. iakož i důkaz, jak
soukromé nitky a zájmy jsou spojeny i prostupují zájmy
veřejné. Čehož je rozhodně potřeba k úplnému pochopení teh-
dejší smířlivé nálady u nás doma na stranách obou
— směr to jedině správný — i kdo byli toho hlavou i tvůrci
a proč a jaké bylo soukromé pozadí.

Z dějin milevského opatství.

Dr. Klement Šebesta.

K nejslavnějším klášterům v Čechách patřilo opatství řádu premonstrátského v Milevsku. Ještě dosud zachované oba kostely, děkanský Navštívení Panny Marie a hřbitovní sv. Jiljí, rozsáhlé statky bývalého opatství hlásají jeho velikost a slávu. Již jest 500 let tomu, co slavné opatství bylo husitským vojskem rozbořeno a tak učiněn vlastně konec jeho velkoleposti. Neboť od té doby klášter už více k bývalému svému lesku se zmoci nemohl.¹⁾

Jižní Čechy zalidněny byly velmi brzy. V celém okolí a to hlavně směrem k Bechyni nalézají se po lesích zachovalé mohyly, v nichž najdou se kamenné zbraně nebo nástroje, svědčící, že krajina tato byla bydlena. Do časů cyrillomethodějských někteří kladou tři kříže t. zv. cyrillomethodějské.²⁾ Snad naznačují tyto kříže místa, kde křesťanští kněží kázali, nebo kam se věřící k pobožnostem scházeli. Než buď tomu, jakkoliv jisto, jest, že krajina zdejší v těchto dobách dosti byla zalidněna. Jméno Milevsko nepřichází v dějinách až na konci stol. 12. v letopise blahoslaveného Jarlocha (Gerlaka), prvního milevského opata.

Pan Jiří z Milevska měl mnoho statků a poddaných. Již roku 1184 zabýval se myšlenkou vystavěti na svém rodném statku klášter nově do Čech uvedenému řádu Premonstrátskému. Proto vyměnil své vzdálené obce Stranné, Bratřejov, Zbudov a Chrástnou za bližší Dobrotěšice, Mimoňovice a Hrejkovice.

R. 1185 setkáváme se s Jiřím se zbožným jeho lidem ve vojsku Přemysla Otakara, který táhl na Moravu proti Konradu Ottovi a jej v bitvě u Loděnice (10. XII) porazil. V bitvě této octnul se Jiří z Milevska v nebezpečí života, z něhož s pomocí věrných svých vojáků vyvázl. Juro, jídlonoš Jiřího z Milevska, byl z bitvy těžce poraněn do Milevska přenesen, zde skončil též, odkázav dříve veškeré své jmění chrámu sv. Jiljí v Milevsku. Z tohoto odkazu koupena ves Staňkov od pana Vitka staršího z Prčice. Z toho právem lze souditi, že tenkrát chrám sv. Jiljí buď již stál, anebo právě se stavěl.

R. 1187 uveden byl do nově postaveného kláštera v Milevsku Jarloch s bratry řeholními z kláštera želivského. Že pocházel ze vznešeného rodu, nasvědčuje mládí, ve kterém byl vysvěcen na

¹⁾ K práci použil jsem důkladných poznámek milevského dp. katechety P. Eugena Saka. Začež vzdávám mu zde svůj dík.

²⁾ Jeden u Bernardic, druhý u Staňkova, třetí opodál Milevska.

kněze a opatem učiněn, ale tvrzení, že by příbuzným byl pana Jiřího z Milevska, nelze dokázat.

R. 1201 přijel do Milevska premonstrát strahovský, Jan Bavor, biskup olomucký, posvětil oltář sv. Jiljí a zemřel téhož roku v Milevsku. Opat Jarloch hleděl rozmnožiti majetek svého kláštera. Vyměnil ves Černochoh a část vsi Třeskolup a Kralup za statek v Tynčanech (okres selčanský), a r. 1215 potvrdil Otakar klášteru vsi Belín, Pozretín, a část vsi Kděšice. R. 1220 koupil klášter ves Kojetín. Bl. Jarloch zemřel v pověsti svatosti 7. února 1228. Za vlády Jarlochovy vystavěn byl klášterní chrám Panny Marie Navštívení. Klášter však vyhořel již r. 1191, ale byl hned znovuzbudován. Klášter milevský hned od svého vzniku velice kvetl, opatové jeho požívali zvláštní cti u panovníků českých. Touto přízní lze vysvětliti hojné statky a bohatství v klášteře kdysi nahromaděné. Byl tak bohat, že r. 1384 na římskou výpravu krále Václava IV. 210 kop desátku odvedl, kdežto jiné kláštery méně vyplatily (na př. Strahov 110, Teplá 200, Želiv 50 kop). Kněžími kláštera milevského osazovány fary v Bernardicích, na Červené, v Krásné Hoře u Kamýku, Toužimi, Milevsku atd.

R. 1388 dostal opat právo pontifikální od Urbana VI. na přimluvu krále Václava IV. V klášteře milevském žilo prý tehdy na 300 řeholních bratrů, kteří se zabývali netoliko modlitbou a službami Božími, ale i vyučováním lidu v orbě, řemesle a umění, vyučováním ve škole klášterní a prací na rozsáhlých pozemcích.

Četné dílem dosud zachované dílem zpustlé rybníky svědčí až po dnešní den o jejich pili a hospodářském duchu.

Tomek v dějinách Prahy píše o domech č. 287 a č. 209, jež klášter v Praze měl, z nichž prodán první r. 1310, druhý 1409.

Bohužel užil klášter milevský od svého počátku až do konce málo časů pokojných. Tak r. 1285 přitáhl Závís z Falkenštejna s mladičským králem Václavem II. před pevný Zvíkov a dobyl hradu z rukou svých odpůrců. V této domácí bouři utrpěly klášterní statky a proto udělil 14tiletý král majestátem daným na Milevsku dne 29. září t. r. podací právo chrámu sv. Petra a Mikuláše ve starém a novém Kamýku a desátky v Kamýku novému klášteru milevskému.

Ale ze všech bouří nejděsnější pro klášter se teprve připravovala. V den sv. Jiří r. 1420 přitřhl Žižka ke klášteru milevskému. Byl sice klášter opevněn a zbrojným lidem hájen, ale po krátkém boji byl dobyt, vyplněn, spálen a pobořen. Bratři se rozprchli až na 6 neb 7, jichž kosti později v rumu jedné sloupové chodby byly vykopány. V čas ještě dopravili prozřaví bratři svůj největší poklad, ostatky bl. Jarlocha na hrad Zvíkov. Zatím opat Svatomír opět shromáždil svůj branný lid a přidružil se k panu Oldřichu z Rožmberka, jenž odřeknuv se husitství, obléhal město Tábor. Ale dne 30. června přitáhl pan Mikuláš z Husi městu na pomoc, obořil se na obléhající, co zatím obležení z města se vyřítili, a tak přesila Oldřichova zahrnuta na útěk a celé ležení i s poklady, hojnou spíží a zbrojí padlo do rukou Táboritů. Opat zůstal sice pod ochranou pana Oldřicha, ale ochrana ta měla se státi klášteru osudnou.

Kláster byl zbořen. a když opat Svatomír zemřel r. 1423, nemohli se bratři ani k volbě nového opata sejít a tak volili kompromisně opata Petra.

Král Sigmund v peněžních neznázích zastavoval díly statků klášterních svým stranníkům. Tak zastavil poplužní dvůr Kovářovský³⁾ a vesnice Rejkovice, Dmejštice, Jedlí, Lhotu, Dobrošov a Vladyčin Matěji Brusovi z Kovářova ve 300 kopách za udatné hájení Karlova Týna. Oba Klisiny, Jetetice a Hostomnice Předborovi z Radejšina; nejsevernější díl statku klášterního Tynčany, Tisaničku, Mezihoří, Tisomnici a Skoupí zastavil k chlumeckému panství bez pochyby Janovi z Jencovic. Státek Toužim v Loketsku zastavil r. 1437 Jakubovi z Vřezovic.

R. 1431 odevzdal král Zvíkov k hájení Oldřichu z Rožmberka, a aby se tím snáze nepřátelům brániti mohl, postoupil mu r. 1432 panství Týn nad Vltavou, Hlubokou a statky kláštera milevského. Oldřich z Rožmberka vymohl si majestát ze dne 19. října 1437, jenž pojišťoval mu ke zbytku klášterního majetku právo zástavní. Druhý nástupce Oldřichův Jan získal k statku milevskému r. 1461 Kovářov a ostatní vsi klášterní. r. 1463 oba Klisiny, Jetetice a Hostomnice. Mezitím vrátili se Premonstráti do zbořeného kláštera a pečovali o jeho znovu zbudování. Šla ovšem stavba pomalu, poněvadž všecko jmění bylo v cizích rukou a namáhání krále Ladislava, aby statky bezprávně vzaté byly klášteru zase vráceny, s malým setkaly se úspěchem.

R. 1457 zemřel král Ladislav. Jiří z Poděbrad zvolen za českého krále a mnozí šlechtici postavili se proti němu. Pan Jan z Rožmberka hrál v těchto nepokojích podivnou úlohu, vidímeť jej několikrátě měniti barvu, čímž trpěl také milevský klášter. Jindřich Rožmberský přenechal Zvíkov a klášter milevský 28. září 1473 svému strýci Bohuslavovi ze Švamberka, (1473—1490). Bohuslav, syn Hynka Krušiny ze Švamberka byl pevný charakter a pravý syn české vlasti, byl katolík a, poněvadž doufal od Matyáše znovu-zřízení katolického náboženství, stál jak proti Jiřímu Pod. tak proti Vladislavovi. Pečlivě staral se o Zvíkov a mnohou tamní malbu sluší mu přičísti. K Milevskému zboží přikoupil vesnice k Chlumci zastavené r. 1479 a r. 1481, Královou Lhotu, tak že statek klášterní měl též rozsah jako před r. 1426. Syn Bohuslavův Jindřich ze Švamberka (1490-1523) zemřel bezdětek, po něm nastoupil Krištof I. ze Svamberka (1523—1524). Byl katolík, ale skutky svými nepodobal se svým předchůdcům. Do milevského kláštera dal za opata tamějšího kněze Jana. Když zemřel, zanechal šest synů, kteří se o dědictví rozdělili. Milevsko dostal Jan ze Švamberka (1534—1570). Za Krištofa i syna jeho Jana hynul klášter milevský a rychle se blížil svému konci. Dříve měl přece opat jakýs takýs konvent. Zprávy zmiňují se k r. 1480 o opatu Mikuláši, který býval dříve farářem v Kovářově, za Jindřicha ze Švamberka žil tu opat Jiřík.

³⁾ V Kovářově mival klášter milevský jen díl vsi, tvrz kovářovská byla samostatná. Ke tvrzi kovářovské patřila též tvrz Vepice, kde prve seděli páni z Vepic (r. 1373). Z rodu pánů z Vepic pocházel opat František, jenž přestavěl chrám sv. Jilji a ozdobil erbem svého rodu.

R. 1497 a 98 měl opat Bartoloměj při opodací právo v Kovářově. R. 1504 vzdal se svého úřadu opat Vojtěch, po němž nastoupil Martin II. Od Kristofa ze Švamberka byl dán za opata Jan, o němž bylo svrchu vzpomenuť. Týž musí si stýskati, že již po dlouhá léta žádného konventu nemá kromě jediného mladého kněze. V smutných těch dobách, aby aspoň nejnnutnější výživu si pojistiti mohli, učinili opatové s pány několik smluv, jimiž uznali pána za nájemce statků klášterních a za to dostávali několik kop grošů. Opat Jan s pánem ze Švamberka „jako panství milevského držitelem a vrchním pánem“ učinil novou úmluvu 2. července 1543, v níž přenechal mu celý klášter s nábytkem a vším příslušenstvím, s dvorem poplužním, dědinami, lukami, lesy, rybníky, potoky, s mlýnem, sladovnou a pivovarem, pilou, zahradami, chmelnicemi, sádkami, halťeři s platy a povinnostmi ku klášteru příslušnými kromě fary milevské na 12 let k užívání s určitými podmínkami.⁴⁾

Avšak panu nezáleželo ani tak na opatovi jako na majetku klášterním; smlouvu zmíněnou dal si potvrditi majestátem od císaře Ferdinanda I. a měl tak zástěru pro bezprávné držení statků klášterních. Stejně snahy měl již otec Janův Kristof, který, aby možné vyplacení zastavených statků klášterních předešel, vymohl na králi Vladislavovi r. 1502 sobě a svým bratrům majestát, že Milevsko může jen klášterem samým býti vyplaceno. Jaká to ironie! Klášter bez kněží, opat o kus chleba žebrající mají si pomoci sami. Jan ze Svamberka šel však ještě dále, neboť vymohl na Ferdinandu I. nový majestát na statky kláštera milevského po čas života svého nejstaršího syna. A tak dostal opata i klášter do svých rukou a císař ač nevědomky dal k tomu sankci. A jaký div! Po Čechách šířil se tenkrát protestantismus a Švamberkové po příkladu šlechty z říše pospíchali mu otevřítí své srdce a své kapsy ze statků církevních. Následkem těchto událostí klášter upadal až přestal docela. Zprávy z doby úpadku kláštera milevského jsou tak sporé a namnoze sobě odporující, že nelze s naprostou jistotou říci kdo byl poslední opat v Milevsku a kdy byl z Milevska vypuzen. Byl jím snad těžce zkoušený opat Matyáš, jež ku konci 16 st. nalézáme děkanem v Soběslavi. R. 1582 věnoval známý „poeta laureatus“ Šimon Lomnický „Nové písně na sv. evangelia nedělní“ velebnému knězi Matyášovi, opatu milevskému, prelátu Soběslavskému atd. Od té doby Milevsko patřilo českým páním protestantským. Až opět r. 1622 patentem císařským navráceno řádu a odevzdáno Strahovu.

⁴⁾ 1. Opat má dostati od pána stravu a v nemoci ošetření.

2. Opatu musí na stravě chovati 2, 3 více kněží, nebo jedno pachole a rektora.

3. Má mu jednoho koně vydržovati a na cesty k tomu i jednoho pacholka a případně i jednoho člověka dáti.

4. Ročně má opatu 90 kop grošů miš. platiti. Suma tato byla však již r. 1548 na 6 kop gr. miš. čili 30 kop gr. p. snížena.

5. Výlohy, které pán na opravy a díla nová vynaloží, má klášter témuž po vyjití najmu, ale ještě před postoupením kláštera nahraditi, menší opravy nese pán.

6. Stav kláštera a sv. šků má se pořádně ohlédnouti a sepsati má pak pan Švamberk, v cožkoli se na stavení uváže, buďto na kostele neb na čímkoli jiném neopouštěti.

Ztracené středověké kroniky moravské.

Podává P. Aug. Neumann, O. S. A.

Z nejstarších vyprávěcích pramenů moravských se nám kromě letopisů kláštera ždárského nezachovalo nic. Kroniky vzaly za své dílem v bouřích husitských, dílem při rušení klášterů a také tím, že byvše půjčeny Pešinovi, záhadně zmizely a od té doby nevíme, kam se poděly. V moravském archivě zemském chovají se trosky dvojích starých annálů klášterních. Jest to kronika kláštera Hradiska a dolanských Kartusiánů. Budeme se předně zabývatí dílem, jímž je

Kronika kláštera Hradiska.

Jak známo, věnoval tomuto dílu důkladnou studii Teige,¹⁾ jenž pojednal zevrubně o všech historických pramenech kláštera Hradiska se týkajících, zkoumal jejich poměr v nejstarší kronice psané Praemonstrátem Tetzelem a přinesl spoustu kritického materiálu. Do genese díla Tetzelova však nevnikl a sice proto, poněvadž se zabýval jeho poměrem k ostatním klášterním pramenům a padělkům v moravském diplomatáři. Tím unikly jeho pozornosti některé důležité věci, které mohou k osvětlení vzniku díla Tetzelova vydatně přispěti. Účelem našeho pojednání bude doplnit studii Teigeho.

Nejstarší kronika kláštera Hradiska jest pergamenový rukopis chovaný v zemském archivě moravském ve sbírce Cerroniho č. 177.²⁾ Pisatelem jejích byl tamní člen Tetzel, rodák mohelnický. Kdy Tetzel na svém díle pracoval, o tom se dočítáme na str. 49. Při přenesení ostatků zakladatelů kanonie do Olomouce (1434) praví, že „ubi adhuc in praesentem diem quiescunt 170 annis.“ To bylo roku 1604. Správnost údaje potvrzují závěrečná slova kronikáře, dle nichž opat Jiří Pavorin, jemuž dílo věnováno, byl jedenáct roků opatem „quando ista scripta sunt, anno 1604“.

Dílo Tetzelovo sahá od roku 1021 do 1604. Vniknouti do jeho genese není právě snadno. Teige v citovaném již článku dokázal, že pramen týkající se nejstarších dějů kláštera souhlasí při zprávě o visitaci Guidonově doslovně s annály opatovickými. Z toho pak vyvodil:³⁾ „Po jmenovaných annálech (opatovických), nejstarší kronikář kláštera Hradiska Tetzel, neměl-li přímo ony v opise, měl aspoň jistě pramen starý, s oněmi příbuzný.“ Zvláště se opírá o mínění pozdějšího kronikáře Siebenaicha, který při Tetzelovi praví,⁴⁾ že od jeho dob se v klášteře úzkostlivě uschovává „liber antiquissimus, in quo characteri veteri et stylo in membrana sunt scripta omnia privilegia a prima fundatione monasterio Gradicensi concessa.“ V době Tetzelovi tak blízké (1583) byl kodex znovu převázán. Teige se tedy dopracoval jakési temné domněnky, že Tetzel měl rozhodně před sebou staré předlohy.

¹⁾ Zpráva o dějepisných pramenech kláštera Hradištského u Olomouce s ohledem na podvrženiny v diplomatáři moravském. (Zprávy o zasedání Č. S. N., 1893.)

²⁾ Důkladný popis díla podává Teige, u. d., str. 8—10.

³⁾ Str. 10.

⁴⁾ Tamže.

Navazme na kritické srovnání annálů opatovických s Tetzlovou kronikou, jež učinil Teige. Jestli on dokázal závislost Tetzela na mnichu opatovickém, pak my k tomu dodáváme, že Tetzl přiměřeně aplikoval původní jejich znění:

Annály hradištsko opatovické. ⁵⁾	Tetzlova kronika. ⁶⁾
Anno Dominicae Incarnationis MCXLIII favente nobis divina misericordia, cardinalis ab apostolica sede ad nos usque pervenit et nos omnes ab excommunicationis vinculo absolvit.	Hinc tamen Rmus Quido sedis apostolicae legatus in Moraviam advenit, audiens suam intrusionem inordinatam esse, irritam fecit et eundem Bohumilum vinculo anathematis oneravit.

Patrně tedy, že původní pisatel psal v první osobě plurálu, stotožňuje se takto úplně s konventem Benediktinů na Hradisku. To jest důležitý poznatek pro kritiku díla Tetzela, pokud se týkalo nejstarších dějin kláštera.

O zakladateli kláštera Hradiska, knížeti Ottovi se totiž praví, že byl „nobis felicissimus dux“. Mohlo by se myslet, že něco podobného napsal Praemonstrát, když Otto založil klášter pro Benediktiny? V tom nás utvrzují i slova bezprostředně následující: „vere et hodie plangendus“. Z toho se dá soudit, že zpráva byla napsána několik let po smrti Ottově, t. j. po roce 1087 a že tedy ono slovo „nobis“ ukazuje na Benediktina hradištského.

Tomu nasvědčuje i slovní závislost, již Tetzl na jednom místě prozrazuje:

Annály hradištsko opatovické. ⁷⁾	Tetzl. ⁸⁾
hoc tempore construxit monasterium prope urbem Olomuc sancti Stephani in honorem . . . contemptoribus mundi deo ad serviendum, auro et argento et omnibus ornamentis benedictatum.	Sequenti mox anno 1078 . . . fecit consecrari in honorem Salvatoris . . . protomartyris Stephani . . . Insuper . . . sacrum ordinem S. Benedicti collocavit, . . . auro et argento, omnibusque ornamentis mirifice dotavit

Z příkladu patrně, že ten, kdo měl před sebou text opatovický zpracoval jej tentokrát volně a položil místo „contemptoribus mundi“ slova „sacrum ordinem S. Benedicti“.

Zápis před záznamem právě rozebraným zdá se rovněž pocházeti z annálů benediktinských. Jest to zpráva o založení kláštera třebečského. Praemonstrát by se o takovou věc rozhodně nezajímal. Důvod ten je tím oprávněnější, že nikde jinde se o Benediktinech nečiní zmínky, ba že pisatelé praemonstrátsí se nezmiňují ani o založení jiných konventů vlastního řádu.* O benediktinském původě zprávy dá se soudit i z detailu, o kterém pozdní pisatel praemonstrátský nemohl rozhodně vědět. Vypravuje, kterak Konrád dal klášteru „plus quam 40 villas“. Praemonstrátovi bylo původní obdarování třebečské sotva známo, a zvláště ne Tetzlovi, neboť za jeho doby již klášter třebečský neexistoval, zakládací li-

⁵⁾ F. R. B. II. 398. — ⁶⁾ Str. 50. — ⁷⁾ Str. 48. — ⁸⁾ F. R. B., II. 390.

stina pak se ztratila a teprve nedávno nalezl její kopii Bretholz v městském archivě brněnském.

Nutno si při tom povšimnouti ještě jiné věci. Pisatel uvádí, že zakladatel kláštera třebíčského Konrad zemřel r. 1099. To jest nesprávné, neboť zemřel roku 1092. Omyl ten si vysvětlíme zcela snadno. Z narážky o fundatorovi Hradiska „et hodie plangendus“ jsme dokázali, že zápis pochází z dosti vzdálené doby po jeho úmrtí († 1087).

O opatovi Bohumilovi pak annály hradišsko-opatovické vypravují, že roku 1138 počal stavěti sešlý klášter, při čemž kronikář vyslovil přání: tu část „ut perficiat, vitam et sanitatem ac omnem prosperitatem concedat ei omnipotens deus“. Z toho patrně, že annalista pracoval na svém díle někdy kolem roku 1138, a poněvadž právě o tomto místě dokázal Teige,⁹⁾ že Tetzl s ním doslovně souhlasí, tedy si můžeme zcela jasně vysvětliti, proč se annalista mylil s datem úmrtí Konrádova.

I na jiných místech se setkáváme s detaily, které mohl znáti jenom Benediktin z Hradiska. Jsou to předně charakteristiky jednotlivých opatů a zmínka o zakladateli Ottovi, že si vyvolil místo, kde chtěl býti pochován. Tetzl měl tedy před sebou zcela jistě nějaký text benediktinských annálů kláštera Hradiska.

Na konec nutno upozorniti ještě na jeden záznam, a sice o smrti Otty II. (1126). V kronice Tetzlově se s ním setkáváme při opatovi Paulinovi († 1127). V nekrologu klášterním pocházejícím ze XVII. století pak nacházíme tutéž zprávu. Teige¹⁰⁾ se domnívá, že ony údaje nekrologu jsou asi vybrány z Tetzela. Odkud ale je vzal on? Je nepochybně, že pochází ze ztraceného nekrologia, jež kromě dobrodinců benediktinských uvádělo i praemonstrátské. Vztahovalo se i na jiné kanonie na př. Strahov, Chotěšov, Želiv. Jest to tím pravděpodobnější jelikož text u Tetzela má ráz daleko zachovalejší, nežli nekrolog psaný v XVII. století. Kdežto tento zná pouze „Romanum imperatorem Lotharum“, Tetzl uvádí „serenissimum Lotharum imperatorem“. Tuto titulaturu mohl dáti Lotharovi pouze vrstevník, rovněž datování jest u Tetzela staré nepřevážené. Na starou předlohu Tetzlovu ukazuje i to, že pisatel její nepovažoval za potřebné dodávati při Ottovi II., že byl synem zakladatele kláštera, jak činí nekrolog z konce XVII. století. — Uvádíme oba texty vedle sebe:

Tetzl.¹¹⁾

Ea tempestate illustris dux Otto secundus, paterno nomine nuncupatus, princeps Olomucensis in proelio peremptus est anno 1127, 12. Kalendas Martii, qui in auxilium Sobeslao duci Boemiae venerat adversus serenissimum Lotharum imperatorem.

Nekrolog hradišský.¹²⁾

18. Martii 1126 seren. dux Otto, filius primogenitus Ottonis primi, fundatoris monasterii Gradiensis, qui in auxilium (!) Sobeslao duci Bohemorum venerat adversus Romanum imperatorem Lotharum, in proelio peremptus est.

⁹⁾ U. d., 7. — ¹⁰⁾ Str. 16. — ¹¹⁾ Str. 49. — ¹²⁾ Teige, d. c. 16.

Tolik lze říci o ztracených benediktinských annálech kláštera Hradiska.

Pricházíme k annalistům řádu praemonstrátského. Frieбек se dovolává ve svém rukopisu z roku 1730 kodexu kláštera Hradiska z XIII. století. Jedná se snad o ztracenou praemonstrátskou kroniku?

Když přišli Praemonstráti na Hradisko, přejali po svých předchůdcích všechna beneficia a tím i officia. V těch pak hrály důležitou roli výroční dny (anniversaria) úmrtí fundátorů a dobrodinců. Proto i oni měli zápisy benediktinské, nebo aspoň jejich opisy, by věděli, kdy jest na ně pamatovati. Právě uvedený nekrolog Otty II., jakož i jména jiných benediktinských dobrodinců v pozdním nekrologiu uvedená, jsou toho důkazem. Že pak Praemonstráti v záznamech pokračovali, jest samozřejmo. Toto faktum vysvětluje jak z uvedeného nekrologia, tak i z kroniky Tetzlový. Při druhém opatovi praemonstrátském Michaelovi († 1196) se dočítáme o pohřbu kněžny Durany, jenž později, v XVII. století převzat byl do nekrologia.

Tetzel.¹³⁾

D. Duranam, uxorem Ottonis III. ducis Moraviae anno 1191 Idus Decembris in medio ecclesiae Hradi(censis) sepelivit.

Nekrolog.¹⁴⁾

13. Decembris Durantia, communis vocabulo alias vocitata Durana, coniux D. Ottonis tertii marchionis Moraviae et Hradicensis mon(asterii) fundatoris, requiescit in medio ecclesiae Gradi(censis) st. Stephani.

Prejetím těchto záznamů do kroniky Tetzlový stal se dokument původně liturgický pramenem historickým. Tetzel však nebyl první, kdo tak učinil. Stalo se tak již dávno před ním. Bylo to pravděpodobně již ve století XIII., jak Frieбек praví. V díle Tetzlově pak skutečně se setkáváme s narážkami, jež nás přivádějí na stopu annálů ze století třináctého.

Při opatovi Robertovi (1243—1267) čteme tato úvodní slova: „Quidquid ad hunc usque diem in hoc Gradicensi monasterio . . . observatur.“¹⁵⁾ To znamená, že pisatel paměti o opatu Robertovi žil v prostředí jím vytvořeném. O prvním opatu Jiřím uvádí slova, jež pronesl při volbě (1152) s důležitým podotknutím „dixisse fertur.“¹⁶⁾ Z toho vysvítá, že ten, kdož je zaznamenal, žil v té době, kdy v klášteře bylo ještě zachováno podání o příchodu Praemonstrátů na Hradisko. Skutečně nám také podává — pokud Tetzel poznamenal — takové podrobnosti, jakých mohl vědět jenom dobře informovaný souvěkovec. Tak o vpádu tatarském vypravuje, že hordy se utábořily v klášterské vsi Oldřišově, ba dokonce ví, že tam ležely plných osm dní¹⁷⁾ Uvádí přesně všechny budovy, jež opat Robert po zpusťování tatarském znovu postavil. Dokonce i ví, že dal kromě toho opravit staré zdi, které byly na spadnutí. Na opravu kostela a zakoupení parament věnoval 1900 hřiven. Zemřel

¹³⁾ Str. 52. — ¹⁴⁾ Teige, 17. — ¹⁵⁾ Tetzel, 55. — ¹⁶⁾ O. c., 51. — ¹⁷⁾ 55.

dvě léta po resignaci. Příznačno jest též, že dává Robertovi název¹⁸⁾ „bonus pater“. Můžeme se tedy domnívati, že v poslední čtvrti třináctého století pracoval některý Praemonstrát na klášterních letopisech, a že on snad zaznamenal potomstvu něco o Benediktinech. Ta okolnost, že při nejstarších dějinách Praemonstrátů dovolává se živé tradice je zároveň důkazem, že až do té doby nebylo žádných pamětí klášterních a že on tedy jest prvním kronikářem nově uvedeného řádu.

Zprávy o jednotlivých opatech XIV. stol.¹⁹⁾ jsou velmi stručné a dle udávání osobních vlastností jejich jest dlužno považovati je za souvěká nekrologia. Teprve v XV. století přicházíme opět na stopu skutečnému kronikáři klášternímu. Jest však možno, že se jedná o dílo dvou mužů, jak hned poznáme.

Při opatovi Chvalkovi (1290—1299) se dočítáme, že zastavil Hranice. Kronikář k tomu podotýká, že je „novissime vero Marcus abbas haereditarie proscrispsit generoso D Vilhelmo de Pernstain.“²⁰⁾ To se stalo roku 1491,²¹⁾ opat Marek pak vládnul v letech 1487—1497. Dle živého vyličení událostí za nástupců Markových dá se souditi, že onen pisatel pracoval někdy kolem roku 1510.

Kromě toho však se dá dohadovati, že před ním, někdy v první polovici XV. století, psali někteří Praemonstráti paměti. Při přenešení ostatků zakladatelů kláštera do Olomouce se dočítáme, že se to stalo „hoc anno 1434.“²²⁾ O válkách husitských podávají se takové podrobnosti, že dobře informovaný pisatel s počátku XVI. století nemohl se jich z ústního podání dovědět, nýbrž jen z pramenů písemných, té době blízkých. O Smilovi z Moravan, jenž přepadl kanonii (1432) ví, že jej opat Hřivnáč před tím živil. Vypravuje, že biskup olomoucký Konrád ze Zvole před tím varoval opata před úklady husitskými, leč on si nedal říci. O dobytí kanonie dolanské, jež dosud bylo kladeno pouze do února 1425, praví zcela určitě, že se to stalo na Hromnice. O pádu Přerova téhož léta udává,²³⁾ že k němu došlo po trinedělním obléhání. Takové detaily by nemohl po osmdesáti letech nikdo podati, čímž jest náš předpoklad o existenci klášterních annálů z první polovice XV. století prokázán.

Doba sepsání oné starší části nedá se vymeziti tak snadno. Obsah jejich nasvědčuje, že byly sepsány asi po smrti jednotlivých opatů a proto v dobách různých. Nejsrdečněji se píše o Benešovi († 1412): „Vivat anima eius in Christo . . . Orate pro eo!“ Nazývá jej „religiosus pater in domino!“²⁴⁾ Tedy někdo Benešovi blízký. Při opatovi Tervardovi († 1381) čteme, že kromě jiných věcí opatřil i nové varhany „quae constant.“²⁵⁾ Ale klášter byl náhle přepaden od Husitů, zrušen a roku 1432 srovnán se zemí. Když pak se tam později bratři vraceli, museli vše, od kalichů počínaje, znova nakoupiti. Z toho vysvítá, že slova „quae constant“ předpokládají stav klášterního kostela, takový, jako byl před

¹⁸⁾ O. c. 55. — ¹⁹⁾ Otiskl Teige, u. d., str. 62 n. — ²⁰⁾ Tetzl, 57. —

²¹⁾ Arch. český, XVI., 395. — ²²⁾ Tetzl, 34. — ²³⁾ O. c., 63. — ²⁴⁾ Teige, 66. —

²⁵⁾ O. c., 64.

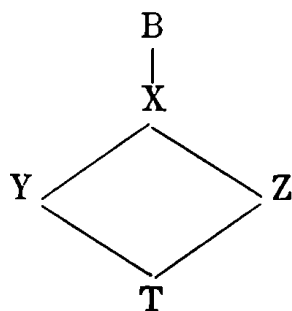
válkami husitskými. Tedy se jedná o zápisy, na kterých bylo různými osobami pracováno v letech 1412—34.

Tím jest také i vystižena jejich povaha. Nejedná se vlastně o žádnou historii kanonie, ale o nekrology jednotlivých opatů.

Jest velmi důležité seznati poměr pisatelů XV. století k zápisům starším, neboť jenom tak můžeme vniknouti do genese díla Tetzlova.

Onen Praemonstrát, který kolem roku 1434 pracoval, nebyl pouze pisatelem nekrologů, nýbrž byl také kronikářem, neboť používal oněch životopisných zpráv k účelům historickým. Sledujeme-li bedlivě dílo Tetzlovo, pak se v něm potkáme s vloženou poznámkou, jež pochází od pisatele XV. stol. V ní prozrazuje se známým „hoc anno 1434“, a sice činí tak při Bermarovi (1081—1116), jenž pochoval oba zakladatele. Pisatel toho používá, by do starého nekrologia vložil podotknutí, že od té doby již byli dvakrát přeneseni: Roku 1269 a 1434. Ta okolnost, že tak učinil při jednom z nejstarších opatů hradištských jest dokladem, že se historickými prameny skutečně obíral. O pozdějším pisateli (z rozhraní XV. a XVI. století) jsme již dokázali, že se prozradil poznámkou při opatovi Chvalkovi (1290—1299), což dokazuje, že i on, právě, jako jeho předchůdce, zabýval se starými pamětmi kláštera Hradiska. Tetzl pak to vše opsal i s charakteristickými poznámkami dřívějších kronikářů, tak že nám již může býti vznik jeho díla zcela jasný.

Můžeme se tudíž domnívati o předloze Tetzlově toto: Měl před sebou klášterní annály z XV. století, v nichž použito bylo pro nejstarší dobu záznamů mnicha hradištského z konce XIII. stol. a annálů hradištsko opatovických. Značíme-li benediktinské annály B, letopisy XIII. století X, nekrologia z první polovice XV. století Y a Z rozhraní XV. a XVI. století Z, pak je genetické schema díla Tetzlova (T) asi takovéto:

Poznavše prameny Tetzlovy, všimněme si nyní způsobu, jakým on pracoval. Jeho vůdčí myšlenkou bylo, pokud možno, rozmnožiti zprávy o minulosti kanonie. Poněvadž, jak jsme poznali, nesou záznamy o jednotlivých opatech starší doby většinou ráz krátkých nekrologií, tu Tetzl sáhl k listinnému materiálu, čerpaje z něho dvojím způsobem: 1. Vypisoval z listin historické narážky a 2. zaznamenával různá obdarování. Tyto výpisy pak kombinoval s nekrologiem, jak názorně poznáváme při opatu Paulinovi:

Tetzel. (49).

Ea tempestate illustris dux Otto secundus, paterno nomine nuncupatus, princeps Olomucensis in proelio peremptus est anno 1127, 12. Kalendas Martii, qui in auxilium Sobeslao, duci Boemiae venerat adversus serenissimum Lotharum imperatorem, cuius fratris Svatopluk, filius Venceslaus nomine dux Moraviae, amore coelestis patriae accensus, coram omni clero atque primatibus pro remedio animae patru sui ecclesiae Hradicensi forum Kyoviam contulit, si quis subtrahere aut impignorare aut quocumque modo violare praesumerit, perpetuo anathemate Jesu Christi damnetur. Amen.

Nekrolog.²⁶⁾

18. Martii 1126 seren. dux Otto, filius primogenitus Ottonis, primi fundatoris mon. Grad., qui in auxilium (!) Sobeslao, duci Bohemorum venerat adversus Romanum imperatorem Lotharium, in proelio peremptus est.

Listina z roku 1126:²⁷⁾

...cuius fratris Svato-
pluk, filius Venceslai no-
mine, dux Moraviae, amore
coelestis patriae accen-
sus, coram omni clero at-
que primatibus pro reme-
dio patru sui... Forum
cum villa Kijow...

Z uvedeného příkladu vysvítá, že Tetzel opisoval staré doklady věrně, neboť nepřeváděl ani starého datování a nepřičíňoval bližších osobních označení, jako se dalo v nekrologu složeném na konci XVII. století.

Druhý takový případ, v němž čerpal Tetzel historické zprávy z listin, jest činnost opata Abrahama v poustevně u Střelné. Jak níže, v textu jsme naznačili, jest to téměř doslovně opsáno z darovací listiny Jindřicha Vladislava (1203).

Listiny obsahující různá obdarování, jichž použil Tetzel jako dokladů o záslužné činnosti jednotlivých opatů, tvoří celou řadu. Všechny tyto vložení dáváme do závorek, aby se takto rozeznala Tetzelova práce od starších jeho předchůdců.

Později opisovatelé historických pramenů hradištských dopustili se tu a tam z neznalosti věcí chyb, z nichž vytýkáme hlavně tyto: Zakladatele Ottu nazývá Tetzel²⁸⁾ „marchio Moraviae“, ač víme, že prvním markrabětem moravským stal se o sto let později (1182) Konrád Otta. Při úmrtí Ottově omylem uveden rok 1127 místo 1126.²⁹⁾

Na konec nám zbývá zmíniti se ještě o historickém významu díla Tetzelova. Spočívá předně v tom, že autor se snažil čerpati ze všech pramenů, jež měl po ruce a tím nás jednal přivedl na stopu pramenů již dávno ztracených, jednak nám zachoval z nich jakés, takés výpisy.

²⁶⁾ Teige, 1.

²⁷⁾ Friedrich, Cod. dipl., I., 110.

²⁸⁾ Str. 48. — ²⁹⁾ 49)

Tetzel zachoval o dva výpisy více ze ztracených benediktinských annálů hradištských. Z prvních záznamů praemonstrátských jest cenná zpráva o volbě prvního opata, jakož i o přepadu Olomouce Soběslavem II. (1178). Dovídáme se, že to byl vlastně čin válečné lsti, neboť kníže učinil tak v noci a s malým vojskem. Další historické zprávy jsou z první polovice XIII. století. Při opatovi Gerlachovi (1232—43) se dočítáme o konfliktu Václava I. s Přemyslem, markrabím moravským. Král přitáhl k Olomouci, sídlu markraběte, a chtěl ho, co nejvíce stísniti, celé okolí zpuštěl a zmocnil se kláštera Hradiska. České vojsko při tom vypálilo řadu klášterních dvorů. — Druhá zpráva je o Tatarech. Ti vtrhli ze Slezska na Moravu a leželi týden v klášterské osadě Oldřisově (u Ostravy). Když pak přišli až do středu země, tu zmocnili se i kláštera, zpusťovali jej, zapálili a řadu bratří zabili. Obnovu po vpádu tatarském provedl opat Robert. Pisatel, jsa o něm velmi dobře informován, po případě, znaje ho z vlastní zkušenosti, uvádí velmi podrobně, co vše v domě obnovil.

Největší historické ceny jsou však záznamy z doby husitské. Při opatu Hřivnáčovi zmiňuje se pisatel nejprve o husitském tažení v roce 1425, pokud souviselo s jeho nejbližším okolím. Husité zničili augustinánskou kanonii v Prostějově, potom vypálili Vyškov. Dobyť kartusie dolanské klade sice mylně již do roku následujícího, za to ale přesně vypovídá, že se tak stalo „in feria Purificationis B. M. V.“ Až dále byl pád kláštera dolanského kladen pouze do února. Přepadení kláštera Hradiska (2. května 1432) vyličuje pisatel velmi podrobně i se všemi strastmi, jež po něm následovaly. Na konec (k roku 1433) klade dobytí Mohelnice a sice mylně, neboť se událo roku 1424. Možná, že tuto zprávu připojil k původním záznamům Tetzel sám, jakožto rodák mohelnický.

Za dalších opatů se dovídáme, jak klášter živořil, až teprve král Jiří mu opět pomohl. Pisatel jej za to z vděčnosti nazval refundátorem. Znovuvybudování králem Jiřím však přišlo kanonii velmi draho. Při konfliktu se sv. Stolicí a Matyášem Jiří jednoduše klášteru diktoval, by otevřel jeho vojsku brány. On jej znovu vystavěl a proto v něm poroučí. Opat byl nucen ustoupiti násilí a konvent sotva zbudovaný stal se ohniskem divokých bojů, za nichž byl úplně zničen. Pisatel velmi přesně naznačuje, kde bylo dělostřelectvo, i jak se dalo vyjednávání velitele Šatny o příměří. Vypravování jeho má příděch apologetický, neboť doslovně zaznamenáno ultimatum dané Jiřím klášteru, prý aby to věděli všichni, „qui inculpant antecessores nostros magis fuisse haereticis quam catholicis“. Po vojnách začal král Matyáš krutě trestati klášter za domnělou náklonnost k Jiřímu a sice zástavami jeho statků svým pomocníkům.

Celé další osudy kláštera Hradiska se točí kolem obnovení kanonie, které dovedlo zaměstnati několik opatů. Životy jejich jsou leckdy velmi pestré a pro poznání vnitřního života klášterního velice důležité.

Můžeme říci, že v pamětech hradištských máme kus moravské historie z doby husitské i želíme upřímně, že pro období před-

cházející v nich nacházíme velmi málo. Leč musíme býti spokojeni, že řeholníci-kronikáři nám zachovali aspoň tolik, neboť z jiných klášterů nemáme vůbec ničeho.

Z annálů kláštera Hradiska (1099—1524).

(Zem. arch. mor., Cerroni, II, 385.)

Conradus, quartus filius Brzetislai, hic dux cum filiis suis Litoldo et Odalrico fundavit coenobium Trebecense ibidem de regula divi Benedicti collocavit et plus quam 40 villas pro dote assignavit. Obiit anno 1099, Pragae cum aliis sepultus in eodem loco. Requiescat in pace!

Cuius etiam vestigiis, scilicet Patris et germanorum fratrum insecutus est Illustrissimus princeps omniumque *nobis felicissimus dux vere et hodie plangendus*. (V) Otto pulcherrimus dictus. Quintus et ultimus filius Brzetislai, (marchio Moraviae) residens Olomucii, qui religionis zelum induit 30. anno aetatis suae, cum sua consorte Eufemia coepit omnibus modis divinum cultum amplificare, quot sibi et naturae bonitas, nobilitasque generosi sanguinis suadebat. Anno 1077, pridie Kalendas Aprilis erigit novum fundamentum in loco, ubi Juditae arx constructa erat, pro laudibus Deo decantandis. Surgit murus intra annum, vertit in coenobium celeberrimum, quod modo Gradicense vocatur, interclusa veteri ecclesia divi Stephani, quae extra septa erat sita. Sequenti mox anno 1078, tertio Nonas Februarii per Reverendissimum D. D. Joannem, tertium episcopum Olomucensem fecit consecrari in honorem Salvatoris Domini nostri Jesu Christi, proto-martyris Stephani, ut esset regis aeterni habitaculum in perpetuum. Insuper ex autoritate apostolica sub pontifice Alexandro secundo sacrum ordinem S. Benedicti collocavit, ipsisque possidendum tradidit, auro et argento, omnibusque ornamentis mirifice dotavit. (Et has villas in consecracione in dotem dedit, ut testatur privilegium eiusdem, ecclesiae nostrae donatum, cuius haec forma: „In nomine S. Trinitatis. Otto, Dei gracia. etc.“⁹⁰⁾

Joannes, primus abbas sancti Benedicti ordinis, ex Brzevnoviensi monasterio professus, in abbatem Gradi(censem) electus, vir grandevus et senex et integritate vitae religionis incomparabilis. Postquam per quadraginta praefuit, senio deficit, vita privatur, anno 1081, tertio Idus Maii, in ecclesia sepultus.

Bermarius, secundus abbas ordinis divi Benedicti. Vir plurimum in sacrorum ceremoniis devotus, in oracionibus, ieiuniis, vigiliis, assiduus, meruit utrosque D. fundatorem et D. fundatricem tumulare, primum marchionem Moraviae sub anno 1087,⁹¹⁾ 5. Idus Iunii, in coemeterio S. Stephani in eodem loco, quem pius dux sibi in vita elegerat. Illustrem vero D. Eufemiam anno 1111, 4. Nonas Aprilis in eodem quoque sepulchro ad mariti sui latus, (ut,

⁹⁰⁾ Viz Friedrich, Codex diplomaticus regni Bohemiae, I., 82. Stvrzení toho Vratislavem tamže, str. 85.

⁹¹⁾ Datum úmrtí jest správné, ale poznámka o prvním markraběti nikoliv. Prvním markrabím moravským byl Konrad Otta, 1182. Jedná se tedy o omyl pozdějšího opisovatele.

quorum mens una semper in Deo fuerat, eorum quoque corpora nec in sepultura separentur, aut quos Deus una concordia iunxit in vita, noluit quoque morte separari. Corpora eorum in coemeterio 158 annis quieverunt, tandem per D. Budis abbatem 10. Gradicensem anno 1269 per manus D. Anselmi, varmiensis episcopi, praesentibus multis hominibus ob devotionem in medio ecclesiae S. Stephani, ubi fundatores reposuit solemni pompa. Ibi remanserunt 183 annis. (Postquam autem Olomucenses cives fraudulenter coenobium destruxerant anno 1432, 8. Kalendas Augusti, ex mandato Rmi D. Conradi de Zvola a), episcopi Olomucensis, Petri de Račic, b) decani, ceterisque canonicis pro affectu, (48) ne corpora tantorum dominorum in loco deserto et destructo dehonestarentur, solemni pompa ac funebri ad tertium locum transtulerunt, scilicet ad cathedralem ecclesiam Olomucii et inter altare S. Venceslai, patroni, sanctaeque Martae hospitae ergo (!) sepelierunt, videlicet et hoc anno 1434. Corpus D. D. Ottonis senioris, ducis Moraviae, D. D. Eufemiae, uxoris ipsius, D. D. Ottonis III., c) ducis Mor(aviae) D. D. Duranae, coniugis filiorum Vladzimiri et Brzetislai, Mariae filiae Rmi D. D. Joannis et episcopi Olomucensis, loci erectoris, ac nobilis D. Roberti, episcopi Olomucensis, refundatoris), [ubi adhuc in praesentem diem quiescant 170 annis. Deus sit misericors animabus illorum, illarumque.]

Supra nominatus abbas vixit in officio 34 annis. Mortuus anno 1116, ante maius altare sepultus.

Paulinus eiusdem ordinis abbas III. d) Gradicensis, vir multae doctrinae, hic a Gothardo et Sara, qui fuerunt uterini, parochialem ecclesiam S. Mauritii in Olomuce e) cum iure patronatus ecclesiae suae possidendam obtinuit. Cum administrasset decem annis, obiit anno 1127, †) 8. Kalendas Januarii. In ecclesia sepelitur penes alterum.

Ea tempestate illustris dux Otto secundus, paterno nomine nuncupatus. princeps Olomucensis in proelio peremptus est. Anno 1127, 12. Kalendas Martii, qui in auxilium Sobieslao, f) duci Boemiae venerat adversus serenissimum Lotharum imperatorem, cuius fratris Svatopluk, g) filius Venceslaus nomine, dux Moraviae amore coelestis patriae accensus, coram omni clero atque primatibus pro remedio animae patris sui ecclesiae Gradicensi forum Kyoviam h) contulit, ⁸²⁾ si quis subtrahere aut impignorare aut quocumque modo violare praesumpserit, perpetuo anathemate Jesu Christi damnetur. Amen. Staň i) se tak, milý Pane!

Deocarius, dictus Bogumilus, quartus et ultimus ordinis S. Benedicti abbas de scholastia praelatura Broumoviensis coenobii per

a) Zvola. b) Racicz. c) Orig.: 3. d) Totéž. e) noncupatus. f) Sobeslav. g) Swatopluk. h) Kiowiam. i) In marg. rukou XVII. sloletí: „Alii contrarium dicunt. — Stan.

⁸²⁾ Viz Friedrich, u. d., 110: „Otto II. dux Moraviae paterno nomine nuncupatus in proelio peremptus est. Cuius fratris filius nomine Venceslaus, amore celestis patriae accensus, cum omni clero atque primatibus suis pro remedio anime patris sui... forum cum villa Kyiow...“

Reverendissimum D. Henricum Zdiko, *k*) episcopum Olomu(censem) in abbatem Gradic(ensem) intrusus fuit, fratribus omnino non consentientibus. Hic post octogenium totum monasterium muro circumdedit, partem orientalem a fundamento erexit (et iam ob instantiam Reverendissimi D. Henrici supradicti ecclesiam S. Mauriti infra civitatem Olomucensem³⁸⁾ sitam cum omnibus attinentiis, 13 fundis, domibus et ortis ad claustrum Gradicense spectantibus commutavit pro duabus ecclesiis, videlicet S. Stephani parvula, quae fuit parochialis ecclesia. Alia vero S. Michaelis cum turre elevata, *[ubi modo porta est Gradicensis]* et horto pomorum spatioso, quo coniunctus erat horto conventuali, ut illud totum ambiret sepes claustri ac in usum fratrum cederet in possessionem conventui, canonicis vero ecclesia S. Mauriti.)

Hinc tandem R^{mus} Quido, Sedis Apostolicae legatus in Moraviam *l*) advenit, audiens, suam intrusionem inordinatam esse, irritam fecit et eundem Bogumilum vinculo anathematis oneravit. Deinde amaro spiritu veniam petiit, prostratus mox absolutionem obtinuit patribusque liberam celebrandi electionem demandavit. Prior cum fratribus unanimi voto praefatum Bogumilum, quem prius spernebant infauste, elegerunt in praesentia D. legati et antistitis Henrici, episcopi. Postquam viginti quinque annos praefuit, vita privatur.

(Historiam hic acerbam contigisse, obticere non valeo, quamvis mihi recensuisse imputabitur. Sicut enim saepe parvula scintilla magnum excitat ignem, sic quoque quidam nobilis, Augustinus nomine, carnis suae petulantiam refrenare negligens, exarsit amore in cuiusdam puellae pedisequae ducissae, eamque deperiit. At, ubi locus tutus conveniendi non dabatur, in pediolo sive ambulacro, per quod ab arce Olomucensi dux devotionis gracia ad monasterium se conferebat, penesque monasterium solitam structuram et habitationem habuit, quo liberius deprecationi vacaret una cum coniuge sua D. Durana. Monachus supra nominatus frequens cum sua selecta nocturno tempore adveniebat. Contigit, quod ipsa ducissa Durana una hora tarda ad thorum maritalem per illud ambulacrum festinaverat, expers omnis doli, idem Augustinus putans suam iam esse devinctam sibi, ad solitum locum cupidinis causa advenit, prosiliit in Duranam ducissam, quae stupore tam violenti facinoris perculsa, vehementi clamore supetias sibi fieri vociferabat, quam, ut cognovit, esse coniugem principis metu de pediolo desiliit, fugamque arripiens huic nephando crimini sibi que consolvit, fratribusque vero et abbati, qui penitus immunes erant et innocentes, supremam calamitatem devovit et in maximum periculum inducit. Nam dux Otto impatiens, fugiente illo, Bogumilum abbatem cum 20 fratribus illius criminis penitus innoxium in capellam Divi Michaelis, in carcerem perpetuum repente recludi, fame, siti miserabiliter onerari iussit. Sic ob delictum unius omnes penam truculentam omnes acceperunt, sed iustus iudex Jesus Christus illorum dolorem et gemitum atque planctum innocentem in gaudium aeternum com-

k) Sdiko. *l*) Moraviam.

³⁸⁾ 1136 (Cod. dipl. Mor. I., 211.)

mutabit. Nam illorum corpora sub anathematis vinculo clausa circiter 230 annos continuos permanserunt, donec Petrus, Hořinek *m*) dictus, abbas Gra(dicensis) 21. expatefecit supra dictam capellam et illorum corpora miraculose hinc et inde sparsim humi iacentia, grande spectaculum prospexit. Tandem Stephanus dictam capellam abbas a novo consecrari fecit et R. D. Vikerius abbas (49) ossa illorum sub altare in capella in ambitu B(eatae) M(ariae) V(irginis) transtulit, *ibique in pace quiescunt usque in praesens tempus*. Et sic professores ordinis S. Benedicti, qui inhabitaverunt in eodem loco 74 annos, de praefato coenobio amoti sunt.)

(Tandem serenissimus princeps Otto III. *n*) marchio Moraviae *o*) considerans, rem semel Deo dicatam in prophanos usus minime converti licere, poenitentia *p*) ductus, iterum decrevit alios uberiores in domum Domini plantare fructus, ut incessanter Deo laudibus placarent. Attendens, quomodo religio, ordo candidissimus Praemonstratensis tunc multa refulgens gloria, singulari gratia redolens sanctitatis, palmites suos ubique extendebat terrarum. Quam ob rem pro modulo suo summis precibus postulabat a R^{mo} D. D. Joanne dicto de Oběděnovic, *q*) eiusdem ordinis Praemonstratensis canonico regulari Litomyšl, episcopo Olomucensi VIII. *r*) ut ad praefatum monasterium collocaret, plenamque auctoritatem mutandi ordinis tribueret. Cuius rei gracia R^{mus} praesul, Juram consobrinum suum, virum devotum et fratrem de coenobio Montis Sion *a*) professum vocavit, abbatemque Gradicii praefecit. Et, ut quietius Deo optimo, maximo deservire, sanctisque ceremoniis liberius et devotius pro omnium salute peragere possit, omnes et singulas gratias, litteras, libertates, immunitates, donationes, concessionem, laudabiles consuetudines, privilegia quoque, indulta et iura universa ac possessiones et bona dicti monasterii Gradi(censis), quae avus suus, illustris dux Otto primus et fundator ecclesiae Gradi(censis) contulit, de novo dotavit, innovavit, ratificavit et confirmavit Otto III., *s*) dux Moraviae *t*) eiusdem loci Praemonstratensis ordinis fundator. Et, ut huius ordinis locatio firmitus robur habeat, uberiori gratia summus pontifex (H)adrianus IV. *u*) diplomatibus roboravit ac munivit,³⁴) ne futuris temporibus perpetuis nulli omnino homini liceat praefatam ecclesiam perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere seu vexationibus fatigare. Siquis sciens contra eam temere tentaverit, sciat, se reatu divino innodatum existere et a Sanctissimo corpore et sanguine Domini nostri Jesu Christi alienum atque in extremo examine districto ultioni subiaceat (50) *v*) Amen. Staň se tak, milý Pane!)

Locatio secunda Praemonstratensis ordinis
in ecclesia Gradicensi.

Georgius, dictus Jura ad instantiam serenissimi principis D

m) Horzinek, *n*) Orig.: 3. *o*) Moraviae. In marg. rukou 17. století: Origo ingressus Fr. Praemonstratensium Gradici(um). *p*) poenitentia. *q*) Obidenowicz. *r*) 8. *s*) Orig.: 3. *t*) Moraviae. *u*) Orig.: 4. *v*) Následují biblické citáty.

³⁴) Friedrich, u. d., 190. Pohrůžka uchvatitelům statků kláštera je z bullý Hadrianovy, biblické citáty, dle Friedricha, přidal annalista.

D. Ottonis III., *x*) ducis Moraviae ex Strahoviensi *y*) monasterio per Reverendissimum D. D. Joannem, episcopum Olomucensem VIII., *z*) eiusdem ordinis professum vocatus et institutus et primus in monasterio Grad(icensi) constitutus abbas vir humilis ac devotus, facie liberali ac singulari eloquentia praeditus. Hic in sua electione *dixisse fertur*, bonum fundamentum posuisse et pacem, concordiam fratrum faciendo, quos amavit amore paterno. Dum vero 13 annos religiosissime fratribus praefuisset, defunctus (est) et in ecclesia ante altare maius sepultus.

Ea tempestate ³⁵⁾ Sobieslava) secundus eius nominis, dux Boemiae, tempore nocturno, una cum paucis admodum armatis veniens, proh dolor, urbicolis potu somnoque sepultis, Olomucium obtinuit. Sed dux, D. Otto tertius, *b*) princeps Olomucensis viriliter iterum recepit principatum suum, sed omnino mutilatum. Tandem Sobieslaus princeps Boemiae per damna illata dedit villam iuxta Kyoviam, *c*) quae dicitur Bukovany. *d*) ³⁶⁾ Deus merces.

Secundus abbas Gradicensis eiusdem ordinis. Michael post decessum domini Georgii abbatis communi principum et fratrum assensu in praefato monasterio electus est, licet invitus, (tamen iugum ei humeris suis impositum suscipiens, cepit die ac nocte meditari, sicut verus Christi Israelita, supremum quotidie auxilium implorare, quatenus, opitulante coelesti misericordia, ecclesiae, cui praefectus fuerat, sic praeesse potuisset et gratum et acceptabile Dei ministerium ferret. Paucissimis enim erat tunc beneficiis provisa, et nimia paupertate propter bella intestina. Deus, qui omnibus invocantibus adest, dedit ei gratiam in conspectu principum et primatum terre, ut quidquid ab eis postularet, sine repulsa obtinebat sancto et pio devotionis affectu. Satagens coenobio, cui praeerat (51.) aliquod memoriale conquirere suaeque posteritati exemplum relinquendo anno ergo ordinationis suae primo, 1171, nulla rerum fretus copia, sed sola inspiratione coelesti, ecclesiam in Kyovia *e*) e quadratis lapidibus extruxit in honorem Omnipotentis Dei, sanctique Martini confessoris. Ab illustrissimo Vladislao rege Boemorum secundo forum in Svitávka *f*) et forum in Úsbrnog) cum omnibus iuribus et thelonio ³⁷⁾ et villam Michov, Lhonov a fratre praefati regis, duce Odalrico, Moravorum sylvam, quae „Circuitus“ dicitur iuxta Naklo, iure simili obtinuit. ³⁸⁾ Simili modo a filiis regis supra dicti D. Friderico et Přemyslao, ducum Moraviae circuitum Oldřišov *h*) prope Opaviam, ³⁹⁾ eodem iure hereditario possidendam impetravit, ubi etiam mox ecclesiam in honore(m) B(eatae) M(ariae) V(irginis) construxit et ab illustrissimo Břetislao, *i*) filio D. Ottonis III., *k*) ducis ⁴⁰⁾ Moraviae villam Bojanovic *l*) et a patre eius Vladimiro *m*) principe Olomucensi, Gradisce his beneficiis

x) 3. *y*) Strahoviensi. *z*) 8. *a*) Sobeslav. Před tím přes celý řádek rasure. *b*) 3. *c*) Kiowiam. *d*) Bukowani. *e*) Kyowia. *f*) Switawka. *g*) Usoberno. *h*) Oldřizisow. *i*) Brzetislao, *k*) 8. *l*) Bojanowicz. *m*) Wladzimiro.

³⁵⁾ 1178.

³⁶⁾ Cod. dipl. Mor., 293. (Uvádí k r. 1178, což jest nemožno.)

³⁷⁾ Cod. dipl. Mor. I., 284 (1169). — ³⁸⁾ U. d., 288 (1174).

³⁹⁾ Teige, u. d., 35 (kolem r. 1185).

⁴⁰⁾ Cod. dipl. Mor. I., 341. (1195.)

et aliis pluribus conquisitis, vir totius prudentiae et honestatis etiam coenobium suum muris excelsis adornavit). Ibidemque abbas intendebat obtinere ecclesiam divi Mauritii in Olomuc, sed propter privilegium D. Henrici Zdikon) episcopi et D. Deocari Abbatis id rehabere non potuit, licet Rmus D. Peregrinus, episcopus Olomu(censis) ad intromittendum se de cambio memorato ab actione cessavit.

D. Duranam uxorem Ottonis III *o*) ducis Moraviae Anno 1191 Idus Decembris in medio ecclesiae Gradi(censis) sepelivit.

Rexit coenobium 25 annis, diem extremum cum bona senectute clausit anno 1196, 4. Idus Maii. In ecclesia Kyov(ensi) *p*) sepultus. Requiescat in pace.

Tertius abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Hilarius, pater totius humilitatis, castitatisque, sub cuius tempore, anno 1197, 15. Kalendas Februarii maior ecclesia Gradi(censis) in honorem Salvatoris nostri Jesu Christi, sanctique prothomartyris Stephani a Rmo D. Engelberto, Olomucen(si) episcopo a novo consecrata est. Temporibus Přemysl *q*) tertii regis Boemiae et Vladimiri *r*) ducis Moraviae filii tertii *s*) Ottonis. Idem dux Vladimiri anno tertio *t*) post consecrationem ecclesiae Gradi(censis) ultimam clausit diem anno 1200, 6. Idus Decembris et sepultus est in medio ecclesiae Gradi(censis) ad partem meridianam cum matre sua D. Durana, uxore D. Ottonis tertii. Cum autem supradictus abbas abbatialem dignitatem quinquennio gubernavit, voluntarie resignavit anno 1200. *u*) eodem anno mortuus est et in ecclesia sepultus.

Quartus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Hermanus fungens officio prioratus per quinquennium. electus est in abbatem vir discretus in consiliis, constans in adversis, sapiens in factis. (Hic a Vladislao *v*) marchione sylvam satis latam et spatiosam, denominatam (52.) Strelnam *x*) inter fluvium Odram et Moravam iacentem obtinuit.⁴¹⁾ Constantia,⁴²⁾ inclyta regina Boemiae, mater eius pro salute animae mariti sui Přemysl contulit quoque terrulam desertam Ostravam spectantem ad camerarios, concessitque omnem censum annualem eidem monasterio in usum fratrum omni tempore possidendum atque colligendum per omnia (!), eandem libertatem, quam episcopatus Olomucensis habet. Anno 1209 supradictus abbas Hermanus interfuit generali capitulo in Praemonstrato et inde rediens, honorifice apportavit sanctam ac omnibus fidelibus celebrandam virginem unam de Christi XI. millibus virginum, cuius diem translationis coli instituit 6. Kalendas Decembris, quam S. Margaritam vocitabat. Hic, cum iam praeesset 16 annis, tandem in bona senectute) moritur anno 1216, pridie Idus Decembris.

n) Zdicko. *o*) 3. *p*) Kyow. *q*) Přemysl. *r*) Wladzimiri. *s*) 3. *t*) 3. *u*) Původně napsáno 1206. *v*) Vladislao. *x*) Strzebham.

⁴¹⁾ Friedrich, II., 374 (1203). — ⁴²⁾ U. d., 368 (kolem r. 1201).

Quintus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Bonifacius, vir plenus honestatis et moribus, acceptus omni populo. Hic ecclesiam sibi commissam, quamdiu rexit, condignis ornamentis adornavit, insuper hospitale maius et domum D. abbatis a fundamentis erigens usque ad effectum deduxit. Cetera autem intus et foris, prout valuit, libera mente protexit, habens favorem principum et nobilium utriusque terrae. Exinde ab inclyto D. Vladislao, *y)* fratre Přemysl, *z)* marchione Moraviae villam forensem Albam ecclesiam, ⁴³⁾ vulgari nomine Hranic *a)* appellatam, cum iure patronatus ecclesiae et foro quarta *b)* feria cum sibi adiacentibus villis, videlicet Hermanic, Lúčka, Polom, Bělotín, Nachovach, Jesenice, *c)* et eorum pertinentiis et sylvam spatiosam praedictis bonis adiacentem obtinuit. Etiam idem dux Vladislaus ⁴⁴⁾ ex sua benignitate et munificencia solita villam forensem, quae Kynic *d)* nuncupatur, nempe Šebetov, Cetkovic, Uhřic, *e)* et sylvam spaciosam, praedictis bonis adiacentem obtinuit. Etiam sylvam in Lažan *f)* et Domašov *e)* cum montibus ⁴⁵⁾ ubi metallum ferri foditur et aliis montibus, in quibus molares lapides acquiruntur et rivulum, in quo aurum foditur, corroboravit. Privilegium super villam forensem Kyjov, *g)* in Břetislaviensi *h)* provincia, forum feria tertia, theloneo et iuribus forensibus, quae ex donacione D. Venceslai ducis Moraviae cessit. ⁴⁶⁾ Similiter villam forensem Svitaviam *i)* minorem in Husobrnsensi provincia cum iure patronatus et forum Sabato (!) die, theloneo et iuribus, libertatibusque cum villis Michov et Zboznov, quae ex donatione serenissimi Vladislai, regis Bohemiae secundum *k)* liberaliter ecclesiae Gra(dicensi) provenerant, acquisivit.

Et alia plura memoratu digna fecit. Praefuit octo *l)* annis resignavit abbatiam, quae sibi fuerat ab ordine commissa anno 1223. Eodem anno die 13 Octobris exutus carne. Vivat anima eius cum Christo in pace sempiterna. Sepultus ante maius altare S. Stephani Gradi(cii). Orate pro eo! (53.)

Sextus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstratensis.

Petrus inutilis abbas successit Bonifacio. Venti magis studuit deservire, quam Deo vel fratribus suis. Nam utique utilis est quandoque vitae consuetudinem quorumdam silentio pertransire, quam emulando detegere. Nemo sanae mentis deturpat et lacerat nidum libenter suum probris calumniis. Cum sex annis praeesset a ministratione subiunctus est anno 1229. Strahoviae sepultus.

y) Wladislao. *z)* Přemysl. *a)* Hranicz. *b)* 4ta. *c)* Hermanicz, Luczka, Belotin, Jesenicze. *d)* Kinicz. *e)* Sebetov, Cetkowicz, Uhřicz. *f)* Lashan. *g)* Kiyow. *h)* Brzetislawensi. *i)* Switawiam, V textu rukou XVII. stol. Privileg. super. *k)* 2di. *l)* 8.

⁴³⁾ Friedrich, II, 364. (1201).

⁴⁴⁾ Friedrich, II, 362, (1200). — ⁴⁵⁾ Tamže, 412 1220 „ubi metallum ferri foditur et ab his montibus, in quibus molares lapides acquiruntur, et rivulus, in quibus aurum foditur“. — ⁴⁶⁾ Teige, 39. [kolem r. 1217.]

Septimus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstratensis.

Abraham^{m)} natione nobilis de Střelnáⁿ⁾ vir notus Deo et hominibus in omni tempore, bono et sciencia. Hic heremiticam vitam 30 annis duxerat, omni tempore ferventer Deo serviens, in loco deserto Střelná,⁴⁷⁾ ibidem cum fratribus suis uterinis, scilicet D. Esau, Přeroviensi^{o)} archidiacono et canonico olomucensi, Isaco quoque et Blasio utroque canonico, dicti Abraham germanis fratribus propter misericordiam Dei rerum copiam habentibus et famam sui nominis aeterna memoria sublimare cupientibus, construxerunt in eodem loco ecclesiam in honorem S. Trinitatis, specialiter vero sub titulo B(eatae) M(ariae) V(irginis) et Georgii coenobiumque fundari petivit a D. Hermano abbate quarto^{p)}. Admittere abbas nolens, totam sylvam cum omnibus pertinentiis contulit. Petro abbati deposito, unanimiter vocantes supradictum Abraham de heremo, in abbatem elegerunt. Cum tribus^{q)} annis praesedisset, resignavit Gerlaco, anno 1232. Tandem idem Abraham reversus est in heremum, manens ibidem ad dies vitae suae, ubi mox *isto anno* mortuus, in Střelná sepultus in ecclesia propria.

Octavus abbas monasterii Gradi(cenis) ordinis
Praemonstratensis.

Gerlacus natione Colonicensis, vir elegans in abbatem electus anno 1232. Eodem tempore⁴⁸⁾ Venceslaus^{r)} primus, rex Boemiae quartus, volens deprimere rebellionem fratris sui nomine Přemysl,^{s)} marchionis Moraviae residentis in arce Olomuc,^{t)} movit bellum contra eundem. Intravit cum Boemis in Moraviam longe lateque vastavit eam igne et ferro. Castrametatus est circa Olomutium, monasterium Hradišť^{u)} obtinuit, ut fortius contra castrum Olomucense pugnaret, eoque ibi marchio obclusus, defensionis incumberet. Interea Boemi curias monasterii depraedarunt, occupa-

m) Abraham. n) Strzelna. o) Přeroviensi. p) 4 to. q) 3 bus. r) Venceslaus. s) Přemysl. t) Olomuc. u) Hradis.

⁴⁷⁾ Toto vypravování jakoby bylo převzato z darovací listiny Jindř. Vladislava (Friedrich. u. d., II, 374) dané 23. února. 1203: „Porro frater Abraham, canonicus ecclesie Gradicensis . . . eandem ingrediens silvam, et perlustrata ea, diligenterque circumspecta, ipsoque invento loco habili ad cultum divinum, de licentia sui abbatis Hermannii . . . cum quibusdam fratribus assumptis cepit vitam ducere eremiticam in eadem. Tandem quia situs loci, ubi oratorium suum posuerat, nimium sibi placuit ibi ad manendum, cum ecclesia in Velegrad fundaretur, dictus frater Abraham ad nos accedens, petivit diligenter, ut in loco sui oratorii, quem struxerat ibidem sancte et individue Trinitatis, specialiter vero sub titulo beate Marie Virginis et sancti Georgii coenobium fundari admitteremus. Sed quia dominus Hermannus, dicti loci abbas, propter rerum inopiam, quam patiebatur, ad id opus coenobii de facultatibus . . . non poterat subvenire, dominus Esau, archidiaconus Přeroviensis et canonicus Olomucensis, et Isaac, canonicus ibidem, et Blasius, fratres uterini dicti fratris Abrahami, per magnam rerum copiam habentes et famam sui nominis eterna sublimare cupientes et a nobis et abbate Hermano, id opus committi petiverunt. Nos vero . . . domini Hermannii consilio prius captato . . . dicti Esau archidiaconi et ipsius fratrum petitionibus . . . annuentes, structuram coenobii, nomine tamen ecclesie Gradicensis, in dicta silva sibi duximus committendam“ . . .

⁴⁸⁾ Roku 1233.

verunt, plures eciam exusserunt, fratribus cum abbate utcumque se sustentantibus. Tandem composita pace, dux Přemysl, *v*) marchio Moraviae in refusionem damni suscepti patri Gerlaci abbati et fratribus contulit (54) villam Polom.⁴⁹⁾

Non longe post, anno 10. sui regiminis ab Incarnatione 1241, cum bonus pater de recuperacione bonorum amissorum curaret, Tartari sive Mongoli cum innumerabili exercitu, devastata Polonia, per Silesiam occupata Vratislavia *x*) igne et ferro undique finitima regione consumpta, civitatem Lignic et totum pene ducatum conflagrarunt. Deinde Ratiboriam et omnem terram circumquaque devastantes in Moraviam quinquies centena millia secesserunt, circa villam Oldřšov, quae bona *tunc monasterii erant*, castrametati octo diebus commorati sunt, tandem marchionatum igne, ferro et ingenti praeda funditus everterunt. Monasterium occuparunt, igne consumpserunt. Corruit ecclesia magna S. Stephani, fratres interfecerunt quam plurimos. Quum vero bonus pater adversis circumdatus esset, et reformationi non sufficeret, moritur anno 1243. Rexit 12 annis.

Nonus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstratensis.

Robertus, vir prudens et strenuus et nobilis, natione Boemus. In fide catholica robustus, in lege ecclesiastica magnificus. *Quicquid enim ad hunc usque diem in hoc Gradi(censi) monasterio devotionis, regularum institutionis, sacrarumque consuetudinum observetur, eius prudentia pollebat.* Qui mox a principio susceptionis usque ad finem reaedicando non cessavit defatigari et torpens otium velut *y*) venenum fugit.⁵⁰⁾

Post incendium Tartarorum solemniter reaedicavit maiorem ecclesiam S. Stephani et annuente R^{mo} D. Brunone, Olomucensi episcopo per manus R^{mi} D. D. Anselmi, Varmiensis episcopi, fecit consecrari anno 1256, Nonas Julii Sex sacella, capellam B(eatae) M(ariae) V(irginis), tertiam *z*) S. Stephani, quartam S. Bartolomei, quintam S. Adalberti et S. Georgii, sextam S. Michaelis, quae semper occlusa mansit. Tectum desuper dedit praeparare. Insuper circumcinxit claustrum ex omni parte muro et cum fossa munivit, muros antiquos et fragiles, quibus non tantum ex scabra vetustatis rubigine, quantum ex ignium conflagratione et corruptela ruina minabatur, non absque magnis sumptibus reparavit, muros etiam novos, qui erant necessarii, statim erexit. Dormitorium, refectorium et totum ambitum, domum hospitum, infirmariam stubam novam, lapideam pro familia, braxatorium et pistrinae ac sutoris domum, omnes curias claustri, quae ex igne Tartarorum fuerant exustae et destructae, reparavit cum suis aratris et praetera (55) libertates possessiones et metas ecclesiae per manus nobilium terrae violenter occupatas apud reges Boemiae, scilicet Venceslaum quartum *a*)

v) Przemyśl. *x*) Wratislavia. *y*) velud. *z*) 3 am, 4 am, atd. *a*) 4 lum.

⁴⁹⁾ Cod. dipl. Mor. II., — Roku 1238.

⁵⁰⁾ O této činnosti Robertově píše Teige (u. d., 50): „Podrobné jest a všude povahu dobré zprávy má vypravování Tetzelo.“

et Přemysl⁵¹⁾ quintum^{b)} magnis laboribus, iusto iudicio terrae eidem ecclesiae reintegravit, possessiones multas precio comparavit.

(Villam minorem Polom pro 120 marcis a nepote suo D. Benesio emit. Et a Brědborio,^{c)} filio Ratmiro villam Radzikov et dimidiam villam Drozdin pro 100 marcis comparavit. Ab Zdislav^{d)} D. de Bystřice^{e)} sylvam infra Losov et Domašov⁵²⁾ ac sylvam in Úsobrno^{f)} in qua locavit villas a novo: Kořenec, Bielá, Benešov, Světlá, Úsobrno.^{g)} Velichina, Lhota, Podvikov, Tovér, Ovisonae, Hlušovic, Zlobic,^{h)} Beistrošic a civibus Olomucensibus⁵³⁾ quam deputavit ad custodiam, ut custos ecclesia lampadem ardentem in cimiterio fratrum et pro remedio animarum fratris sui D. Thobie, praepositi Pragensis, Benesii, filii patris sui Vitconis,ⁱ⁾ a domino generoso Lamperto de Boskovic emit 4 marcas, censum annuum in villa Dobromieric. Item pro Alba ecclesia a D. Volkeru comparavit villam Bielotin et agro in Molotic et alias multas possessiones monasterio adiecit), campanas fu(n)dere fecit 4 solemnes, calices 8. dorsalia retro, tres cruces, orceum argenteum unum, ampulas argenteas deauratas duas, et alia utensilia utilia ecclesiae, ornatus et libros. Summa expensarum nongentas et mille marcas. Postquam praedictus D. abbas 24 annos strenuo rexit, in bona senectute abbatiam voluntarie resignavit Budissio priori. Biennio vero evoluto post innumerabilia opera migravit ad Dominum anno 1207, die 5. Februarii. In medio ecclesiae cum fundatoribus sepultus in Domino quiescit. (Postea corpus suum translatus est ad ecclesiam S. Venceslai cum corporibus fundatorum anno 1434)

Decimus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstratensis.

Budissius, qui antea prior erat per decennium, electus est in abbatem. Vir eloquens, cui nihil ferme neque a natura, neque a doctrina denegatum erat. (Ita diligens et sedulus fuit in renovandis litteris, gratiis et libertatibus. Quasi omnia privilegia antiqua et cancellata, ob vetustatem corrupta ab Ottagare et Přemyslao, serenissimorum regum roborari et confirmari obtinuit.

Privilegium maius ducis Ottonis primi, fundatoris ecclesiae Gradi(censis). Privilegia super villas forenses Kynic, Kyjov, Svítávka(m), Albam ecclesiam et Strelnam^{k)} inter Moraviam existentes (56), sepibus, plancis, turribus fossatis et aliis munitionibus seu munime(n)tis cingere valeat, ad resistendum inimicorum insultibus curavit. Adhuc plus quam 30 privilegia seu litteras regales, quae sub praefato D. Budisio donata sunt ecclesiae Gradi(censi) *et servantur in hodiernum diem diligenter.*

b) Teige (49). U Tetzla primum. c) Brzedborio. d) Sdislav. e) Bistrzicz. f) Usobern. g) V textu připsáno rukou souvčkou: „Emit reliquas“. h) Korzenecz, Biela, Benesow, Swetla, Usoberna, Welichina, Podwikov, Towerz, Hlusowicz. i) Vietonis. k) Kinicz, Kyow, Switawka, Strzelnam.

⁵¹⁾ Cod. dipl. Mor. II., 50. (1270, Praha). Otakar II. Dle těchto chyb se dá souditi na pozdějšího opisovatele.

⁵²⁾ Domašov přisoudil klášteru král Otakar v rozepři se syny Zdislava ze Šternberka listem datovaným v Praze 1269 (Cod. dipl. Mor. IV. 36.) — ⁵³⁾ Kup ten stvrdil opat strahovský a lúcký listem daným na Hradisku 1266. 23. dubna (U. d., 380.)

Idem D. abbas a generoso D. Adalberto de Sternberg, qui ecclesiam Gradi(censem) spoliis, captivitatibus, ignium incendiis perturbaverat, enormiter leserat, viriliter restitit, pro quibus excessibus erat excommunicatus per R^{mum} D. D. Brunonem episcopum Olomucensem,⁶⁴⁾ pro tunc vicedominum provinciarum constitutus a serenissimo Rudolfo imperatore et rege Boemiae. Taxatus est pro 100 puri argenti marcis, pro quibus D. abbas emit villas Řepčín, Topolan, Roštín, Těšetic^{l)} cum iure patronatus, quam D. Bohuslava, vidua relicta post D. Neplach *nobis* contulit.⁶⁵⁾ Praeterea duas sylvas iacentes circa Homut^l Břestí^{m)}, unam inter flumina Moravam et Ostravam,⁶⁶⁾ aliam vero Moravamⁿ⁾ et Moravice et duos piscatores in villa Sedlišky^{o)} emit a D. Havla de Křelov^{p)} pro 26 marcis monasterio Gradicensi. Hic villam Budzilovic ex manibus generosi D. Voitekoni de Kravař^{q)} redemit. D. Pardus de Horka contulit ius patronatus in Horka⁶⁷⁾ et aquam circa Olomuc fluentem una cum Burkrecht, quod vocatur Bielidlo. Dominus Benešius de Branic⁶⁸⁾ dedit pro damnis illatis ecclesiae Gradi(censi) ius patronatus in Benešov cum filiali sua Libentendorf, item ius patronatus in Branic et unalem, quae dicitur Lobenstein in provincia Opaviensi, totidem in Bittov, Dubník, Nikloboiat cum omnibus dotaliis et attinetiis. Insuper pitanciam 2 marcarum in Kyjov adauxit fratribus suis et alia plura digna fecit.

Praefuit coenobio 23 annos, tandem vidit ultimum diem 10. Kalendis Octobris anno 1290, anno vero aetatis suae 81. Corpus eius cum solemni pompa funebri ante maius altare S. Stephani sepultum. Requiescat in pace. Orate pro eo!

Undecimus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Chvalko post bonum patrem electus in abbatem, inutilis fuit. Vir prodigus et primus praedo. delapidatorque bonorum in Hranic, quae impignoraverat generoso D. Joanni, cancellario regni Boemiae et praeposito Vysegradensi⁶⁹⁾ ad tempus vitae suae. Sed, quid dicam, proh dolor, de illa infelicissima impignoracione, quae nullum regressum habuit, semper errabunda permansit. *Novissime vero Marcus abbas haereditarie proscripsit generoso D. Vilhelmo de Pernstain,*⁶⁰⁾ qui non timuit maledictionem. Plus amavit Albam ecclesiam, quam animam, quae est praestantior. Et sic extirpata (57). sunt illa bona usque in praesens. Rexit 9 annos inutiliter, resignavit abbatiam, accipiens sibi provisionem villam Bonovic cum parochia. Ibidem mortuus et sepultus in ecclesia anno 1299.

l) Řepčín, Roscyn, Tiesiczicz. m) Brzesci. n) Moravam. o) Sedliskii. p) Křelow. q) Krawarz.

⁶⁴⁾ Cod. dipl. Mor. IV, 243 (1281):

⁶⁵⁾ Cod. dipl. Mor., 267 (1282.) — ⁶⁶⁾ U. d., 178 (1276). — ⁶⁷⁾ U. d., 337. — ⁶⁸⁾ Tamže, 347 (1288.)

⁶⁹⁾ Roku 13.0. Viz Siebenaicher, Annales Gradicenses.

⁶⁰⁾ 1491, září, 4., Olomouc (Arch. čes. XVI., 395.)

Duodecimus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Romanus, frater Germanus Budissii abbatis, vir mediocris staturae, in omnibus rebus facundus et laudabilis. Hic emit laneum agrorum et tabernam in Topolan pro 17 marcis a D. Pardone de Slinsk ac ius patronatus in Slinsk a praefato Domino obtinuit. Infirmariam erexit, librum lectionarium, *qui adhuc durat in praesens* 10 marcis comparavit. 11 annis praefuit, diem extremum clausit 3. Kalendas Junii anno 1310 in ecclesia penes fratrem sepultus.

Tredecimus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Bohuslaus, de Hranic oriundus, fuit antea praepositus in Kynic per 25 annos, inde in abbatem electus. Statim impignoravit Tinček^{r)} cum omnibus pertinenciis generoso D. Divisio^{s)} de Sternberg.⁶¹⁾ Cum abbatialem dignitatem lustrum uno possidebat, senio defecit et in ecclesia Kynicensi sepulturae traditus est anno 1315, die 4. Aprilis.

Decimus quartus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Henricus, natione Silesita, utriusque iuris doctor. Hic a D. Velina de Opatovic villam et Brasov cum omnibus agris, sylvis et piscationibus obtinuit, et ex villa Tovér^{t)} unam marcem adauxit ex donatione Fr. Petri. plebani Naklensis.⁶²⁾ Tandem disenteriam contraxit, e vita discessit anno 1322, die 15. Aprilis. Sepultus in sacello D. Bartolomei.

Decimus quintus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstratensis.

Thomas, post electionem a generoso Adamo et Eva de Konic ius patronatus in Cholina⁶³⁾ acquisivit. Cum 10 annis rexit, neque inter bonos, neque inter malos annumerari potest. Vitam finivit anno 1332, die 5. Octobris.

Decimus sextus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstraten(sis) (59).

Fridericus in abbatem 16 electus, qui antea fuit episcopus Ticiensis, ad Strahoviam^{u)} venit, ordinem Praemonstratensem ingrediens, vitamque regularem suscepit. Vir prudens ac doctus, sanctitate, vitaeque insignis. Post obitum Thomae abbas factus, qui mox ecclesiam suam mitra, baculo pastorali decoravit. Ius patronatus in Násilé a D. Marguardo obtinuit, emit duo lanea in villa maiori Senic, censuantes 3 marcas a D. Philippo de Senic. A monialibus S. Jacobi Fr. Urbanus comparavit mediam marcem pro

r) Tinczek. s) Dziwisio. t) Towerz. u) Strachowiam.

⁶¹⁾ 1314. (Cod. dipl. Mor. VI., 58.)

⁶²⁾ 1317 (U. d., 94). — ⁶³⁾ 1326. (U. d., 235.)

pitantia fratrum. Habuit abbatiam 4 annos. Optimus pater tamen apoplexia tactus, occubuit anno 1336, die 16. Octobris. Cum decencia et honore pontificali in sacello S. Adalberti et S. Georgii sepultus est. Orate pro eo!

Decimus septimus abbas Gradicensis ordinis Praemonstratensis
in Hradišt. v)

Augustinus, post electionem suam statim Stephanov prope Kni(h)nic ad locandum Fabiano de Opatovic, quae erat desolata, dedit.⁶⁴⁾ Item villam Burckersdorf seu Lúčka prope Cholinam D. Militae de Chorna ad tempus vitae suae per regressum proscripsit. Curiam in Senic maiori a D. Philippo emit pro 20 marcis cum omnibus agris, pascuis, pratis et aliis utilitatibus.⁶⁵⁾ Tandem anno 1348 curam habuit apud R. D Joannem, abbatem Praemonstratensem generalem et sedem apostolicam pro privilegio, ut patres in superpeliciis, bireticis, dalmatiis, ceteroque ornatu ecclesiastico ad instar canonicorum Olomucen(sium) incederent, nomine quoque canonicali fungerentur, quod etiam obtinuit. Praefuit 14 annos, defunctus et ante altare S. Augustini sepultus 1350. Requiescat in sancta pace.

Decimus octavus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Bernhardus post mortem Augustini electus in abbatem 18. Vir fuit humilis et religiosus, per singulas hebdomadas feria quarta et sexta in pane et aqua ieiunabat, vinum et ciceram non bibit (excepto sacro missae officio). Tandem febribus correptus, ultimo die Octobris in Domino obdormivit. Rexit 7 annos, obiit anno 1357 Sepultus in ecclesia penes alios D. abbates.

Decimus nonus abbas monasterii Gradi(censis) ordinis
Praemonstratensis.

Pribislaus seu Primislaus, canonicus ecclesiae Siloensis, abbas 19. Inutilis eligitur, nam post electionem statim abalienavit Kyjoviam et villam Michov, Lhonov impignorando. Illas et alia multa bona proscripsit in summa magna pecuniarum. Rexit inutiliter abbatiam 9 annis, tandem coactus Tervardo resignavit anno 1365, die 5. Januarii. Evoluta anno mortuus est et ante altare S. Augustini sepultus. Parcat illi Deus! (59.)

Vigesimus abbas monasterii Gradicensis, primus infulatus
ordinis Praemonstratensis.

Tervardus, electus abbas 20., infulatus primus. Vir vita et doctrina insignis et totius perfectionis exemplar, qui reformavit

v) Hradzis.

⁶⁴⁾ 134. (U. d., VII., 200.)

⁶⁵⁾ 1320 (U. d., VII., 78.)

monasterium in aedificiis multis, videlicet ambitu, refectorio, organis, *quae constant*. 70 marcas comparavit. etiam plenarium sub tabulis argenteis imagine Salvatori Domini nostri Jesu Christi et B(eatae) M(ariae) V(irginis), S. Stephani protomartyris. — Etiam tempore ipsius D. Sulico de Konic donavit fratribus villam Přemyslovic cum omni fructu et utilitate et pleno dominio, sex marcas censuum pro pitancia.⁶⁶⁾ Villam Ustin⁶⁷⁾ ex sententia lata obtinuit paludum, pascuorum et pratorum possessionem circa villas Onic et Lubonic et alias villas circumiacentes et molendinum in istis pascuis prope Ustin, quod donavit D. Diva de Stžekinie. — Demum profectus est Romam et per intercessionem serenissimi D. D. Caroli IV.,^{x)} regis Romanorum et Boemorum ac fratris sui, D. Joannis marchionis Moraviae indultum obtinuit a sanctissimo papa Gregorio XI.,^{y)} quamdiu vitam duxerit in humanis, mitra, sandaliis, annullo, baculo et aliis pontificalibus insigniis uti possit. Benedictionem solemnem post missarum vesperorum et matutinarum solemnia, dummodo in benedictione huius modi antistes vel Sēdis Apostolicae legatus praesens non fuerit, elargiri possit. Sed Urbanus VI.⁶⁸⁾ amplius honorare voluit etiam suos successores, abbates ipsius coenobii, qui erant pro tempore et futuro in dicto monasterio, prioratibus et ecclesiis parochialibus ad eum pertinentibus insigniis episcopalibus futuris temporibus omnibus abbatibus concessit. In reditu ipsius comportavit ex contubernio undecim millium virginum 15 capita, duo corpora, ossa, ex legione Thebea et mandibulam integram de S. Mauritio ex donatione Gregorii undecimi, summi pontificis et Caroli IV. regis Romani et Boemorum. Sic Reverendus Pater suam commissam ecclesiam Gradicensem gloriose decoravit. Gubernavit 16 annos, tandem post multa gloriosa opera feliciter quievit in Domino, anno 1381, die 4. Septembris. In medio ecclesiae S. Stephani sepultus est.

Vigesimus primus abbas, (secundus infulatus) monasterii
Gradicensis ordinis Praemonstratensis.

Petrus dictus Hořině ex Naklensi parochia assumptus est in abbatem, iste ex sua temerantia et iactantia capellam S. Michaelis, quae obclusa erat 230 annis, aperuit, ubi corpora fratrum ordinis S. Benedicti reclusa fuerant. Ut supra dictum est, nihil aliud de eo fertur, nisi quod de oboedientia ordinis recessit et propter hoc excommunicatus et depositus. Post dispensationem parochiam Naklensem in provisionem accepit. Tenuit abbatialem dignitatem unum annum, elapsis duobus annis mortuus est. Ibidem in ecclesia S. Georgii ante altare sepultus anno 1383.

Vigesimus secundus abbas monasterii Gradicensis ordinis
Praemonstratensis, infulatus III.

Stephanus abbas post suam electionem confestim a consanguineo suo Petro, episcopo Olomucensi 4. Kalendas Aprilis munus

x) 4ti. y) 11.

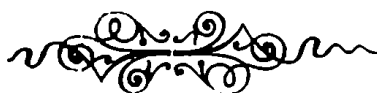
⁶⁶⁾ C. dipl. Mor. X., 244 (1374, srpen, 15, s. l.) — ⁶⁷⁾ O. c., XI, 88 (1378, teden, 2., Olomouc).

⁶⁸⁾ C. dipl. Mor. XI., (1378, prosinec, 20., Řim). Bullu Řehořovu nelze nalézt.

benedictionis suscepit et altera die per praefatum episcopum consecratum fuit sacellum S. Michaelis. Praefuit 4 annis, obiit anno 1386. Sepultus in ecclesia in parte sinistra ante altare S. Laurentii.

Vigesimus tercius abbas Gradi(censis), 4. infulatus ordinis Praemonstratensis.

Vickerius nobilius de Křenovic,^{z)} abbas modestus atque pacificus in omnibus hospitalitatibus expertus iam antea fuit parochus in Holina, ibidemque cum fratre suo Slavkonio de Křenovic^{a)} emit curiam prope ecclesiam ex opposito curiae dotis ecclesiae sitam a D. Gersone de Krakovce pro 21 marca cum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis. Obtinuit etiam a D. Bernhardo, dicto Hecht de Siczendorf⁶⁹⁾ piscinam iacentem inter subsidia, approbavitque plebano ibidem tenendam et habendam. Curiam vero praefatam tali conditione, quod idem plebanus et sui successores annis singulis 2 marcas gr. fratribus pro pitancia solverent. Hic etiam sacella S. Egidii, Adalberti et Georgii in ambitu S. Ursulae cum sodalibus in domo D. abbatis sollicitè reformavit. Et per R^{mun} D. D. Joannem episcopum Nazarecensem ad laudem Dei et S. virginum consecrari fecit. Capellam S. Michaelis eliminare iussit, corpus et ossa Bogumili (pie memorie) abbatis, fratrumque suorum ordinis S. Benedicti, qui ferme annis 230 quieverunt ex ipsius mandato translata sunt in capellam B(eatae) M(ariae) V(irginis) in ambitu sitam et sub altare poni iussit, *ubi manent usque in hodiernum diem*. Supradictus D. abbas villam Kamenec a Přibislao obtinuit cum 12 marcis puri argenti, de quibus constructe sunt testudines ad S. Augustinum.⁷⁰⁾ Deficiens tamen, in bona senectute moritur anno 1395, in ecclesia sepultus. x

K dějinám moru v Čechách r. 1680.

Přispěvek ze Lnářska.

Napsal J. Hille, děkan v Kasejovicích.

Strašná rána morová, která r. 1680 zachvátila téměř celé Čechy, neušetřila ani panství lnářské. Vždyť na tomto, tehdy nevelkém panství zhynulo za rok ten na 500 lidí.¹⁾

Nemoc vypukla někdy v dubnu ve vsi Hradišti a trvala do prosince. Nejvíce zhynulo lidí v Kasejovicích. Ves Lnáře zůstala ušetřena. Tam nikdo se nerozstonal a také nezemřel.

O průběhu nákazy na panství podával podrobné zprávy tehdejší hejtman lnářský, František Řehoř Greiner z Veverí a My-

z) Crenowicz. a) Crinowicz.

⁶⁹⁾ C. dipl. Mor. XI., 866 (1386, s. d., Hradisko.)

⁷⁰⁾ Nelze nalézt.

¹⁾ Pekař, Kost. p. 169.

šletina, své vrchnosti Humprechtu Janu Černínu z Chudenic, pánu na Lnářích. Zachovány jsou v archivu jindřichohradeckém.²⁾

První zpráva ze dne 29. Aprílis je psaná německy a dle ní v uplynulém týdnu některé osoby v Hradišti zemřely dle zdání na mor. V sobotu již žádný nezemřel a někteří nemocní se pozdravili.

Ostatní zprávy již podával hejtman česky.

2. Dne 18. Maii oznamuje, že rána neb nakažení morní se zase v Hradišti obnovilo. Prvé jich šest a nyní od desátého máje až do dneska pět a tak všech na morní devět a dva na jinou nemoc umřelo. Nemocných zůstává šest. Časně jsem zapověděl, aby odtud nikam nechodili a tam do vsi aby taky žádný nepřicházel. Místo na drahách, kde se mají pochovávat jest jim vykázano, nebo krchov p. Vratislav,³⁾ patřící pod osádku Bezděkovskou,⁴⁾ i zvonici zatlouci dal. Sedláci nechtěli na tom jim vykázaném místě pochovávat, a u cesty křížové započali těla mrtvá klásti, nyní ale již uposlechli a kladou se na tom vykázaném místě. A poněvadž nesmějí ze vsi ani k nim žádný jíti, vzkázali a prosili, aby se jim něco žita půjčiti a semlýti dalo, sice že by hladem mřeli anebo jíti museli chléb sobě opatřiti. Aby neměli příčiny proč vycházeti a naříkati, že hladem snud více nežli jináč mřiti museli, dal jsem jim po půl strychu žita semlýti, to se jim venku přede vsí složilo a oni sobě to vzali. Tu nemoc jedná děvečka z Prahy přinesla, která tam vejce na prodej nosila. Pán Bůh nás dále opatruj.

Nemám většího soužení jako s p. Vratislavem na Poli.

Naše lidi i židy kasovské stříletí poroučel, jestli na grunty jeho půjdou. Jeho pak lidé i židi, kterých několik z Prahy vzal, každý den do Kasovic a jinde na panství semky přicházejí. Již na mne k ouřadu krajskému žaloval, že nedám okolo vsi zasekati, aby lidi tam do vsi ani oni ze vsi jíti nemohli, rozmůže-li se ta nemoc, že já z toho odpovídat musím. Prosím poníženež za mil. nařízení, mám-li zdejší lidi do Prahy jezdit nebo chodit dopouštět, aby potom více toho sem nepřinesli.

3. Ze dne 22. Maii. V tom Hradišti opět se ta nemoc i mor přetrhl. Pán Bůh dej, aby se nenavrátila a stále dobré počasí panovalo.

4. Ze dne 28. Maii. Ve vsi Hradišti, ačkoliv posavad některé osoby stůňou, praví se, že toliko zimnice mají, sice nemrou, ale do Kasovic se přeneslo skrze jednu ženu kožešníkovu, ta do Hradiště chodila a nějaké kůže do díla že odtud vzala, od soboty do dneska sedm osob umřelo. Dal jsem dva domy zapečetit, vyživení lidem opatřit, nebo by nezanechali jeden k druhému docházení.

Ve Hvoždanech taky se začíná nemoc nakažení morní. Tři osoby již zemřely a čtyry se rozstony. To všechno naka-

²⁾ Za zprávy tyto díky vzdávám vdp. archiváři Fr. Teplému.

³⁾ Václav Ignác Vratislav z Mitrovic, pán na Poli do r. 1682, načež stateček prodal ke Lnářům.

⁴⁾ Hradiště patřilo osadou ke kostelu bezděkovskému, kdež se pochovávali, potom do r. 1786 ke Kadovu a od té doby přifařeno jest do Kasejovic.

žení šatma, totiž dvěma kabáty sem z Prahy přinesenýma se stala. Dám nyní všechny šaty umrlych hned pálit. Pán Bůh nás opatruj.

5. Z e d n e 7. J u n i i. Tvrdošijnost kasejovských vypsati nelze. Co já předcházím pro uvarování dalšího se rozmnožování té metly Boží, rány morové, oni tím hůře činí, a byvší p. farář kasovský s procesí na Sv. Hoře, purkmistr ty domy nakažené a ode mně při ouřadu kasovském k spečetění nařízené, odpečetiti dal a nebyvši již žádný více toliko jedno děvče nemocné, nyní skrze docházení jinších k nemocnému, se zase rozmohlo a i mezi židy se dalo. Židi leží nemocní čtyři a křesťanství tři. Toho purkmistra jsem z povinnosti zvrhl a protestírující kasovští na vykázané místo se pochovávat, nýbrž kdyby se dále ta metla Boží mezi ně vkořeniti měla, čehož Pán Bůh uchovej, že sobě nedají hájiti na krchov se pochovávat. Jsem s nimi usouzený, sedlákům všecko snáze k myslí přivedu, nežli jim. Primas s nimi největší ouzkost vystátí musí. Já pak od vysoce hraběcí Exc. poníženě dovolení беру, kdyby se mělo více rozmáhali, abych mohl s purkrabím do Týniště⁵⁾ svůj byt na čas vzíti, důchodního a pojezdného bych při zámku a dvoře zanechal, nicméně vždy přece odtud po hospodářství dohlížel mimo místa nakažená, těch bych se varoval. Pán Bůh dej, bychom od dalšího nakažení přichráněni byli. Není sice nyní nikde více, děkuje Pánu Bohu, než-li v Kasovicích, Hradišti, ve Hvoždanech se přetrhlo.

6. Z e d n e 24. J u n i i. V Kasovicích až do dnešního dne se nemocných na morovou ránu nachází 6 osob a všechno děti. V Hradišti 4 osoby staré a jedno dítě. Starých osob přes 6 neumřelo.

7. Z e d n e 1. J u l i i. V Kasovicích ta morová rána se rozmáhá. Dnes jich třinácte leží, sice ode středy neumřel nikdo, až včera jeden hospodář, nyní v desíti domech stůňou.

V Hradišti toliko 4 nemocní jsou, ve Hvoždanech se zase navrátilo to nakažení, v Tisové ve mlýně umřel mlynář, mlynářka a tři děti. Jeden sedlák se tam roznemohl a ten se mi musel se vším do lesa vystěhovati.

Semotamo jest již roztroušeno okolně: v Blatné, v Březnici, v Horažďovicích a jinde. Pán Bůh nás dále opatruj a to nebezpečenství od nás odvráť.

Douška: Vína červeného kdyby se poslati mohlo, nyní by se odbejvalo, není ho ve forotu leda půldruhého vědra.

8. Z e d n e 19. J u l i i. Městečka Kasovic obec stále při mně pohledávají a prosí pro Boha, poněvadž metličkou rány morové od P. Boha trestáni jsou, nikam po živnůstkách svých nevycházejí a sobě kusu vypracovat nemohou, abych před W. hrab. Exc. jejich poníženou prosbu přednesl, aby se jim ještě padesáte strychů žita na chleby zapůjčilo, sice že hladem by umřítí museli. Jest pravda, že všichni se jich štítí a daleko rozhlášení jsou tím morovým nakažením, že nemohou krejcaru vyzískati a nač živi

⁵⁾ Někdejší název popl. dvora radošického na Lnářsku.

býti, neb jak sice hned od začátku té rány morové mezi jiný lid vycházeti ode mne záповěd mají, tak taky od král. ouřadu kraj-
ského záповěd ke mně prošla, a pod těžkým zodpovídáním, aby
se nikam nepouštěli a obživení aby se jim opatřilo. I ačkoliv sli-
bovali do Pán Bůh ví s poníženým poděkováním jak prv půj-
čené i nyní žádající žito uplatiti, že ta druhá božská metla⁶⁾ je
navštívila, nevím, budou-li všichni moci tomu zadost učiniti. Nic-
méně vědouc o jejich nemožnosti, musí se jim nějaký prostředek
k obživení na ruku podati, nebo posaváde ta rána morová tam
i v Hradišti trvá, ve Hvoždanech též po dvakráte přestala, zas se
navrátila, ale věřím v Pána Boha, že ve Hvoždanech zase přestane,
v Kasovicích přes 20 osob křesťanův zemřelo. Židův mnoho-li, do-
zvěděli se nemohu, nebo potajmu leda kdes v noci zakopávali.
Nyní z městečka vystěhováni jsouce, co jich pomře, se neví. Pán
Bůh nám pomáhej a to nebezpečení od nás odvráť.

Senkýř domu panského v Kasovicích, Marek Kuhn, nebyvši
několik neděl doma, po handlu rozličným chodíc, v sobotu před
sv. Duchem se domů navrátil. Práví se, že k pěti stům zlatým
peněz s sebou přinesl. V pondělí svatodušní se roztonal, tři hlízy
měl, ve čtvrtek umřel a dal příčinu nakažení od těch peněz, že
jest je přijal z nakaženého nějakého místa, ačkoli že jest je myl
a dosti dobrých pytlíkův opatřil, jak je okolo sebe zavázaný měl,
tak mu ty bolesti vystoupily a jej umořily. Žena jeho že takové
penize v jisté místo do země zakopala, mi vzkázala, ty také že
odvede, když příležitost času bude.

O ostatním, kde co zůstává aneb kde co dlužen jest, to že
neví a nebožtík muž její že nic pověditi nechtěl, jakž p. farář ka-
sovský při poslední zpovědi jeho jej napomínal, oznámice mu, že
živ nezůstane; ahy pověděl kde žena jeho co pohledávati máti
bude, nic pověditi nechtěl. Rozličné škarky po něm nalezené jsou,
těch ale žádný dotknouti se nechce, anobrž i do domu jíti se každý
štíti. Poručil jsem, aby to začasť kouřila a dobře schovala, aby
se po čase vědělo, měl-li co od koho sobě zapsáno na dobrý dluh.
Obávám se, tu bez velké škody nebude. O hospodáře nemám se
kde obrátit. Pokudž by na některým J. hr. Exc. panství člověk se
nacházel správný a jistý, mohl by budoucně dobře tu obstáti, la-
skavému pánu o tom připomenutí činím.

K tomu připojil ještě poznámku: Sud vína jsem načítí dal,
ptajíce se lidé po něm a taky se odbývá, dlouho trvati nebude.
Zdali J. V. hr. Exc. ráčí poručiti více takového vína sem postati,
nejsouce nežli ten jeden sud červeného vína poníženě připomínám.
Bílého vína bylo v zásobě dva sudy.

9. Z e d n e 7. A u g u s t u. My zdetky u velikém nebezpe-
čenství to škodlivé rány morové metly Boží pozůstáváme, neb se
hrubě rozmohla obzvláště v Kasovicích tak, že dodneska křesťanův
112 osob umřelo, mezi nimi několik hospodářův a hospodyň. Zjed-
noho domu všichni zemřeli, prázdný dům zůstal: neostává ani ne-
umenšuje se posavad.

⁶⁾ Dne 27. června t. r. postižena byla krajina kasejovická hrozným kru-
pobitím, jež ourodu úplně zničilo tak, že nikdo nepamatoval podobného stlučení.

To všechno tvrdšíjná neposlušnost kasovských způsobila a jistě tak tvrdých a trucovitých hlav jsem jak živ neviděl, že žádné rady ani poručení přijíti nechtěli. Co jsem s nima vystál, Bůh nebeský ví a mnoho lidí a dalece o jejich tvrdošijné lehkomyšlnosti může mluvit a jest taková zatvrdilost v nich, kdyby možná bylo po zdravých nás lidech hrstí hlízami a pryskýři házet, že by tak činili. Předcházím to vždy ještě jak mohu a držím se dokud Pán Bůh vesnici Lnáře zachováti ráčí. Jak by se tu něco začalo, poníženě se při J. V. hr. Exc. omlouvám a za milostivé odpuštění prosím, abych mohl na jinší místo se přichrániti, buď do Týniště anebo do Zaboří a kdyby i tam došlo, čehož Bože chraň, musel bych snad do Chudenic se přichrániti, nebo by nakažením neb mou smrtí J. hr. Exc. nic slouženo nebylo, dokud ale nás zdetky Bůh chrániti bude, od zámku neodejdu, kdybych se ale měl odstranit, zámek zainknouti dám, aby žádný do něho nepřicházel, tak aby nakažení do něho se nedoneslo.

Ve dvorích děkuje Pánu Bohu taky ještě nic není mino ve dvoře Hvoždanském děvečka se rozstonala, tu jsem ihned odtud mezi jiné nemocné do nakažené chalupy dal a tam zůstává.

V Hradišti 36 osob, ve Hvoždanech 18 a v Bělčicích 4 osoby a tak všech na tu ránu morovou 170 ze světa vykročilo. Pán Bůh nás dále chraň. V Bělčicích zas přestalo a na mnoho neděl žádný neumřel a nestůně. Ve Hvoždanech 12 nemocných, v Hradišti přestalo, zase 5 znova nemocných. Co v Kasovicích, dovědít se nemohu, málo domů zdravých bude. Pan Páter kasovský majíc jednoho souseda u sebe z Mladé Boleslavi ten taky na faře umřel, sám pan Páter do pusté chalupy k sv. Trojici⁷⁾ se vystěhoval a zůstává posaváde zdráv.⁸⁾

Židův co pomřelo, nevím, ty jsem z městečka vypudil do polí a tudy mezi nimi to nakažení přetržené jest. V Březnici a v Příbrami mrou. Pán Bůh všem pomáhej!

10. Z e d n e 11. S e p t e m b r i s. V Kasovicích se nic nelepší a neuměnsuje Již přes 200 umrlých a mnoho nemocných a více přibývá. Pán Bůh rač nás ve své milosti zachovat a šťastného věku dalšího v dobrém zdraví popřáti rač!

11. Z e d n e 9. O k t o b r i s. Ta morová rána Boží metlička se přetahuje i v Kasovicích, ač sice pominulý týden skrze ničemný starý klobouk z Kasovic do Předmíře vesnice přinešený, u jednoho sedláka znova začala, musel se se vším ze dvora do lesa vystěhovati, tři děti mu umřely, nevím jak dále s ním bude. Žádný jiný v té vsi nestůně.

12. Z e d n e 23. O k t o b r i s. Ta metlička rány morové. děkuje Pánu Bohu, na panství přestala a se nic více nenachází, Pán Bůh dále nás a celé království České od ní ochrániti rač!

⁷⁾ Chalupu tu vystavěl r. 1671 Jan Kalista, truhlář kasejovický, na vrchu poblíž kostela Nejsv. Trojice ve Lnářích. Také v ní nějaký čas zůstávali první bosáci r. 1684 do Lnář uvedeni a po vystavení klášterní budovy, byla chalupa ta zbořena.

⁸⁾ Jmenoval se Bohumír Ludvík Kolumbán, filosofie a theologie mistr. Osadu kasejovickou řídil 45 let a sice od r. 1679—1725. Zemřel dne 15. dubna 1725 stár 75 let a pochován ve farním kostele u oltáře sv. Jana Nep.

K této zprávě připsáno jest jinou rukou: „Chvála Pánu Bohu. Ideoq. gratulor Dno parocho meo, praedilecto et omnium concreditorum pastorum vigilantissimo de superato periculo et Dno parenti suo de cessata pro eo habita cura et paterna sollicitudine. Deus misericors, qui eos ibi visitavit et jam illorum misertus est. Misereatur quoque nostri et avertat iram suam a nobis.“

13. Z e d n e 1. N o v e m b r i s. Ve vsi Hradišti poznovu stonati a mřiti začínají. Jinde sice na celém panství všechno přestalo, buď Bohu chvála. Okolo Chudenic na míli stonati a mřiti začínají, na několika místech v Roupově, Merklíně, v Přesticích. Pán Bůh svůj hněv ukroť a nás od toho zachovej.

14. Z e d n e 30. N o v e m b r i s. Zde na panství morová rána, děkuje Pánu Bohu, přestala, nevím aby šest osob nemocných bylo. Židy ještě nesmím pustit do Kasovic, zůstávají posavad venku. Podal jsem to na pány hejtmany krajské s mým zdáním, zda-li poručí je do městečka pustit, kdyby se zase nemoci obnovily a rozmohly, aby mi vina dána nebyla, že jsem o své újmě to učinil.

Potud zprávy z archivu jindřichohradeckého.

V Kasejovicích zachovalo se též několik podrobných zpráv o moru r. 1680.

V nejstarší úmrtní matrice (od r. 1677) čteme:

„Ex justo Dei permissu lues illa contagiosa grassari coepit hic a 15. Maii Anni 1680 perduravitque usque ad 24. octobris ejusdem anni, ita quod interea temporis praeter tres paulo ante notatos a quibus originem duxit, demortui sint, omnes confessi et communicati, sequentes:

15. Maii Veronika Bařková v letech 40. na morní,

26. Maii dcera Jiřka Bařka v letech 6.

27. Maii dcera Martina Noska v letech 5.

Od nich započala nákaza morní“. Na to uvedena jsou jména všech osob na morní nemoc zemřelých v Kasejovicích s udáním let. V celku 283 osob.

Z Oujezda Kasejovického jeden hospodář 47 let starý, jedna hospodyně a 5 dětí.

Z Předmíře dvě hospodyně a 6 dětí.

V lese opodál Tchořovic zemřel náhle morem Jan Hejtmánek, hospodář 40 let starý.

V celku zemřelo na celé osadě kasejovické 299 osob.

V jedné žádosti z XVII. století, uložené nyní v městském archivu, uvádějí mezi jinými důvody také toto: „Skrze metlu Božskou totiž morovou ránu, kterou na nás P. Bůh seslati ráčil, v obci naší chudé veliké ztenčení snášíme tak, že v některé příbytky dokonce prázdné a zavřené, některé vdovy osiřelé, v některých dva neb jeden sirotek se nachází.

V jiné pak žádosti k vrchnosti, z téže doby pocházející, praví: že „za času moru umřelo 29 obytných hospodářů, 5 (?) hospodyň, že mnohý hospodář sám v domě toliko zůstal a 21 domův prázdných, že všichni vymřeli, jako Karasův, Jelínkův, Lišky a Janskýho a dva domy, v kterých toliko jedno nebo dvě děti zůstaly“.

„V staré knize městské“ od r. 1563 poznamenána jest o tomto moru tato podrobná zpráva:

„Léta Páně 1680 v městys Kasejovicích začal se mor 17. máje v příbytku nejprvé Jiříka Batka, kožešníka manželka Veronika umřela, odtud jest ta metla Božská spravedlivě pro naše nepravosti jest se rozmohla a trvala až do 3. prosince v témž letu s předu položeném.

Za ten celý čas v Pánu zesnulo a pochováno jest na posvátném místě, jakž se jmenuje „v hlinovnách“, při kterémžto místě posvátném pěkný krucifix od slovutného muže, p. Jana Jedličky, souseda zdejšího, postavený jest:

hospodářův	29
obytných hospodářův	5
hospodyň	21
děti a mládencův panen na vdání . .	223

a tak v jedné summě všech se vynachází 278 osob.“

Pozemek ten leží za městem při silnici do Budislavic a byl do r. 1861 obecní, nyní náleží soukromníku.

Říká se tu dnes „U nových hrobů“. Ohražen jest živým plotem a vysázen ovocným stromovým.

Morových hřbitovů nalézá se na Lnářsku více.

Tak nynější hřbitov řečený „v buči“ u Kadova býval původně morový. Jiný hřbitov nalézal se na cestě z Kadova k rybníku Kuši u Zaboří.

Nedaleko Bezděkova rovněž býval morový hřbitov a sice u cesty do Hradiště dosud označuje ono místo železný kříž.

Na cestě z Koupí do Bělčic, stojí kamenná socha sv. Jana Křtitele“, zv. „Bílý Jan“. Socha ta postavená byla prý na pamět, že zde náhle morem zesnul býv. farář bělčický, jenž tudy se vracel od nemocného morem nakaženého.

Nedaleko nynějšího hřbitova v Zaboří stojí kaplička postavená též na místě býv. morového hřbitova.

Ve Lnářích byl také morový hřbitov, pod vrchem Nesviní ale pouze jedna osoba, morem zemřelá, zde prý byla pochována

Stanovy pro znojemské klarisky z r. 1436.

Uveřejňuje P. Klemens Minařík, člen řádu františkánského.

Ve františkánském archivu v Piaze, v zásuvce XXXII. pod číslem XXXVI. chová se nepatrná knížka, vlastně jen několik rukopisných listů, jež obsahují řeholní stanovy pro znojemské klarisky z r. 1436. Knížtička psána jest pěkným, čitelným písmem na pergamenu a čítá 17 stránek v rozměrech 12¹/₂ × 15 cm. Obal čili desky pořízené z přeloženého pergamenu nesou latinský nápis z konce 17. stol., jenž zní: Sunt Statuta pro Sororibus S. Clarae Monasterii, Znzymensis per Joannem Mytham, Bohemiae et poloniae Ministrum instituta. Pod těmi slovy čte se signatura. Knižka jest prošíta nitěným motouzem, jehož konce zdobí dva trápce. Na mo-

touze visí ovální, do červeného vosku vtisknutá pečeť provinciala česko-polské minoritské provincie, jež zobrazuje nejspíše sv. Františka, an káže ptákům. Na okraji pečeti vine se těžko čitelný nápis, jež mi laskavě rozluštil vdp. kustos Roger Konhefr v ten smysl: Sigil Ministri O Minor per Bohemiam et Poloniam.¹⁾ Knižka ležela asi na dešti nebo ve vodě, poněvadž jest celá od vody zprohýbána a zkrčena.

Autorem stanov, jak se v rukopise udává, jest bratr Jan Kmita, provincial řádu minoritského vlasti české i polské a zároveň visitator i správce klarisek v obvodu své provincie. Jmenovaný Jan Kmita zvolen byl za provinciala (minister provincialis) na kapitole v Krakově r. 1428.²⁾ Súčastnil se buď osobně, nebo skrze svého zástupce významné generální kapitoly řádové v Assisi r. 1430, která připojila všechny vikárie t. j. provincie s nedostačným počtem klášterů k sousedním provinciím. Stejný osud stihl též vikárii ruskou, jež se rozkládala v Rusku, Litvě a východní části Polska. Část z ní, totiž kustodie lvovská, připadla k provincii česko-polské, druhá kustodie k provincii východní.³⁾ Provincial Jan Kmita ujal se správy kustodie lvovské hned po kongregaci čili schůzi předáků českopolské provincie v Lelówě r. 1430.⁴⁾

Jan Kmita byl agilní. Již příštího roku slavil kongregaci v Krakově, 1433 v Novém Korczině, 1434 a 1436 opět v Krakově, 1437 v Novém Sáczu.⁵⁾ V posledních letech svého úřadu způsobil v provincii svou neústupností veliký zmatek. R. 1443 zvolen byl za provinciala Mikuláš z Krnova (de Carnovia) a legitimní generální kapitola v Padově 1443 jeho volbu potvrdila. Leč Jan Kmita nevzdal se úřadu, neboť bratr Vincenc z Jindřichova Hradce opatřil v Bernu ve Švýcařích, kdež se téhož roku konala s dovolením sněmu Basilejského illegitimní generální kapitola za předsednictví pseudogenerála řádu františkánského, saského provinciala Matyáše Döringa, jenž se přidržel i se svými stoupenci vzdoropapeže Felixu V., pro Jana Kmitu dovolení, aby podržel svůj úřad. Tak vzniklo v česko-polské provincii schisma, podobně jako bylo v církvi a řádu františkánském. Teprv r. 1456 na kongregaci v Olomouci obnovena byla v provincii jednota, když se všichni členové podrobili Mikuláši z Krnova.⁶⁾

V době Jana Kmity usiloval papež Martin V. o reformu řádu františkánského a to tak, aby zabránil jak volné kázni, tak roz-

¹⁾ Casimirus Biernacki, *Speculum Minorum* (Cracoviae 1688) p. 221 praví, že nápis na pečeti provincialově byl: Sigillum Ministri Provincialis per Bohemiam et Poloniam. Polská provincie užívala toho razítka ještě r. 1688.

²⁾ Viglius Greiderer, *Germania Franciscana seu Chronicon Geographico-Historicum ord. S. P. Francisci in Germania*, tomus I., Oeniponte 1777, pag. 562. — Wilhelm Dersch, *Die Provincialminister der böhmisch-polnischen Konventualenprovinz* (časopis *Franziskanische Studien* 1914) pag. 197. — Biernacki 269. — Lucas Waddingus, *Annales Minorum*, tom. V., Lugduni 1642, ad an. 1438 num. XXVII.

³⁾ Biernacki 215, 216. Greiderer I. 560. Heribert Holzapfel, *Handbuch der Geschichte des Franciskanerordens*, Freiburg im B. 1909, pag. 162.

⁴⁾ Biernacki 269. Greiderer I. 560, 561.

⁵⁾ Biernacki 269.

⁶⁾ Biernacki 270; s. Greiderer I. 561, Wadd. ad an 1443. n. IX.

dělení řádu. Za tím účelem svolal první capitulum generalissimum r. 1430 do Assisi. Předsedou byl kardinál Jan Cervantes, ale duševní hlavou sv. Jan Kapistrán, který vypracoval nové stanovy, jež všichni, minorité i františkáni přijali. Brzo však po kapitole celou reformní akci zmařil sám generál Vilém de Casale.⁷⁾

Podobně i reformu druhého řádu františkánského čili klarisek úspěšně zahájil papež Eugen IV., který předal r. 1431 k tomu účelu generalu řádu Vilému de Casale plnou moc. General ujal se toho úkolu horlivě, ale ve mnoha klášteřích, zvláště v jižní Francii, setkal se s tuhým odporem klarisek.⁸⁾ Také provincial česko-polské minoritské provincie Jan Kmita obdržel od generala rozkaz, aby v klášteřích klarisek provedl reformu a snad i napsal stanovy.⁹⁾ Předlohou byly Janu Kmitovi stanovy klarisek francouzských, jež r. 1435 vypracoval sám generál Vilém de Casale,¹⁰⁾ jak lze zjistiti srovnáním.

Z toho se dá souditi, že předáci česko-polské provincie uznávali důležitost reformy řádu, a ač nevíme, jak si počínali stran reformy ve vlastních řádách, mezi svými spolubratry a poddanými, přece už rozhodnutí pro větší přísnost a kázeň v klášteřích klarisek jest jim ke cti.

Stanovy jsou určeny pro abatyši Kláru a ostatní sestry kláštera klarisek ve Znojmě. Klášter pro klarisky ve Znojmě založil Přemysl Otakar II. r. 1271 a dokončil stavbu ve dvou letech; zároveň zbudoval řeholní dům pro minority a kostel P. Marie na nebe vzaté, který oba kláštery od sebe dělil. R. 1274 usadil v ženském klášteře klarisky, jež povolal z Assisi. Klášter klarisek nadali čeští králové pozemky a statky v okolí Znojma.¹¹⁾ Klášter spravovaly abatyše, jichž se do r. 1429 vystřídalo osm.¹²⁾ Sestra Klára pocházela ze Znojma. Za abatyši byla zvolena r. 1429 a spravovala klášter po čtrnácte let. Zemřela r. 1444.¹³⁾ Vynikala v horlivosti o zachovávání řehole a v jiných ctnostech.¹⁴⁾ Za jejího úřadu císař Zigmund znova schválil privileje kláštera.¹⁵⁾ Pečovala-li o zachovávání řehole, přijala zajisté i stanovy provinciala Jana Kmity ochotně a dbala, aby se podle nich poddané klarisky řídily.

V těchto stanovách obsažen a podán jest ideal řeholní kázně pro klášter znojemských klarisek, jak si jej představoval minoritský provincial a nejvážnější členové provincie. Zmíněné stanovy jsou tedy ukázkou reformy klarisek v zemích koruny české a v Polsce. Zdali a pokud byly stanovy pro klarisky ostatních klášterů s těmito stanovami shodné nebo rozdílné, nelze rozhodnouti.

⁷⁾ Holzapfel 112 n.; Biernacki 159 n. Wadd. ad an. 1430 n. XIII.

⁸⁾ Holzapfel 652; Wadd. ad an. 1431 (Reg. Pont.)

⁹⁾ Srov. zmíněné Kmitovy Stanovy 1.

¹⁰⁾ Wadd. ad an. 1435 n. XXIII—LXVII.

¹¹⁾ Wrbczanský 439 násl.; viz pozn. 13.

¹²⁾ Idem 451.

¹³⁾ Severin Wrbczansky, Nucleus Minoriticus seu vera et sincera relatio originis et progressus Provinciae Bohemiae . . . Vetero-Pragae 1746, pag. 451. — Pamětnice znojemských klarisek (františ. archiv v Praze zásuvka XXXII.) O 1. fol. 23. — Greiderer I. 720.

¹⁴⁾ Greiderer I. 720.

¹⁵⁾ Pamětnice znoj. klarisek fol. 23; Wrbczansky, Nucleus 440.

Provincial Jan Kmita jeví se v těchto stanovách jako výborný znatel lidské povahy a obezřelý představený, jemuž běží o rozkvět kláštera. Již v prvním článku napomíná k bedlivé návštěvě chóru a modlitbě, zamezuje přístup lidí světských do kláštera, omezuje návštěvu hovorny a zakazuje posílání a přijímání dopisů bez vědomí abatyše. Potom šíří se o kázni sester v jídelně a spárně, důtklivě připomíná, aby sestry zachovávaly capitulum culparum a culpam. Upravuje a stanoví poměr sester mladých k starým, všech sester ke klášteru a k abatyši, radí k lásce a svornosti, ustanovuje novicmistrovou a líčí její povinnosti k chovánkám.

Všem sestrám nařizuje poslušnost a úctu k abatyši. Aby ty stanovy vešly ve známost, mají býti každý měsíc předčítány. Sestrám neposlušným hrozí citelnými tresty.

Z těchto stanov lze souditi, že v klášteře znojemských klarisek byla celkem dobrá kázeň, neboť podstatné součástky řeholního života, poslušnost, chudobu (ovšem podle vzoru minoritského), čistotu a klášterní uzavřenost (klausuru) zachovávaly. Již pouhá zmínka o přísnostech, jako jsou capitulum culparum, culpa, mlčení a pod., jsou důkazem, že kázeň klarisek nebyla tak pokleslá, jak se na tu dobu předpokládá, poněvadž provincial nesměl by se ve stanovách o těch věcech ani zmíniti, ba naopak nabádal by k zachování chudoby, čistoty a poslušnosti. Hlavní jejich chybou bylo, že několik znojemských rodin, které byly s klariskami spříbuzněny, mělo do kláštera volný přístup, což bylo rozjímavému životu klarisek na velkou škodu. Ostatní přestupky týkaly se věcí disciplinárních, které byly sice ideálu řeholní dokonalosti na překážku, ale i v tom je omlouvá doba, v níž vyrostly a žily. Ostatně nesmíme přehlédnouti, že mnohé předpisy každých stanov jsou preventivní, kterými hodlá zákonodárce své poddané odstrašiti od chyb budoucích. Při sestavování těchto stanov provincialu Janu Kmitovi tanula snad na mysli latinská předloha stanov pro italské a jihofrancouzské klarisky, kde byla kázeň valně pokleslá.

V tomto pojednání podáváme text věrně se všemi zvláštnostmi. Pouze dlouhé s, kterého písař užívá vždy na počátku a uprostřed slova, přepisujeme pohodlnějším s; na konci slova píše se v originálu obyčejné s. Podobně i diakritické r, ž, č, přepisujeme jako ř, ž, č. V originálu jest šest jednoduchých iniciálek provedených červenou barvou. Na str. 4. nakresleno I(tem) na půlstránkovém okraji, na str. 8. zabírá I(tem) okraj celé stránky. Červeným inkoustem v originálu psaná slova jsou zde vyznačena tučným tiskem, slova v originálu černě podtržená jsou zde vytisknuta proloženým tiskem, Probíráti text po stránce filologické není naším úkolem.

Stanovy pro znojemské klarisky.

Velebney a duchowney Sestrzye Clarzye Abbatyssy¹⁶⁾ y wssem wespolek Sestram zakona swate Clari klasstera matky božye wznoymy. Bratr Jan Kmytha¹⁷⁾ zakona Menssych bratrzy wlasty Czeske y polske Minister y sluha a wssech Sestr drzye-

¹⁶⁾ Klára ze Znojma byla abatyši v letech 1429—1444 ve Znojmě.

¹⁷⁾ Jan Kmita, provincial česko-polské provincie v letech 1428—1443

wegmenovaneho zakona swate Clary y gych czeledy wysytator A sprawcze, pozdrawenye a stežcgýe panenskeho chotye yezu crista nasledowaly vstawuye Jakož wgynych klassterziech takež uwassem klassterzye Sestram zvrzadu mehò y zprzykazany welebnych otsow Jordana¹⁸⁾ Cardinala protectora, Gwyihelma¹⁹⁾ (2) Mynystra Generala take y zpotazu Otsow nassye Prowyncii hodne a spasytedlne gsem vstawyl statuta neb vstawenie, Gychzs nasledugycze a plnyecze mylost pana yezu crysta a wyeczny żywot sobye obdržyte, ku kterymz statutam jakož dole stogye pysany was wsechny sestry poslusenstwem poslusenstwem moczy tohoto lysta zawazugy, a przyesnye podpokanym tu przygmyenyenym przykazugy, abyse to držely a plnyly wyecznye a nepryestupnye.

O Buozyesluzbye.

Nayprwe vstanowugy a przykazugy (3) aby wssechny sestry welowane y newelowane,²⁰⁾ cromye welmi nemocnych do kora spoulu chodily, wedne y wnoczy nahodynach, namssy a nakazanye do skonczenie bozýe sluzby naboznye, mlczedliwy, smaturnosty byly a bez Abbatysy ny odpuszczeny zkuora nykdy nechodily pro nyžadnu wyecz podpokanym zbawenye prebendy.²¹⁾ Pakly by která przistupycz abbatysy oto se protywyla, a pokanym tym zwrhla, tehdy spowednyczy magy takowu neposlussnu y pomocnycz neposlussentwy tak dluho klety²²⁾ až dodosty vczynyeny (4) a odwolanye przyed Conwentem²³⁾ tye ch hrzyechow, a potom to mnye wzkaty kdež kolywiek budu Akutakowyem pokanym obwazugy každu, která sye proti w abbatysy nepocztywy a neposlussny postawy, nakteremz kolywyek myestye.

De ingressu²⁴⁾ in monasterium.

Item vstanowugy a przykazugy pod swatym poslusenstwem y podkletbu Abbatysy y wssem Sestram, aby pro nyžadnu przyczynu swyeczke any duchowne, any przatel do klassteru ne wpuszczaly bes psaneho odpuszczenye swrchnyeho byskupa toczyž (5) papezye cromye tye ch osob onychž whrzyehule stogy pysano,²⁵⁾ Aprykazugy tymž obyczegem, aby nyžadny clowyek, any duchowny any swyetsky wyecz nemyel klycze odconwentskych²⁶⁾ wrat, gedyne sama wratnycz která bude vstanowena. Akdiž czeled a sluhý classteru pro potrebu conwentsku nadwor bude pussczena,

¹⁸⁾ Jordanus Orsini, protektor 1405—1438 (Srov. Holzapfel 703).

¹⁹⁾ Gulielmus de Casale, generál řádu minoritského 1430—1444. (Srov. Holzapfel 690, 693).

²⁰⁾ Velované sestry (velum = rouška na hlavu) měly sliby řeholní a na odznak slibů nosili na hlavě roušku. Nevelované sestry byly novicky.

²¹⁾ Znojenské klarisky měly hromě společného jmění také soukromé příjmy; podobně bylo tomu i u minoritův.

²²⁾ Vyloučit z počtu a společnosti sester.

²³⁾ Společnost sester.

²⁴⁾ Zde znamená ingressus přístup do kláštera.

²⁵⁾ T. j. zpovědníci.

²⁶⁾ Klášterni.

tehdy nyžadna sestra neprzymiessey se knym, cromye abbatyssy a gyegych vržadnych podpokanym gedney dysczyplyny.²⁷⁾

De cancellis et silencio.

Opyet vstawugy a przykazu (6) gy tuze, aby craty,²⁸⁾ okencze inhed po complete²⁹⁾ byly zamczeny azz dodruheho dne, kdyzz v bratryze kemssy zazwonye. Take aby bylo mlczenye do tehozz času, kdyzz prymu³⁰⁾ odspyewagy y wrefectorzy³¹⁾ y naložnyczy³²⁾ y letye mezy obyedem a nonu³³⁾ tezz aby mlczenye drzely wssechny sestry lecz abbatysse odpusty kere mluvyty a to nakratku chwyly a pro gystu potryebu. Paklyby kera sestra okencze lamala neboly bez odpuszczenye abbatyssyny ku crate nebo kolu³⁴⁾ nebo kuokency nebo kuwratom neboly kde (?) gynde se cradla, a chodyla namluwenye skymz kolywyek tehdy nayprwe magye anebo gym lehczyssye pokanye posazeno byty. Paklyby toho nezostala tehdy spowednyczy powolany od abbatyssy weyducz wklasster magy takowe a takowym wely odgyety, a nawssaky patek nadisciplynu odsudyty azz do meho ohlassenye. Przykazugy take abbatyssy aby wcztnych potrzyebach sestr neodpowyedala odpuszczenie ku okenczom, ale myla odpusstyela, ale wždy zdruhu sestru towarzissku Awtom bud ab(8)batyssy opatrna at rozezna potrzyebye a nepotrzyebye, tak aby času božye sluzby neodpuszczela namluwenye A żadna Sestra nemluw zbratrem zakonnym, lecz vkaže sve odpuszczenye pysane abbatyssy ode otse Ministra.

De litteris non Mittendis.

Item przykazugyp od swathym poslussenstwym y podpokanym zbawenye hlasu³⁵⁾ wzakonye, aby nyžadna Sestra any posyelala any przygymala lysty bez ohledanye a przyecztenye nayprwe abbatyssyneho anebo komu to ona poruczy neb skrze takowe posylanye lystuow, mnoho haneb zakonu gse przyha (9) zye. Akeraz by to pokanye lehcze wazyła a lysty przyesto gednala a nany to bylo doswyedczeno, tey magy wely tak dluho odgyety, dokudzz Minister oto neodpyssye nebo neodpowye.

²⁷⁾ Mrskání spojené s modlitbou, které provádí na sobě sám vinník.

²⁸⁾ V originálu nadepsáno slovo „mrzysze“ (crates) = mříže, které byly v okně hovorny.

²⁹⁾ Poslední část breviře, jež se modlila po západu slunce.

³⁰⁾ První část breviře, jež se konala při východu slunce.

³¹⁾ Jidelna.

³²⁾ Spárna.

³³⁾ Nona, část breviře, ve 3 hod. odpoledne.

³⁴⁾ Mimo hustě zamřížované okno byl v hovorně „kůl“ t. j. otáčivá mříže, kterou bylo možno doručovati do hovorny nebo naopak menší předměty. Při otočení mříže osoby u „kolu“ stojící se neviděly.

³⁵⁾ Při volbě abatyše a jiných úřednic: to jest v celých stanovách jediná zpráva o řeholní ústavě znojemských klarisek.

De Dormitorio.

Take przykazugy aby wssechny s e s t r y naobeczney ložnyczy³⁶⁾ spolu každa sama naswem loży spaly y zymye y letye cromye welmy nemocnych Apokomplet³⁷⁾ žádná se wlažny se nemyla. Anakaždu nocz, aby lampa naložnyczy horžyla. Awrefrectoržy spolu nagedny hodynu y czas obyedvaly, weczierzely y kolaczy³⁸⁾ myely, a nakapitolu³⁹⁾ bez (10) bez messkanye gednostanye cho-

Secreta ordinis non revelent.

dyly wyny swe pokornie rzekaly. Tagyemstwíe zakona nyzadnemv žywemv nezgyewyly. Paklyby kera Sestra protyw gmenowanym czlonkom vczynyla tehdy spowednyczy tak dluho magy takowu przyestupnyczy clety zvczestnosty zakona wywrczy, dokudzz se dosty zato nestane. A potom mne o to obeslaty kdež budu. Opyet przy-

Nota de pace caritate et sacra concordia.

kazugy y pro milost pana yezucrysta was wssech sestr napomynam, abyšte smyernye laskawye a pokoyne sebu (11) bydlyly, ruozdyelow neczynily, Mlade starssye czytyly a starssye mladym

Nota de blasphemia inter Sorores.

zlostyweho protywenstwye neczynily. Paklyby ktera sestra bez božeho studu gynu hanyela, neprawie wynyla a toho doswietssyť nemohla tehdy takowa hancze ma swu wynv przed abbatyssy ržyekaty aprzed conwentem a probaczy⁴⁰⁾ zczrwenym yazykem⁴¹⁾ przyssyto kusukny naprsech nosyťy až do dosty zato včy-

De minis incurrendis.

nyenye. Paklyby gedna druhe zgyenye zgyewnye hrozyla ruku kubytye zdwyhla a nebo nyetso kbytwye (12) wruku protyw sestrzye wzala trzeye myesyecze aby probaczyy nosyla. Gestly žeby vderžyla

Permaxime, durum infligeret, maximum vulnus.

ale netyežcze, czely rok probaczy⁴²⁾ aby nosyla. Paklyby tyežcze vrazyla a neb kdyby kamen neb nyetso gyneho zruky wywrhla a nebo noszyk kdyby wynyala, takowa wžalarž aby byla wsazena.

Magis notoria plaga.

Stalolybyse kdy že by gedna sestra druhu welycze ranyla a nebo yedu gye kterymz kolwyek obyczegem. podala wžalarzy wyecznye swoy zywoť pokanye plnycze aby skonala. Tomuž pokanye take ta osuzena byty ma kte(13)raž by radu anebo pomoczy křakowey wyeczy se przyczynyla. Nyžadna sestra aby wyeczy druhe sestry

De sumptu.

soby e cradmye berucz przychowawala vtraczowala, anebo zklasstera

³⁶⁾ Spárna.

³⁷⁾ Po západu slunce.

³⁸⁾ Postní večeře.

³⁹⁾ Capitulum culparum jest shromáždění všech řeholnic, při němž každá sestra své poklesky a viny (culpa) proti řeholi, stanovám a dennímu pořádku na sebe žalovala.

⁴⁰⁾ Probatio, annus probationis = noviciát.

⁴¹⁾ Odznakem šatu novicek byl kaparon t. j. jazyku podobný ústřížek sukna, jenž byl přišit na šatě na prsou.

⁴²⁾ Roucho novicek.

kuprodawany wydawala. Byla'yby takowa kera nalezena aby wżalarzy odpoczywala tak dlugo až by kradene wyeczy czele zasye nawratyla. Akterazzby takoweho z zlodiewstwie dyelna byla, aby snye to pokanye držela.

De Magistra.

Item vstawugy aprzykazugy podle wyrčenje hrzehuly, aby gedna sama mys(14)trynye byla nowakynych od abbattyssye wydana. A ta mystrynye ma včyty nowakynye wssemu nabozenstwy, czaste wyerne spowiedy, hodynam czysty y spiewaty y wssem dobrym cztnostem. Zwasstye swatemu poslussenstwy, czystoty, chudoby wolne a vtrpeny zakonske, jakož przyleży na sestry nabuožne. A zakazugy wssem sestram aby pro swe mlade

Nota. Quodquod sunt, omnes tam Sorores quam servitorales teneantur obedire abbatisse.

sestry przyrozene anebo tetky neprzykažely mystryny nagegiem vržadu. A take žadna nepletla se podpoka(15)nym zbawenye čty wurzad abbattyssyn, A chezy tomu, aby wssechny sestry stare y mlade, welowane y newelowane y wssechny vrždnyce y wssechna czeled wassyeho klasstera hledyely ku abbattyssy jako kuswe matse y prelatkynije wwssem gy posluchagycze poctzywem a dobrem. A keraž by kolywyek sestra sestrzye wneposlussenstwy pomahala a zmoczy abbattyssyny wynymala takowa a takowe magy tezz pokaniye trpyety, neboly wyetssije A takowe zlostne neposlussne magy Ministrowy ohlassene byty pro vsazenye wyetssheho pokaniye,

Item a aby nyžadny any nyzadna mnyely ne, by drzeno plane vstawenye statuta neby drzewrzenych otsow protectora a Generala y mogye przykazany bylo nadarmo, chezy a przykazugy abbattyssy, aby nawssaky myesyecz gednu tato statuta kazala przedewssemy sestramy czysty a čynyty, Paklyby ktera proty tomu zlostywy stala, mluvyła a gse poruhala, ta a ty aby byly wyecznye zobcze wssech sestr (17) wywržena, dokudzz by mynystrowym zwlastnym pysmem a mylodsrdenstwy nebyla kuza-konu a sestram nawraczena. A toho wsseho napotwrzenye, mu peczet officyy⁴³⁾ ku tomuto vstaweny sem przywesyl. Dano wznoymy wstrzyedu dnye translaczyy swateho ludowyka⁴⁴⁾ Anno domini myllesimo quadringentesimo tricesimosexto.

Z rukopisu chovaného ve františkánském archivu
v Praze přepsal a uveřejňuje P. Klement Minařík.

⁴³⁾ Sigillum officii, úřední pečeť.

⁴⁴⁾ Přenešení (translatio) sv. Ludvíka, biskupa z řádu minoritského, slavi se dne 8. listopadu. Srov. Arthur a Monasterio, Martyrologium Franciscanum, in quo Sancti, Beati . . . recensentur, Venetijs 1879, pag. 186. R. 1436 připadl však 8. listopad na čtvrtek, nikoli na středu. Datum tedy napsáno ve středu odpoledne po nešporách sv. Ludvíka.

Výpisy z Kalendáře historického 1780—1787.

Podává P. Jos. Jaroš, T. J.

V knihovně na Sv. Hostýně jest zajímavý, český psaný, rukopisný denník, nadepsaný: „Kalendář historický“. Počíná r. 1780 — končí v prosinci 1787. Jest patrně psán od současného pozorovatele. Snad zajímají budou některé výpisky (Signatura: Historica D, 47, series IV.)

Dne 10. června 1781 slavil v hlav. chrámě na hradě pražském pan Antonín Petr,*) arcibiskup pražský padesátiletou památku svého na kněžství posvěcení. K památce této a k většímu oslavení toho radostného a nikdy při stolici arcib. nepamatovaného dne sedm jiných, nově svěcených kněží v témž chrámě u menších oltářů své primice drželi. Slavná a vždy věrná kapitola pražská panu jubilantovi a někdejšímu oudu svému slavnou bránu před chrámem postaviti dala, na níž tento nápis byl:

Antonio Petro
Archiantistiti Suo
Sacerdotii Sui Jubilaeum agente
Velut
Observantiae Veteranae
pignus
a
Collegio Canonico
Ecclesiae Metropolitanae
Pastori Justo, Forti,
Doctori Pio Sapienti
Legis Figuras servanti
Gratiam Veritatis Implenti.

Týž nejdůstojnější stařec dočkal i té radosti, že netoliko první 50 letou památku vyhlášení sv. Jana z Nepomuku na způsob milostivého léta dne 16. máje slavil, ale i ve svém stařeckém věku dva české krále a královny korunoval. Narodil se r. 1708 a v někdejších církevních kněží neb konviktu, nyní již zrušeném liternímu umění se vycvičiv do stavu kněžského 16. března 1726 vstoupil. V Římě v německé koleji, kteráž rozkazem jeho c. k. m. Josefa II. do města Pavie ve Vlaších z Říma přenesena byla, od papeže Beneše XIII. dvojí menší posvěcení přijal a při vyhlášení v Římě sv. Jana Nepom. za svatého témuž papeži, jakožto Čech rozený, při oltáři posluhoval. Potom v hlav. chrámu pražsk. od biskupa litoměřického vývody ze Saxenseyců dne 29. dubna 1731 na kněžství byl posvěcen. R. 1734 děkanství v Sobotce obdržel a od cís. Karla VI. za děkana u VV. SS. na hradě pražském ustanoven byl jakožto koadjutor arcib. Mauricia na arcibiskupství emesenské (Homs v Syrii) byl posvěcen. Na to r. 1754 jsa děkanem při slavné kapitole pražské, proboštství 1755, potom biskupství královéhradeckého dosáhl . . . Roku 1764 obdržel z Říma arcibiskupský plášti-

*) [Přichovský.]

ček [vlastně stuhu] a 12. máje slavný příjezd do měst pražských došel.“

Dne 21. listopadu 1781 podle nejvyš. nařízení učení náboženství má se netoliko dětem, ale i učedníkům jakéhokoliv řemesla, aby v něm cvičeni byli přednášeti, a to samé ve školách i v kostelích opakovati.

Říjen 1783. Za toho času povstala v Praze jakási společnost, kteráž se osmělila všecky kazatele, také znamenité muže, posuzovati a veřejnou kritikou řeči kazatelské napravovati, neboť bylo svobodno každému psáti, kdo chtěl a co chtěl. Ale ubozí kritici nerozumějící tomu, čehož ponapravovati se nestyděli, zvláště co se češtiny týkalo, s hanbou přestatí musili.

(Poznámka: Více o této společnosti psal P. Stanislav Vydra T. J. ve vydání svých kázání. Byl i on napaden od útočníka, kryjícího se pseudonymem „Perho“. Avšak obhájce našel ve členu téže společnosti, jenž si dal jméno: „Nebijho.“)

Dne 16. dubna 1784. Stala se změna v latinských školách a lat. řeč, zvláště ve filosofii ustoupiti musila německé. Pak nařízeno bylo, aby každý student menších škol ročně 12 zl., ve filosofii 18 zl., a juristé 30 zl. platili. Z té summy byla stipendia na čtyry částky rozvržena totiž na 120, 80, 50 a 30 zl. Od toho času znamená byl nedostatek studentů a tak i potom duchovenstva. Což v poznamenání almanachu, r. 1791 vydaného, shledáno, že se roku 1790 studentů méně o 691 nežli r. 1784 počítalo. Také-li by tento určitý plat školní příčinou býti měl, nelze říci. Můž býti, že podle nejv. nařiz. z r. 1790, jehož mocí zamezen byl mládeži, kterážby v německém jazyku vycvičena nebyla, přístup do latin. škol, nemalá mohla býti příčina.

Následující verše takto o tom v krátkosti pravi:

Ač si přítel Čecha vejská
ač mní, že vyhráno jest,
přec jest tak zle, až se stejská:
jeho řeči klesne čest.

V herně Čech sic místa došel,*)
— však jen z lásky některých —
učený časem z kterýchž by posel
míst, nevchází víc do nich.

Leč chce na bok Němce míti
nelze býti učeným.
Ano s tím jen smí vejíti
K umělosti bohyním.

Tevtone! tvá mne řeč (jest) milá,
ne však víc než Čechova.
V vlasti, buď černá neb bílá
své sídlo přec míti má.

*) Tento řádek celý byl vyškrábán a jiná slova napsána na rasuru.

Nevěř jen, špatná tak není,
jak se tobě vůbec zdá.
Ke všemu se schopně mění
vázat, jak velíš, se dá. —

Co se týká latinských škol, těch nyní 15 v králov. čes. počítáme. Totiž v Praze mimo universij na Star. i Nov. Městě i na Malé Straně. V Budějovicích, Mladé Boleslavi, Litomyšli, Tuppavě, v Chebě, Broumově, Králové Hradci, Litoměřicích, Plzni, Písku, Bryxu (Most?) a Chomutově.

Dne 6. června 1784 přísně zapovědino bylo cizí zboží do země přivážeti, poněvadž všudy téměř fabriky počaly se zakládati a místy již se pracovalo. Pro túž příčinu kdoby se jinak zachoval, nejprv potrestán, pak peněžitou pokutou, pak arestem stížen buď a zboží veřejně se spálí a v nivec uvede. I stalo se tak, že zboží v ceně 10, 15 i 70 tisíců zl. spáleno a roztlučeno bylo.

Dne 12. června 1786. Představeným pořádků pod pokutou šesti říšských tolarů nejv. nařiz. se zapovídá, aby takovému tovaryši, který raději službu opustí a z díla vystoupí, nežli by se poručení svého mistra podrobil v zrušený totiž svátek aneb v tak zvané modré pondělí práci konati, kundšaftů nevydávali.

Dne 11. ledna 1787. Mocí nejvyš. rozkazu známo vůbec buď, že se celibát aneb bezženství duchovenstva v c. k. zemích za vždy zůstávající a neměnlí vyhláší. Pročež ta omylná sem tam roztroušená pověst, že by skutečně zrušeno bylo, se zapovídá.

„Zlatá bulla“ Ferdinanda I. o arcibiskupství Pražském z r. 1562.

Dr. Frant. Stejskal.

Dr. Klement Borový ve své dosti podrobné práci Antonín Bruss z Mohelnice r. 1873 neuvedl bližších zpráv o tom, jak arcibiskupství Pražské bylo obnoveno. Snad mu nebyla známa ani bulla papeže Pia IV. ze dne 5. září 1561 ani zlatá bulla Ferdinanda I., vydaná 26. září 1562. Poněvadž obě jsou pro otázku obnovení arcibiskupství Pražského z míry důležité, podávám je tuto v textu původním. Obě zachovány jsou v archivu arcibiskupském, bulla Ferdiuandova v opise, Piova v originále římském.

Jest pravda, že bulla papežská je časem dřívější, ale předpokládá ujednání, obsažené v listině císařské nebo lépe krále Českého, alespoň v podstatě. Zní pak takto :

Ferdinandus, Divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Boemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae etc. Rex, Infans Hispaniarum, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, etc. Marchio Moraviae etc. Dux Lucemburgiae ac Superioris et inferioris Silesiae, Winterbergae, et Teckae, Princeps Sueviae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Ferretis, Kiburgi et Gorritiae,

Landgravius Alsatie, Marchio Sacri-Romani Imperii, Burgoviae ac Superioris et inferioris Lusatiae, Dominus Marchiae, Sclavoniae, pontus Naonis et Salinarum etc.

Recognoscimus pro Nobis, haeredibus et successoribus Nostris Regibus Bohemiae et memoriae commendamus tenore praesentium significantes universis: Etsi Nos pro Caesarei ac Regii muneris Nostri ratione tenemur summo studio ac sollicitudine curare et promovere ea, quae ad statum et beneficium Reipublicae pertinent, omnemque in eo operam ponere, ut populus, cui Deus Optimus Maximus pro sua immensa benignitate Nos praeesse voluit, optata pace et tranquillitate sub auspiciis Nostris et alarum Nostrarum umbra fruatur, in iis tamen multo maiore conatu Nobis elaborandum esse arbitramur, quae ad propagandam et tuendam gloriam Divini Nominis, et ad commodum, atque augmentum Ecclesiarum Dei ac conservationem ministeriorum ecclesiasticorum spectare videntur. Quam quidem ob causam, cum hactenus singulari quadam devotione prosecuti fuerimus Ecclesiam Metropolitanam Sanctae Sedis Pragensis, quae ob sanctas reliquias et nomina beatissimorum Martyrum et Patronorum nostrorum, qui ibidem quiescunt, cumprimis est veneranda, Nunc sane par est, ut ad honorem ac laudem Dei Omnipotentis et interemeratae Virginis Matris suae, et pro divorum quondam praedecessorum Imperatorum et Regum, et maxime Nostrae et Serenissimae quondam Principis Dnae Annae Romanorum, Hungariae et Bohemiae etc. Reginae et Archiducis Austriae, coniugis Nostrae desideratissimae, piae memoriae, salute, ejuscemodi Nostrae indictam Ecclesiam devotionis ardorem, et affectum in extollendo, et amplificando ejus statu dignitate, honore et commodo, uberius contestemur, et declaremus: Ea propter, cum elapsis temporibus in Regno Nostro Bohemiae multa bona ad Ecclesias, et monasteria pertinentia, cum venditionis tum pignorationis titulo, nonnumquam etiam ea, quae a praedecessoribus Nostris Bohemiae Regibus oppignorata fuerant, partim adhuc magis gravando, partim, etiam jure dominii haereditarie ipsis possessoribus concedendo alienaverimus, et in profanos usus converterimus, quaedam etiam conditionibus adeo gravibus oppignoraverimus, ut spes redemptionis seu relutionis modica superesse vel saltem in longum tempus extrahi debere videatur, Et quamvis pretium hujus modi rerum alienatarum ad inevitabiles necessitates tam Nostras, quam fidelium subditorum, et provinciarum Nostrarum, praecipue ad conservationem Christiani nominis converterimus, contra ejus perpetuum, et acerrimum hostem, Turcarum scilicet principem, item ad bellum Saxonicum in quo quodam divo Carolo quinto Imperatori, Augustae memoriae, fratri et Domino Nostro charissimo contra quosdam ipsius, et Sacri Romani Imperii rebelles suppetiae a Nobis latae sunt, ita quod etiam personaliter cum duobus serenissimis et charissimis filiis Nostris nati majoribus Domino Maximiliano Secundo Romanorum ac Bohemiae Rege etc. et Ferdinando Archiducibus Austriae, conflictui, in quo Dux Saxonie captus fuit, et toti illi reliquae expeditioni interfuerimus, non possumus tamen diffiteri, quin satis notabilem quantitatem tam pecuniarum quam etiam bonorum ecclesiasticorum.

vel ad usus Nostros proprios, vel etiam ad gratificandum iis, qui de Nobis bene meriti fuerant, transtulerimus, quod tam ipsi Nobiscum deliberantes, quam etiam habito quorundam officialium Regni Nostri Bohemiae, doctorum et proborum virorum consilio, certo statuerimus Nos ad restitutionem Ecclesiis ipsis faciendam juxta omnem possibilitatem in conscientia Nostra teneri. Et licet Nobis in hac re duplex difficultas occurreret :

Prima quod elapso pro nunc satis largo tempore, et in ea confusione, in qua ad hujusmodi alienationem et translationem rerum ecclesiasticarum nonnumquam procedere coacti fuimus, nesciamus, neque etiam in tam brevi temporis spatio facile informationem accipere possimus, quid vel quantum sit illud, ad quod restituendum simus adstricti, accedente praesertim, quod possessores bonorum dedita opera haec occultare videntur, et monumenta literarum, quae penes Nos remanserunt ultra omnem diligentissimam adhibitam discussionem, parum admodum lucis huic negotio adferre queant ;

Altera vero, quod et si maxime vellemus facere restitutionem, hanc Ecclesiis illis seu monasteriis, a quibus bona ipsa seu pretium bonorum ablata sunt, id tamen magno ex parte fieri nequeat propterea quod dictae Ecclesiae et monasteria his infelicissimis temporibus ut plurimum desolata sunt, quae pro majori parte antea centum annos ab eo tempore, quo *Cisca* monasticum ordinem per universum Nostrum Bohemiae Regnum ferro flammaque persecutus est, devastata et diruta fuerunt : tamen, ut in ea re ardua et perplexa, id saltem faciamus, quod a Nobis praestari potest, existimavimus jam dictis duabus difficultatibus hac ratione potissimum succurrendum dumtaxat, ut ipsimet ad faciendum ex aequo, et bono ejusmodi restitutionem Nos oneremus, et condemnemus, in quantum in pura conscientia debitorem utcunque Nos agnoscimus, Deinde ut quidquid particularibus Ecclesiis vel monasteriis adeo commode restitui non potest, id vel in genere ecclesiastico ordini, et ad commodum universalis Ecclesiae restituatur, atque in eo modus ille praecipue inveniatur, qui necessitati horum temporum maxime videatur esse aptus, et accommodatus, nimirum ut curae animarum, quae ad praesens compluribus in locis neglecta, et deserta jacet, quam accuratissime prospiciatur.

Quibus omnibus mature consideratis, huic operi quatuordecim millia sexagenarum annuarum singulis ad rationem triginta grossorum alborum, grossis vero pro quatuordecim obolis vel septem albis nummis computatis ex proprio patrimonio Nostro deputanda duximus, ex qua quidem summa pro consolatione et beneficiis fidelium Nostrorum subditorum in Regno illo Nostro existentium, qui adhuc sub una specie communicant, sex millia sexagenarum designamus ad restaurandum, et rursus erigendum Archiepiscopatum Pragensem, quae olim egregia et praecipua Regni illius ecclesiastica dignitas fuit, reliqua octo millia sexagenarum annuarum volumus juxta tenorem sequentium in alios pios usus converti. Et quoniam considerata ea observantia, qua Sanctam Sedem Apostolicam, uti obediens Ecclesiae filius, prosequimur, facile agnovimus, praedicta omnia, in quibus quodam modo judicem Nos

ipsos constituimus non sufficere, nisi quoque indulgentia et auctoritas ipsius Sanctae Sedis Apostolicae accederet, ideo ad obsequentem requisitionem Nostram Sanctissimus Dominus Noster Pius Papa Quartus Sua paterna animi propensione non solum huic universo negotio benignum assensum praebuit, verum etiam quidquid per Nos in prophanatione praedictarum rerum ecclesiasticarum peccatum esse poterat, vel si forte restitutioni, quam nunc praefato modo facere intendimus, aliquid ex ignorantia Nostra defuerat, id Sanctitas ejus clementer Nobis indulsit, ac super eo absolutionem, et dispensationem, quam devota mente, ac humili corde poposcimus, Nobis concessit.

Ordinamus igitur, statuimus et volumus, cum ex Bulla Romani Pontificis Nobis successoribusque Nostris catholicis Regibus Bohemiae salvum jus patronatus et praesentandi sit reservatum, ut perpetuis futuris temporibus Archiepiscopus Pragensis ex assensu Sanctissimi Domini Nostri sit Caput Ecclesiae Metropolitanae in Arce Pragensi Regni Nostri Bohemiae, ac Ordinarius sacerdotum catholicorum, ea tamen ratione, ne sese multis saecularibus negotiis, nisi quae cum jurisdictione ipsi Archiepiscopo debita conjuncta sunt, immisceat, ut eo tantum modo, quae juxta divi Pauli Apostoli doctrinam, et sacrorum Canonum dispositionem ad officium Pastorale pertinent, maxime in praedicando verbo Dei, in ordinationibus ministrorum, in visitationibus et reformationibus Ecclesiarum, in celebrationibus Synodorum, et similibus non tam per vicarios suos in pontificalibus, vel spiritualibus, quam per se ipsum omni studio, cura et solitudine expedire ac praestare velit, ac valeat, Utque Archiepiscopus non solum Ecclesiam Metropolitanam bene administret atque gubernet, sed ut curiam Archiepiscopalem cum Consiliariis, et reliquis ad id pertinentibus idoneis viris ecclesiasticis et saecularibus ornet, Ac ut ubique melius et commodius huic arduae provinciae praeesse possit, constituimus illi annuatim sex millia sexagenarum in certis pecuniariis redditibus sicuti paululum inferius de loco et tempore hujusmodi summae percipiendae clarius disponetur. Ea tamen lege, ne ullis occurrentibus necessitatibus, sive pacis sive belli, quovis modo excogitatis impediuntur vel diminuantur. Si tamen aliqua bona immobilia ad Archiepiscopatum spectantia illegitimo modo quovis quaesito colore alienata essent sine consensu Nostro, praedecessorum Nostrorum, ac ipsius cleri, volumus, ut Archiepiscopus et successores eius legitimi potestatem omnimodam habeant hujusmodi bono immobilia, proprio tamen illorum aere, et peculio, reluendi vel juris, aequitatis et constitutionum Regni remedio recuperandi, et in commodum Archiepiscopi, et Ecclesiae Pragensis convertendi.

Ultra praedictos redditus annuos pecuniarios pro habitatione et residentia ipsius Archiepiscopi egregii, fidelis, Nobis dilecti Floriani a Griespek in Raczerano, Consilarii Camerae Nostrae Bohemicae aedes proprio nostro aere coemptas cum pertinentiis suis assignamus. Eximimus quoque non tantum istam domum, sed et reliquas Canonice ministrorumque Ecclesiae habitationes ab omni laica, saeculari aut civili jurisdictione. Constitutiones vero et

privilegia, ac monumenta literaria tam Archiepiscopus, quam Capitulum Metropolitanae Ecclesiae, in loco ad id deputato, simul asservent, et custodiant. Cumque necessaria sit suffraganei quoque institutio in erigendis, et consecrandis templis, confirmandis, et ordinibus conferendis, praesertim dum Archiepiscopus alia supra dicta Ecclesiae munera subit, vel dum abest, aut adversa valetudine aliisve legitimis rationibus impeditur, quominus ipsemet praememoratas functiones obire possit, ut sic utrinque et fidei christianae melius succurratur et restauratio religionis juvetur, quapropter volumus, statuimus et ordinamus, si aliquis idoneus Abbas vir doctus et probus huic provinciae, et tam pio operi praeesse non poterit, ut ex praelatis primariis scilicet praeposito, decano atque aliis subsequentibus dignitate idoneis personis accrescente portione sua debita ex sequentibus octies mille sexagenis ad alios pios usus deputatis, ratione istius officii et laboris centum sexagenis Suffraganeus constituatur, ut sic Archiepiscopus Suffraganeo juxta observationem antiquam, Nostro et successorum Nostrorum consensu decoretur.

Constituto capite Ecclesiae Pragensis, quo cultus divinus illustrior reddatur et augeatur, ultra sexies mille sexagenas, annuatim Archiepiscopo ejusque successoribus legitimis et catholicis, deputatas, octo millia sexagenarum annuarum ad reparationem fabricae Ecclesiae Pragensis, sustentationem illius ministrorum, aliosque pios usus ex assensu Sanctae Sedis Apostolicae eroganda esse duximus, moti pio devotionis zelo, quoniam saepe dicta Metropolitana Ecclesia Pragensis in praesentiarum in servitiis divinis non mediocrem patitur defectum. Ei malo ante omnia ex jam dicta reddituum summa remedium adhibere volumus.

Verum licet ipsimet Nobis memoratam pecuniarum summam erogandam, ut supra dictum est, taxaverimus, nihilominus tamen quandocunque futuris temporibus compertum fuerit Nos eisdem Ecclesiis majorem adhuc summam debere, si Nos ipsi, dum vita Nobis supererit, supplere non poterimus, dictos in Regno Bohemiae successores Nostros gravamus, ut id, quicquid defuerit, nomine Nostro integre suppleant. Quanto enim ferventius fidelium mentes ad opera charitatis inducimus, tanto salubrius animarum saluti consulimus. Pro dignitate itaque Metropolitanae Ecclesiae, et praesertim hujus Regii solii, ac ornanda foundatione Nostra, nec non divinorum officiorum celebratione atque pro episcopalibus actibus rite in Ecclesia pro decore divino, caeremoniarumque exigentia, ubique peragendis conveniens esse ducimus, ut Canonici in Residentia perpetuo sint numero duodecim cum Praeposito exclusive, atque inter eos post Praepositum, utpote decanus, Archidiaconus, et Scholasticus Praelati hujusmodi ab antiquo instituti tales existant, qui dignitate caeteris emineant. Illud enim, quod a praedecessoribus Nostris Regibus Bohemiae, Sanctae memoriae, pie institutum, et ad Nos in hodiernum usque diem devolutum est, in omnibus, et per omnia illibatum atque illaesum esse volumus. Nihil enim aeque percipimus, quam ut hujusmodi antiquae foundationes per Nostram hanc novam piamque institutionem illustriores reddantur. Et quia in aliis

Ecclesiis Cathedralibus inter dignitates *Cantoris* officium habetur necessarium, tum quia solemnitas et cultus officiorum major inde redditur, tum quod Metropolitanae Sedis honor id omnino exigere videtur, plane omittendum non est.

Canonici igitur secundum Canonum dispositionem munera diligenter, fideliter, et devote subeant. Auctior quoque ut numerus sit Canoniorum, toti huic negotio peragendo valde praeclarum, utile, et necessarium esse arbitramur, ut ex opulentioribus Parochiis scilicet Regni Nostri Bohemiae, Plznensi, Pontensi, Budvicensi Lipensi, Tinensi et Novae Domus praedictis Canonicis duodecim, sex adhuc personae habiles adiungantur.

Deinde pro ornando choro ex fundatione Nostra duodecim quoque vicarii ad cantum et celebrationem divinorum officiorum adhibendi sunt, sic ut cuique Canonico vicarius adjungatur, ut Dei ministerium commodius ubique expleatur. Ut autem omnes illi una cum Archiepiscopo et Canonicis conserventur in ordine ac residentia, hanc conferendi rationem ab Archiepiscopo et Canonicis illis tanquam fundator et supremus Collator observari volumus, nempe ut nobis et successoribus Nostris legitime intransitibus, quotiescunque Archiepiscopatum vacare contigerit, Archiepiscopum nominandi, ac Romano Pontifici praesentandi ex concessione Suae Sanctitatis plena reservetur potestas et facultas. Sic etiam jus Patronatus seu praesentandi Canonicos Ecclesiae Metropolitanae Pragensis illaesum Nobis successoribusque Nostris esse volumus, ita ut Nobis pro electione Nostra ac successorum Nostrorum semper ab Archiepiscopo et Capitulo tres personae habiles proponantur et nominentur, jus conferendi, institutionem et investituram Archiepiscopo Pragensi relinquentes.

Statuentes etiam ut Canonicatus isti personis idoneis ut puta Doctoribus, licentiatis vel ad minus baccalaureis formatis Sacrae Theologiae et Canonum dicti Regni Nostri Bohemiae, vel incorporatarum, ac haereditariarum Nostrarum provinciarum subditis incolis tantum conferantur, Et maxime iis, qui consilarii Archiepiscopi Pragensis propter singularem doctrinam, probitatem et pietatem esse possint. Porro ne populus praedicatione verbi divini destituatur, et conciones non cessent, ex duodecim Canonicis duo constituentur concionatores periti linguae Bohemicae et germanicae, vel ut alter aliam ex illis, expedite tamen, loquatur, concionante vero Archiepiscopo illi duo concionatores in Rhadeziano vel apud S. Jacobum vel apud S. Thomam aut alibi concionentur idque fideliter ut faciant, sint adstricti. Parochus quoque electus ex Canonicis Ecclesiae Sacramenta in dies diligenter fidelibus administret. Ex supra dicto Canoniorum numero constituatur *custos* Ecclesiae, *Sacristanus*, ornamentorum director omnium actuum, et *divisor* Capituli praesentiarum, *fabricae* quoque *Magister*, ut divinus cultus per illos decentius in dies instruatur, et structura Ecclesiae dirigatur. *Chorales* numero duodecim sint sacris majoribus ordinibus vel certe ad minimum minoribus ordinibus initiati, et ut decet clericos omnino vestiti. Vestiantur autem semel in anno, sitque diligentia ipsorum in officiis et horis persolvendis prompta, ipsique Decano subjecti

existant. Peritior autem et vocalior ex iis [prout opera danda est, ut in quantum fieri potest, vocales habeantur] in *rectorem cantus* inter ipsos a Decano contistuantur. *Organistam* peritum celebri novo Nostro operi adhiberi volumus, qui quoque Decani jussis pareat. Sic etiam campanator iussa Decani sequatur cum tribus famulis, qui ipsum campanas pulsando juvent. Curam quoque habeant, quoties necesse fuerit, aut custos Ecclesiae jusserit, purgare templum sacella, Sacrarium, nec non in festivis solemnitatibus duo eorum vexilla praeferant, flores frondesque virides arborum in promptu ut habeantur, curent, quibus omnibus templum consulto tempore ornari queat.

(Dokončení.)

Posudky.

Akta korektorů duchovenstva diecése pražské z let 1407—1410
Vydal Dr. Ant. Podlaha (Editiones archivii et bibl. č. XVI). Praha 1921, nákladem v. v. metropol. kapitoly. 8° stran 54 a rejstřík 55—72. Cena 20 Kč.

Při velikém počtu osob, které přijaly alespoň svěcení nižší na začátku století patnáctého, bylo mnoho nepovolanych nebo kteří se proti povinnosti svého stavu prohřešili. Proto již z doby Arnoštovy víme o úřednicích kněžích, jimž bylo stihati takové příslušníky stavu duchovního, ne vždy kněžského, a byly o tom činěny i zápisy do zvláštních knih, kteří se bohužel většinou nezachovaly, až na tuto z doby 4 let. Ir. Podlaha získal si velkou zásluhu touto publikací, která nepodává přetisk zachovaného rukopisu, nýbrž podrobný obsah jeho. V době, kdy po příkladu Husově, neustále zehráno jest i od historiků vážných na úžasnou znemravnělost kněžstva, je jistě jakýmsi dosti učiněním, když se může prohlásiti, že počet přestupků proti celibátu u kněží tvoří 1407 a 1408 pouze 1·50% a 1409 klesá na 1%, loupeže a krádeže asi 0·26%, u kleriků ještě méně. Snaha po nápravě byla upřímná, ač shovívavost zavinila zpětlivost. Kniha tato nezatajuje provinění, ale ukazuje na ohromný počet dobrých a horlivých kněží, jimž se od mravokárců křivdilo, když se jednotlivé viny připisovaly celku. Důležitý tento pramen poslouží každému, komu jde o pravdu v době tak pohnuté jako za vystoupení Husova, který byl přítomen při vyšetřování a pověřivých a bludných pokusech o vymítání démonů [42]. r.—

Časopis vlasteneckého spolku musejního v Olomouci. R. 33. [1922.]
Nákladem Spolku. Členové 5 Kč.

Z historických článků uvéstí jest: J. L. Červinka, Příběhův Blatengrad. Stával na ostrůvku v blatech a močálech řeky Sály blízko vtoku jejího do Malého Blatna [Kis Balaton] mezi vesnicemi Zalavarem a Szabarem. Obvod měří asi 1800 kroků a výměra přes 50 mír. Jsou zde louky a pole, v prsti mnoho úlomků nádob, kosti a přepáleného kamení. Kollár a Rómer našli zde ještě zříceniny bradu a chrámu, ale kameny vybrány všechny na stavbu domků jen tři mramorové balvany, dosud se tu uchovaly. — Vojtěch Janoušek, Strasti poddaných třebčinských s robotou 1713—1786. Josef Vašica, Olomoucké 500leté knižní jubileum [evangeliáře Olomouckého] i s epistolami a životem sv. Františka z Assisi, jenž nebyl otištěn ve vydání Fr. Černého 1901 v České Akademii. Je to nejobsáhlejší dílo před prvním svodem české bible původu moravského. Vašica uvádí některé otázky dosud nerozřešené. — Frant. Kretz, Zpěvníky novokřtěncův na Moravě 1526—1620, s krátkou historií této sekty blavně Huterovců. Zachovaly se 22 sborníky písní těchto. — Zprávy spolkové za rok 1920 a 1921. Vřele doporučujeme. r.—

Tisková oprava nejasně psané a necelé poznámky 16. na str. 12. [ve článku „Čechy r. 1608 i 1609 a P. V. z Rožmberka“]: ¹⁾ Něco větší atd. z roku 1605 a 1611 přinášeji též České Sněmy [XI. a XV.], kdež i další zmínky a poukazy, ale tato naše léta, resp. svazky scházejí. Viz též J. Glücklicha o Budovcovi a j. v. Autor.

SBORNÍK

HISTORICKÉHO KROUŽKU

Katalog jesuitského gymnasia v J. Hradci od založení až do sklonku 17. věku.

Podává Frant. Tischer, arc. archivář v Praze.

Pozornosti zasluhuje foliový katalog žáků jesuitského gymnasia v J. Hradci, zachovaný v zámeckém archivu Jindřichohradeckém. Není naděje, že by kniha tato kdy publikována býti mohla: proto aspoň seznam vynikajících absolventů gymnasia tohoto od založení (1595) až do sklonku 17. století zde podati chci.

Čtyři první třídy sluly grammatikální: první parva, druhá principia, třetí grammatika, čtvrtá syntax; dvě třídy poslední sluly humanitní: pátá poesie a šestá rhetorika.

Nejprve uvedeme pensionáře semináře Jesuitského v J. Hradci, kteří se stali ozdobou tohoto ústavu a potom v abecedním pořádku výbor ostatních absolventů.

1. Arnošt hrabě Harrach, později arcibiskup Pražský a kardinál (1606—1610). — 2. Leopold hrabě Kolonič, narozený v Komárně 1631 z rodičů evangelických (1643—1649), biskup v Novém Městě Vídeňském, proslulý svým heroismem při obléhání Vídně r. 1683, biskup v Rábu a kardinál r. 1685, z které doby pochází jeho podobizna v životní velikosti seminární památkou darovaná, nyní v městském museu v J. Hradci uložená, arcibiskup a primas král. Uherského v Ostrihomě 1695. Zemřel dne 20. ledna 1707 ve Vídni. — 3. František Rakoczy, vnuk knížete Sedmihradského Jiřího, jehož matka Helena byla rodem hraběnka Zriny (1688—1690). Dopis její na poděkování za dobrodiní Janem Jáchymem hr. Slavatou z Chlumu a Košumberka synu jejímu v semináři J. Hradeckém, prokázaná, zní: Hoch- und Wohlgeborner Herr Graf, hochgeehrtester Herr und Patron! In Vernehmung was für vilfältige hohe gnaden Euer Excellenz meinem Sohn Franz Rakoczy erweisen. hette meine Schuldigkeit lengst erfordert, gegen Deroselbe mich hierumben gebührent zu bedankhen, allein hat solches meine bishero gehabte Unpässlichkeit zu thuen nit zuegelassen, kombe derohalben anietzo mit gegenwertigen, gegen Euer Excellenz mich der ob bemelten meinem Sohn bishero erzeugten hohen Gnaden in Gebühr schuldigid zu bedankhen mit Bitt, Euer Excellenz geruhen Ihnen in Ansehung Ihrer Fürstl. Eminenz, H. H. Cardinal von Colonitsch mehrerwehuten meinen Sohn, noch ferner anbefohlen sein zu lassen, welche hohe Gnaden umb Euer Excellenz sowohl ofterneunter mein Sohn mit der Zeit, als ich jederzeit zu verschulden und abzudienen lebenslang beflissen sein werde verbleibend

Euer Excellenz ehrenwilligste Dienerin Helena Franziska, Gräfin von Serin. Datum Wien, den 30. Mai 1688. — 4. Bartoloměj Josef Trilsamb, nar. v Německém Rychnově u Nových Hradů dne 24. srpna 1695 z rodičů Vavřince a Kateřiny, rod. Šandlové. Studia filosofická a theologická konal ve Vídni, kde 1718 za doktora filosofie povýšen. Dvorním a hradním farářem 1731, děkanem fil. fakulty r. 1735, rektorem university r. 1738, z kteréžto doby pochází obraz semináře J. Hradeckému věnovaný, nyní v městském museu v J. Hradci. Zemřel dne 6. října 1754.

Audrčský z Kestřan František Petr (Kestřany) (1651—1653) [1—3]. — Auftiefer z Eulenberku Antonín Josef (Jindř. Hradec) (1668—1675) [1—6]. — Jiří (Jindř. Hradec) (1660—1665) [1—6]. — Řehoř (Jindř. Hradec) (1630—1635) [1—6]. — Aulík Šimon Petr (Drahonice) (1605—1609) [2—6], rychtář v Litoměřicích (1624), obdržel predikát z Třebnice (1628), hofrychtář měst královských (1642). Zemřel dne 6. května 1657.

Babka z Kvasejovic Karel (1647) [1]. — Beneda z Nečtin Albert (Praha) 1604 [3]. Hejtman hradu Pražského r. 1641. — Berka z Dubé Jan Bohdan (1614) [2]. — Berneger de Bernthal Augustin (Jindř. Hradec) (1692—1693) [3—4]. — Jan (Obříství) (1682—1687) [1—6]. — Josef (Obříství) (1685—1688) [3—6]. — Běšín Antonín de Löwenrosen (Bystrice Nová) (1679—1684) [1—6]. — Bilantský Jakub Filip (Jindř. Hradec) (1624) [3], cís. notář veřejný, pak s predikátem z Weissenfeldu správce panství v Kardašově Řečici († 1659). — Bilantský z Weissenfeldu František (Tábor) (1647—1650) [1—4]. — Václav (J. Hradec) (1660—1662) [1—3]. — Bílek Jiří (Rajhrad na Moravě) (1607) [6]. Kanovník Staroboleslavský a Brněnský, obdržel predikát z Bilenberku (1630), děkan kapitoly ve Staré Boleslavi, první infulovaný prelát v Českém Krumlově (1642—1657). Zemřel dne 25. května 1657. Balbin, Beckovský i Hammerschmied ve svých kronikách sepsání Bílkových použili. Balbin jej z Jindřichova Hradce v Krumlově navštívil a ujišťoval, že denník jeho (Diarium decani Bílek) v archivu prelatury krumlovské se chová. Jiří Bílek psal se až do r. 1630 Kořimský; Tomáš Bílek v Konfiskacích str. 1090 uvádí, že tak nazýval se dle rodiště zaniklého obce v Budějovicku neb Prácheňsku, které místo se ani v Palackého Popisu ani jiných pomůckách topografických nepřipomíná, spíše by bylo lze souditi, že nazýval se tak po Kořimi či Kuřimi, městysi na Moravě. Jistě nasvědčuje tomu i ta zajímavá okolnost, že ve studentském nadání jeho v nadačním listě na prvním místě se uvádí nárok studentů z Moravy a na druhém místě z Čech. — Bílek Václav (Chrudim) (1608) [6], bratr předešlého, cís. rychtář v Chrudimi (1622—1631). — de Binsfeld Kašpar (1607—1608) [3—4] příbuzný sufragána Trevirského literární činností proslulého. — Bohatý Jiří (Brno) 1607 [6], rektor kolleje Hradecké T. J. (1624—1630). — Bolelucky Matyáš Benedikt (Kroměříž) (1646—1650) [1—6], známý kronikář, obdržel predikát z Hradiště, farář u sv. Vojtěcha v Praze (1663—1690). — Borgman Karel Ferdinand (Bliškovice na Moravě) (1630) [4—6], obdržel predikát z Löwenfeldu, děkan v Prachaticích. Zemřel dne

6. dubna 1673. — Boryně ze Lhoty Ignác (1688) [2]. — Breuner Filip Bedřich (Videň) (1609—10) [3—4], biskup Vídeňský. — Brouček Václav (Kopidlno) (1647—1650) [2—5]. Provinciál řádu Františkánského. — Bubieliu Matouš (Glivice ve Slezsku) (1630—1632) [4—6] kanovník v Brně. — Bukovanský z Hustířan František (Žehušice) (1683) [1]. — Bukovanský z Bukovan Václav (1602) [3]. — z Bulvanu Adam Mikuláš (1602—1606) [2—5].

Cyprián z Liboše Samuel Norbert (Nová Bystřice) (1668—1673) [1—6]. — Václav Adam (Nová Bystřice) (1677—1681) [3—6].

Čabelický ze Soutic Aleš (1602—1604) [3—5]. — Jan (1656—58) [2—4]. — Jiří (1604) [4]. — Karel Křištof (1630—1631) [4—5]. — Václav (1606) [3]. — Častolár z Dlouhé Vsi Jan (1656) [2—4]. — Čejka z Olbramovic Zikmund (1650) [1]. — Jan Zikmund (1651) [2]. — Čeněk Tobiáš (Nový Bydžov) (1639—1641) [3—6]. Výtěčný varhaník a hudební skladatel. — Černovský Matouš (Plzeň) (1608) [3]. Arciděkan v Hoře Kutné, pak v Hradci Králové.

Daněk Bartoloměj (Velká Býteš na Moravě) (1654—1655) [5—6], děkan v Táboře. — Dejm ze Strítěže František (1681) [6]. — Václav Ignác (1681) [4]. — Doudlebský de Turdovitz František (Volyň) (1677—1679) [2—3]. — Jan Jiří Doudlebský de Sternek (Budějovice) (1689—1693) [2—6]. — Karel (Vltavotýn) (1692—1693) [1—2]. — Doupovec z Doupova Jan (1650—1653) [1—4]. — Dubský z Třebomyslic Rudolf (Brno) (1665—1670) [1—6]. — Duchek Bartoloměj (Tábor) (1642—1646) [2—6] syndik v J. Hradci. — Dvořecký z Olbramovic Petr (1604—1608) [2—6].

Eckerstorf z Eckerstorfu Václav Vojtěch (Třeboň) (1651—1655) [2—6].

Felner z Feldeku Augustin Matouš (Budislav) (1648—1651) [2—4]. — Heřman (Budislav) (1654—1661) [1—6]. — Heřman Zikmund (Budislav). — Humbert (Budislav) (1654—1657) [1—3]. — Václav (Hroby). — Václav Křištof (Budislav) (1648—1651) [2—4]. — Vilém (Budislav) 1654—1655 [1—2]. — Vilém Václav (Hroby). — Wolfgang (Hroby). — Filler Tomáš (J. Hradec) farář v Kardašově Řečici (1612—1621) [6]. — Fizírek Ondřej Bartoloměj (Jindř. Hradec) (1605—1608) [3—6]. Děkan na Mělnice, druhý prohošť Jindřichohradecký (1633—1647). — Fuchs Mikuláš (Studená) (1647) [6], děkan v Telči.

Golfinger de Steinberg Josef (Třeboň) (1685—1686) [1—2]. — Ignác (Pertoltice) (1685—1687) [1—3]. — Pavel (Třeboň) (1679—1681) [4—6]. — Řehoř (Třeboň) (1681—1689) [1—5]. — de Gregorio Jan (Počátky) (1691—1692) [1—2]. — Grotz Václav Josef (J. Hradec) (1686—1691) [1—6]. Probošť Jindřichohradecký 1729—1730.

Hamza ze Zábědovic Jan (Praha) (1685) [5]. — Harrach hr. Arnošt Vojtěch (Videň) (1606—1610) [2—5]. Kardinál, kníže-arcibiskup Pražský (1623—1667). — Rudolf (Videň) (1606) [3]. — Hartl de Fürstenmühl Matyáš (Budějovice) (1689—1690) [3—4]. Haslauer z Haslan František (Dubenky) (1680—1681) [4—5]. — František Ignác (Dubenky) (1677) [4]. — Jan (Dubenky) (1663) [4]. — Jan Bedřich (Dubenky) (1663—1664) [5—6]. — Jiří (Du-

benky) (1668—1669) [3—4]. — Hesselius Daniel František (Most) (1630) [6], dostal predikát z Cetvinberku, děkan kapitoly Litoměřické. — Hesselius Šimon Ignác (Praha) (1624) [4], Syndik Nového Města, později Malé Strany Pražské. — Hodkovský z Hodkovic Ant. (Praha) (1692—1693) [5—6]. — de Hoyos hr. František (Königfeld v Štýrsku) (1633—1634) [3—4]. — Hubatius z Kotnova Jan (Tábor) (1664) [4]. — Karel (Tábor) (1686) [4]. — Kristof (Tábor) (1692) [4].

Illing Jiří (Ústí nad Labem) (1652—1654) [3—5] Sekretář Ferd. Viléma hr. Slavaty, od r. 1685 syndik Star. Města Pražského.

Jensík z Ježova Jan (Tábor) (1671—1672) [1—2]. — Vilém (Tábor) (1680—1683) [2—4]. — Ježovský z Lub František (1684—1687) [1—4]. — Ježovský z Lub František Karel (1657—1659) [2—3]. — Ignác (1686—1692) [1—6]. — Ignác Jindřich Frant. (1691—1693) [5—6]. — Jan (1684—1690) [1—6]. — Jan Václav (1657—1659) [2—3]. — Jan Vilém (1689—1691) [5—6]. — Jindřich Bedřich (Žleby) (1668—1669) [1—2]. — Zikmund (Tábor) (1657—1659) [2—3]. — Zikmund Břetislav (1657—1659) [2—3]. Jikavec Jiří (J. Hradec) (1675) [2]. — Jičínský Matěj (Vysoké Mýto) (1651—1654) [3—6]. Výtečný kapelník při kapele Pražské.

Calidius Vavřinec (1633—1638) [1—6] farář v Jarošově. — Kammermayer Jakub (J. Hradec) (1652—1662) [1—6]. Farář ve Stráži († 1631). — Kapoun ze Svojkova Bohumir (1650) [5]. Naroděn 1636, děkan v Náchodě od r. 1660, infulovaný prelát v Čes. Krumlově (1671—1698), biskup v Hradci Králové (1698—1701). — Jan (1650) [4]. — Karel Humbert (1654—1659) [2—6]. — Karas Martin (Soběslav) (1624) [2]. Archidiakon v Hradci Králové. — Kastel Michal Norbert (Teplá) (1642—1645) [3—5] Probošt kláštera Praemonstrátského v Chotěšově (1666—1698). Zemřel dne 26. ledna 1698. — Kemlich Martin (J. Hradec) (1636—1641) [1—6]. Probošt ve Staré Boleslavi a suffragán arcibiskupství Pražského. — Khaml de Bernfeld Tomáš (J. Hradec) (1680—1686) [1—6]. — Václav (J. Hradec) (1680—1684) [2—6]. — Klecar z Růžokvětu Zacharyáš (1663) [5]. — Kokr z Kokersberku Ondřej Klement (J. Hradec) (1599—1600) [4—5]. Děkan Tábořský, 1628 kanovník, pak děkan kapitoly Sv.-Vítské v Praze, 1635—1650 arcib. oficiál a gen. vikář. Zemřel 6. června 1650. — Kolonič hr. Leopold (1691—1693) [1—2]. — Sigfrid (1689—1692) [3—6]. — Zikmund (1688—1693) [2—6]. — Kolovrat hr. František (Innsbruck) (1630—1633) [3—6]. — František Liebsteinský (1633—1635) [5—6] Zemský hejtman Moravský. — Kolovrat Rudolf Jošt (1615—1617) [2—4]. Konias z Vydří Jan Aleš (Telč) (1643—1644) [2—4]. — Josef (J. Hradec) (1684—1690) [1—6]. — Leopold (J. Hradec) (1684—1692) [1—6]. — Košín Frant. (Telč) (1687) [6]. — Košín Jan (Želetava) (1679—1687) [1—6]. — Košín Jiří (Želetava) (1677—1678) [5—6]. — Kotva Ondřej (Plzeň) (1606) [6], appellační ráda, bratr probošta Litoměřického Ctibora Kotvy. — Křeček z Kosařova Mikuláš (Znojmo) (1612—1613) [4—6]. — Krocín z Drahobejle Ignác (J. Hradec) (1692—1693) [6]. — Cuculus Thomas (Budějovice) (1634—1638) [2—6], děkan v Čes. Budějovicích.

Lanz Daniel (J. Hradec) (1632—1637) [3—6]. Syndik v Čes. Rudějovicích. — Leskovec z Leskovce Jan Křístof (1614—1615) [2—3]. — de Lilienblat Frant. (Praha) (1. 57—1661) [2—6]. Sekretář u hr. de la Saga Paradis ve Včelnici. — Lipovský z Lipovic Václav Adam (1686) [1]. — Lekeš Bartoloměj (Soběslav) (1665—1670) [1—6], farář v Stráži. — z Lobkovic Popel Václav Havel (1601—1604) [4—5]. — Václav Vilém (1601—1602) [3].

Makovský z Makové Josef (Praha) (1604—1606) [2—4]. — Malovec z Malovic Albert (Kamenice n. L.) (1644—1647) [4—6]. — Antonín (Proseč) (1680—1685) [1—3]. — František (Tábor) (1665) [2]. — Frant. (Jamiště) (1691) [2]. — Jan (Jamiště) (1681—1692) [1—3]. — Jan (Kamenice n. L.) 1666—1668) [2—4]. — Gotfrid (Tábor) (1659—1660) [4—5]. — Rudolf Gothard (Pošna) (1668—1669) [1—2]. — Rudolf (Proseč) (1650—1652) (1—3). — Rudolf Václav (Kamenice n. L.) (1644—1645 [5—6]. — Zikmund (Tábor) (1659) [1]. — Vilém (Soběslav) (1658) [1]. — de Marco Oldřich (Telč) (1660—1662) [4—6] děkan v Kroměříži. — Marci Jan (Landškroun) (1608—1612) [2—6] cis. tělesný lékař; později s predikátem z Kronlandu. — Mařan Bohdanecký z Hodkova Karel (Telč) (1681) [5]. — Mert Matěj (J. Hradec) (1655—1657) [4—6]. — Meruna de Merenfels Antonín (N. Bystřice) (1680—1683) [4—6]. — Frant. (N. Bystřice) (1677—1681) [1—6]. — Matěj (N. Bystřice) (1681—1686) [3—6]. — Měděnec z Ratibořic Václav (Soběslav) (1650) [1]. — Mičan z Klinštejna a Roztok Ignác (1609) [4], zemřel 11. listopadu 1603. — Michna z Otradovic Jan (J. Hradec) (1609—1612) [2—3]. — Michna z Otradovic Adam (J. Hradec) 1617. — Miličovský z Braumberku Ferd. Ignác (J. Hradec) 1658—1659) [1—4]. — Jiří (Řečice) (1638—1643) [2—6]. — Václav (Řečice) (1638—1639) [3—4]. — Miller z Rottenburku Jiří (Žirovnice) (1648—1662) [1—5]. — Jiří (Žirovnice) (1686—1693) [1—6]. — Matěj (Žirovnice) (1680) [6]. — a Molart Karel Ludvík (Videň) (1606) [2]. — Arnošt (Videň) (1606) [2]. — Rudolf (Videň) (1601—1602) [3—4].

Nebeský (Coelestinus) Václav František (Praha) (1632—1634) [4—6]. Narozen 4. března 1606, vysvěcen 1637, 1646 stal se kanovníkem u sv. Víta, r. 1648 od Švédů oloupen a na krev stlučen, r. 1657 dostal predikát z Blumenberku, 1666 probošt kapitoly Sv. Vítské, kde zemřel 18. dubna 1674. — Nefestýn Jiří (Praha) (1609—1610) [3—6]. Sekretář kard. Harracha a děkan kapitoly Vsech Sv. tých (1642—1652). Zemřel dne 6. června 1652. — Netolický z Eisenberku Karel (Prehořov) (1681—1682) [1—2]. — Leopold (Prehořov) (1681—1683) [1—3]. — Václav (Prehořov) (1681—1683) [1—2]. — Netolický z Eisenberku Václav Antonín (Prehořov) (1670—1675) [2—6]. — Václav (Prehořov) (1681—1682). — Václav Týn (1644) [6].

Ott z Ottenfeldu Matěj (J. Hradec) (1656) [6], děkan v Kamenici n. L.

Palacký Jan Vojtěch (Brno) (1653) [6]. — Paradis de la Saga Antonín (Tábor) (1657) [3]. — Frant. (Kamenice n. L.) (1658) [1]. — Frant. Bern. (Praha) (1662—1665) [3—6]. — Jan (Praha) (1657) [4]. — Mart. Ant. (Kamenice n. L.) (1657—1661) [2—6]. — Jan

Jindřich (Černovice) (1654) [1]. — Pechio z Weitenfeldu Jan (Milčín) (1684) [3]. — Pešina Tomáš (Počátky) (1644—1647) [2—6]. Děkan metrop. kapitoly Pražské a světicí biskup († 1680). Známy spisovatel historický — Pětipeský z Chýš a Egerberku Bedřich (Chotoviny) (1600) [4]. — Jan Křištof (Čečov) (1656) [1]. — Plocar Václav (J. Hradec) [6], děkan kapit. Vyšehradské s predikátem z Růžové. — Pirchan z Lilienfeldu Antonín (Počátky) (1680—1686) [1—6]. — František (Počátky) (1680—1686) [1—6]. — Martin Antonín (Počátky) (1681—1685) [3—6]. — Pirchan z Elbinku Ferd. Ignác (Žirovnice) (1686—1692) [1—6]. — Martin (Žirovnice) 1683—1685) [3—6]. — Příchovský z Příchovic Jan (Dobříkov) (1687—1688) [5—6]. — Příchovský z Příchovic Karel (Dobříkov) (1657) [6]. — Pusch Jan (J. Hradec) (1624) [3]. Probošt Jindřichohradecký. † 1658.

Rakoczy Frant. Leop. Jiří, vnuk Jiřího, knížete Sedmihradského, (1688—1690) [4—6]. — Ratzinger Vavřinec (J. Hradec) (1599—1600) [4—5]. Děkan Karlštejnský s predikátem z Hradenštejna. († 1650). — Rosacius z Karlišperku Karel Frant. (Sušice) (1651) [6], děkan v Sušici (1659—1672). — Rotlender Bartoloměj Frant. (J. Hradec) (1603—1607) [3—6]. Kanovník Vyšehradský, děkan na Smečně, děkan Kartštýnský, děkan ve Slaném (1629—1637) farář Týnský (1638—1647), kanovník u sv. Víta. — z Roupova Wolfgang Adam (1604—1605) [5—6]. — Ruth z Dirné Jan Ferd. (Dirné) (1606—1607) [5—6]. — Ruth Matyáš (J. Hradec) (1639) [3] Hejtman Slavatovský na Hradci s predikátem z Ruthenštejna 1671—1683, vrchní hejtman panství Slavatovských 1683—1694. Zemřel 1701. — Ruth z Ruthenštejna Antonín (J. Hradec) (1683—1690) [1—6]. — Vojtěch (Telč) (1684—1689) [2—6]. —

Řepický ze Sudoměře Diviš Šebestian (1609) [2]. — Rudolf Vilém (1609) [2]. — Řisnický z Řisnic Frant. (1659—1660) [4—5].

Sádlo z Vražného Mikuláš (Jankov) (1663—1664) [2—3]. — Václav (Jankov) (1658—1664) [1—5]. — Slanina Blažej (J. Hradec) (1600—1607) [3—6], provincial Tov. Jež. — Slavata Adam Gotthelf (1617—1618) [4—6]. — Adam Pavel (1613—1618) [2—6]. — Ferdinand (1638—1639) [2—3]. — Frant. Leop. Joachym (1648—1655) [2—6], kanovník Passovský († 1691). — Frant. Vit (1624—1633) [4—6]. — Jáchym Oldřich (1618—1619) [2—6]. — Jan sv. pán (1652) [4]. — Jan Jáchym (1645—1648) [3—6]. — Jan Jiří sv. pán (1653—1655) [4—6]. — Jan Karel (1648—1654) [2—6] generál řádu Karmelitánů. — Sokolt Petr (J. Hradec) (1658—1661) [5—6], doktor lékařství v Bozenu v Tyrolsku. — Spanberger Tomáš (J. Hradec) (1652—1662) [1—6], farář v Kumžáku. — Straka z Ehrenštejna Frant. (J. Hradce) (1651—1656) [2—6]. — Straka z Ehrenštejna Jiří (J. Hradec) (1663—1667) [1—4]. — ze Sternberka Jaroslav (1608—1610) [4—5]. — Sumsar Jan, Soběslav (1630) [6] potanus publicus s predikátem z Rosenfeldu. — Stokinger z Ankustoku Hipolit (J. Hradec) (1677) [3]. — Střelec z Löwenberku Adam (Telč) (1684—1686) [4—6]. — ze Svárova Jan Karel (Praha) (1663) [5]. — Václav Karel (Třeboň) (1648—1649).

[3—4]. — Svatkovský z Dobrohoště Václav (1603) [3]. Žil ještě r. 1650 v Dražďanech jako exulant.

Šafárik Tomáš (Ratibor ve Slezsku) (1654—1656) [4—6]. — Španovský z Lisova Adam (1605) [2]. — Adam Michal (1607) [3]. — Jáchym Václav (1607) [2]. — Jan (1602) [3]. — Jan Oldřich (1607—1614) [2—6]. — Špulť z Jiter Sezima (Vitanovice) (1657—1661) [2—6]. — Svabenský ze Švabenic Bedřich (Vyškov) (1612) [6]. — Václav (Vyškov) (1645) [3].

Thomae Matouš (Marienthal v Lužici) 1606 [6], archidiakon v Krumlově († 1633). — Trilsam Ondřej Frant. (Něm. Rychnov) (1679—1683) [1—5], kanovník u sv. Kříže ve Vratislavi, † 13. června 1724. — Traumiller z Ehrenštejna Jan (J. Hradec) 1652—1657 [1—6]. — Pavel (J. Hradec) (1657) [1]. — Václav (Jind. Hradec) (1652—1657) [2—6].

Uhl Václav (1644) [3] opat v Teplé († 1682). — Unčovský Ambrož (J. Hradec) (1624) [2]. — Ferdinand (J. Hradec) (1624—1628) [2—4]. — Řehoř (J. Hradec) (1624—1628) [2—4]. — Urtika Tomáš (1645) [5], děkan v Táboře.

Velenický z Velemyslova Jan Vilém (1604). — Vita ze Rza-
vého Ladislav (Pacov) (1602—1605) [3—6]. — Vencelík z Vrchoviště Jan (1639) [2]. — Voračický z Paběnic Jan Frant. (Paběnice) (1657—1658) [5—6]. — Alb. Jiří (Proseč) (1657—1661) [2—5]. — Bernard (Vožice) (1660—1662) [1—2]. — Frant. (Vožice) (1658) [6]. — Frt. Leopold (Vožice) (1691) [5]. — Leop. Vilém (Vožice) (1657—1659) [2—4]. — Křištof Karel (Vožice) (1657—1661) [2—6]. — Vratislav z Mitrovic Jan (Chotoviny) (1683) [2]. — Jan Adam (Chotoviny) (1676—1689) [1—3]. — Vrchotický z Loutkova Karel (1683—1686) [1—3]. — Václav (1684—1687) [1—4].

Zahrádka de Eulenfels Jiří (Budějovice) (1670) [3]. — Havel (Budějovice) (1684—1687) [3—6]. — Lukáš (Budějovice) (1679—1682) [3—6]. — Zin z Zineburku Jan (Slavonice) (1642) [3]. — Jan (Mariž) (1651) [5]. — Jan Baltazar (Slavonice) (1657—1663) [1—6]. — Jan Frant. (Slavonice) (1647) [1]. — Zňovský z Korkyně Jan (Vonšov) (1681—1688) [1—6]. — Řehoř Bohuslav (Vonšov) (1632) [4]. — Zulák de Lilienfels Augustin (Jihlava) 1660—1661 [4—5].

„Zlatá bulla“ Ferdinanda I. o arcibiskupství Pražském z r. 1562.

Dr. Frant. Stejskal.

(Dokončení.)

Duo Sacerdotes ex vicariis constituentur, qui curam habeant altarium omnium, vinum ad celebrandum praeparent, luminaria et lampades rite ac in tempore in solemnitatibus festisque diebus incendunt et extinguunt. Volumus quoque, et statuimus, ut candelabra duodecim aenea singularia projectis luminariis ligneis tempore solemnium ac debito in Ecclesia arcis Nostrae Pragensis secundum loci commoditatem cohonestentur. Duoque ministri saeculares, qui

capellani dicuntur Custodi et Sacristano in Ecclesiastico ministerio pareant, in templo cubent, ad sacras vestes vigilant, easque custodiant, ac lampades noctu incensae ne extinguantur, templumque ter in hebdomada, ut purgatur, diligenter curent, Sanctorum Patronorum tumbae aulaeis seu tapetis preciosioribus ornentur, et tegantur.

Constitutis Capite et membris, Archiepiscopo, Praelatis, Canonicis et ministris Ecclesiae, nunc ad conservationem, et sustentationem omnium personarum ad hanc Archiepiscopalem erectionem pertinentium ex summa octo millium sexagenarum ad hoc ex parte deputatarum dividendum, et disponendum est ne quid praetereatur, quod huic Ecclesiae commodo obesse possit, quilibet igitur Praelatus et Canonicus altari suo et officiis seu peractionibus deputatis fideliter praesit, missas legat omnes secundum ordinationem fundatorum seu foundationum suarum, vel si non habeant numerum sacrorum vel missarum, sint tamen adstricti hebdomadatim pro Nostra, et serenissima quondam Reginae, felicitis recordationis conthoralis Nostrae, ac omnium praedecessorum Nostrorum animarum salute tres missas devote persolvere. Ad haec omnino volumus, ac ordinamus, ut officium illud divinum unius missae canendae, quod ad laudem imprimis ac gloriam, et honorem Divinae Majestatis, et pro Nostra, ac supra dictae serenissimae quondam Reginae, conjugis Nostrae, ac fidelium defunctorum salute anno Millesimo quingentesimo quadragesimo septimo Laithomericzii die decima mensis Junii ereximus, fundavimus et instituimus. diligenter et devote in omnibus et per omnia perpetuo ac inviolate observetur et celebretur. Quae omnia ut diligenter fiant curae Archiepiscopali disponenda relinquimus, item ut horae canonicae solemniter decantentur, et missae votivae hebdomadatim celebrentur plebsque fidelis nunquam sacris careat. Praeterea ad cujuslibet Praelati et Canonici veterem provisionem sive hoc ex corpore vel accessorio habeat, ut tanto accuratius cultus divinus administretur pie et religiose perficiatur, adscribimus adjungimus et persolvere volumus Praeposito sexagenas centum quinquaginta, reliquis antiquis Praelatis unicuique centum, inter quos, ut supra meminimus, Suffraganeus quoque comprehendatur si sit ex Praelatis Capituli Pragensis. Cui pro remuneratione aliqua, ne scilicet laborem hujusmodi frustra sustineat, solvi volumus ultra portionem suam centum sexagenas, secus si Abbas cuiusdam monasterii hoc subeat muneris. Is enim sine provisione aliqua tale officium administrare debet, et in casu poterit memoratum augmentum centum sexagenarum in alios pios usus per divisorem Capituli cum ejus et Archiepiscopi consensu converti. Novitiis vero Canonicis, qui ex Nostra institutione originem capiunt, sequentem portionem adscribimus atque assignamus, nempe Cantori ducentas quinquaginta sexagenas, Parrocho ducentas sexagenas. Fabricae Magistro ducentas sexagenas, Divisori Capituli et praesentiarum ducentas quadraginta duas sexagenas, Canonicis autem, qui non perpetuo resident, sed ex parrochiis opulentioribus Regni Nostri Bohemiae Capitulo Pragensi, ut supra dictum est, adscripti sunt, vel adscribentur, singulis annuatim assignamus quadraginta sexagenas, ne frustra, et propriis

illorum impensis iter hinc inde, quoties id necessitas exigit, et ab Archiepiscopo et Capitulo vocati fuerint, conficiendo incommodum sentiant, sed pro labore emolumentum habeant. Qui Dei verbo praedicando vacant duplici honore a divo Paulo digni censentur. Cum igitur duo concionatores sint constituti, qui experientiam linguae Bohemiae et Germanicae, vel alterutrius ex his habeant, volumus, ut aliqui viri pii, docti, catholici, atque inculpatae vitae Nobis successoribusque Nostris Regibus Bohemiae nominentur et proponantur, qui huic officio diligenter et fideliter praeesse posint, Et quoniam concionatoribus majores quam aliis, labores sustinendi sunt, ideo ultra praebendam et portionem per Nos, ut supra demonstratum est, illis assignatam adscribimus et assignamus alterutri dictorum concionatorum alias adhuc centum sexagenas quotannis percipiendas, ut ita grex Domini Nostri Jesu Christi pabulo verbi sui sancti et divini enutriatur, atque ad salutem animarum dirigatur et producat. Cumque praesentia diligens Canonorum sit ornamentum Ecclesiae et ministerii divini, volumus, ut Divisor Capituli et praesentiarum annuatim quadringenas sexagenas secundum statuta et novas ordinationes Archiepiscopi et Capituli, quas confirmandas offerre nobis debent, scilicet triplices, duplices et simplices distribuat. Non tantum vero de praesentiarum, sed de omnibus aliis distributionibus Divisor Capituli et Fabricae Magister accepti et expensi rationes Archiepiscopo et Capitulo reddere obligati esse debent, ne quid in detrimentum et incommodum Ecclesiae et Nostrae institutionis fiat et committatur.

De altaribus dotatis succurratur vicariis, indotata vero antiquis et adhuc reliquis distributionibus quae nunc extant, et huc usque vicariis et aliis Ecclesiae ministris per Capitulum minutatim data sunt, etiam nunc vicariis ab Archiepiscopo et Capitulo adscribantur, et secundum constitutiones novas Archiepiscopi et Capituli distribuuntur, ita ut singuli vicarii singula altaria habeant. Cum etiam injuria temporum aliqua Ecclesiae arcis Nostrae Pragensis altaria indotata inveniantur, ne cultus divinus altaritis destituatur, sequentibus altaribus duntaxat Sanctae Trinitatis, Sancti Spiritus, in sacello Sancti Wenceslai prope venerabile Sacramentum, ad tumbam Sancti Adalberti, ad tumbam sancti Sigismundi, Simonis et Judae, ad Regum tumbas singulis pro quolibet altarista quinquaginta sex sexagenas quoque adscribimus et consignamus. Altaria autem singula Ecclesiae Nostrae arcis Pragensis cancellis ferreis, et ligneis secundum loci dignitatem custodiantur, ne loca consueta propter ministeria divina a plebeis profanentur et violentur. Ex munificentia vero Nostra singulis vicariis annuatim assignamus quinquaginta sexagenas, novitiis vero vicariis juxta computationem antiquorum proventuum singulis centum triginta quinque sexagenas ex nova hac Nostra fundatione adscribimus, ut sese commode sustentare et divinis vacare laudibus ac officiis queant. Vicariis vero duobus, qui curam habent altarium, omnium luminarium, lampadum iis prae caeteris pro labore hoc sustinendo deputamus, et ordinamus singulis annuatim sexagenas duodecim. Organistae perito annuatim sexagenas ducentas per manus Divisoris, vel distributoris Capituli

consignamus. Choralibus duodecim, ultra id, quod antea habuerunt, singulis sexagenas viginti. Sic campanatori cum tribus famulis. Duobus capellanis, singulis sexagenas duodecim vigore novae Nostrae institutionis, ut diligenter sua officia faciant, annuatim solvi volumus.

Vicarii mensam habeant communem, similiter et chorales ita tamen, ut ubi locus est capacior plures quoque ad mensam unam vel alteram adhibeantur personae. Canonicis vero liberum sit privatam habere mensam nisi aliqui sua sponte de communi victu convenire malint. Choralibus vero per Divisoris vel distributoris Capituli manus pro annuo habitu singulis duodecim sexagenas deputamus. De domibus vero et habitationibus Praelatorum et ministrorum Ecclesiae illis curae erit, ut alienatae injustoque titulo distractae reluantur, vel aliae in usum cleri Capituli Pragensis aedificentur, exceptis iis, quae tabulis Regni ex assensu Nostro ac praedecessorum Nostrorum Regum Bohemiae ac Capituli ipsius consensu alienatae ac venditae sunt. Quo vero habitationes et domus hujusmodi pro ministris Ecclesiae vel in arce Pragensi, vel in Rhadzano ubi Archiepiscopus, Praepositus, alique Canonici et spirituales resideant, tanto facilius inaedificentur, assignamus pro fabrica hujusmodi sexagenas mille, quam summam a Consiliariis Nostris Camerae Regni Bohemiae Archiepiscopus et Capitulum accipient, atque rationem expensarum factarum usque ad perfectionem operis reddent. Qui etiam obligati esse debent domos ecclesiasticas, quas inhabitant, reficere tempore illorum vitae. Si enim hoc non fieret, volumus, ut impensae hujusmodi refectionis ex bonis illorum successoribus post mortem relictis ante omnia defalcantur et restituantur.

Ad fabricam Ecclesiae, ex qua summa non solum structuram templi conservari necesse est, sed et vinum, ceram, oleum reliquaque omnia Ecclesiae necessaria, vestium quoque ornamentum desumere et parare oportet, assignamus annuatim trecentas sexagenas. Illi summae in augmentum etiam cedit, quicquid ex statutis praemissis, vel ex carentia personarum in residuum manserit.

Porro cum non exstet Collegiata, Cathedralis multo minus Metropolitana Ecclesia, quae scholam annexam, quasi Seminarium quoddam Ecclesiae, non habeat, pro qualitate vero personarum et ratione temporum multa requirantur et varientur, iuraque praecipua scholae *Scholastico* incumbat, ut adolescentes probi et honesti alliciantur et nutriantur, ex quibus deinde numerus sacerdotum, clericorumque augeatur, et cultus divinus facilius ministrorum copia suppetente conservetur, scolam quoque puerilem in arce Nostra Pragensi constituimus pro pauperibus numero triginta unius personarum. Ludimagistrum, baccalaureum, et duos cooperarios una cum cantore. Cui scholae praefici volumus viros pios et catholicos eisque ordinamus annuatim magistro ad priora sexagenas sexaginta, baccalaureo sexagenas quadraginta, cooperario sexagenas quadraginta, cantori sexagenas quadraginta. Oecono, qui curam habeat puerorum ratione habitationis, alimentorum et vestimentorum annuatim sexagenas quinquaginta. Coco puerorum sexagenas

vigintiquatuor. Famulo communi puerorum, qui neccessaria victus, et alia quotidiana comparet sexagenas viginti quatuor. Annuatim pro lignis ad usum puerorum sexagenas sexaginta. Volumus etiam, et statuimus ac ordinamus, ut hujusmodi pueri communem mensam habeant. Et sic quoque assignamus puero cuilibet annuatim viginti quatuor sexagenas pro alimentis et vestitu, ne mendicantes hinc inde divagentur ac sacra, et studia negligant. Quantum vero ad lectiones distribuendas pertinet, ac de modo educationis, quomodo et quando in solemnitatibus divinis officiis adesse debeant, hoc rejicimus in curam et fidem Archiepiscopi et Scholastici, ita etiam ut deficiente loco, vel locis, alicujus vel aliquorum puerorum Archiepiscopus et Scholasticus potestatem habeant alios bonae indolis a probis parentibus enutritos pueros plenimode substituendi. Dentque operam obnixi sicuti Nos Nostrique successores de illis et successoribus eorum constanter Nobis promittimus, ne aliquid in fraudem istius Nostrae institutionis fiat, ac pauperibus pueris et studiosis in perniciem illorum quicquam detrahatur.

Quod relictum est ex summa octo millium sexagenarum in monasteria sequentia, nempe quae adhuc suos professos et cultores habent, inopia tamen victus laborant, item ad praedicturas sequentes collegiatarum Ecclesiarum domus, transferimus et ordinamus duntaxat, parcho apud sanctum Benedictum in Rhadczano centum sexagenas, priori apud divam Virginem in Arena centum sxg., concionatori germanico apud s. Jacobum centum sxg., monialibus et sacris virginibus apud S. Spiritum quinquaginta sxg.; Ecclesiae Wissehradensi centum sexg., Ecclesiae Bolezlaviensi veteri centum sxg., ut in utraque Ecclesia plures Canonici et ministri ad divina officia peragenda alantur. Pro pueris instituendis et praedictarum Ecclesiarum scholis Wissegradensi et Boleslaviensi alterutri quinquaginta sxg., adolescentibus pauperibus, qui quotidie in Ecclesia Nostrae arcis Pragensis confluent, choro et ceremoniis assistant, quo melius confirmentur, sxgs centum.

Ne etiam pauperes ministri Ecclesiae et scholae valetudinarii seniove confecti, a morbis acrioribus aggravati, ope et praesidio Nostro careant, in superiore parte domus et habitationum Xenodochii Nostri in Rhadczano, de quo supra fecimus mentionem, quod anno mill^{mo} quing^{mo} quadrag^{mo} septimo Lithomericzii ereximus et fundavimus, volumus, constituimus, et ordinamus, ut ad summum duodecim personae vehementioribus morbis correpti Ecclesiae et scholae ministri illic alantur, reficiantur et curentur, quibus omnibus annuatim trecentas duodecim sxgs assignamus per manus Praepositi, Archidiaconi et duorum vicariorum, qui magis habiles et idonei ad hujusmodi onera subeunda videbuntur. Si quid autem ex jam dicta summa sustentationis et sublevationis aegrotorum residui manserit, hoc cedat fabricae S. Benedicti in Rhadczano. Et maxime pro recuperanda neccessaria supellectile Xenodochii dicti, in usum pauperum constituentes pauperibus aegrotantibus oeconomum cum uxore modesta, et duobus ancillis honestis, qui sedulam curam eorum habeant. Pro mercede vero annua tam quatuor praelibatis personis octuaginta sexgs adscribimus; doctori facultatis medicae,

qui non tantum aegrotos in Xenodochio praedicto. sed et reliquos Ecclesiae et Scholae arcis Nostrae Pragensis pauperes et egenos ministros curet, annuatim sxgs centum, chirurgico autem sxgs viginti conferimus. Ultimo volumus, constituimus, et ordinamus, ac curae directori actuum, qui et officium eleemosinarii gerat, ut annuatim secundum temporis qualitatem consilio et consensu Archiepiscopi ac seniorum Praelatorum Capituli pauperibus distribuat centum et octo sxgs. Ad quatuor balnea annua pauperibus mendicantibus sine impensis illorum perficiendo viginti sxgs ordinamus. Erogatio vero splendidior fiat in angariis anni et aliis festivitibus dum majores solemnitates celebrantur.

Ut vero quodque maximum et inter alia primarium est Archiepiscopus et Capitulum arcis Pragensis una cum ministris Ecclesiae, certi sint de summa quatuordecim millium sexagenarum illis ex aere Nostro et Patrimonio proprio assignatarum damus, elargimur eis in eum affectum interveniente auctoritate Apostolica ad quotidianam sustentationem plenamque Archiepiscopatus. Capituli, et ministrorum Ecclesiae foundationem annuos pecuniarios redditus, videlicet civitatum Regni Nostri Bohemiae, Marchionatus Moraviae, et Ducatum et Marchionatum utriusque Silesiae et Lusatiae perpetuas, et haereditarios Nostro cerevisiarios proventus tanquam redditus inter alios totius jam Nostri dicti Regni et Marchionatum firmos et certos singulis annis ita eis assignamus, ut nimirum horum reddituum proventus, juxta ordinationem et dispositionem Nostram ea de re jam sancitam, semper distributis duobus anni temporibus scilicet festorum S. Georgii et Galli, a die S. Galli praesentis anni incipiendo certe, ac perpetuo Archiepiscopus et Capitulum Pragense inter se invicem, juxta dispositionem superius factam, et ministros Ecclesiae distribuendos accipiant ea lege, ut reddituum istorum Nostrorum Regni Bohemiae ac proventuum Magistri praesentes et futuri Archiepiscopo et Capitulo perpetuo sint obligatione firma et solide adstricti debito et praelibato tempore sine mora et aliquo quaesito praetextu assignatos redditus in manus illorum consignare, et persolvere. Si vero, quod Deus Opt. Max. praecaveat, et avertat, id juxta dispositionem hanc Nostram suum non sortiatur effectum. volumus, et ordinamus, ut Archiepiscopus et Capitulum Pragense facultatem omnimodam habeant per Camerarium, et personam judicariam juxta constitutiones Regni ex proventibus dominiorum Nostrorum Chlumetz, Brandaijs, Przerow, Lyssa, Costomlat. id quod illis non solutum fuerit, hypothecario nomine desumere, et frui, eousque, donec hoc, quod illis ex perpetuis cerevisiariis, et haereditariis proventibus Nostris, in usum hujus Nostrae, constitutionis enumerationem non fuerit, id plene, et integre, sine aliqua diminutione et dispendio consequantur.

Gaeterum volentes ulterius providere nequando Archiepiscopo et Ecclesia Pragensi in perceptione reddituum annuorum ipsis per Nos super proventibus Nostris haereditariis cerevisia in Nostris Regiis et Reginalibus civitatibus Regni Bohemiae annuatim proventibus deputatorum et assignatorum aliquod exhibeatur impedimentum, per Nostros vel successorum Nostrorum Regum Bohemiae

quaestores, et reddituum exactores, ac officiales, volumus, statuimus, atque decernimus, ut praeparetur capsula duabus seris diversis munita, cujus claves itidem diversae retineantur, et custodiantur per ipsum Archiepiscopum, vel eum, cui ipse in hac parte daturus est mandatum, et per Nostrum ac successorum Nostrorum quaestorem, ita ut altero absente reserari nequeat, et quotiescunque ex aliqua Nostra Regni Bohemiae civitate huiusmodi redditus cerevisiarii colligentur, pecunia illa collecta, statim in cistam ad id ordinandam reponatur praesentibus quaestore regio et Archiepiscopi officiale, ac rursus quottannis ad praefinitos duos terminos videlicet ad festum s. Georgii, et festum s. Galli, in praesentia Archiepiscopi vel sui officialis, et quaestoris regii, capsula ipsa aperiatur, ut ex pecuniis eo repositis Archiepiscopo et Ecclesiae Pragensi numeretur portio reddituum illis pro semestri decurso debita sine omni defectu secundum benignam assignationem per Nos, ut supra demonstratum est, factam; residuum vero in Nostros, ac serenissimorum haeredum et successorum Nostrorum usus convertatur. Et hoc in perpetuum ita observetur.

Mandamus igitur minoribus officialibus Regni Nostri Bohemiae praesentibus et futuris serio, et volumus sine aliquo dispendio, mora et difficultate ad requisitionem Archiepiscopi et Capituli Pragensis Ecclesiae, quo proventuum et reddituum consignatorum semper debito, et praedicto tempore capaces et participes fiant, ut Camerarium Regni ad consequendam possessionem absque fidejussione aliqua et consequenter cum literis executorialibus in praedictis bonis et dominiis Nostris illis sine aliqua controversia quaesito colore et praetextu concedant, et largiantur, qui omnia secundum constitutiones Regni rite exequatur. Ad hoc praesidibus et capitaneis praesentibus et futuris praedictorum dominiorum Nostrorum serio iniungimus, et praecipimus, ne minori cura et diligentia, ac minores Regni officiales hoc omne negotium, et omnimodam voluntatem Nostram fideliter promoveant et tueantur, non obstantibus quibuscunque calamitatibus, bellis, incendiis seditionibus, direptionibus, eversionibus civitatum, mutationibus rerum publicarum aliisque infortuniis et causis, quibuscunque temporibus, quae accidere possent.

Quibus mille artifex ille ejusmodi sanctos et pios conatus non tantum impedire, sed et optime fundata evertere cupit et molitur, ita ut Nostri successores Nostrorumque successorum officarii vel subditi aut alii quicunque qui jam occupant Nostro nomine huiusmodi bona, vel quocunque tempore et modo bona et loca dicta occupaverint, si eam pecuniae summam eis absque Archiepiscopi et Capituli ipsius damno et molestia hic Praegae in bona, ac currenti moneta communi pretio non numeraverint, sciant se praeter Dei omnipotentis, Nostram Nostrorumque successorum indignationem in quam incurrent, praedicta bona amissuros, ac aliis insuper poenis pro Nostro successorumque Nostrorum arbitrio irrogandis subjiendos fore.

Denique et id nominatim sancientes ut dictus Archiepiscopus et sui successores, Capitulares, ministri, et omnes in universum,

quotquot istius Nostrae erectionis fuerint participes, una cum rebus omnibus, annisque censibus liberi a bernis vel steuris et omni exactione terrena immunes sint, quando quidem et ipsi Christo bene propicio non minus alacriter, quam fructuose laborant, quo commodius et securius Deo servire, officiumque suum peragere queant, non obstantibus in praedictis omnibus aliquibus legibus, constitutionibus, ordinibus, pragmaticis decretis, statutis vel consuetudinibus et aliis quibuscunque in contrarium facientibus.

Quibus omnibus et singulis in quantum praesenti Nostrae foundationi constitutionique obstant, seu obstare in futurum possent, ex plenitudine Nostrae potestatis derogamus et derogatum esse volumus per praesentes, supplentes omnes et quoscunque defectus tam juris, quam facti, si qui in praemissis omnibus et singulis intervenissent seu dici vel allegari possent quovis modo de consuetudine vel de jure. Et propterea requirimus serenissimos et charissimos filios, haeredes et successores Nostros Reges Bohemiae eisque gratiose et paterne committimus, ut hanc praesentem foundationem Nostram fideliter et diligenter manteneant et observent atque adeo iuvent, ut ad supra scripta ministeria ecclesiastica ac divina officia pro praedecessorum Nostrorum ac Nostrae serenissimae quondam Reginae, coniugis Nostrae, salute celebranda quoquo tempore in perpetuum suscipiantur, deputentur et ordinentur personae piae, catholicae, habiles, ac idoneae et quae sacrosanctae Sedi Apostolicae pareant, ita ut fundatio haec Nostra suum effectum et executionem semper habeat, et consequatur.

Nulli ergo hominum, collegiorum, communitatum et locorum liceat hanc Nostrae foundationis, erectionis, privilegiorum concessionum, decreti, voluntatis et exemptionis paginam violare, seu infringere aut ei quovis temerario ausu contrariare in iudicio vel extra. Si quis autem vel si qui contrarium facere attentaverint seu attentare praesumpserint, praeter gravissimam Nostram indignationem aliasque poenas pro Nostro, et haeredum atque successorum Nostrorum Bohemiae Regum infligendas, mulcta centum marcarum auri puri, quam pro dimidio fisco Nostro Regni Bohemiae, pro residuo vero antedictis Archiepiscopo et Ecclesiae Pragensi applicari volumus, se noverint irremissibiliter incursuros. In quorum omnium robur atque testimonium perpetuo valituum tria ejusdem tenoris diplomata fieri et expediri fecimus, unum Nos ipsi pro Nobis et successoribus Nostris servavimus, secundum Archiepiscopo et Capitulo Pragensi, tertium vero ad manus Consiliariorum Nostrorum Camerae Regni Nostrae Bohemiae dedimus et consignavimus, Bullae Nostrae Aureae et manus Nostrae propriae subscriptione communita. Quae praedicta omnia, ut ad perpetuum et inviolabile robur deducantur per duos Regni officarios Barones duos itidem equestri ordinis officarios secundum hujus inclyti Regni constitutiones ad ejusdem Regni tabulas referri et incorporari jussimus presentibus Illustribus, spectabilibus, generosis, magnificis, nobilibus, strenuis, fidelibus Nostris dilectis Wilhelmo Domino et gubernatore domus a Rosis in Krumaw, Supremo Camerario Regni, Joanne juniore Domino a Lobkowitz in Teinetz, Dacha et Bylin,

Supremo Burgravio Regni, Joanne Seniore Dno a Lobkowitz in Zbyrho et Totschnik et Haznburk, Supremo Regni Magistro curiae, Adamo Dno de Swambergh in Frambergh et Oleczh, Supremo Judice curiae, Joanne Borsyta Dno a Martynitz in Smetchna, Burgravio in Carlstein, Ladislao Dno a Lobkowitz in Klumecz et Tezteunicz, Camerario Nostro et curiae Nostrae Bohemiae Mareschalco et praesidi appellationum, Zbinkone Berka Dno de Duba in Melnik et Reichstat, Camerario Nostro et Supremae Camerae Magistro Regni Bohemiae, Wolfgango de Wrcessowicz in nova arce Teplicz et Graupen, protonothario, et praesidi Camerae Regni Bohemiae, Guilhelmo Muchek de Bukova, Burgravio in Carlstein, Udalrico de Duban in Lypsicz et Biskovicz, Subcamerario Serenisimae Dominae Reginae Bohemiae ejusdem Regni, et Nicolao a Sahar in Wussechlap, Capitaneo arcis Nostrae Pragensis, supremis officiariis assessoribus Judicii terrestris ac Nostris, ac praedicti Regni Consiliariis testibus ad praemissa convocatis et adhibitis. Datae in arce Nostra Regia Praegae die vigesima sexta mensis Septembris anno Nativitatis Christi, Salvatoris Nostri, millesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Regnorum Nostrorum Romani trigesimo secundo, aliorum vero trigesimo sexto.

Ferdinandus.

Ad mandatum Sacrae Caesareae
Mtis proprium.

Joachim de Nova domo
S. R. Bohemiae Cancell.

S. Helclt R. Bohemiae
Vicecancellarius.

G. Mehl Ger. R. B.
Vicecancellarius.

Nicolaus Walter R. Boemiae
Secretarius mp.

E. Hygl Ger. R. Bohemiae
Secretarius mp.

Fundatio Archiepiscopatus Pragensis.

in dorso:

1562 26. Septem.

Copia Bullae Aureae
Ferdinandi Primi Imperatoris et Bohemiae
Regis super reerectione
Archi Episcopatus
Pragensis.

reponatur ad fasciculum
Archi Episcopatum
concernentia

A Epplia

1 A 2 b.

Rozsudky r. 1621.

V posledních letech bývá neustále církvi katolické vytýkáno, jakoby ona byla měla vinu na hrozném trestu, jenž stihl tolik předních mužů z odbojných stavů českých r. 1621 na náměstí Staroměstském. K úsudku mírnějšímu poslouží snad následující text rozsudku jednotlivých těch obětí odboje, který sice odborníkům je znám, ale pro širší veřejnost dosud vydán nebyl.

Poznáváme z těchto smutných řádků, že státní zástupce Přibík Jeníšek z Újezda shromáždil velikou řadu obvinění pro každého obžalovaného, která byla dokázána listinami, jež se dostaly do rukou Ferdinanda II. či jeho úředníků, k mnohým se též přiznali obžalovaní sami. Viny tyto jsou vesměs řádu politického, žádnému se nevytýká příslušnost náboženská, v řadě odsouzených jsou nejen lutheráni a Čeští bratři, nýbrž i katolici.

Z rozsudků těchto dovidáme se i mnohých podrobností, o kterých se často ani zmínky nečiní, ač by pro objektivní a nestranný úsudek bylo k nim jistě přihlížeti. Bude potřeba srovnati jednotlivé viny se zřízením zemským před r. 1620 platným, aby se vidělo jasně, zda soudcové a Ferdinand II. byl tak krvežíznivým, jak se často opakuje.

Text český vzat jest ze spisů neznámého notáře nebo advokáta českého, který si pořídil z desk zemských sbírku rozhodnutí právních, o četných příkladech sporných. Opisy tyto od několika písařů porízené chovají v kodexu knihovny na Strahově č. DB II. 16 a rozsudky pánů, rytířů a měšťanů jsou zapsány na fol. 124—154.

Zkratky J(eho) M(ilost), zvláště JCaKM. = Jeho císařská a královská milost, N(ejvyšší). Pravopis upraven jest většinou dle nynějších pravidel, zvláště tvar tehdy oblíbený executi, approbati atd. Vynechány jsou části stále stejně se opakující a označeny...

(124) Předložení aneb začátek jednoho každého ortele

nížepsaného (a) po vítězství JCM. v L. 1621 vynešeného (i) konaná exekuce (poprava) v témž léthu 21. Junii na rynku v Starém Městě Pražském.

JM. osvěcené kníže a pán p. Karel, vladař domu Lichtenštejnského, kníže Opavské. JM. Římského císaře, Uherského a Českého krále tejná rada, komorník a na ten čas plnomocenstvím nařízený komisař, též i jiní JHM. k tomuto slavnému soudu od JC. a KrM. nařízení páni komisaři jménem a na místě JC. a KrM. pána, pána nás všech nejmilostivějšího, z mocnosti komise této na ně vložené při tomto kriminálním procesu v příčině ztracení cti, hrdla a statků mezi JC. a KM. prokuratorem Přibíkem Jeníškem z Újezda původem z jedné a N. obžalovaným z strany druhé, po bedlivém uvážení žaloby, vykonaných dotázek a na ně právně učiněného seznání a odpovědi. též patrných a vůbec známých skutkův tohoto obviněného, nicméně dostatečných a jako slunce světle zřejmých důvodů a approbace z toho všeho, což tak přednášeno bylo, takto o tom podle práva vypovidati ráčí:

Poněvadž se to patrně nachází, že jest on

(124.) Vilém Popel z Lobkovic,

nejvyšší hofmistr, při tom druhém shromáždění, po kterémž se*) vyhození z oken 23. dne Maje L. 1613 stalo, sám přítomen byl, a když na hrad JC. a KM. Pražský spolu s jinými jel, zbraně za sebou nésti dal, o verbování lidu vojenského, též že za tou příčinou do přivtělených i jiných zemí okolních befelichshaberové (velitelové) vysláni jsou byli, vědomost měl, direkci na sebe přijal, vsí správy JC. a KM. náležející se ujal, dáleji, aby hrad Pražský lidem vojenským osazen byl, žádný z země neodjížděl, duchovní osoby na věčnost z země vypověděny byly, skrze nepravé zprávy JM. Kurfiřtové a knížata sv. Římské Říše a věrní poddaní proti JC. a KM. posazení a zjitřování, důchody komory České, též do deposita (úschovy) lidem složené peníze, aby bezprávně vzaty byly, na citaci (obeslání) JC. a KM. žádný aby se nestavěl, povolení své k tomu dal, nicméně též aby všichni vůbec v veřejné hotovosti stáli, stavům o pomoc peněžitou aby psáno bylo, hranice JC. a KM. založené, zámek Karlštejn vzat, JC. a KM. věrné rady vypověděny. Henrich Mates z (125) Turnu do Moravy i Rakous vtrhl, vždycky víc a více lidu vojenského verbováno bylo, duchovní statky prodávány, konfederace o ni on, že directe (přímo) proti JC. a KM. proti slavnému domu Rakouskému stala, se jest přiznal, a aby zavřina byla k tomu jest radil, též na Fridricha, který se falckrabětem při Rejnu jmenuje, že jest za krále, však nepořádného, přijat, skrze Pavla z Říčan hlas svůj dal, a dále, že potom Jesenius do Uher k překážce jednání, JC. a KM. věci se dotýkajících, poslán byl, všecko vojsko české s Bethlenem Gaborem aby se spočilo a s ním společný závazek aby učiněn byl, přes to veřejně aby syn Fridrichův za budoucího čekance království Českého vyhlášen byl, privilegia doktoru Kisen, spolu s jinými k spisování té velice urážlivé dedukce, kterou JC. a KM. a celý dům Rakouský jejich successi (posloupnosti) a práva dědičného k království Českému majícího zbaviti usilovali, aby dány byly napomáhal, naposledy i peněz mincování, což vlastní JC. a KM. regalia jest, nepořádně k sobě přijal, a tak tudy mnohonásobné crimina perduellionis, rebellionis (zločinů vlastizrady a vzbouření) a JCaKM. mocnosti, vrchnosti a důstojenství urážky jest se dočinil. — Protož jest on svou čest, hrdlo i statek JCaKM. propadl a má jiným k budoucímu příkladu a vejstraze, jemu pak k zasloužilému trestání mečem hlava sřata a všecken jeho statek mo (125) hovitý i nemohovitý k ruce JCaKM. konfiscován a pobrán býti má. Jakož výše dotčená J. knížecí M. a jiní Jich Milosti JCaKM. páni komisaři téhož Viléma z Lobkovic tímto ortelem kondemnírovati a odsuzovati ráčí, vše podle práva (to jest dle platných zákonů trestních).

*) (Na okraji psáno): NB. Když se vyhození Jich M. státi mělo, byli v kanceláři toliko 4 Adam ze Šternberka, NP. Pražský, Vilém Slavata, N. sudí dvorský a president komory České, Jaroslav z Martinic, maršálek dvorů JMC. a purkrabí Karlštejnský, Matouš Děpold z Lobkovic, Nejvyšší mistr převorství Strakonického, a Jan Fabritius, sekretář.

Však podle jisté JCaKM. prošlé milostivé resoluce ráčí JCaKM. témuž odsouzenému tuto milost činiti, že se ještě exekuce proti němu odložití a on až do dalšího JCaKM. nařízení u vězení zůstávati má.

Pavel z Říčan*)

při zapověděném sjezdu, 23. dne měsíce Maje l. 1618 v kolleji velké slavné paměti císaře Karla IV. držaném, po kterémž vyhození z oken ven JCaKM. pánů místopředsedů se stalo, přítomný byl, to psaní, kteréž JCaKM. místopředsedám předkládáno bylo, sám zjevně četl, k tomu, že se zámek JCaKM. opanoval, všudy do přivtělených zemí jako i do říše befehlshaberové, kteří ačkoliv o žádném nepříteli nevěděli, nicméně lid vojenský verbovali, že jsou posláni byli, povoloval, regimentu, expedice a správy JCaKM. jakožto králi Českému vlastní náležející, se ujal, pánům místopředsedám z Prahy odjížděti zapovídati, duchovní na věčnost z země vypovídati, JCaKM. stolní i jiné (126) statky bráti, komoru Českou v moc vzíti, do JCaKM. kontribucí, posudních, celních, ungeltních peněz i jiných důchodních sahati, spolu domnělým direktorům platy odtud nařizovati, JCaKM. předešlé berníky shazovati, jiné dosazovati, lid cizí vojenský proti JCaKM. do země uvozovati, obyvatele království tohoto půjčováním peněz (slavům) a kontribucemi velmi hrubě obtěžovati, věrné poddané od poslušnosti JCaKM. odvozovati, skrze otevřené patenty, aby v hotovosti stáli, napomínati, JCaKM. patenty a napomínání publikovati zbraňovati,**) den ode dne víc a více při Hollendřích pomoci proti JCaKM. vyhledávati, nové verbuňky vojenské nařizovati, nové kontribuce a to i na JCaKM. vlastní panství ukládati, jakož i osobně veřejné tažení proti JCaKM. svolovati, při tom sjezdu l. 1619, ku kterémuž tolikéž přivtělené země spolu s Rakušany, hořejšími i dolejšími povoláni byli, přítomen byvši, Fridrichovi . . . hlas svůj dávati, konfederaci s Uhry a Bethlenem Gaborem ústně zavíratí, publikovati a jistými defensory opatrovati napomáhal, a tak tudy v trestání, hněv a nemilost JCaKM. upadl: — protože jest svou čest, hrdlo a statek JCaKM. propadl, a má jiným ku příkladu a výstraze, jemu pak k zasloužilému trestání mečem hlava sřata, též statek jeho všechen mohovitý i nemohovitý k ruce JCaKM. skonfiscírován a pobrán býti. Jakož vejš dotčená atd. jako výše.

Však atd. jemu tu milost činiti, aby se na něm exekuce ještě nekonala, nýbrž aby u vězení do dalšího atd. zůstával.

*) (Na okraji): Jiní byli nemocni a doma jako Adam z Valdštejna, N. hofmistr, neb na statcích, jako Jiří z Talmberka, N. sudi, Karel Mraňský, JMC. rada, Jan z Klenové, N. písař, Burkhart Točník, podkomoří a Oldřich Gerštorf, 4 katolíci a 3 nekatolíci.

**) NB. Tento P. z Říčan obsírný spis četl v kanceláři proti p. Slavatovi a p. z Martinic.

(126₂) Joachym Ondřej Šlik†)

proti JCaKM. záповědi při sjezdu a shromáždění v kolleji veliké Císaře Karla IV. slavné paměti v Starém Městě Pražském, kteréž se 23. dne měsíce Maje l. 1618 stalo, osobně byl, [o] vyhození z oken těch dvou JCaKM. místodržících a N. úředníků a soudců zemských jmenovitě Viléma Slavaty a Jaroslava z Martinic 2 hodiny před tím věděl, však jim žádné výstrahy neučinil, aniž také takového na hrozné JCaKM. zlehčení a potupu spáchaného, nešlechtného skutku, tak jakž věrnému přísežnému poddanému náleželo, co na něm bylo, nepřekazil, domnělým direktorem spolu s jinými byl, a přísahu k tomu učinil, správy JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležející skutečně neprávě a nenáležitě se ujal, když JCaKM. z obzvláštní otcovské milostivosti a péče pro odvrácení všelijakých neřestí a nepokoje od království tohoto Českého, jisté patenty vydati a je sem odeslati ráčil, on v tom aby k publicitování nepřišly zapovídáním jich překážku učinil, rebellům v dotčeném království Českém, že se den ode dne více a více sílili, poštu JCaKM. kteroužto JM. za obzvláštní své císařské vzácné regalie míti ráčí, na níž také všem JM. kurfiřtům a stavům (127) sv. Římské říše i JMC. samé znamenitě mnoho záležejíce, zastavili, město JMC. Plzeň že oblehli, to vše jest sobě obliboval a schvaloval, hned po smrti JMC. Matyáše slavné a svaté paměti on nejprvnějším jest byl, kterýž se v tom, aby nynější JCaKM. pán náš všech nejmilostivější přijat nebyl, pronesl a vyjevil. v čemž on svým vlastním JCaKM. důstojnost urážlivým psaním, ku kterémuž, když mu ukázáno bylo, se přiznal, dostatečně podle práva přemožen a přesvědčen jest. Dále spolu s jinými JMC. svého přirozeného, přijatého, pomazaného, korunovaného a skrze vůbec vykonaný slib seznalého krále a pána od JM. dědičného království tohoto Českého neprávě a nevázně odstrčiti usiloval, pomoci všelijakých jak od munice tak i od peněz proti JCaKM. vyhledával a ty objednávat se vynasnažoval, apologii druhou na velikou JCaKM. důstojnosti a velebnosti urážku sepsal, dokt. Johanu Baptistovi Kisen nyní zběhlému a již odsouzenému k spisování velmi nedůvodné a hrozně urážlivé dedukci podnětův a materií dodával, nebezpečné a velice škodlivé konfederaci v království Českém s přivtělenými zeměmi Uhry, Sedmihradčáky, hořejšími i dolejšími Rakušany zavírali, jako i také Fridricha . . . syna staršího za čekance království Českého nenáležitě a neplatně vyhlašovali nápomocen byl a tak v tom i v jiných těžkých hrozných a mnohých proviněních kolikeronásobně cri (127.) mina perduellionis, rebellionis, uražení JCaKM. důstojnosti a velebnosti jest se dočinil: — protož jest týž obžalovaný svou čest, hrdlo a statek JCaKM. propadl a má jiným (atd., jako výše) předně pravá ruka, skrze níž on mnohdykráté proti JCaKM. jest zhřešil, uřata, potom

†) Šlik, z Turnů, Kolona z Felsu, Vilém starší z Lobkowicz, Václav z Roupova, Albrecht Smiřický, Jan Litvin z Říčan, Oldřich Vchynský, Bohuchval Berka, Albin Šlik, Pavel Kaplíř, byli nejpřednější buřičové, z nichž Václav z Roupova řekl v kanceláři, nejlepší věcí býti je po staročesku z okna vyházeti a škoda že tu není ten dlouhý totiž N. kancelér.

jeho tělo za živa na 4 díly rozděleno, čtvrti ty na rozdílných 4 silnicích, hlava i ruka zjevně k budoucímu divadlu vystavena a statek (atd. jako výše), Jakož pak atd. . . .

Však podle jisté JCaKM. prošlé milostivé resoluce ráčil jest JCaKM. jemu takového trestání umenšiti, takže jemu napřed pravá ruka se utít, potom hlava stíti a tak jeho hlava i ruka na věži u mostu zjevně vystavena býti má.

Václav Budovec,

zapomenouce se nad svou přísahou a povinností, jenž JCaKM. zavázán byl, k najímání a zjevnému verbování lidu vojenského proti JCaKM. též k posílání do zemí přivtělených i do sv. říše, jakož také i k pobrání statkův JCaKM. věrným radám náležejících jest pomáhal, JCaKM. vlastně příslušejícího regimentu (vlády), spolu s jinými se ujímal, hradu Pražského se (128) zmocňovati, poddané JCaKM. pozdvihovati a od JM odvozovati, apologii na těžkou ourážku velebnosti a důstojenství JCaKM. k pozdvžení všech zemí vydávati, guardie JCaKM. z povinnosti jejich propouštěti a stavům přísahou zavázati, JCaKM. komory České i všech jinších důchodův se ujímati, verbuňky lidu vojenského nařizovati, těžké kontribuce zemské ukládati, všechny obyvatele k veřejné hotovosti nabizeti, věrným a poslušným stavům lid vojenský na statky JM. klásti, zámek Karlštejnský spolu s klenoty a privilegiemi opanovati, patenty JCaKM. publikovati zapovídati a proti tomu, aby se domácího i cizího lidu více a více proti JCaKM. najímalo, poroučeti, pasy zakládati (t. j. vchody do Čech zahraditi) nové verbuňky a veliké kontribuce nařizovati, JCaKM. statky bráti, též spolu s jinými na psaní JCaKM. dozemě odeslané, že se pomoci jinde hleděti bude a vtrhne-li lid JCaKM. do země, že by všichni duchovní od lidu obecného mohli zbiti býti, zjevně pohrůžku činiti, věrné JCaKM. rady zlehčovati a tupiti, od poslušnosti JCaKM. odvrátiti poroučeti napomáhal, též i JCaKM. jakožto králi a kurfiřtu Českému v JM. kurfiřtské přímlově a sessi překážku činiti, tu ničemnou a neplatnou věc s přijetím jiného nepořádného pána vykonávati, konfederaci škodlivou proti JCaKM. zavírat, pomoci při tureckým poddaným Bethlenovi Gaborovi vyhledávati, napominání kurfiřtův a knížat říšských z Milhausu zavrhovati a Fridricha . . . (128.) staršího syna za budoucího domnělého krále, čekance království Českého vyhlašovati, JCaKM. vzácných regalii se ujímati a *) mnoho velmi škodlivě proti JCaKM. a proti slavnému domu Rakouskému zjevně i tajně vésti a dle nejvyšší možnosti své JCaKM. o to jeho místo dědičné království České připravit se snažil, nad to vejšeji k uvedení tohoto království spolu s přivtělenými zeměmi též sv. říše Římské a všeho křesťanstva v moc tureckou, nic méně i k nejvyšší záhubě

*) (Na okraji) : Nejvyššího purkrabiho a Strakonického z kanceláře do pokoje zeleného vyvedli Turn, Fels a Vilém z Lobkovic a tu s nimi z Felsů a Bohuchval Berka zůstali. Vilém z Lobkovic pánu z Martinic klobouk s hlavy srazil, Jan Litvin z Řičan, Albrecht Smiřický, Oldřich Vchynský, za ruce a nohy jeho a Slavatu s Fabriciusem vzali a po hlavě z kanceláře vyhodili.

země a ubohých lidí, jako i prolití krve nevinné příčinu dal a tak týž obžalovaný mnohonásobně crimina perduellionis, rebellionis a uražení JCaKM. důstojenství a velebnosti jakož i jiných mnoho velice zapověděných těžkých a zlých skutků se jest dočinil: — protož (jako výše) předně ruka jeho pravá uřata, potom hlava mečem sřata a naposledy tělo jeho na 4 díly rozděleno a čtvrti ty na očitých rozdílných silnicích, hlava pak a ruka k budoucímu divadlu vystavena a statek atd. Jakož pak výš dotčena J. kníž. M. atd.

Však podle jisté od JCaKM. prošlé milostivé resoluce ráčil jest JCaKM. jemu takového trestání umenšiti, tak že má mečem stát a hlava jeho na věži u mostu vystavena býti.

(129) Křištof Harant

nad svou přísahou a povinností, kteroužto netoliko jako poddaný, ale i nynější JCaKM. komorník velice a těžce zavázán byl, nenáležitě a dokonce ještě se zapomenul, lid vojenský slezský proti JCaKM. rebellům do Čech poslaný vedl, potom opět i jiný lid vojenský rebellům království Českého při veřejné výpravě zemské proti JCaKM. až před JM. město a pevnost hlavní Vídeň, kdež JCaKM. residenci býti ráčil, vésti se neostejchal, Fridricha . . . za krále a pána svého (však nepravě a neslušně) uznal a v jeho službách se potřebovati dal, JCaKM. správy komory České a tak tudy důchodův a užitekův JCaKM. se ujavše, ty nepřátelům a rebellům k dobrému proti JCaKM. vynakládal a obracel, skrze kteréžto věci týž obžalovaný crimina perduellionis, rebellionis, a uražení JCaKM. důstojenství a velebnosti i jiných skutků se jest dopustil: — protož jest svou čest, hrdlo a statek propadl a má jiným k budoucímu příkladu, jemu pak k zasloužilému trestání mečem hlava sřata býti a jeho statek všecken mo- i nemohovitý k ruce JCaKM. skonfiscován býti. Jakož pak vejš dotčená J. kníž. M. a jiní JM. páni komisari téhož Křištofa Haranta k tomu kondemnírovati a odsuzovati ráčí, vše podle práva.

(129₂) Kašpar Kaplíř

k tomu povoloval, aby se hrad JCaKM. Pražský mocně vzal, lid vojenský verboval, některým JCaKM. věrným služebníkům jak na statcích tak i na poctivostech jejich ublíženo bylo, on také i domnělým direktorem byvše, celé správy a vši expedice JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležející se jest ujal a k tomu radou svou a společným snešením napomáhal, že hrad JCaKM. Pražský lidem vojenským osazen, purkrabě nejvyšší arrestírován, jiným místodržicím z města odjížděti, též i na citaci JCaKM. se nestavěti, jakož také i jiným obyvatelům vůbec, aby z země bez dovolení neodjížděli zapověděno. Duchovním osobám jejich statky pobrány, a ony na věčnost z země vypověděny, JCaKM. věrní poddaní v království tomto Českém též i kurfiřtové a knížata i jiní stavové říšští skrze křivé a nepravé zprávy od JCaKM. odvrácení, JM. stolní i jiné statky de facto odjaty, úředníci dle libosti sesazeni a jiní zřízení a povinností zavázání, všecky JCaKM. jak komory

České důchody tak tolikéž i všechny kontribuce, posudní, ungeltní, celní a všechny všudy intrady (příjmy) v moc svou (130) vzaté, předešli berníci propuštění a jiní na jich místa přijati, lid vojenský jízdný i pěší najímán, obyvatelé království tohoto půjčkami i jinými velikými daněmi mimo jejich vůli sužováni, peníze v depositum (úschově) zůstávající, vyzdvižené, obyvatelé království tohoto Českého k přísahání znovu nuceni jsouce od JCaKM. odvedeni, a jim, aby místodržícím pořádně zřízeným poslušenství nezachovávali, dokonce zapověděno, v hotovosti státi skrze otevřené patenty napomínání, JCaKM. věrným poddaným a služebníkům lid vojenský na statky položen a jim všelijaká zboží poabrána, a jejich což i vdovám a sirotkům se stalo, tolikéž JCaKM. patenty k pokoji napomínající zapověděny, též i JCaKM. otcovská psaní, že jest ty věci mírnými a náležitými prostředky spokojiti chtiti ráčil, opovržena, den ode dne více a více se sílili, město již po povolení k interposici mocně vzato, okolní osoby stavu panského i rytířského šacování a aby se jim zboží břaly, cizím národům ordinarie dávány byly, pošta dvorská zastavena, psaní zotvírána, pasy do země založené a zastavené, nová vojska spravena, JMcKM. svolení kontribuce za nemožné pokládáné, proti tomu mnohem větší uložené, a do toho i JCaKM. panství vlastní potažené, při tom i to nepravě předstíráno, žeby jejich totiž rebelův lid vojenský verbovaný toliko pro obhájení země najat, lid (130₂) pak JCaKM. cizí a proti svobodám zemským býti měl, a dále zámku Karlštejnského a koruny že se zmocnili, věrní JCaKM. služebníci za rušitele pokoje vyhlásili, stavové od poslušenství JCaKM. lstivě odvráceni jsou, když již k interposici povoleno bylo, opět nové sjezdy dělali, až i k tažení veřejnému závazkové činěny, pročez také nové a veliké kontribuce k potřebě vojenské všudy jako i na JCaKM. vlastní panství uložené byly, JCaKM. věrní poddaní a služebníci na díle na věčnost z země vypověděni, na díle za nehodné k úřadům vyhlášení byli. A nad to vejš i při tom tolikéž týž obžalovaný přítomný jest byl, když nynější JCaKM. pán, pán náš všech nejmilostivější, za krále Českého přijat, korunován a za pořádného krále uznán jest býti ráčil, jakož také ačkoliv i to seznává, že po smrti JCM. Matyáše slavné a svaté paměti všecko království České a celá správa na JCaKM. připadla a stavům jejich privilegia od JCaKM. pořádně jsou potvrzena byly. a JM. ihned k pokoji se zakázati, pročez také svému lidu vojenskému aby příměří zachovali poroučeti jest ráčil, však nicméně spolu s jinými direktory jest se neostejal k tomu vésti, aby na lid JCaKM. nepřátelským způsobem udereno bylo, jim pasy založené, též profianty zakázané byly a tak dáleji JCaKM. na milostivé (131) k pokoji směřující psaní žádné odpovědi dáno není, odeslané privilegia a všecky otcovská k pokoji napomínání za hřbet položeny a před oči ukryta zůstaly, JCaKM. dokonce nepřijata, a to proto, že těmto buřičům titul jako direktorům dán nebyl. Jest tolikéž týž obžalovaný z počtu těch, kteří JCaKM. poddaných jednání k spokojení těch věcí k sobě přijiti nechtěli, nýbrž všelijak napomáhali a k tomu svolovali, že se lid vojenský

každodenně více a více verboval, kurfiřtové a knížata tam i sem hroznými a urážlivými věcmi zanášení byli, lid vojenský český do Moravy vpád učinil a tam tím způsobem markrabství Moravské od poslušenství JCaKM. odvráceno a k Čechům přivedeno bylo, pod tím se v Čechách ještě větší silnění stalo, k čemuž duchovní statky rozprodány byly a aby slavný dům Rakouský v despekt a k záhubě přiveden byl a veřejná svoboda k velikému ublížení a na škodu všech vrchností do země uvedena býti mohla, jest také týž obžalovaný s jinými usiloval. Též i k tomu radil a pomáhal, že jsouce na onen čas některé osoby stavu panského a rytířského od JCaKM. do Frankfurtu, když volení bylo, citováni, hofmistru Nejvyššímu král. Českého o to těžce domlouváno bylo, kterýžto také poněvadž na poručení JCaKM. chtěl odjeti, byl jest do ar-restu vzat, a potom že některé příčiny, proč by JCaKM. k přimluvě kurfiřtské a sessi připuštěn neměl býti, sepsány (131₂) a vůbec vydány byly, tak se v dotčené přimluvě a sessi překážka učiniti chtěla, jakož pak při J. kurfiřtu Saském mnoho nepravých stížností se přednášelo, nic méně i do Frankfurtu za tou příčinou vyslání, kteříž jmenem direktorův všelijak se o to vynasnažovali, aby JCaKM. o takovou přimluvu a sessi připraviti mohli. Na sněmu, kterýž držán byl v outerý po sv. Marii Magdaleny, jest také týž obžalovaný neslušnou, na veliké zkrácení a ublížení JCaKM. čelící konfederaci za příčinou shotovení vojska velikého proti JCaKM. a všemu slavnému domu Rakouskému zavíratí, JCaKM. od JM. dědičného království Českého nenáležitě odstrkovati a Fridricha . . . za nepořádného a ničemného Pána přijímati tak, jakž to vlastní jeho přimluva při aktách se nacházející patrně ukazuje, pomáhal, a pro podstatu zastavení takové neslušné a nepravé věci a nového volení on nejprv ty cesty a prostředků, aby duchovních jakož i z země vypověděných osob statky též i JCaKM. panství prodávány byly, ukázal, nic méně i k tomu dle největší možnosti své napomáhal, aby ty, kteří by k dotčené konfederaci, redukci, a elekci (volbě) přistoupiti (132) nechtěli, za nepřátely držáni a v pokutu cti, hrdla, statků položení byli, též i ti, kteří by proti takovému snešení býti chtěli, aby se z země vypovídali a statky jejich se konfiscírovaly, zavřino, a některých osob duchovních lidí i vlastní JCaKM. statky pro kontinuirování (pokračování) téže vojny de facto se prodaly, na všechny obyvatele těchto zemí, kteří by při zavírání nadepsané konfederace, redukce a elekce přítomni nebyli, aby se oustně aneb skrze psaní své v tom patrně, zdalíž se k tomu přiznávají, nastupováno bylo a kteří se k tomu přiznati nechtěli, za nepřátely zemské s propadením cti, hrdla, statků se pokládali a vyhlašovali. Potom opět velmi těžké kontribuce se ukládaly Jesenius l. 1618 na sněm uherský do Prešpurku, aby tam JCaKM. v příčině uherské koruny překážku učinil, poslán byl, Bethlen Gabor k tomu nabádán a přiveden, že jest s vojskem svým proti JCaKM. vytáhl, království Uherské od JCaKM. poslušenství odvedl a sám se ho zmocnil, s nimi se též vojsko české spojilo a dále JCaKM. za nepořádného kurfiřta k dosažení na císařství rozhlášen, též i celé kurfiřtské kollegium uraženo, JCaKM. služeb-

nici a osoby, kteří takové nešlechtnosti schvalovati nechtěly, arrestirovány, z země vypovídaný i do vězení dávány byly, tolikéž týž obžalovaný byvše přítomen při publikování té nové s Uhry učiněné konfederace jest také jisté defensory nařizo (132₂) vati, poselství k tureckému sultánovi posílati, jemu každoročně po 50.000 kopách mišenských povolovati i také po dvakráte jemu posílati a nad to vejše všeckna JCaKM. rozdílným časem prošlá napomínání milostivá též i JM. kurfiřtů a knížat z Milhauzů učiněné vejstrahy za nic sobě pokládajíce, Fridrichového, nejstaršího syna za domnělého krále Českého designirovati (označiti), velice zlou a urážlivou dedukcí, kterouž on sám od doktora Kisena koupil, vůbec vydávati, JM. kurfiřta Saského lena Českého, zbaviti a poddané J. kurfiřtské M. od JM. odvrátiti, na vyslaného J. kurf. M. zřízeného z Grinthalu, kterýž byl do vězení do Bílé věže dán, sáhnouti a tu vojnu proti JCaKM. až všemohoucí a milosrdný Pán Bůh to šťastné a slavné vítězství JCaKM. dáti ráčil a Praha mečem dobyta jest, vésti spolu s jinými svoloval a v tom si snášel a tak mnohonásobně crimina perduellionis, rebellionis, pactae pacis, publice na urážení JCaKM. důstojnosti a velebnosti vedle jiných těžkých provinění se jest dočinil a tudy tak mnohým z toho poslým nevinné křesťanské krve vylitím a mnohých království, zemí a lidí záhubou vinen jest. — (133) Protož týž obžalovaný svou čest, hrdlo a statek JCaKM. propadl a má jemu k zasloužilému trestání a jiným k budoucímu příkladu, ačkoliv by mnohem většího trestání hoden byl, však považující jeho 80 letý starý věk, mečem hlava jeho sřata a všem vůbec ku příkladu zjevně vystavena, statek pak všecken nemohovitý k ruce JCaKM. skonfiscírován a pobraň býti. Jakož pak výš dotčená J. knížecí M. a jiný JM. od JMcKaK. nařízení páni komisaři téhož Kristofa Kaplíře tímto or telem condemnirovati a k tomu odsuzovati ráčí, vše podle práva.

Prokop Dvořecký,

při tom k 23. dni měsíce Maje l. 1618 do kolleje veliké slavné paměti cis. Karla IV. uloženým, však zapověděným, sjezdu byl a odtud z též kolleje s jinými na hrad Pražský JCaKM. jel, Vilémovi Slavatovi z německé řeči na českou přeložený revers nesl, jej od něho a jeho manželky upečetiti a podepsati dal, o zmocnění se hradu Pražského a verbování lidu vojenského věděl, též povolení své k tomu dal, aby befehlshaberové do cizích zemí k verbování více lidu vojenského vysláni byli, sám direktorem spolu s jinými byl, správy JCaKM. vlastně a žádnému jinému náležející (133₂) se jest v skutku ujal, potom ještě dáleji že se hrad Pražský lidem vojenským osadil, všecky JCaKM. stolní i komorní statky pobraň, též komora Česká a kontribuce zemské vzaté byly, on sám nejvyšším berníkem byl, obyvatelé všudy půjčováním peněz sužováni, peníze zjevně do deposita složené bez právně vyzdvihovány, radám a služebníkům JCaKM. statky brány byly, město JCaKM. Budějovice České skrze Henricha Matesa z Turnů nepřátelským způsobem obleženo bylo, pasy hranice zemské proti JCaKM. lidu vojenskému že zasekané a osazené byly, nové verbuňky též těžké kontribuce se na-

řidily, psaní JCaKM. s tím doložením a pohrůžkou, kdyby lid JCaKM. do země České vtrhl, že by katoličtí mohli zmordováni býti, odesláno bylo, okolní země proti JCaKM. pozdvižené byly a do země rebelli uvedeni jsou, duchovní statky pobrány, okolní země též i Rakušani k sjezdu outernímu po sv. Máři Magdaleně l. 1619 do Prahy skrz rozepsání jsou citováni, konfederace s přivtělenými zeměmi na velikou újmu a urážku JCaKM. zavřena, on sám svůj hlas Fridrichovi k království Če (134) skému jest dal a, že Jessenius do Prešpurku k překážce jednání JCaKM. věcí se dotýkajících vypraven byl, k tomu povoloval, též že rady a služebníci JCaKM. do arrestu bráni byli, konfederace s tureckým manem Bethlenem Gaborem učiněna, poselství s odesláním velikých presentův a darův Turku posláno bylo a každoročně dary jemu připověděny a povoleny, Jessenius po druhé do Uher do Nové Báňské Bystřice poslán byl, syn Fridrichův, jenž se . . . jmenuje, za budoucího domnělého krále Českého vyhlášen, JCaKM. z země vypověděných rad statky prodány, poklad JCaKM. vyzdvižen a pobrán, do všelijakého mincování JCaKM. regalie sáhnuto, obyvatele k dalšímu vedení vojny přinuceni a dedukce velice zlá vůbec jest vydána byla, to všecko, bývající v těch radách svolovati a zavíratí jest napomáhal a tak tudy v hněv a nemilost JCaKM. upadl: — protož jest svou čest, hrdlo a statek JCaKM. propadl a náá jiným k budoucímu příkladu a vejstraže, jemu pak k zasloužilému trestání mečem hlava sřata a k budoucímu divadlu zjevně vystavena, též statek jeho všecken k ruce JCaKM. skonfiscirovaný a pobraný býti. Jakož výš dotčena J. knížecí M. a jiní JM. od JMC. atd.

(134,) **Bohuslav z Michalovic,**

zapomenuvše se on nad svou přísahou a povinností, kterou jest JCaKM. jakožto místokanclér království Českého zavázán byl, pozdvižení proti JM. v království Českém i jiných přivtělených zemích spolu s jinými stropil a dotčené království České a k němu přináležející země od poslušenství JCaKM. odvrátil, jeden z nej přednějších byl, který jest JM. kurfirty a knížata sv. Římské říše proti JMCaK. pozdvihnouti směl, správy JCaKM. jakožto králi Českému samému vlastně a žádnému jinému náležející spolu s jinými nenáležitě a nevázně se ujal, do JCaKM. regalia reservata a vyvýšenosti neslušně sáhl, neohlédaje se na to, že jest JCaKM. a nynějšího krále a pána nás všech nejmilostivějšího podle JM. slavného domu Rakouského jakožto majícího k tomuto království Českému dědičné právo a sucessi, za krále Českého přijal a tehdaž proposici spisující a sám tu věc té doby věrně fedrující, tak se v tom, jak na přísežného officíra a místokancléře zachoval, však potom naproti tomu lehkomylně a nevázně to vše zjinačiti se snažil k tomu, aby po smrti JMC. Matyáše slavné a svaté paměti JCaKM. za krále Českého uznáván (135) nebyl, nýbrž aby se zavrhl lehkomylně tiskl, jakož pak k témuž cíli dle nejvyšší možnosti své, aby JCaKM. jakožto král Český a kurfírt ve Frankfurtu při Mejnu l. 1619 při volení krále Římského k přímlové a sessi kurfírtské připuštěn nebyl, se staral, a k tomu jest vedl, že jsou jisté osoby

mezi kterýmiž i jeho vlastní syn Jan Smil z Michalovic tolikéž byl, poslány byly, ale jsouce z předních původův skrze své lehkomyšlné a nešlechtné přimluvy a praktiky jest naposledy k tomu, že JCaKM. nepodstatně a neslušné od svého dědičného království Českého odstrčen a Fridrich, za Pána však nepořádného a nepravého přijat byl, přivedl, pro zastání však takového jejich neslušného předsevzetí, aby se JCaKM. tím víceji odpírati mohlo, jest se týž obžalovaný vynasnažoval, že konfederace království Českého s zeměmi k němu přivtělenými, též tureckým sclavem (otrokem) Bethlenem Gaborem i jinými, mezi nimiž i sám Turek pojat byl, společně stala, Fridrichův syn starší za domnělého čekance království Českého vyvolen a s jinými národy a potentáty velmi zlé a nebezpečné praktiky, kteréž na větším díle v jeho domě se konaly proti JCaKM. a celému slavnému domu Rakouskému vedené byly, nad to vejš tak dalece to své zlé předsevzetí fedroval, že by bylo J. C. a K. M. dědičné království České s (135₂) spolu přivtělenými zeměmi, též i všecka sv. Římská říše a všecko křesťanstvo Turku v moc přivedeno. A tak týž obžalovaný mnohonásobně crimina perduellionis rebellionis a uražení JCaKM. důstojnosti a velebnosti též i jiných mnohých zlých a nešlechtných skutkův jest se dočinil: — protož jest svou čest, hrdlo a statek JCaKM. pro padl a má jiným k budoucímu příkladu a vejstraže, jemu pak k zasloužilému trestání předně jeho pravá ruka uřata, potom mečem hlava sřata, naposledy tělo jeho na 4 díly rozděleno, ty na rozdílných 4 silnicích hlava pak a ruka v místě k tomu nařizeném k budoucímu divadlu vystavena, též statek jeho všecken mo i nemohovitý k ruce JCaKM. skonfiscirován a pobrán býti. Jakož vejš dotčená J. kníž. M. atd.

Však vedle jisté od JCaKM. prošlé milostivé resoluce ráci JCaKM. jemu tu milost činiti, že mu předně ruka pravá uřata a potom hlava jeho mečem sřata a táž hlava i ruka zjevně na věži u mostu vystavena býti má.

(136.) Fridrich z Bílé,

byvše on přítomen 23. měsíce Máje l. 1618 do kolleje veliké sl. pam. Karla IV. rozepsaném však zapověděném sjezdu přítomen (!), že jest hrad Pražský mocně vzat, lid vojenský verbován i do jiných okolních zemí za tou příčinou posláno bylo, k tomu povolení své dával, on direktorem domnělým učiněn, správy a všechny expedice, JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležející, skutečně spolu s jinými se jest ujal, duchovní lidi z země vypovídati, jejich statky zápisem desk zemských opatřeně bráti, skrze nepravé zprávy JM. kurfirty a knížata sv. Římské říše proti JCaKM. zjitřovati, poddané od poslušenství JCaKM. odvracovati, apologii na těžkou urážku důstojnosti a velebnosti JCaKM. vydávati, JM. stolní i komorní statky, jakož i komorou Českou a její důchody též i kontribuce zemské mocně bráti, poddané těžkými daněmi obtěžovati, peníze do deposita od lidí složené bezprávně vyzdvihovati, obyvatelům, aby v veřejné hotovosti stáli, poroučeti, na statky JCaKM. věrných rad lid vojenský klásti, s cizými národy se spuntovati, město Plzeň oblehnouti a jej i všecken kraj zkaziti, passy založiti, nová vojska shromažďovati,

též nové kontribuce zemské nařizovati, psaní JCaKM. pohrůžlivě v ta (136,) slova: vtrhne-li JM. do země České lid vojenský, že duchovní a katoličtí mohou zmordováni býti, činiti, zámek Karlštejn opanovati, koruny se zmocňovati, JCaKM. věrné rady velice zlehčovati, obyvatele od poslušenství JCaKM. podvodně odvozovati, spolu s jinými jest napomáhal, v poselství proti JCaKM. potřebovati se dal, též i k tomu radil, že jest při sjezdu v pondělí po neděli Judica l. 1619 opět znovu hotovost nařízena byla, osobně veřejné tažení svoleno bylo a neohlédajíce se na to, že jest to sám zjevně mluvil, že JCaKM. za krále Českého přijat, korunován a uznán byl, jakož také JCaKM. hned po smrti císaře Matyáše slavné a sv. paměti všelijakou otcovskou péčí o království České míti, všelijaké dobrotivé prostředky podávati, hofmistra nejvyššího do Prahy posílati, potvrzení privilegií skutečně odeslati a aby jisté osoby k JCaKM. z prostředku svého k jednání a vyrozumění pokojných prostředků poslány byly, žádati jest ráčil, však tomu všemu dále žádného místa jest se nedalo, a JCaKM. na psaní JM. odpovědi dáti jest zbraňoval, nad to vejš v markrabství Moravském pozdvižení způsobiti, pod tím vždycky více lidu vojenského verbovati, duchovní statky zjevně (137) prodávati, spis velmi těžký na překážku JCaKM. kurfiřtského volení a sessí činiti, s ním vyslané do Frankfurtu poslati, zlou a škodlivou konfederaci zavřiti, JCaKM. od dědičného království Českého odcizovati a Fridricha za pána voliti, ty pak, kteří k tomu svoliti nechtěli sužovati, konfederaci s Bethlenem Gaborem zavírat, Fridricha syna za domnělého budoucího král. Českého čekance designirovati, velice hanebnou dedukci spisovati a vydávati usiloval. Jakož sám v poselství k JM. kurfiřtu Saskému, aby JM. od vykonání poručené exekuce proti Čechům odvrátiti mohl, se jest potřebovati dal a ta v tom ve všem týž obžalovaný crimina perduellionis, rebellionis a uražení JCaKM. důstojnosti a velebnosti, též i jiných těžkých zlých skutků se jest dočinil a tak mnohých nevinných lidí krve proliti a záhubou země jest . . . Protož jest svou čest, hrdlo a statek JCaKM. propadl a má jiným k budoucímu příkladu atd. mečem sřata, potom tělo jeho na 4 díly rozděleno, čtvrti ty na rozdílných 4 silnicích a hlava k budoucímu divadlu vystavena. též statek atd. Jakož pak vejš dotčená atd.

Však podle jisté od JCaKM. prošlé milostivé resoluce ráčí JCaKM. jemu tu milost činiti, že mečem sřat a hlava jeho na věži zjevně u mostu vystavena býti má.

(137,) Jindřich Ota z Losu,

byvši přítomen od JCaKM. obzvláště zapověděním sjezdu a shromáždění v kolleji veliké slav. a sv. pam. Karla IV. 23. dne měsíce máje l. 1618 přítomen, potom odtud spolu s jinými na hrad Pražský k vyhození JCaKM. místodržících jel a k tomu, že jest Vilém Slavata nenáležitě revers od sebe učiniti musil, hrad Pražský opanovati, lid vojenský jízdní i pěší pro zastání jejich nešlechetných jak tehdaž již páchaných tak budoucích skutkův a předsevzetí, aby se verboval, i do přivtělených zemí k tomu cíli befehlshaberové od

svých regimentů vojenských rozesláni byli, radil a povoloval, též direktorem domnělým byl a celé správy JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležející skutečně si jest ujal, a dále hrad Pražský lidem vojenským osaditi, purkrabímu nejvyššímu, aby pryč neodjížděl, zapovídati, duchovní bráti, k JM. kurfiřtům těžké proti JCaKM. psaní posílat, hanebné a urážlivé apologie proti JCaKM. a věrným JM. služebníkům vydávati, JCaKM. stolní a jiné statky vlastní mocně sobě přivlastňovati, auředníky na panstvích JCaKM. ssazeti a jiné, kteréž domnělým (138) direktorům přísahali na jejich místa dosazovati, všechny královské důchody a kontribuce, peníze posudní, celní, ungeltní i jiné v svou moc bráti, pořádné berníky dle zprávy téhož obžalovaného toliko pro tu samou příčinu, že jsou katolického náboženství byli, z služby propouštěti a jiné na místo jejich dosazovati, lidu vojenského ještě více verbovati a na takové verbování peněz vypůjčovati a je vyzdvihovati, všechny vůbec k veřejné hotovosti nabízet i k závazku nutiti, věrným poddaným JCaKM. lid vojenský na statky jich klásti a jejich hotové peníze bráti, JCaKM. věrné rady a poddané na díle na věčnost z země vypovídati, na díle pak, aby se nikdy k žádným auřadům nepřipouštěli, to vyhlášovati, na JCaKM. psaní odpovědi nedávati, přivtělené i jiné země k konfederaci napomínati, Henrichovi Matesovi z Turnu plnou moc dávati, aby do Moravy, Rakous, k Táboru, Vídni i jinde vpád učinil a co by se mu líbilo, působil, za tím pak v Čechách, vojsko na nejvyšš se zmocnilo, duchovní statky, duchovním osobám jistý deputát nařídívše, prodávati napomáhal, k tomu, že JCaKM. v kurfiřtských příměluvách a sessi v Frankfurtu překážka se činila, sjezd všechněm zemím též Rakušánům hořejším i dolejšími k termínu sv. Máří Magdaleny l. 1619 do Prahy rozepsán, při kterémžto konfederace a silné svolení vojenské naříděno a zavřeno, JCaKM. od království (138₂) Českého, že jest odstrčen a Fridrich . . . neporádně volen byl, svůj hlas dal a dále, že jest též obžalovaný i ze strany té instrukce, která jest Jessenioví l. 1618 na sněm do Uher dána byla, jako i strany psaní od Bethlena Gabora, v němž připověděl stízně s svou armádou na pomoc přitáhnouti, nic méně i strany konfederace s týmž Gaborem, tureckým vasallem učiněné, zjevně přijal, tolikéž že k Turku nějaký z Kelnu řečený a do Uher do Nové Báňské Bystřice Jessenius pro potvrzení též konfederace poslán byl. Item napomínání od JM. kurfiřtův a knížat říšských z Milhauzu, kterýmž je k poslušenství JCaKM. přivéstí mínili, učiněné, opovrhnutí a Heideberského syna staršího za domnělého krále Českého vyhlásiti opovážil, nicméně že jest se tolikéž JCaKM. pokladu, marštalí a cajghausu ujímal, JM. kurfiřta Saského, aby od té na JM. vložené komisi v příčině konání exekuce JCaKM. proti Čechům odveden byl, spolu s jinými odvozovati se snažil jako i dedukci velice zlou a hanlivou spisovati a dle nejvyšší možnosti své JCaKM. dědičné království České s jinými přivtělenými zeměmi též celou sv. říši (139) a všechno křesťanstvo Turku v moc přivéstí usiloval a tak mnohonásobně crimina perduellionis, rebellionis na uražení JCaKM. důstojnosti a velebnosti i jiných při aktách oznámených těžkých a zlých skutků se jest dočinil, v té své urputilosti vždycky

setrval a tím vším z toho následujícím nevinné krve prolitím a mnohých království a zemí zkázou vedle jiných původem jest. Protož jest . . . trestání, považující v tom obzvláště jeho velikou, hroznou a neproměnitelnou urputilost, za živa čtvrcen, takové čtvrti na 4 silnicích, hlava pak jeho v nařízeném k tomu určeném místě . . . též statek . . . Jakož pak . . .

Však podle jisté od JCaKM . . . mu má předně hlava státa, potom tělo jeho na 4 čtvrti rozděleno a takové čtvrti na 4 silnicích, hlava pak na jeho věži u mostu vystavena býti.

(139₂) Štastný Václav Pětipeský,

byvše domnělým direktorem, berní JCaKM. odnímati pomáhal, JCaKM. vinu, že by proti svému reversu učiniti ráčil, přičítal, Fridricha . . . za pána však nepořádného voliti, konfederaci velice zlou a škodlivou zavíratí povoloval a tak tudy v hněv, nemilost a trestání JCaKM. upadl. Protož jest svou čest . . . hlava státa, též statek všechnen . . . Jakož vejš . . . Však . . . se ještě na něm exekuce konati nemá, nýbrž on až do dalšího JCaKM. nařízení u vězení zůstávati má.

Jan Vostrovec,

byvše domnělým direktorem, správy JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležející spolu s jinými nenáležitě se ujal, a k tomu že z té domnělé direkce častokráte do cizí země k odvrácení (140) věrných JCaKM. poddaných od povinné poslušnosti psaní posílána bývala, konfederace zlá a pohoršlivá s přivtělenými zeměmi i s Rakušaný zavřína, JCaKM. od království JM. dědičného Českého nenáležitě spolu s jinými odstrčena, a Fridrichovi . . . hlas dán, jako i s Bethlenem Gaborem, aby konfederace zavřína byla, povolil a napomáhal, též duchovní statky sobě k ruce kupoval, záповěď, aby se žádnému z země ven odjížděti nedopouštělo, činiti, též že se dotčení domnělí direktorové všelijakých mincovních regalíí ujali, k tomu svoloval a tak tudy . . . Protož . . . mečem hlava státa, též statek . . . Jakož pak . . .

Však . . . (jako výše u Pětipeského).

Diviš Cernín,

byvše ještě za živobyti JCaKM. Matyáše sl. a sv. pam. hejtmanem hradu Pražského, proti přísaze vartu zámeckou domnělým direktorům postoupil a zůstáváje přece tím hejtmanem, dotčeným direktorům sobě rozkazovati dopustil, a jich poslouchal, potom po smrti JCaKM. před oznámenou vartu hradu Pražského rebellům v království Českém přísahou a povinností (140₂), kterouž oni v přítomnosti jeho jsou vykonali, zavázati davše, jím jim v moc uvedl a odevzdal, a toho, což hejtmanovi hradu Pražského slušelo a náleželo, nepovážil, nýbrž v tom všecko proti své povinnosti po rebellův vůli jest činil, v čemž také dostatečnými rozlišenými svědky přisvědčeno jest, a tak tudy crimina perduellionis rebellionis na uražení JCaKM. důstojnosti a velebnosti jest se dočinil: protož jest . . . předně dva prsty pravé, kterýmiž on neprávě činil a zhřešil od ruky pravé uřaty, potom mečem hlava státa a s těmi.

ufatými prsty na příkopě hradu Pražského zjevně vystavena, též statek . . . Jakož . . . Však . . . toliko mečem stát být má.

Volf Hozlaur

v některých těžkých a škodlivých komisích zle se potřebovati dal a zapomenuvše se nad tím, že JCaKM. pořádně přijatého a korunovaného krále a pána svého měl, však přece přes (141) to přes všecko opovrhši JM. jiného totiž Fridricha . . . voliti jest se neostýchal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . na věčnost z země vypověděn býti . . . Jakož . . . Však . . . má do Rábu poslán býti.

Vilím Konecchlumský

od stavův království Českého a rebellův při jejich od nepořádných direktorův nařízených sjezdech a shromážděných rozdílným časem přednesení činil, též lid vojenský při veřejném vyzdvižení země z kraje Chrudimského a Čáslavského proti JCaKM. svému přirozenému pomazanému korunovanému, skrz vůbec vykonaný slib seznalému králi a pánu před Vídeň JCaKM. hlavní město a residenci vedl a tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava sřata, též statek jeho . . . Jakož pak . . .

Jan Theodor Sixt,

byvše domnělým direktorem, správy JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležející, spolu s jinými v skutku se jest ujal, (141₂) obyvatele země JCaKM. jako i JM. kurfirty a knížata sv. Římské říše k odstoupení od poslušenství JCaKM, aby zjitřování byli, k tomu jest své povolení dal, též stolní a komorní též duchovní statky aby prodávány a v dsky zemské kladeny, jako i komory České důchody a všechny kontribuce zemské, aby odňaty byly, předešli vejběřčí zřazení, na statky JCaKM. radám náležející lid vojenský položen, pasy do země založeny, zámek Karlštejn v moc vzat, JCaKM. rady zlehčení, v Moravě i v jiných okolních zemích pozdvižení aby způsobeno bylo, velmi škodlivá konfederace s zeměmi přivtělenými, též hořejšími a dolejšími Rakušany, aby se zavřela, napomáhal, nad to vejše JCaKM. o království České JM. dědičné svou zjevnou a patrnou přímlovou připraviti a na Fridricha . . . přivesti nešlechtně jest se neostýchal. K inventování pokladu JCaKM. spolu s jinými se potřebovati dal, tudíž v hněv . . . Protož . . . mečem hlava sřata a statek . . . Jakož . . . Však toliko na lešení neboližto cataphalcum skrze rychtáře městského přiveden a zase hned zpátkem do předešlého vězení veden byl.

(142) Valentin Kochan,

byvše domnělým direktorem, spolu s jinými vši správy a regimentu JCaKM. jakožto králi Českému vlastně náležejícího skutečně se jest ujal, JCaKM. mezi kurfirty při volení Řím. krále o místo a sessi chtíti připraviti, v městě Frankfurtu jest se neostýchal, konfederaci velice škodlivou a urážlivou zavírat, JCaKM. krále a pána svého přirozeného, pomazaného, korunovaného, obecním lidem seznalého a pořádné leno majícího od království Českého JM. dědič-

ného odstrčiti a Fridricha . . . za pána přijímati spolu s jinými napomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava šata též statek . . . Jakož vejš dotčená . . .

Tobiáš Štefek,

při tom sjezdu ke dni 23. měsíce máje l. 1618 do kolleje veliké sl. a sv. pam. cts. Karla IV. rozepsaném, však zapověděném, byl a z té kolleje spolu s jinými na hrad Pražský JCaKM jel, domnělým direktorem učiněn jsouce, vši expedice a správy vedle jiných se ujímal a (142₂) při těch radách býval, když purkrabí nejvyšší do arrestu vzat, JCaKM místodržicím poslušenství zachovati též obyvatelům vůbec z země odjížděti zapověděno bylo, též duchovní lidi z země vypovídati a statky jejich, kteréž ve dsky zemské vloženy měli, pobrati, apologii na velikou JCaKM. důstojnosti a velebnosti aurážku sepsati povolil, všecky JCaKM. též i komory České důchody aby odňaty, obyvatelé velikými půjčkami peněžitými obtěžováni, potom ještě přísně poručeno, aby v hotovosti stáli, s stavy praktikováno, JCaKM. pošta zastavena, JM. listy zotvírané, nové verbuňky činěny, pohrůžlivé psaní JCaKM. s těmito zřejmými slovy, pokudž by lid JCaKM. sem do Čech vtrhnouti chtěl, že by duchovní i jiní katoličtí zmordováni býti mohli, poslané, též zámek Karlštejn opanován, okolní země pozdvížené a k podobnému odpadu vedené, a když se v Moravě bouřka dala, v Čechách zatím zsilněno a většeno, ku pomoci toho statky duchovní rozprodány, JCaKM. při JM. říši kurfirtech v městě Frankfurtu v sessi a při volení překážka se činila. Jakož také i konfederace velmi škodlivá s napomáháním téhož obžalo (143) vaného učiněna, JCaKM. od svého dědičného království Českého zavržena a na Fridricha . . . přimluva dána, české vojsko s Bethlenem Gaborem spolčeno, volení JCaKM. na císařství za nepořádné vyhlášeno, JCaKM. rady i jiní služebníci utiskováni a z země vypověděni byli, konfederace s Bethlenem Gaborem proti JCaKM. učiněna, mincování před sebe vzato, zavíratí jestna pomáhal, též i k vyřčení velice hanlivé dedukce nařízen byl a tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava šata a . . . zjevně vystavena, též statek . . . Jakož vejš dotčená . . .

Křištof Kobr,

byvše domnělým direktorem, správy JCaKM jakožto králi Českému vlastně náležející spolu s jinými se ujímal, duchovní osoby z země ven vypovídati a jejich statky bráti pomáhal, při puchalterii počty profiantní proti JCaKM. řídil a spravoval, komoru Českou odnímati, JCaKM. berníky zsazovati, též JM. rady věrné z země vypovídati, tu velice pohoršlivou, urážlivou a škodlivou konfederaci (143₂) zavíratí, JCKM. jakožto svého přirozeného, přijatého, pomazaného, korunovaného a leno majícího krále a pána od JM. dědičného království Českého nenáležitě a neslušně odstrkovati a Fridricha . . . za pána svého vystavovati pomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava šata a k budoucímu divadlu zjevně vystavena, též statek . . . Jakož vejš dotčená . . .

Jan Šultys, horník,

spolu s jinými správy JCaKM. . . . vskutku se jest ujal a k tomu, že hrad JCaKM. Pražský jak cizím tak domácím lidem vojenským osazen byl, duchovní lidé na věčnost z země vypověděny, a jejich statky pobrány byly, apologie sepsána, pomoc do cizí země posílána, JCaKM. stolní a jiné statky komorní, komory České důchody jako i zemské kontribuce pobrány, nové verbuňky lidu vojenského nařízeny, JCaKM. pošta zastavena, zámek Karlštejn v moc vzat, koruna a privilegie z místa svého zemského obyčejného vzata a vyzdvížena, veřejnost, aby jeden každý osobně táhl, sněmem nařízena, JCaKM. [dle jeho (144) vlastní přímluvy] od JM. dědičného království Českého odstrčena a Fridrich . . . nenáležitě a neplatně zvolen, Jessenius do Uher k překážce jednání . . . že poslán byl, to jest sobě obliboval a rady té zavíratí pomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava sřata, též statek jeho . . . Jakož vejš dotčená . . . Však podle . . . má jeho hlava v Hoře Kutné, kdež on usedlý byl, všem vůbec ku příkladu zjevně na planýři (!) vystavena býti.

Maximilián Hošťálek

spolu s jinými domnělými direktory správy, expedice a celého regimentu JCaKM. vlastně náležejícího vskutku se ujal, k tomu, aby na zámek Pražský lid vojenský cizí uveden, purkrabí nejvyšší do arrestu vzat, duchovní statky aby vzaty byly, JCaKM. a duchovní statky aby zastavovány byly, lid vojenský verbován, s cizími národy závazek učiněn, okolní země proti JCaKM. pozdvihovány duchovní statky prodávány, v Frankfurtu aby se JCaKM. v kurfiřtském volení a sessi překážka učinila, sjezd k outerku po pámatce sv. M. Magdaleny přivtěleným zemím, též Rakušanům (144₂) hořejším a dolejšími rozepsán, konfederace na veliké JCaKM. ublížení aby zavřena, Dr. Jessenius do Uher poslán, JCaKM. věrné rady z země vypověděny, konfederace s Bethlenem Gaborem učiněna a veřejně publicisována byla, všelijak napomáhal, a tak tudy v hněv . . . , Protož . . . mečem hlava sřata též statek . . . Jakož . . . však podle . . . má jeho hlava v Žatci, kdež on usedlý byl, všem vůbec ku příkladu zjevně na planýři vystavena býti.

Jan Jessenius,

byvši od l. 1618 na vzácné přímluvy od JCM. Matyáše z obzvláštní milosti z vězení, v kterémž (ve) Vidni zůstával, proti jistému reversu, že proti JCaKM. též celému slav. domu Rakouskému řeč ani skutkem nic škodlivého před sebe bráti nechce, propuštěn, však ni méně zapomenuvše se nad tím, JCaKM. se vším domem slav. Rak. skrze relaci německou též i na latinskou řeč vytištěnou svého tehdy v Uhřích vyřízení v domnělé rebellské direkci velice těžce, hanlivě a urážlivě dotýkati a v ní dotčené di (145) rektory a úhlavní rebelly v království Českém k dokonávání toho, co jsou před se vzali, velmi hanlivě napomínati, tudy k další bouřce a setrvání v té hrozné a nešlechtné rebellii ponoukati jest se opovážil, dále že jest od Fridricha . . . a od rebellův v království Českém JCaKM. dědičném.

na sněm generální do Báňské Nové Bystřice v poselství spolu s Smilem z Hodějova a Samuelem Pišínem dle jejich instrukce z Prahy 39 (I) dne měsíce máje l. minulého 1620 vyslán byl, aby tam jistou pomoc rebellům a jejich nepořádnému pánu proti JCaKM. a všemu slav. domu Rak. objednal, Uhry pozdvihl mnohé věrné poddané JM. z stavův Uherské země, kteří při JMC. stáli, profiantů lidu vojenskému JM. dodávali, v podobnou Českou rebellii a k neposlušenství přivedl, item aby se poselství k Turku poslalo neprodleně, k tomu nabízel, nicméně jest též obžalovaný s jinými spolu komisari na dotčeném sněmě uherském velice jízlivou a urážlivou orací (řeč) koncipirovati pomáhal, v níž netoliko JM. císařové sv. a slav. pam. Císař Rudolf a Matyáš zlehčení jsou, nýbrž také nynější JM. na své CaK. reputaci, vážnosti a vyvýšenosti hrozně a tak dalece, že skoro každé slovo crimen laesae Maiestatis s sebou přináší, urážena býti ráčí, a vedle toho Uhři se ponoukají, aby JM. příkladem Čechův, kteří jej zavrhl, tolikéž za krále Uherského neuznávali, dále že jest (145₂) též Jessenius spolu s jinými vyslanými jisté psaní jehož jest data 17. Junii l. 1620, Fridrichovi falckraběti učinil, v kterémž JCaKM. oratorovi (vyslanci) a residentu v Turcích divné praktiky a že by on tam nepravdivé věci přednáseti měl, zřejmě přičítá, též že spolu s jinými vyslanými ještě i jiné psaní, jehož jest data 20. Junii l. 1620 nadepsané, Fridrichovi učinil, v němžto schvaluje, že jsou tureckého legata Mehmedaagu vzácným panketem přivítali a jejich věc že byla v uvážení vzata, vinšující Fridrichovi štěstí a vítězství, a vedle toho žádá, aby on Fridrich stavy penězi k zaplacení uherského vojenského lidu opatřil, a byvše též obžalovaný podle toho i na to dotázán, odkud by ta láska turecká pocházela? o kteréž v témž psaní zmínku činí, odpověděl na to těmito slovy: že on lásku tureckou v tom toliko vychvaluje, když jest Turek připovídal s Čechy proti JCaKM. za jedno býti. Dále když jest i na to psaní dotázán byl, kteréž Bethlen Gabor Fridrichovi pod datem 30. dne měsíce Julii l. 1620 psal, vzkazující mu, že on spolu s konfederovaných zemí vyslanými za dobré uznává, aby Jessenius k němu vyslán byl, za příčinou promlouvání s ním o jisté věci, na kterýchž jemu a spolu interesirovaným mnoho záleží, však psáti toho nebezpečnost, připovídající téhož Jessenia neprodleně s dobrou (146) resolucí zase spátkem odeslati, k tomu se přiznal, a nad to vejše i to patrně oznámil, že takové tejnosti jemu svěřeno jinší nebyly nežli 1. to, aby se o peníze starali, 2. aby české vojsko tak dlouho pospolu očekávalo, ažby dotčený Bethlen Gabor s svým lidem k nim přitáhl, a společnou mocí okolo Tiše most přes Dunaj sobě udělali, tak aby se zatím císařské vojsko zemdlelo, item aby též Fridrich za příčinou držení vojenské rady do markrabství Moravského přijel, a dále jest se k tomu tolikéž přiznal, že jest o to, aby JCaKM. o království Uherské připraviti mohl, velice usiloval, nebo pišic spolu s svými přidánými z Nové Báňské Bystřice 15. Junii r. 1620 k Fridrichovi o tom, že bude v Uhrích o volení a korunování jiného krále zavřino, zmínku činí, nicméně i z jiných při tomto kriminálním procesu vedených akt se to nachází, že jest též Jessenius za tou příčinou l. 1618 do Uher

poslán byl, aby JCaKM. z strany koruny Uherské překážku učinil. Z Olomouce do Nové Báňské Bystřice proti JCaKM. k ruce nepřátelský 100.000 fl. vezl. a poručení Bethlena Gabora také konvoirován byl. Item jak jsou Uhři od českých, moravských i slezských vyslaných rady a dobrého zdání na psaní od JM kurfiřtů a knížat sv. Řím. říše z Milhauzů jim odeslaného žádati, to jest on vše v spis velmi hanebný na veliké zlehčení a uražení JCaKM. i všeho domu slav. Rak. uvedl, též i to seznal, že v témž způsobu doloženo bylo, kterakby JCaKM. v držení (162₂) pořádně nepřišel, Fridrich pak . . že jest pořádně vyvolen a tak tudy v tom i jiném mnohém více mocnosti, vrchnosti a důstojnosti JCaKM. skrz takové přičinění jest ublížil. Protož jest svou . . . předně jazyk uřezán, potom za živa tělo jeho na 4 díly rozděleno a on tudy z světa zprovozen, čtvrti ty na 4 silnicích, hlava pak a jazyk v místě k tomu nařízeném zjevně k budoucímu divadlu vystavena, též statek . . . Jakož pak . . . Však . . . že mu předně jazyk uřezán a on potom mečem sťat, tělo jeho na 4 díly rozděleno, čtvrti ty na 4 silnicích, hlava pak jeho a jazyk na věži u mostu vystavena býti má.

Jan Kutnaur,

přišel on bouřlivě s Šimonem Sušickým i jinými na rathous Star. Města Pražského, nejprvnější byl, který dvéře do radní světnice s zlořečením otevřel, bez povolení a dovolení purkmistra do radního místa všel, k bouřce, aby mezi defensory proti poručení JCaKM. posláno bylo, ponoukal, a když toho dovésti nemohl a předsevzetí jeho mu se (147) nezdařilo, zase s týmž zlořečením z rathousu na hrad Pražský odešel a tam falešně jest Pražany Star. Město Praž. při defensořích, že by obec svou na rathouze zavřiti měli, obžaloval, proti lidu JCaKM. mezi spolusousedy svými za hejtmana vojenského jest se potřebovati dal, k týmž sousedům pod správou svou vojenskou tvrdě a přísně až i bitím přikračoval, slovy hanlivými a nevážnými JCaKM. důtklivě dotýkal a, měšťané katoličtí aby pobiti byli, přimluvu svou dával, toho dne, když jest JCaKM. s pomoci P. Boha všem vítězství obdržeti ráčil, měšťany opět k bránění se lidu JCaKM. pobízel a tak tudy v hněv . . . Protož . . . provazem z světa zprovozen a z rathauzu Star. Města Praž. vyvěšen, statek . . . Jakož . . .

Šimon Sušický

toho dne, když JCaKM. 2 místodržící a jeden sekretář Filip Fabricius z vokna do hlubokého příkopu hradu Pražského vyhozeni byli, neohlédajíce se na to, že poručení JCaKM., aby se do kolleje veliké sv. pam. císaře Karla IV. mezi defensory neposílalo, u přítomností starších obecních a hejtmanech čtvrtních k tomu svolaných na rathausu Star. Města Praž. čteno bylo, nejsouce on k tomu povolán, jest bouřlivě spolu s jinými buřiči totiž Beniaminem Fruweinem, Janem Oršinovským, Janem Kutnaurem a Melicharem Teiprechtem na týž rathaus proto, aby (147₂) osobám konšelským v přimluvách a uvažování jejich překážku učinili, přišel, však když se jim takové bouřlivé předsevzetí nezdařilo. zase z rathausu s zuřivostí na hrad

Pražský odešel, kdežto spatřivše některé spolu radní osoby, které tam poslány byly, na ně se velmi s nařklivými slovy i s pohrůžkou vyhozením z oken obořil, potom navrátil se z zámku, hejtmany čtvrtní jest obcházel, a jim, aby k Joachymu Ondřeji Šlikovi se najíti dali, poroučel, ouřad nejvyš. bernictví král Českého na sebe přijal, některých JCaKM. věrných poddaných statky skonfiscirovati a bráti napomáhal, též dotčené věrné poddané a obyvatele k neslušné přísaze nutil, duchovních statků se ujímati a jejich pozůstalost prodávati se opovážil, a tak v tom i jiným mnohým zlým více mocnost vrchnosti a důstojnosti jest JCaKM. skrz takové své přičinění ublížil a tak tudy v hněv . . . Protož . . . provazem z světa zprovozen a z rathausu Star. Města Praž. vyvěšen, též statek Jakož pak . . .

Nathaniel Vodňanský,

✓ majíce on za králování JMC. Matyáše pro některé mnoho hanlivé řeči proti JMC. Rudolfovi (148) slav. a sv. paměti, od něho mluvené hrdlo ztratiti, když mu z milosti život darován byl, jistý zápis na sebe, že proti slav. domu Rak. slovem ani skutkem nic škodlivého před sebe bráti nechce, učinil, však naproti tomu všeli jaké komise, od domnělých direktorů na něj vložené, k sobě přijímal, obyvatele království Českého k neslušné přísaze proti JCaKM. přivozovati se vynasnažoval, munici na škodu JCaKM. objednávat, duchovní statky bráti a je prodávati, též i k tomu, že sladovníkům k odnětí dědičných platův posudního slav. dom. Rak. svoleného instrukce dána byla, napomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . provazem z světa sprovozen a na iustici pověšen, statek pak Jakož . . .

Melichar Teiprecht,

toho dne, kdy se vyhození z oken JMC. místodržících stalo, vedle jiných buřičů na Staroměstský rathaus přišel, a neohledajice se na to, že poručení JCaKM., aby si do kolleje veliké sv. pam. císaře Karla IV. mezi defensory neposílalo, čteno bylo, v tom roztržitost činiti směl, a nemohouce toho svěsti s velikou zuřivostí jest spolu s jinými na hrad Pražský odešel, odtud navrátil se zase spolu s Sušickým jest hejtmany čtvrtní, aby se k Joachimu Ondřeji Šlikovi najíti dali, obcházel, při domnělé direkci za písaře sloužil, a oboje apologie za újmu a urážku (148,) vrchnosti, mocnosti a důstojnosti JCaKM. psáti, a na německou řeč překládati napomáhal a tam tudy v hněv . . . Protož . . . z země na věčnost vypověděn býti. Jakož pak . . . Však . . . resoluce má do želez ukován a do Rabu vezen býti a tam za některá leta zůstávati.

Jiřík Závěta,

byvše za JMC. Matyáše . . . koncipistou při kanceláři České dvorské, když jest z Vídně do Prahy jel, p. kancléři nejv. království Českého slíbil, že proti JCaKM. sloužiti nebude, však takové své připovědi, slibu a víry nezdržel, nýbrž službu Fridricha . . . na sebe přijal, jeho sekretářem i vejběřčím posudního byl a tak tudy v hněv . . . Pro-

tož . . . na věčnost z země vypověděn býti. Jakož pak . . . Však . . . má ještě až do dalšího . . . u vězení zůstávati.

Václav Jizbice,

toho dne, když JCaKM. dva místodržící a nejv. úředníci zemští království Českého z okna vyhozeni byli, spolu s jinými sobě rovnými (149) buřiči na Starom. rathaus do radní světnice bouřlivě k rozpakování obce bez opovědi vešel, potom rozličné těžké komise zvláště vedouce lid vojenský proti JCaKM. vykonával a tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava sřata, též statek . . . Jakož pak . . .

Pavel Prčka,

byvše za času císaře Matyáše depositeorem při deskách zemských království Českého, od Fridricha . . . zase k též povinnosti dosazen, komisařem lidu vojenského cizího proti JCaKM. vedeného jest byl a tak tudy . . . Protož má . . . za jeden rok u vězení zůstávat. Jakož . . .

Mikuláš Diviš,

byvše služebníkem purkmistra Star. Města Praž., toho dne, když se vyhození JCaKM. dvou místodržících z kanceláře České stalo, JCM. poručení, kteréž toho dne na rathouse čteno bylo, že by falešné býti mělo, znařekl a lid obecný na rathousu k tomu, aby pilně hleděli, jakou praktiku též poručení sebou přinese, napomínal, JCaKM. mnohými hanlivými slovy a nářky, kteréž pro stud uší teď se nevyslovují, však při aktách se nacházejí, nad míru hrozně a těžce dotekl, po dosažení vítězství lid aby zase zbraní proti JCaKM. (několik řádek schází) (149₂). Protož má . . . jazyk uřezán a na šibenici přibit a on potom na věčnost z země vypověděn býti. Jakož . . . Však . . . jazyk, hřebem jej prorazíc, za malou chvíli k šibenici nebo-ližto iustici přibit byl, a on potom v železích do Rábu dovezen byl a tam až do své smrti zůstával.

Václav Bošecký,

JCaKM. mnohými hroznými a velice těžkými řečmi a nářky, které pro stud uší teď se nevyslovují, však při aktách se nacházejí, nad míru hrozně a těžce dotekl a tudy v hněv . . . Protož . . . metlou zjevně vymrskán a z země na věčnost vypověděn býti. Jakož . . .

Matyáš Borbonius

toho dne, když dva JCaKM. místodržící a nejv. úředníci zemští království Českého z okna vyhozeni byli, ačkoliv žádné obzvláštní povinnosti na sobě neměl však na rathous přišedši, což se jeho jakožto doktora lékařského nic nedotejkalo, jest žádal, aby purgmistr spolu s jinými z radní světnice vyšli a do shromáždění defensorův proti JCaKM. záповědi posláno bylo, netoliko se přimlouval, nýbrž i sám tu komisi na sebe (150) vzal i jiné rozličné komise s přednášením věcí na urážku velebnosti, důstojnosti a mocnosti JCaKM. se vztahujících při domnělé direkci vyřizoval, též některé nedůvodné stížnosti v apologii uvažovati napomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . hlava mečem sřata a statek . . . Jakož . . .

(Tento rozsudek nebyl vykonán a Borbonius po delší době z vězení byl propuštěn.)

Kašpar Uzlar

za živobyť a králování JMC. Rudolfa a Matyáše... povinnost konšelskou na sobě měl a z té nebyvši propuštěn, potom v této rebellii na místě vši obce Nov. Města Praž. vedle Pavla? Jesenia přísahu direktorům jest učinil, též vachmistra jsou povinností zavázali, začasté do nepořádné direkce s velmi těžkými věcmi, kteréž proti JCaKM. čelily, na místě obce chodíval, při uvažování nepravých stížností do apologie položených přítomen býval a o tom domnělým direktorům relaci činil, na spolu sousedy své těžkou taxu ukládal, též je proti JCaKM. lidu vojenskému posilňoval a napomínal příčinu a začátek učinil, že Valentin Kochan proti JMC. Matyáše, sl. a sv. pam., záповědi zase do rady dosazen byl, statky věrných JCaKM. poddaných rozprodávati a aby tiž proti JCaKM. přísahali, je s pohrůzkami ponoukati, novou a neobyčejnou vojenskou radu narizovati pomáhal a tak tudy v hněv... Protož... provazem z světa zprovozen a z rathausu Nov. Města Praž. vyvěšen a statek... (150₂). Jakož... Však... ještě až do dalšího JCaKM. nařízení u vězení zůstávati.

Jindřich Kozel,

jsouce predešle za živobyť a králování JMC. Matyáše... v povinnosti konšelské postaven a z ní nejza propuštěn, však potom v té rebellii zase do rady dosazen byl, proti JCKM. hlas svůj k tomu, aby do shromáždění defensorův posláno bylo, jest dal, a takovou komisi spolu s Matyášem Borboniusem na sebe, též auřad nejv. bernictví král. Českého přijal, mnohé rozdílné a škodlivé komise proti JCaKM. jednal, nepořádných a nepravdivých stížností do apologie uvažovati napomáhal, do domnělé direkce relaci činil, sousedů, aby JCaKM. lidu vojenskému silně odpírali, nabízel, též k tomu aby JCaKM. věrni poddaní proti JM. přísahali, jest nutkal, a tak tudy v hněv... Protož... provazem z světa zprovozen a z rathausu Nov. Města Praž. ven vyvěšen, též statek... Jakož... Však... má mečem sřat a trestán býti.

(151.) Eliáš starší Rozín,

byvši za živobyť JMC. Matyáše... starším obecním, aby jisté osoby mezi defensory proti JCaKM. záповědi poslány byly, uvažovati napomáhal, potom jest v této rebellii auřad konšelský, z predešlé povinnosti od JMC. propuštěn nejza, na sebe přijal, při kterémžto úřadu pečet městskou několikráte na ublížení JCaKM. jest tiskl, jakož také v té rebellii jim k tomu nabízel, aby obecní povinnosti na sebe přijali a JCaKM. vojsku silně odpírali a tak tudy v hněv... Protož... mečem hlava sřata, též statek... Jakož...

Lukáš Karban

za živobyť JMC. Matyáše... povinnost konšelskou na sobě měl a z té nebyvši propuštěn, potom v té rebellii zase znovu týž ouřad na sebe přijal, přimluvu svou činil, aby mezi defensory proti zá-

povědi JCaKM. posláno bylo, když purkmistrovský ouřad držel, pečet městskou k té velice nebezpečené a škodlivé konfederaci tiskl, sám ji na místě obce podepsal, ouřad berničný na sebe přijal, lid rebellův, aby JCaKM. vojsku silně odpírati, napomínal, množstvíkráté při všelijakých na veliké ublížení JCaKM. na rathouse držaných radách přítomen býval, a o tom do domnělé direkce relaci činíval, též novou a neobyčejnou radu vojenskou nařizovati pomáhal . . . Protož . . . (151₂) mečem hlava sřata a statek . . . Jakož . . . Však . . . má do Rabu poslán býti.

Ondřej Kocour,

byvši za živobyčí a králování JMC. Matyáše . . . jedním z desíti soudcův a z té povinnosti nejsouce propuštěn, potom v této rebellii za konšela do rady dosazen byl, toho dne, když 2 JCaKM. místodržící a nejv. auředníci zemští království Českého z oken vyhozeni byli, na rathous spolu s jinými jest přišel, purkmistra z radní světnice vyvolal, a aby mimo JCaKM. záповěď do shromáždění defensorů posláno bylo, radil, rozličné komise do domnělé direkce vykonával, při mnohých rozdílných radách, které se proti JCaKM. drživaly, na rathouse býval, stížnosti nepravé do apologie položené vedle jiných uvažovati napomáhal, a o tom direktorům nepořádným relaci činíval, spoluměšťany své proti JCaKM. lidu vojenskému s zbraněmi pobízel, radu novou a neobyčejnou vojenskou nařizovati nápomocen byl tak tudy v hněv . . . Protož . . . mečem hlava sřata a statek . . . Jakož . . .

(152.) Jan Švehla

proti JCaKM. velmi potupné a hanlivé řeči mluvíval, též novou neobyčejnou radu vojenskou nařizovati pomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . metlami vymrskán a věčnost z země vypověděn býti. Jakož . . .

Josef Kubín

jakož o JCM. Matyášovi . . . tak o JMC nynějším šťastně panujícím králi a pánu . . . velmi potupné a hanlivé řeči k ošklopení a pozdvižení tudy obce mluvíval, JCaKM. věrné poddané, aby proti JM. přísahali, nutil, a tak tudy v tom i jiném mnohem více mocnosti, vrchnosti a důstojnosti JCaKM. skrze taková svá přičinění jest ublížil a v hněv . . . Protož . . . metlami z měst Pražských vymrskán a z království Českého na věčnost vypověděn býti má. Jakož . .

Jiřík Řečický,

byvše JMC. Matyáši . . . přísahou zavázán a z té nejza propuštěn, v této rebellii do rady dosazen jest a za hejtmana nad lidem vojenským proti JCaKM. potřebovati se dal, listy, které sem z Vídně přineseny byly, přijímal a domnělým direktorům je dodával, JCaKM. věrné poddané, aby proti JM. přísahali, nutil, toho dne, když jest JCaKM. (153₂) s pomocí Pána Boha Všemohoucího slavný vítězství obdržeti ráčila, měšťany opět znovu k bránění se lidu JCaKM. nutil

a tak tudy v hněv . . . Protož . . . hlava mečem sřata, též statek . . .
Jakož . . .

Michal Widman,

za času JMC. Matyáše . . . desítisoudcem býval a nebyvši z té povinnosti propuštěn, v této rebelli do rady dosazen byl, tehdejšího purkmistra z radní světnice vyvolávati napomáhal a aby mimo záповěd JCaKM. poslano mezi defensory bylo, radu svou dával, hejtmánem lidu domácího vojenského býval, Kristianovi, jenž se z Anhaltu se jmenuje, pasy a průjezdy skrze vodu ukazoval a vyjmenoval, po slavném s pomocí P. Boha všemoh. vítězství, majíce na sobě úřad purkmistrovský obce, aby vojsku JCaKM. zmužile odpírali, napomínal, rozličné komise proti JCaKM. do nepořádné direkce vykonával věrné poddané JCaKM, aby proti JM. přísahali, nutil a k nařízení nové a neobyčejné rady vojenské napomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . hlava mečem státa, též statek . . . Jakož . . .

(154.) Simeon Vokáč,

byvši JCM. Matyáše . . . povinností zavázán a z té nejsouce nikdy propuštěn, potom za času této rebelli do rady dosazen a purkmistrem učiněn, takový ouřad na sobě nesouc, pečet městskou k všelijakým proti JCaKM. čelícím psaním tiskl, o JCaKM. velice potupně a urážlivě mluvil i psal, lid proti JCaKM. vojsku, aby se silně bránili velmi tuze k statečnosti napomínal, všelijaké komise při domnělé direkci vykonával, JCaKM. věrné poddané, aby proti JM. přísahali, nutil, též radu novou a neobyčejnou vojenskou nařizovati pomáhal a tak tudy v hněv . . . Protož . . . hlava mečem sřata, též statek . . . Jakož . . .

Jan Kamaryt,

byvši při auřadu desítisoudcův písařem, odpověd, kteráž proti JCaKM. záповědi defensorům od některých osob, jmenovitě Matyáše Borboniusa a Jindřicha Kozla, nešena byla, psal, a ji přede všemi, kteří tehdaž na rathouse jsouce povolani a někteří z nich samí o své ujmě tam přišedši shromáždění byli, četl, úřad berničný na sebe přijal, a v tom i v jiným zle se potřebovati dal. Protož k jeho zasloužilé pokutě má království Českého na jeden rok prázden býti. Jakož pak vejš dotčené J. kníž. M. a jiní Jich M. páni komisaři téhož Jana Kamaryta tímto ortelem kondemnirovati a k tomu od-suzovati ráčí. vše podle práva.

Všechlapy v dekanátu žateckém.

O této faze neví nic Frind Kirchengeschichte Böhmens I. 92. a profesor Kalousek když sestavoval mapu far v Čechách [viz Památky archeol. X] nevěděl, kam ji má umístiti. Brzy potom sestavení díla svého ptal se mne, která by to fara byla, jak v seznamu desátků papežských od Tomka vydaných na stránce 70 jest zapsána jako chudá, která teprv r. 1384 platila 3 groše desátku. Srovnáv všechny záznamy knih nadačních o benediktinském klášteře postolo-

prtském, našel jsem v XIII. knize erekční z Balbínových opisů ob-
sažených v miscellaneích v knize parochialis, číslo 5., který tam
jest zkráceně podán, ale po nahlédnutí mém do originálu knihy
této, jež má dva díly a to v díle prvním na stránce R. 9. 10.
tento záznam: Johannes abbas, Georgius prior, Petrus subprior, An-
dreas prepositus monasterii, Nicolaus prepositus de hospitali, Geor-
gius plebanus de Slawietin, Nicolaus capellanus domini abbatis,
Procopius plebanus de Wischlapp, Martinus cantor, Si-
mon cantor, Habardus, Busco, Gothardus, Johannes, Nicolaus, Wil-
helmus, Bohuslaus, Also, Petrus Sczekna, Johannes, Swatoborius,
Bohuslaus Jeczmi, Nicolaus Lepus fratres professi totusque con-
ventus monasterii Porte apostolorum ordinis s Benedicti.

1408 feria VI. ante conceptionem s. Marie virginis. Z těchto
23 bratrů, kteří měli slavné sliby (professi) jest na místě osmém
Prokop plebán ve Všechlapech. Z tohoto seznamu plyne, že fara
Všechlapy v dekanátu žateckém byla osazena bratrem kláštera po-
stoloprtského. Ale, která jest to fara, jest nám rozhodnouti.

Známych far kláštera postoloprtského spočetl jsem třináct:

1. jest klášterec Claustrellum od r. 1277 připomínaná (Pram-
děj. čes. III 476) byla vyměněna císařem Karlem IV. spolu s ji-
nými vesnicemi za mlýny žatecké a faru libošanskou listinou 17.
prosince 1357., kterou otiskl Schlesinger Stadtbuch von Saaz čís.
88 strana 25 z originálu c. k. dvorního archivu ve Vídni). Od r.
1357 není více klášterník postoloprtský v záznamech konfirmačních.

2. fara kláštera byla Boč (nyní Voč) blíže Klášterce, která
měla též osud jako Klášterec. Od roku 1357 žádný benediktin po-
stoloprtský ji nespravuje.

3. Vroutek jest fara spravovaná klášterem postoloprtským od
r. 1341 až do r. 1430. Mezi r. 1403 až 1415 byl tu farář Martin
[Emler conf. VI. 134 Tadra soudní akta V. 156. Emler VII. 165.]
Pro faráře Všechlapeckého není tu místa.

4. fara Žďár patřila sice kláštera, ale kněží světští ji spra-
vovali, není tudíž k našemu úkolu potřebná.

5. fara Libočany, od r. 1357 obsazovaná opaty benediktin-
skými, měla kněze světské.

6. Lipenec v okrese postoloprtském měl světské kněze, které
podával opat postoloprtský, nepatří tudíž k našemu úkolu.

7. fara byla sv. Štěpána ve zdi v Praze. Řadu farářů má
Tomek Dějiny Prahy V. díl od 1352 až do 1430 na stránce 194—
195. Žádný z nich není Prokop, tudíž nehodí se do Všechlap.

8. fara byla Podbořany v dekanátu žateckém, má kněze svět-
ské, které podávají opatové postoloprtské.

9. fara, která se nazývá proboštství Slavětín, jest tu zastou-
pena farářem Jiřím. Nepatří tudíž k našemu účelu.

10. fara Skupice u Postoloprty má světské kněze, které opa-
tové dosazují.

11. fara Lenešice má také světské kněze.

12. fara Postoloprty mezi zdmi klášterními s kostelem sv.
Ondřeje má 1412 kněze Ondřeje viz Stadtbuch von Saaz Schle-
singer čís 352.

13. nynější Brzvary s kostelem sv. Martina, sluje dříve Brány v nejstarší knize lounské od r. 1347—62.

Ze všech těchto far náleží sem jen ty, které byly inkorporovány klášteru postoloprtskému a jejichž farář byl z benediktinů téhož kláštera, a proto sem patří toliko Vroutek, Slavětín, Postoloprty s kostelem sv. Ondřeje a Brzvary. O Vroutku a Slavětíně podotkli jsme, že žádného faráře Prokopa v roce 1408 neměly. Zbývají tudíž dvě Postoloprty a Brzvary. R. 1412 byl farářem v sv. Ondřeje v Postoloprtech Ondřej, nutno tudíž Prokopa faráře ze Všechlap klásti do nynějších Brzvan. Slula tedy tato vesnice jinak Všechlapy, měla faráře Prokopa benediktina postoloprtského r. 1608, jak dotčený výpis erekční knihy XIII. a. R. 9. 10. dokazuje.

Abychom na jisto šli, sestavili jsme známou držbu kláštera postoloprtského, jak se nám jeví zvláště v zástavách Zikmundem císařem, Jiřím Poděbradským, Vladislavem a zvláště Ferdinandem I.

Poznamenáme při každé vsi a městečku rok po případě zástavu neb záměnu, aby bylo jasno, že žádná fara ani ves Všechlapy klášteru nenáležela jediné ona, která jest totožna s nynějšími Brzvary.

1. Březno 1358—1410 jest ves u Postoloprty.
2. Boč, vsi Hrachová, část Stráže, Vikmanov, Pokosgrün, Andresgrün, Grün, Osvikov, Smilov z listu císaře Karla IV. 17. prosince 1357.
3. Klášterec z téhož listu císaře Karla IV.
4. 1326 15. března prodány Všestudy, Bečov a Černovice u Chomútova rytířům řádu německého v Chomútové.
5. Libočany u Žatce směnou za Klášterec a Boč.
6. mlýny žatecké směnou výšpsanou obdržené.
7. Kosov a Mamnov 1251 vyměnil s klásterem kladrubským.
8. Solopisky a
9. Markovec 1523 koupil Děpolt z Lobkovic.
10. Počeradec zastavil 1538 král Ferdinand I.
11. Lenešice 1467 král Jiří, 1535 král Ferdinand zastavil.
12. Rvenice u Postoloprty 1411 odtud vycházelo 6 kop platu, 1467 zastavil král Jiří.
13. Vrbka u Postoloprty 1453, 1467, 1470, 1484 od krále Jiřího držel syn jeho Hynek Minsterberský.
14. Výškov takéž na blízku Postoloprty 1535 zastaven králem Ferdinandem.
15. Brzvary uchvátili Lounští 1436, 1453, 1459 král Jiří je zastavil.
16. Vroutek městečko zastaveno 1420 Sigmundem, 1535 Ferdinandem I.
17. Podbořany 1426 a 1535 zastaveny.
18. Levunice 1453, 1469 král Jiří, 1477 král Vladislav, 1538 král Ferdinand zastavil.
19. Skupice získal klášter 1407, 1436 Zikmund, 1469 Jiří, 1471 Vladislav zastavil.
20. Seletice 1453 zastaveny.
21. Kamenná voda 1453.

22. Lipenec 1437.

23. v Lipně velkém jeden člověk 1437.

24. Malnice 140/, 1410 přikoupeny od Dalibora a Bořity z Malnic, které Veitmilové na Postoloprtech ujali.

25. v Žichově měl klášter 140/ 30 gr. na popluží, které se ztratily, když Žichov celý ujali Žichovcové z Duban.

26. z Polerad vycházela 1 kopa úroků klášteru 1403, 1407, která taktéž zmizela ve válkách husitských.

27. Milčeves někdy ves kláštera postoloprtského 1550—1628 ve kvaternu obesláni vyplat. B. 17.

28. městečko Postoloprty samé uchvátili Lounští, až do 1453 je drželi.

Ze všech těchto zpráv plyne, že Prokop farář ve Vsechlapech jest benediktin a farář blízkých Brzvan, které bezpečně klášteru patřily, ač dodnes žádného jiného faráře jmenem neznáme.

Ještě jiná otázka jest, zdali Balbínem míněna „Cella janue vite“ jest totožna s proboštvím v témž místě stávavším, o čemž nemůžeme nic jistého říci, dokud archiv kapitolní v Praze nepodá nám úplný zápis erekcí knihy VIII., na níž se Balbín odvolává.

Fr. Štědrý.

Ztracené středověké kroniky moravské.

42. Podává P. A u g. N e u m a n n, O. S. A.

Wenceslaus Hřivnáč, *a)* alumnus Olomucensis nobilis prosapiae de Horka, ex parochia eligitur infauste in abbatem Gradicensem, qui per viginti annos satis honeste rexit Tandem Thaboritae invaserunt in patriam, monasteria depraedantes, vastantes flamma, ferro, deo sacrata funditus evertentes. Inprimis depraedantes monasterium B. M. V. in Lithomisl, quod fundavit inclytus rex Bohemiae Vladislaus secundus cum fratre suo germano Henrico Zdicko, Olomucensi episcopo, deinde monasterium in Prostějov, *b)* quod fundavit magnificus d. Petrus de Kravař *c)* et Plumlow. Dehinc vastaverunt oppidum Vyškov *d)* et ipsum per ignis voraginem funditus exusserunt et secus singulis spoliantes. Denuo sequenti anno in feria Purificationis B. M. V. nocte cum suis complicibus valida manu devastaverunt monasterium Carthusianorum in Dolan, ¹⁾ tertio anno Joannes de Tovačove *e)* baro vallavit civitatem Praeroviam; post tres septimanas se subdiderunt vastato oppido et villis, in circuitu eius. Deinde ad Odram, quae aperta est eis, postea recedentes versus Albam Ecclesiam, obsedit eam, quae bona nostra erant. Inde ad Jičín, *f)* oppidum exusserunt funditus, et incolas occiderunt. Deinde ad Sternberg transierunt comburentes et muros in pluribus locis rumpentes, claustrum ibidem totaliter exusserunt. Postremo anno 1432 die Veneris, quae fuit 2da Maii, hora tertia noctis illuscente sabbato coenobio Gradicensi atra nox et infeliciissima hora adventit. Nam Smilo de Morawan nobilis cum suis

a) Orig.: Hrziwnacz. *b)* Proscięgiow. *c)* Czarz. *d)* Wiscow. *e)* Towaczow. *f)* Jiczín.

¹⁾ 2. února, 1425.

complicibus, quem latronem prius dominus abbas nutriverat in gremio quasi serpentem, subito ille armata manu irruit, in coenobium intrando; trucidabant fratres, eos prius taxantes, aliqui vero in fugam versi sunt, dominus abbas de muro se dimisit, cecidit, manus pedesque fregit, deinde captus a latrunculis ductus in Odram ibique taxatus. Ceteri fratres detenti, incarcerati et taxati, alii hinc inde dispersi, currentes nesciverunt, quo divertit. Sed expedit secunda et adversa cognoscere. Nam hora vesperarum per reverendissimum d. d. Conradum de Zwola, episcopum Olomucensem, et Petrum decanum praemonitus fuerat, sed dom. abbas minime curavit; sic miserabiliter Christi patrimonium perdidit. Interea eodem anno nova molestia ad molestiam orbatu monasterii accessit. Feria tertia ad 22. Julii diem, quae dies s. Mariae Magdalenae sacra fuit dominus Vilhelmus Obser subcamerarius terrae Moraviae et campiductor ducis Alberti cum civibus Olomucensibus exiverunt, quorum fuit instigatio ex senatu nobilium, scilicet Hanusko Hanaper, Joannes Forlaw, Nicolaus Nimlag, Peterlinus Hufnagel, Hans Gerstenstempfel, Martinus Roffef, Klobrar, Andreas Nimlaus, Martinus Pawerclaus, Peterlinus Folungraben, Lucas Zolczew advocatus: per praetactos cives in duabus hebdomadibus quasi funditus complanatum est (monasterium). Diruto monasterio, ne amplius periculum civitati Olomucensi imminere de facile non posset sacellum s. Stephani, quod fuit parochialis ecclesia, in integro remansit, nec reverendissimus d. d. Conradus episcopus Olomucensis fuit requisitus, sed temerarie sine consensu suo sacrum locum deo dedicatum destruxerunt. In die s. Jacobi apostoli ex mandato reverendissimi d. d. episcopi Olomucensis d. Petrus de Račic *g)* decanus, Nicolaus canonicus ceterique canonici, vicarii et cum scholaribus processionaliter cum multitudine populi civitatis utriusque sexus tulerunt corpora de ecclesia Gradicensi et reposuerunt ad cathedralem ecclesiam s. Venceslai. Factum est anno 1432, ut supra de Bermaro dictum est. Insuper afflictio, nam bona adiacentia monasterio omnia per marchionem Albertum, ducem Austriae, occupata erant, in duobus annis fratribus restituta, oppidum Kyowiam per regem Sigismundum praescriptum militi nomine Skala de Lylč *h)* in duobus millibus sexag. gr., qui sine liberis discessit. Fecit heredem Joannem Mleczkonem de Mysliboric. *i)* Bona Hranic tenuit obsessa Johannes de Tovačov *j)*, Oldřišov *k)* cum caeteris adiacentibus villis dux Oppaviensis occupavit. Transactis illis adversitatibus, congregaverunt se fratres dispersi ad s. Franciscum, ibidemque inquilinatum per sex annos continuos duxerunt, ac sacellum s. Trinitatis ipsis accomodatum fuit, ibi horas canonicas et divina officia quotidie tractantes et celebrantes. Tandem post multa infortunia praefatus d. Venceslaus abbas vita humana defunctus est, et in supradicta capella s. Trinitatis ante altare humatus in die Circumcisionis domini, anno 1433. Qua etiam tempestate anno 1433 feria quarta in die Simonis et Judae²⁾ rustici ad forum venientes in oppido Müglic, *l)* Thaboritae cum impetu ingressi mira celeri-

g) Racicz. *h)* Lylcz. *i)* Misliborziez. *j)* Towaczow. *k)* Oldřišov. *l)* Miglicz.
²⁾ Stalo se roku 1424.

tate transsaltaverunt, per vim intraverunt et acerrimam pugnam habentes in superiori platea, ita ut plus quam mille ex incolis interfecti, oppidumque, flammis iniectis, exusserunt. Post annos 4 in nocte Omnium Sanctorum *m*) generosus dom. Pardus subegit Litowiam, mox altera die Olomucenses cives, oppressis oppidanis, suppetias fecerunt, Pardus fugam dedit, alios ex eis 50 suspenderunt.

Nicolaus dictus Kobik, vir satis personatus, ex praepositura Kiniczensi in abbatem electus Gradicensem et hoc in exilio circa Franciscanos et per Reverend. Paulum episcopum Olomucensem in ecclesia cathedrali S. Venceslai solemni pompa coronatus dominica „Letare“. Infulam, baculum pastorem et plura alia clemencia et ornamenta ecclesiae a Judeis et stipendiariis exsolvit, quae d. Venceslaus Hřivnác abbas inignoravit ad mille marcas (et) se ex manibus inimicorum liberavit. Domum in praeurbio Olomucensi a domino Joanne Hřivnác, *n*) patre domini Venceslai abbatis emit pro fratribus suis et pulchre exstruxit, ibidem inhabitare fecit. Qui etiam vendidit villam Roštín *o*) pro 400 fl., cum qua pecunia exsolvit mediam villam Zlobic et Bunowic. Villam quoque Droždín *p*) a domino Bernhardo de Žerotín pro 200 sexag. gross. liberavit. Rexit fratres suos in domo 11 annos; vitam finivit et sepultus est ante maius altare in choro s. Francisci anno 1446 die 16. Februarii. Tempore ipsius fuit fr. Duchko prior Gradicensis, qui multa bona fecit. Sepultus etiam ibidem.

Nicolaus dictus Rus, vir providus ac discretus in spiritualibus et temporalibus, honestis moribus ornatus, de Cholina parochia sublimatus in abbatem, in domo praeurbii a 16 fratribus unanimiter et concorditer in ipsum consentientibus. Fratres suos dilexit et ab ipsis vicissim diligebatur. Qui multa bona fecit monasterio, obiciens se principibus et baronibus terrae pro iure ecclesiae suae, etiamsi necesse fuisset ad sanguinis efusionem operam dedisset. Licet saepe gravissimis persecutionibus attritus erat, denique obtinuit ab inclito rege Georgio auctoritatem reaedificandi a novo monasterium suum. Qui inprimis incepit capellam B. M. V. antiquam (a prima fundatione), demum domum abbatis, stabulam conventualem, refectorium et desuper dormitorium et turrum super pontem. Etiam aedificavit domum anteriorem in praeurbio Olomucensi, quae a Vulcano 5. nonas Martii consumpta fuit, cum omnibus testitudinibus, coquina, stabula, exponens 200 marcas; piscinam in Štěpánov *q*) fieri fecit. Pro 150 marcis villas exsolvit Oldřšov, Haičín, Řepčín *r*) Topolany, Onice, Hradčany, *s*) Břesovice, Bedhošť, Těšíkov, Zlobice, et montem Svitávka et alia plura exsolvit ad tria millia marcarum. Hic etiam rev. pater dominica infra Ascensionem Domini tertia die Maii ex mandato rev. domini Joannis Haz episcopi Olomucensis posuit primum lapidem in claustro novo in honorem s. Bernardini pro fratribus minoribus s. Francisci de observantia regulari. Hic, cum annis 15 optimus pater praefuisset, a felicibus ceptis morte

m) OO. SS. *n*) Hrziwancz. *o*) Roscin. *p*) Drosdzin. *q*) Szczepanow. *r*) Repsin. *s*) Hradczani, Brzesowicz, Bedhost, Tiesikow.

moritur, cuius anima requiescat in pace, corpus autem in capella B. M. V. in medio sepultum anno 1461 die 3. Mai.

Georgius dictus Jursa, vir mediocris staturae spissus et niger, parum claudicans sinistro pede, alumnus Oppaviensis, plebanus in Cholina. Hic a sua electione confestim suum inconsummatum monasterium consumavit cum grandibus et fortibus muris, menibus, propugnaculisque circumdedit propter timorem Thaboritarum incursum, et omnia diruta reintegravit, magnam quoque ecclesiam s. Stephani cum turre ferventer usque ad medium muro e'evavit, et alia omnia a fundo usque ad pinaculum in 6 mensibus perfecit, campanas solemnes fundere fecit tres, scilicet Laurentium, Crucem et Stephanum nomine, ornatum solemnem de purpura villosa ex auro contexto, calicem magnum auratum ab inclito rege d. d. Georgio ex suae maiestatis donatione. Tandem venerandus pater fratres suos anno domini 1461 in die s. Barbarae Virg. de domo ex praeurbio Olomucensi et de exilio in proprium locum ad ecclesiam Gradicensem reduxit, quae a fratribus desolata erat ferme 30 annos et inhabitatus locus sacer permanserat, favente et annuente autem inclito rege Georgio refundatore nostro, introducti sunt; post introductionem in pace residerunt 2 annos. Interim summus pontifex Paulus secundus consistorio publice inclitum regem Georgium haeresi et dignitati regnoque privavit. Ob hanc causam inclitus rex scribens domino abbati et conventui inter caetera haec verba: „Sicut nos tuum monasterium denuo ereximus, quod prostratum iacuit 30 annos, tibi et tuis fratribus ex nostra benignitate regia rursus inhabitare fecimus, et omnes gratias, libertates, privilegia et iura universa ratificavimus, tu quoque stipulata manu, bona fide, pura conscientia fidelitatem et obedientiam nobis promisisti; ergo dignum et iustum est, iusiurandum et homagium mihi praestitum inviolabiliter, (ut) conserves. Nam et paganis promissa servare decet. Mox, visis litteris, filio meo dilecto Victorino seu capitaneo coenobium in suam potestatem tradas, concludens sub poena indignationis nostrae regiae“. Qua de causa dominus abbas cum fratribus suis permiserunt in omni fidelitate et constantia regi et domino et refundatori suo fortiter assistere et iuramentum inviolabiliter servare. Audiant nunc hic omnes, qui inculpant antecessores nostros magis favisse haereticis quam catholicis. Noluerunt sane apud suos posteros hoc ferre vitium, ut appellerentur fidetrage regiae maiestatis. Ideo et bellum et plura incommoda pro rege suo patienti animo sustulerunt. Interea dominus Rudolfus legatus apostolicus et episcopus Lavantiensis et Olomucensis episcopus 5. idus Maii in ecclesia cathedrali Olomutii unanimi concordique voto Mathiam in regem Boemiae elegerunt. Sequenti mox anno Mathias ex inductu civium Olomucensium cum magno exercitu obsedit coenobium in quatuor locis oppugnaturus, scilicet in suburbio castri Olomucensis, penes patibulum, iuxta Černovirt) et apud villam Chvalkovic; u) in his locis grandiora tormenta constituit, ex quibus adversus coenobium vehementissime quotidie globos iecit, et quotidie ex utraque parte acerrima pugna

t) Czirnowir, u) Hwalkowicz.

in modum proelii committebatur. Qua durante obsidione per annum ac dimidium continuo fortiter bellatum est. Licet bene munitum et fortificatum coenobium erat cum stipendiariis et armentis, sed per longam obsidionem victualia defecerunt et fame premente ulterius durare non valentes, capitaneus nomine Šatna *v)* coenobii treugas ab Olomucensibus petiit, ut colloquium haberent. Quo facto, induciae sumptae, venerunt Olomucenses ante coenobium ad palatium; ibidem Šatna capitaneus regis varia fercula et pocula prae-paravit ad decipiendum, ne putarent victualia ipsis deesse. Exinde visum Olomucensibus erat pactum componere cum capitaneo, ne diuitiori controversia eorum res publicae labefactarentur. Qui confestim gaudens postulavit 8000 fl., ut cum omnibus rebus suis ad pondus septem curruum cum stipendiariis, cum equis et armis secederent; 4000 fl. ut statim darent et 4000 fl. post traditionem monasterii Olomucensibus. Mox Olomucensibus pactum placuit pacisque federa utrinque iuncta, decesserunt Šatna cum militibus; Olomucenses locum possident. Habito iam in potestate civium monasterio, capitaneus cum suis commilitonibus recessit et occupavit montem, qui dicitur Knotkenberg prope Gewiczka, ibidem multa mala hominibus et praecipue Olomucensibus fecit, donec supra 4000 fl. solverent promissa. Demum in Boemiam reversi sunt. Abbas vero in Oppaviam fugiens privatus monasterio suo, nullum favorem et gratiam Matthiae regis habere potuit, sed monasterium ex voluntate sua iam huic, iam alteri. prout adulatoribus placuit, inscripsit. Inprimis Philippo de Prostanna, parenti Johannis Varadiensis episcopi, deinde possedit d. generosus Benevic, *x)* postea dom. Vilhelmus de Tetov, *y)* post mortem vero eius possessionem accepit generosus d. Joannes a Žerotín *z)* loco orphanorum supra (dicti) Vilhelmi militis, et sic per 28 annos a fratribus alienatum erat. Interim dominus abbas cum maximis laboribus, quodcunque habuit, studebat summis viribus suum amissum monasterium reha-bere [?]. Post mortem Georgii regis accessit ad serenissimum regem Vladislaum noviter electum, summis precibus postulavit monasterium suum reducere, admonens suam sacratissimam maiestatem, ut fidem Boemorum et antecessorum suorum promissa redimeret. Tandem promisit in adiutorium redemptionis 4000 fl.; tamen illa redemptio non potuit habere effectum, nisi post mortem regis Matthiae. Et licet dom. Georgius abbas bonus homo fuerit, tamen multa infelicia tempora coenobio acciderant occasione incliti Georgii regis. Praesidebat in abbatiali dignitate 25 annis; tandem ex angustia et merore consumptus est pater optimus, Oppaviae sepultus anno 1487, requiescit in pace.

Vigesimus nonus Abbas Gradi(censis) infulatus 10. Ordinis
Praemonstratensis.

Marcus, vir fortis ac grossus, severus, habens nasum aquilinum ac faciem morpheaticam, quem Rex Mathias de parochia Holinensi repulit, et F. Benedictus locavit. Hic post mortem Georgii Abbatis a fratribus in praeurbiali domo in abbatem electus est,

v) Ssatna. *x)* Benewicz. *y)* Tetanow. *z)* Zerotin.

mox contractum fecit cum Generoso Domino Vilhelmo de Pernstain pro iure hereditario super bona Hranicz sive Alba Ecclesia appellata. Quae bona tempore D. Venceslai abbatis a Joanne de To-vačova) possessa et occupata. Tandem Sigismundus rex et Albertus dux, supradicto Joanni filioque eius Ctiborio b) praescripsit in 3000 fl. Ladislaus rex rursus in 2000 fl. adauxit. D. Abbas videns eam, quod nullo medio potuit regredi, praescripsit quoque praefato D. Vilhelmo bona illa cum circumiacentibus villis in hereditatem perpetuam et sibi intabulari³⁾ [et fideliter astare cum suis amicis D. Abbati pro recuperatione Monasterii. Tandem D.] fecit sine omni spe retrahendi sive repetendi. Praefatus Dominus Vilhelmus obligavit se 1000 fl. dare et non dedit et fideliter astare cum suis amicis D. abbati pro recuperatione monasterii. Tandem D. abbas cum F. Nicolao Gessel bis iter Pragam arripuit ad serenissimum regem Vladislaum accessit, precibus affectuosissimis multorum baronum. Secunda vice exauditus est et tradita est sibi auctoritatis bona monasterii inpignorare et redimere coenobium. In reditu autem ex Praga ex negligentia vectoris currus de monte recidit, ter se pervertens, ubi D. abbas magnum detrimentum corporis sui acceperat; veniens in Uherčic c) prope Prostannam, ubi parochiam rexit 7 annis, nullo remedio sanari potuit. Demum recepit se ad domum in praeurbio Olomucensi, convocatis fratribus valedicens illis, mortuus est et in ecclesia D. Bernardini ante ingressum chori sub albo lapide signis pontificalibus insignitus honorifice tumulatus anno 1497. Rexit 10 Annos. Requiescat in pace et parcat illi Deus.

Tricesimus Abbas Gradi(censis) infulatus 11 ordinis
Praemonstratensis.

Joannes dictus Híčko d) ex Litovia e) oppido natus de Naklensi parochia in abbatem susceptus. Vir profecto providus et magnae discretionis in negotiis agendis solemniter vigilare studuit, quomodo redimeret suum monasterium. Quod per 28 annos a fratribus alienatum erat cum omnibus bonis et pertinenciis in magnis pecuniarum summis obligatum, inscriptum sive inpignoratum interim fratribus in exilio degentibus. Tandem venerandus pater, habens gratiam regiam atque benignum consensum et favorem a serenissimo Vladislao rege exolvendum ac reparandum monasterium una cum bonis suis praedictis. Sed obstante magnitudine summe pecuniarie, propriis facultatibus sufficere non potuit, certas inscriptiones censuum annuorum super hominibus monasterii praescribens et inpignorans, maiorem partem bonorum, reliquam summam hinc et inde acquisivit et dedit pro redemptione decem et septem millia florenorum. D. Joannis de Žerotín, et aliis debitoribus solvit ferme ad 2000 fl. Anno 1498 die 3. Octobris pro festo Calixti pape Reverendus P(ater) cum suis fratribus iussu regie maiestatis et auctoritate inducti sunt in possessionem iure quasi post liminio rediere.

a) Towaczow. b) Stiborio. c) Auherczicz. d) Hiczko. e) Litowia.

³⁾ Volný, Kirchl. Topographie, Olm. Erzdiöc. I. 340. Zapsáno (1499) Vilémovi z Pernštýna.

Et pro festo S. Cordulae e domo praeurbii cum scholaribus, canonicis et Vicariis processionaliter transportaverunt reliquias, capita, ex contubernio undecim milia Virginum et integrum osseum corpus S. Margarithae et plurimas reliquias, quas habet ecclesia Gradi(censis). Ante cenobium vero facta exhortatione et ostensione reliquiarum ad populum solemni cum cantu intra ecclesiam B. M. V. antiquam appellatam intronisati sunt. Tandem pro memoria perpetua donata sunt sanctarum virginum duo capita, unum pro ecclesia cathedrali, alterum divi Mauritii. Mox suscipientes honorifica unum quodque reaedificavit molendinum et turrin magnam maioris ecclesiae cum firma structura et tres campanas intus et pendere fecit, et multa alia bona praestitit. Severus et vehemens in fratres fuit, 5 annis praefuit, diem vitae suae clausit extremam Anno 1502 die 2. Septembris in medio ecclesiae sepultus vivit in Deo.

Tricesimus primus Abbas Gradi(censis), infulatus 12. ordinis Praemonstratensis (1502).

Stephanus Ramba vir plenus dierum ac bona senecta, statura macra et curta, niger in toto corpore, plus simplex quam sapiens, invidus, melancolicus, semper cum manibus in modum organistarum tangens. Ex hoc et aliis agrestibus moribus, derisus et delusus est a fratribus suis et deinde etiam contemptus; nolens suo senio occurrere, post electionem suam in mense rursus Joanni, de cenobio Milocensi et parochia Iglaviensi, in obprobrium fratrum suorum resignavit. Et sibi in provisionem accepit parochiam in Svítavka, ibidem resedit 8 annos et a praefato Joanne taxatus reddens sibi pro bono malum. Tandem, iam octogenarius factus, reversus est ad cenobium suum et mortuus est anno 1512, humatus ante maius altare in capella antiqua B. M. V. Requiescat in pace! Orate pro eo! Licet nihil boni fecit, percat illi Deus!

Tricesimus secundus Abbas Gradi(censis) infulatus 13. ordinis Praemonstratensis (1502—1507).

Joannes ex Milocensi Monasterio ⁴⁾ professus, natione de Caplic, hic, cum esset Iglaviensis parochus, defraudavit Stephanum Rambam, ut sibi abbatialem dignitatem resignaret. Is immediate a serenissimo rege Vladislao infaustissime in damnum et iacturam nostri coenobii intruditur. Sequenti mox anno, villam Stephanow Repčín ^{f)} et curiam in Stichovic ^{g)} inpignoravit et congregans ad 1500 fl. Romam versus iter aripuit, intendens fieri episcopus Litomyslensis, a quibusdam canonicis et fratribus literas adversus Nicolaum, tunc administratorem Litomyslensem, occulte obtinuit. Timens Nicolaus praefatus subdolum impetrationem ipsius, scripsit quoque ad Urbem excusans suam innocentiam, et accusans impetrantem illum prius fuisse sacerdotem Hussitarum, et litteras, quas habet, falsas esse. Audiens hoc Joannes, fugere de Roma coactus, est, ne lathemias vel carcerem ingrederetur. Et sic episcopatum

^{f)} Repsin. ^{g)} Sczitowicz.

⁴⁾ Volný, u. d. 848 pravi, že byl ze Želiva.

cum pecuniis perdidit et nihil perfecit. Demum Mediolanum profectus est, ibi plumbeam monstranciam et crucem plumbeam, cum auro simplici deauratam pro 10 fl. emit, reliquam pecuniam inutiliter consumpsit. Reversus est ad coenobium suum solemni pompa obtulit monstranciam plumbeam et crucem totidem fratribus suis pro praefata pecunia, se non fidelem praelatum sed dilapidatorem ostendens. Nam, cum gubernator non arbitratur se firmum mansurum, rapit quod potest et caetera negligit, sic ipse pro libitu suo bona monasterii passim dilapidavit et inpignoravit. Ubi tandem fratres zelo ordinis commoti et cognoscentes, eum omnino inutilem esse, a regia maiestate disponentes, ut eum deponerent, ne per diuturnam malam consuetudinem bona monasterii in dies magis ac magis consummare posset, opportune resistere nitebantur. Anno 1507 die 7. Februarii fratres auctoritate regia freti iniecerunt manus in abbatem. Abbas sese defendens, sed fratres praevaluerunt, ipsum recluserunt in carcerem securum et optime munitum, ibidemque detentus 15 diebus mansit, nam fidefrago fidem non esse servandam. crediderunt et loco eius subrogatus fuit Paulus de Kralicz, tunc parochus de Slatenic et a serenissimo rege Vladislao in abbatem Gradi(censem) confirmatus. Audientes haec Joannes, Varadiensis episcopus, cum Generoso D. Georgio de Vlasim, subcamerario Moraviae, patroni eius se fecerunt, suam causam per phas et nephas strenue defenderunt; facta concordia inter fratres et abbatem sub duobus millibus florenorum, sub cautionem datus et emissus est, ad fidem illorum, ut se regi praesentaret, ipsis vero recedentibus, fidefragus oblitus est sponsionis suae et fidei, repente in fratres inruit et quemlibet seorsum ad carcerem trusit usque ad 17 diem et singulos coegit sive velit sive nolit, ut se prescriberet in posterum, ne eius adversarius esset. Sed post emissionem congregaverunt se fratres in domo in suburbio Olomucensi revocantes et reclamantes, ipsorum prescriptiones non esse firmas, quia inviti polliciti sunt. Et electum Paulum abbatem ad regiam maiestatem transmiserunt. Joannes interim abbatiam resignare renuit, sed ausu temerario reclusit se in coenobio, munimenta bellorum, ceterasque municiones castrenses ad obsidionem paravit. Et nulli de coenobio cedere voluit, nec reddere fratribus, sed bellum potius indixit. Durante ista controversia anno uno et duobus mensibus tractarunt de concordia cum isto Joanne abbate, quem, ut verum fatear, plus praedonem et sacrilegum quam abbatem fuisse, qui non fuit contentus istis 3000 fl. quos inaniter consumpsit, sed adhuc super omnia male facta 2000 fl. in concordia sua poscebat. Ubi haec causa coram baronibus diu ventilata erat, novissime concordia facta, inter eos conclusum fuit, ut illi D. Paulus electus abbas^o) cum fratribus 1800 fl. darent. Audientes haec D. abbas cum fratribus, timentes peius periculum coenobii et sacri loci destructionem aut alienationem, in hoc consenserunt, ut semel pace cum eo fruerentur et ipse cederet de loco, prout fecit anno 1508 die 20. Aprilis, recessit. Sed omnem ornatum ecclesiae Gradi(censis), videlicet calices, infulam, ornamenta, ciphos, aurum, et argentum,

^o) V letech 1507—1525.

libros et omnem supellectilem, sacram et non sacram et omne quod potuit ad Novam civitatem sive Hončoviam *h)* secum transduxit, monasterium vere in manus generosi domini Georgii de Vlasim, subcamerarii (m)archionatus Moraviae regiae maiestatis loco dedit. Sed D. Paulus abbas per suam sagacitatem, industriamque coegit illum res ecclesiasticas monasterio restituere. Etiam super praefatum Joannem abbatem regiam commissionem habens, se, ubi vis locorum inventus fuerit, quasi sacrilegum comprehendere et carceri mancipari posse. Eodem anno, quo supra, 12. die Junii reverendissimus D. D. Joannes Turzo Episcopus Wratislawiensis eundem vinculis mancipavit. Sed (post) paucos dies a turri de castro Otmochovi *i)* elapsus, ambo crura fregit, miserrime per vallem aggeremque serpere incepit, et a quodam rustico ad locum refugii in Reichstain deductus est, quem capitaneus ex Otmochov rursus accipere volens, sed propter libertatem immunitatemque iuris montium nihil perfecit. Ultimatim interposuit se Illustris D. Carolus de Mistenberg et post varios tractatus, coactus est D. Paulus abbas cum fratribus suis inscriptionem sibi factam, ratam esse et conservandam, et data sunt sibi 1200 fl. et parochia in Holina cum duobus capellanis, domus in praeurbio Olomucensi, et singulis Annis. 40 Fl. et 200 mensuras de frumento, cerevisiam, fenum pro tribus equis, ligna et alia varia pertinentia, equi, vaccae, anseres, oves, gallinae ad parochiam Cholinam. Et haec omnia ad dies vitae suae, quod et fecerunt; anno vero 1520 grande malum in supradicta parochia sibi accessit a domino Hinkone *j)* de Zwola et a laicis in Holina ab eis turpiter vulneratus fuit, et cum fuga vix vitam salvavit, sic semper undique fortunam utramque prosperam et adversam satis suo malo expertus est. Lustrum uno abbatialem dignitatem possidens, exul totidem annos, parochianus Holinensis undennis rexit ad extremum. Qualis in vita, talis subsecuta est mors, nam miserrime absumptus est in domo praeurbii Olomucensis anno 1524 die 18. Februarii. Corpus eius sepultum est ante altare S. Laurentii in capella B. V. M. antiqua in coenobio Gra(dicensi), quem D. Paulus sepelivit.

Bulla Pia IV. o obnově arcibiskupství Pražského 1561.

Pius Episcopus, servus servorum Dei, Venerabili fratri Antonio Episcopo nuper Viennensi in Archiepiscopum Pragensem electo, salutem et apostolicam benedictionem.

Romani Pontificis, quem Pastor ille coelestis et Episcopus animarum potestatis plenitudine sibi tradita ecclesiis pretulit universis, sollicitudo requirit, ut circa cuiuslibet ecclesie statum sic vigilanter excogitet sicque prospiciat diligenter, quod per eius providentiam circumspectam nunc per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accomode, prout personarum, locorum, et temporum qualitas exigit, et ecclesiarum

h) Unčov (Mähr. Neustadt.) *i)* Odmochow. *j)* Hiczkone.

utilitas persuadet, ecclesiis singulis pastor accedat idoneus, et rector providus deputetur, qui populum sibi commissum salubriter dirigat, et bona ecclesie sibi commisse non solum gubernet utiliter, sed etiam multimodis efferat incrementis.

Sane Ecclesia Pragensis a centum annis citra ad hec usque tempora certo modo pastoris solatio destituta, Nos verum et ultimum ecclesie dicte ecclesie vacationis modum, etiam si ex illo quevis generalis reservatio, etiam in corpore iuris clausa, resultet, presentibus pro expresso habentes et ad provisionem eiusdem ecclesie celerem et felicem, ne illa longe vacationis exponatur incommodis, paternis et sollicitis studiis intendentes post deliberationem, quam de preficiendo eidem ecclesie personam utilem et etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem.

Demum ad te Episcopum nuper Viennensem consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam tuam illarum largitor altissimus insignivit et quod tu, qui ecclesie Viennensi hactenus laudabiliter prefuisti, eandem ecclesiam Pragensem scies, voles, et poteris auctore Domino salubriter regere et feliciter gubernare, direximus oculos nostre mentis. Intendentes igitur tam eiden ecclesie Pragensi quam eius gregi dominico salubriter providere, te a quibuslibet excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et penis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis ad effectum presentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censentes te, licet absentem, pro quo charissimus in Christo filius noster Ferdinandus, Romanorum rex illustris in Imperatorem electus, nobis ad hoc per suas litteras humiliter supplicavit, a vinculo, quo eidem ecclesie Viennensi, cui tunc preeras, tenebaris, de eorundem fratrum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, te ad prefatam ecclesiam Pragensem de simili consilio apostolica auctoritate transferimus, teque illi in archiepiscopum preficimus et pastorem, curam et administrationem ipsius ecclesie Pragensis tibi in spiritualibus et temporalibus plenarie committentes liberamque tibi ad eandem ecclesiam Pragensem transeundi licentiam tribuendo.

Et cum fructus, redditus, et proventus mensae archiepiscopalis Pragensis a Lutheranis detineantur, eidem ecclesie Pragensi pro eius dote redditus annuos sex millium talerorum per ipsum Ferdinandum regem, qui summam aliorum octo millium talerorum annuorum similium in reparationem fabrice eiusdem ecclesie Pragensis et sustentationem illius ministrorum et alios pios usus archiepiscopo Pragensi pro tempore existenti benevisos erogare pollicitus est ex suis bonis propriis assignandos, ex nunc prout ex tunc et e contra, postquam ipse illos assignaverit, de simili consilio dicta auctoritate applicaverit et appropriaverit firma spe, fiduciaque conceptis, quod dirigente Domino actus tuos prefata ecclesia Pragensis per tue circumspecti onis industriam et studium fructuosum regetur utiliter et prospere dirigetur ac grata in eisdem spiritualibus et temporalibus suscipiet incrementa.

Volumus autem, quod antequam regimini et administrationi ecclesie Pragensis huiusmodi te in aliquo immisceas, in manibus venerabilium fratrum nostrorum Archiepiscopi Strigoniensis et Episcopi Pharensis seu alterius eorum fidelitatis debite solitum prestes iuramentum iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus introclusam, quibus et eorum cuilibet per presentes mandamus, ut ipsi vel alter eorum a te nostro et Romane ecclesie nomine huiusmodi recipiavit seu recipiat iuramentum.

Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta etiam mandamus, quatenus ad prefatam ecclesiam Pragensem cum gratia nostre benedictionis accedens, curam, et administrationem predictas sic exercere studeas sollicite, fideliter et prudenter, quod exinde, sperati fructus adveniant ac tue bone fame odor ex tuis laudabilibus actibus latius diffundatur, ipsaque ecclesia Pragensis gubernatori provideo et fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque preter eterne retributionis premium, nostram et apostolice sedis benedictionem et gratiam inde uberius consequi merearis, nec non venerabilibus fratribus nostris universis suffraganeis ac dilectis filiis, capitulo et vasallis dicte ecclesie Pragensis, nec non clero et populo civitatis et dioecesis Pragensis, ut suffraganesi tibi tamquam membra capiti obsequentes ac capitulum tibi tamquam patri et pastori animarum humiliter intendentes exhibeant tibi obedientiam et reverentiam debitas et devotas, ita quod mutua inter te et ipsos suffraganeos gratia gratos sortiatur effectus et nos eorum devotionem possimus propterea in Domino merito commendare ac clerus te pro nostra et dicte sedis reverentia benigne recipientes et honorifice pertractantes tua salubria monita et mandata suscipiant et efficaciter adimplere procurent, populus vero te tamquam patrem et pastorem animarum suarum devote suscipientes tuis monitis et mandatis salubribus humiliter intendant, ita quod tu in eis devotionis filios et ipsi in te per consequens patrem benevolum invenisse gaudeatis, vassalli autem prefati te debito honore prosequentes tibi fidelitatem solitam nec non consueta servitia ac iura tibi ab eis debita integre exhibere procurent alioquin sententiam sive penam, quam rite tuleris seu statueris respective in rebelles ratam habebimus et faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari.

Rogamus quoque et hortamur attente prefatum Ferdinandum regem, qui etiam Bohemie rex existit, quatenus te et prefatam ecclesiam Pragensem tue cure commissam habens pro nostra et dicte sedis reverentia propensius commendatos sic te benigni favoris auxilio prosequatur, quod tu eius fultus presidio in commissio tibi cure pastoralis officio possis Deo propitio prosperari ac tibi a Deo perennis vite premium et a nobis condigna proveni at actio gratiarum. Et insuper, postquam dictus Ferdinandus rex redditus sex millim talerorum huiusmodi eidem Ecclesie assignaverit et summam aliorum octo millium talerorum similium in reparationem fabrice Ecclesie Pragensis, et sustentationem illius ministrorum predictorum et alios usus prefatos erogaverit, ut prefertur, *ius patronatus* et *presentandi* personam idoneam ad dictam ecclesiam Pra-

genssem, quoties illius vacatio ex tunc de cetero pro tempore occurreret, Romano Pontifici pro tempore existenti per eum in eiusdem ecclesie Archiepiscopum et pastorem ad presentationem huiusmodi perficiendam dicto Ferdinando, et pro tempore existenti Boemie *catholico* regi, dicta auctoritate tenore presentium reservamus, concedimus et assignamus.

Datum Romae apud S. Petrum anno Incarnationis Domini 1561 Nonis Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Fed. Cardinalis Cesius. vice Cancellarius Glorierius.

Bulla olověná Pia IV.

zavěšená na hedvábné šnůře

Š. Delyon.

na rubu: R(egistra)ta apud caesareum secretarium.

Matrika Staro-Boleslavská 1682—1730.

Prohlédnuv za jistým účelem mimo jiné též i farní matriky Staro-Boleslavskou z let 1682—1730, (objemný to velko-kvartovu svazek v deskách dřevěných, koží potažených, s vtlačenými ozdobami opatřených, pečlivě svázaný, a dosti dobře zachovalý), neváhám sdělit, co obsahuje zajímavého pro místní historii tohoto starého památného poutního místa.

I. O matrice samé dlužno podotknouti, že obsahuje zápisy křestní, oddavek, úmrtí, přestupů. Zápisy jsou znamenány přehledně v rubrikách oddělených, tak jak později bylo ordinariátem nařízeno. Ve většině matrik tehdejších byly zápisy psány „per extensum“ — bez rubrik, takže přehled a vyhledávání zápisů starších bylo znesnadněno. Písmo jest kursivní, toho času obvyklé, více méně dosti čitelné, místy i dosti sličně zaokrouhlené. Že se za těch 50 let vystřídalo písařů více, netřeba dokládati, jakož i to, že píle a pozornost jednotlivců nebyla vždy stejná, ač u porovnání s jinými matrikami téže doby možno nazvati úpravu matriky v St. Bol. bezmála vzornou, uvážíme-li, že předpisů ku psaní matrik v stol. XVII. nebylo vydáno skoro žádných. Od roku 1682—1690 neshledal jsem hrubšího omylu. Teprve téhož roku jest mezera dosti veliká; od dubna do 9. června nebyl zapsán ani jediný úkon křestní. Příčinu toho však vysvětluje vsunutá mezi zápisy poznámka: Si quae baptismata non sunt annotata negligentiae adscribitur juste nominatis supra. A zapisovatelem byl sám Jan Alexius Čapek, děkan kapitolní, o němž pokračovatel v zápisech Václav Vojtěch a děkan kapitolní Čapek, kanovník Staroboleslavský, patrně jeho bratr, neb blízký příbuzný, zapsal v r. 1695 po 17. únoru toto: Huc usque propria manu Joannis Alexius Čapek inserta: Et factus infirmus ita ut vitae hujus cursum die 20. Maji 1695 persolvit, cessavitque scribere; cujus ad interim vices supplevi Venceslaus Adalbertus Čapek etc. . . . sequentes baptizatos propria pariter manu inscripsi. Příčina vynechání těchto úkonů křestních v r. 1690 byla asi častá churavost zapisovatele výše řečeného, a nedbalost jeho zástupců, ač-li vůbec ustanovil někoho

k zastupování pro zapisování, neboť tehdaž pro důležitost a význam těchto veřejných listin nebylo takové pochopení jako nyní. Proto také nebylo pomýšleno na dodatečné zapsání, ač to snadno při čerstvé paměti kaplanů, v jednom domě bydlících a u společného stolu se stravujících, mohlo býti provedeno.

Jaká nesnáž způsobena byla pronedbáním podobným v roce 1711 nástupcům v úřadě duchovním, o tom svědčí vlepený v matriku list, datovaný z roku 1734, na kterém dodatečně zaznamenán byl křest Ignatia syna Baltazara Otty z Ottenfeldu, (křtil jej sám děkan Herold a úkonu nezapsal). Ač u konsistoře vysvědčili o vykonaném křtu osobně děd pokřtěného a paní Alžběta z Blonensteinu rozená Jeníková z Gamsendorfu, musila táž paní jakož i jiní dva měšťané Brandýsští, Josef Ferdinand Hohenauer a Vojtěch Dieringer vydati o tom mimo to písemné svědectví a toto přísahou stvrditi (kterouž složili v ruce Jana Fricka, děkana kapitolního v r. 1734 — dne 24. prosince). Pak teprve bylo nařizeno staršímu kaplanu St. Boleslavskému Janu Václavovi Holubovi zápis křestní s obsahem protokolu vlepti v knihu matriční. — Taktéž při roce 1712 na str. 136 vsunut byl dodatečně zápis o vykonaném křtu Magdaleny dcery Mikuláše Votruby, když k rozkazu ordinariátu vysvědčili a přísahou potvrdili oba rodiče, že dítě jejich bylo skutečně pokřtěno. Mimo tyto uvedené a ještě dva jiné poklesky, jsou matriční zápisy sepsány správně.

Všimněme si nejdříve :

1. *křestních zápisů*. V rubrikách od sebe liniemi oddělených vepsány dny narození a křtu, jména křestní, pak jméno a příjmení otce, jeho stav a zaměstnání, jméno křestní a ponejvíce i rodové jméno matčino a přidáno po r. 1721 i udání jejich podanství aneb svvbody. V následující rubrice uvedena jsou jména kmotrů, z nichž první jako levans a ostatní jako svědkové. V poslední rubrice zapsáno jest jméno a příjmení kněze křtícího.

. Zdali jakýsi pořádek byl ustanoven pro dobu udělování křtu, nedá se ze zápisů uhodnouti, zdá se, že duchovenstvo hledělo přiměti otce, by co možná brzo po narození dítěte donášeti dali ku křtu sv.

Křtili obyčejně kaplani. Jen děkan Herold vymínil sobě jako výsadu křest dítek z rodin vznešenějších a když r. 1735 kaplan křtil dítě nájemci hospody děkanské, poznamenáno bylo k zápisu, že se tak stalo, ex speciali gratia Domini decani (str. 135.).

Křest uděloval se vesměs u všech dítek za každého počasí v kostele. A proto bylo vždy pečlivě zaznamenáno, když dítě musilo býti na rychlo doma pokřtěno, pro slabost, a to buď od ženy pomocné aneb i od duchovních, kteří byli na rychlo zavláni; pak ale zůstalo-li dítě na živu, ostatní obřady doplněny byly v kostele. Tak se stalo u dítěte Vojtěcha Kodydka r. 1690 (str. 31.) a 1717 (str. 135.) ve Lhotě u dítěte Jana Svobody.

Velmi ochotné vymoženo bylo křtem sv. dítkám rodičů v okolních osadách farních bydlícím, pakli tyto nemohli donésti dítě ku křtu do vlastního kostela farního (na př. do Kostelce pro roz-

vodnění Labe roku 1693 (str. 47.) a roku 1719 (str. 180.). Též z osady Předměřické pokřtěno bylo dítě nemocné, když farář nebyl doma (roku 1721 str. 221.).

Velmi zajímavé jsou poznámky v zápisech dětí nemanželských, jichž bylo dosti mnoho na onu dobu, dá se však vysvětliti umístěním stále posádky vojenské v obou sesterských městech Brandýse a St. Boleslavi. Bylo li známo o matce, že vede nemravný život, bylo o ní v matrice připsáno, že jest zmrhyně (1698 str. 32.) aneb meretrix (1690 str. 33.). I slovo kurva neostýchl se písař vepsati (1694 str. 50, 1699 str. 71.) Jednou dokonce připsáno — kurva — bestie turecká (unde? nemo scit) aneb bylo to zkratkami naznačeno (comm. m. W. = vulgiva) r. 1700 str. 77. aneb prostě poběhlíce.

U matek nemanželských dětí, pokleslých ze slabosti, poznamenáno toliko: Pater non est repertus, quia mater concepit et peperit ex fornicatione (1717 str. 169.). Jindy připsány poznámky rozmarné, jakých tehdaž lid užíval: že tatík se ztratil (1691 str. 38.) aneb otec prchl — ten tam (1699 str. 73.) aneb — Pater ignotus — Šel na klouzačku o sv. Janě a utopil se v louži za kamny (1711 str. 130.) aneb: Tatík šel na klouzačku o sv. Janě, padl a zabil se.

Při jednom (r. 1716 str. 163.) poznamenáno bylo sice Pater ivit ad sylvam — utopil se v louži, ale slova ta byla napotom škrtnuta a bylo poznamenáno: quae dixit, se habuisse maritum.

Falešné udání o dnu narození svého dítěte učinila jistá nemanželská matka, která jako přichozí porodila ve St. Boleslavi 31. prosince (1689 str. 24.). A tu přičiněna poznámka: — t. ne, verum; dicitur peperisse jam triduo ante. Ita narratur a mulieribus hinc. Paulo post baptismum est quaesita in Boleslavia, ipsa properavit Pragam; dicitur se esse Jiczinensem.

Velmi dojemný jest zápis křtu nemanželského dítěte jisté dívky, která pro hanbu utekla z domu otcovského, na cestě slehla a dítěte několik týdnů s sebou nosila až došla na své pouti do St. Boleslavi. V matrice o tom zaznamenáno: „dixit se esse Bechinensem: Infantem hunc decem septimanas sine baptismo occultabat et huc inde circumferebat; tandem hic infantem nondum baptizatum esse, cum efusione lacrymarum fassa est; immo etiam confessa et Sacro Synaxi refecta. — Byla to tedy pravá kajicnice, které Matka Boží na poutním místě vyprosila milost obrácení.

Dosti často se stalo, že i přichozí matky vdané porodily ve Staré Boleslavi jako poutnice a jen o jedné jest zaznamenáno, že se stala matkou o výročním trhu.

Tak roku 1718 připutovala do Boleslavi Ludmila Kalášková, manželka Vojtěcha Ignace Kalášky z Prahy (?) a porodila ve škole, kdež i křest byl vykonán „ob necessitate vacante obstetrice domina Anna Hrušová de Brundusiensi“ (sic). Roku 1708 (str. 115.) zaznamenán jest křest dítěte paní de R. vdovy po T. a připsáno „oriunda de Dresden, ad fidem catholicam conversa“.

U zápisu křtu nemanželského dítěte matky Doroty (příjmění chybi) poznamenáno: „Haec proles per subsequens matrimonium

est cohonestata.“ Avšak jméno otcovo nebylo vepsáno. (1715 str. 153.)

Obšírně zaznamenána jsou pokřtění dospělých židů : r. 1694 (str. 54.—55.).

První byl pokřtěn 23. dubna Šimon Smermocher z Prahy, při čemž jeho příjmení bylo změněno na „Aleš“ po proboštovi Alešovi, který mu byl kmotrem, a na křtu dána mu jména Václav Vojtěch Křest vykonal Bartoloměj Michael Zelenka, kanovník a děkan Brandejský, jako vikář. Dne 10. října pokřtěn byl na jméno Václav Eustach dospělý žid, rodilý ze Zbislavi, při čemž příjmení jeho Heršl změněno na Jelínek a celá řada úředníků panství Brandýského zapsána jest ku svědectví vykonaného křtu.

Dříve již r. 1691 (str. 36.) pokřtěn byl židovský mládenec 12letý Abraham Schramek, při čemž přítomni byli i jeho rodiče, kteří ale zůstali ve víře židovské.

Roku 1726 nalezen byl v lese hoch — dítě — které nemohlo udati, kdo je v lese zanechal a jak se jmenuje. I tento hoch byl pokřtěn — ovšem s podmínkou — jako dítě rodičů N. N.

Na konci křestních zápisů vepsána jest listina z r. 1734, kterou se prohlašují svobodnými dítky Baltazara Pušpauera, myslivce, podaného panství Brandýského z toho důvodu, že matka jejich Dorota, dcera Kryštofa Fišera, měšťana Pražského, ponechala sobě svobodu při vstoupení ve sňatek s podaným císařského statku.

Ku křestnímu záznamu z roku 1723 Pelikána Josefa připsána jest poznámka ze dne 26. března 1807. „Extractus baptismi propter aliquam hereditatem.

Důležitými pro statistiku a seznání životních poměrů obyvatelstva jsou uvedena jména kmotrů a svědků při křtu s udáním jejich zaměstnání, stavu a bydliště.

2. *Matrika zemřelých.* Od křtitelnice k rakvi jest mnohdy jen jediný krok. Někomu jako by se smrt vyhýbala do nejpozdnějšího věku, kdežto mladé, bujaré a vyspělé v nejlepším rozkvětu života podtíná ona náhle A podivné bývají příčiny smrti. Jednoho zdoluhavá nemoc umorí na lůžku, jiného těžká nehoda připraví o život náhle. Někdo umírá jako bohatec uprostřed nadbytku, jiný až do smrti zápasí s bídou a nedostatkem. Skvostné náhrobky hlásají bývalou světskou slávu mnohých, aby dlouho bylo na ně vzpomínáno, po jiných slehne se země za krátký čas a nikdo více nevzpomene na ně.

To vše hlásají zápisy matriční zemřelých ve všech starých matrikách. Totéž nalézáme i v matrice Staro-Boleslavské.

V Staré Boleslavi byly dva hřbitovy, jeden kolem sv. Václava, druhý za chrámem P. Marie (u sv. Benedikta). Mimo to ukládána byla těla mrtvých ve sklípcech zvláště tomu účelu zřízených pod podlahou kostela sv. Václava aneb ve kryptě pod kostelem Panny Marie.

Nejprve uvedeme jména zemřelých kněží jak světských tak i oněch z řádu Jesuitského.

Roku 1691 6. srpna přivezena byla z Prahy mrtvola P. Bedřicha Františka Alexia Čapka, kaplana Staro-Boleslavského, aby pohřbena byla v kryptě pod kostelem sv. Václava.

Tamtéž pohřben byl roku 1706 mladý ještě kaplan Staro-Boleslavský Matěj Studnička, který nenaleznuv v Praze léku proti své nemoci, dal se převézt zpět a zemřel ihned na to stár 34 let — po pětiletém kaplanování.

Roku 1698 28. dubna zemřel Jiří Smíšek, kaplan, působiv toliko čtvrt roku v Staré Boleslavi.

Za 7 let nato r. 1713 v době panujícího moru nakazil se při zaopatřování kaplan Václav Hvězda a zemřel dne 18. října jako obět svého povolání.

V kryptě kostela P. Marie pochováni byli: Roku 1695 20. května Jan Alexius Čapek decanus et praepositus capituli. — Roku 1701 31. ledna Václav Čapek, děkan v Polné, kanovník a administrator kapitolní. A roku 1723 Jan Zlatoustý Herold, pobýv jako děkan kapitulní v St. Boleslavi 18 let. Připsáno bylo k zápisu jediné významné slovo o něm: dignissimus.

Z Jesuitů zemřeli v Staré Boleslavi a pochováni v kryptě u Panny Marie: Roku 1684 P. Ondřej Lytonický, superior koleje. Roku 1703 27. ledna P. Johannes Letz, (zemřel náhle), roku 1712 15. srpna P. Karel Vaníček, superior v stáří 64 let a roku 1715. P. Jan Arnolf z koleje Jičinské (zemřel náhle jeda do Prahy).

Ze šlechty uvedeni jsou následující zemřelí:

Roku 1682 16. září ve skvostné cínové rakvi odpočívalo u hlavního oltáře (od něho zřízeného u P. Marie neb u sv. Václava?) mrtvé tělo hraběte Huberta Černína z Chudenic (zemřel 3. září). Po pontifikálním requiem — kdežto u postranních oltářů bylo slouženo 13 mší sv. — byla odvezena tělesná schránka zemřelého do Prahy a v mausoleum od něho zřízeném (kde?) na večer pochována. Pohřeb byl skvostný jako u císaře. V mausoleum hořelo 140 lamp a 2800 svící. Tak zaznamenáno jest v matrice.

Téhož roku přivezena byla do Boleslavi mrtvola paní Reginy z Gräfenberku a pohřbena ve skřípku u P. Marie. K ní přidružena byla mrtvá těla roku 1686 a 1687 zemřelých, otce Jana Weicharda z Herbersteinů a dcery jeho Marie Antonie a roku 1693 mrtvola hraběnky Alžběty z Bauerů rozené Herbersteinové.

Z ostatních zemřelých učiníme zmínku;

1. o osobách, které se dočkali vysokého věku: Byli to: roku 1691 zemřelý Matěj Cibulka (102 léta), Adam Metla (100 let). Tři ženy zemřely v 90 letech věku svého: 1727 Dorota Uzralá, Anna Libušská a Kateřina Prášilová.

2. Smrtí násilnou následkem nehod zemřeli:

Roku 1687 11. července zabit byl bleskem Tomáš Hekl, pekař, jda z Brandýsa v čas veliké bouřky, skryl se pod dubem, kde byl bleskem zasažen.

Roku 1699 24. června byl taktéž bleskem zabit Matěj Píša, 34letý sládek kapitolní. Když se ubíral domů v průvodu kaplana

Jana Volgera. O něm připsáno v matrice: *Erat vir pius, qui pridie apud confessionem erat et nulla die sacrum negligerat.*

V blízkosti řeky dá se usuzovati na utopence. A vskutku dočítáme se v matrikách Staro-Boleslavských o tomto způsobu smrti.

Roku 1686 9. června utopil se „synek“ Kateřiny Otumkovy, bezpochyby při koupání.

1695 19. května Martin syn pastýře Staro-Boleslavského nalezen byl utopený v Labi. Z poznámky u zápisu — *ex capitali morbo* — dá se souditi, že byl asi stížen padoucníci.

1711 27. března Joannes Paroubek Pragensis, submersus per infortunum. Mrtvola jeho nalezena byla teprve po třech týhodnech.

1718 v květnu utopil se mlynář a mrtvola jeho odplavena byla až k osadě Křenku.

1703 2. července utopila se v Labi tehdáž rozvodněném blíže kaple sv. Rocha Anna Vobořilová, příchozí poutnice ze vsi u Star. Kolína. V poznámce stojí dále: *Nescitur an sacramentis necessariis fuerat provisus, ex respectu tamen peregrinationis factae V. Bolesl. assumitur peregrisse sua devotione.*

Z četných případů úmrtí následkem jiných nehod jsou pozoruhodnějšími následující:

Roku 1683 zesnul v Pánu Václav, pánů páterů Jesuitů kuchář všemi svátostmi zaopatřený. K tomu však připsáno jest: Za příklad může sloužiti čeládce, která ráda času nočního cesty sobě do hospody hledá. Nebo tento nebožtík od svých kamarádů váben, když v noci napilý domů se neobyčejnou cestou navracoval, přes zeď spadl, pád tajil, až se v něm krev srazila a tudy sobě smrt způsobil. *Requiescat in pace. Alioquin bonus fuit et idcirco, qualis vita, finis ita — pie in Domino obiit.*

Roku 1690 18. srpna spadl Ondřej Svoboda, mládek v pivováře do lednice mezi led a na místě mrtvý nalezen.

1693 13. června upadl u mostu blíže celnice Václav Čech a zlomiv vaz, bez hlesu zemřel.

Podobnou smrtí zemřel 1700 v lednu Martin Tiferle, capitaneus in Houštka. Navraceje se z Prahy zastavil se v císařské hospodě a spadl se schodou a nepromluviv ani slova zemřel.

R. 1725 spadla s mostu silničního blíže kaple sv. Rocha Kateřina Wittnerova a byla ihned mrtva.

Jiné neštěstí stalo se na děkanství. Mašek Václav hloubil studnu a byl zasypán sřítivším se na něho pískem.

Roku 1686 zemřel náhle Matěj podruh v Křenku, vlezl prý mu do ucha škvor a umoril ho.

3. Celou řadu žen, zemřevších ihned po porodu uvádí matrika.

Zajímavý jest zápis úmrtí Magdaleny, ženy Martina Dršaty ze Dršic r. 1692. Táž dne 15. prosince 24 dní po porodu spěchala k úvodu do Staré Boleslavi v třeskuté zimě a na cestě upadla náhle zemřevši.

Více jak 30 případů náhlých úmrtí uvádí matrika se zajímavými poznámkami a to osob po většině mladšího věku.

4. Značný jest i počet zemřelých žebráků, kteří ovšem z blízka i z dále táhli se k poutnímu místu, zvláště v čas poutí, aby sobě na živobytí vyžebřali. Některým z nich dovolen i delší pobyt k tomu účelu.

O jedné z těchto žebraček vypravuje matrika v zápisech roku 1705, že přišla z Jičína a zemřela náhle pod loubím císařské hospody dne 3. července, tedy právě po svátku Navštívení P. Marie.

V roce 1694 zemřelo ve Staré Boleslavi 6 žebráků a roku 1707 pět.

Mezi stálými žebráky byl i Henricus Nogl, 70letý zemřelý, r. 1702, quondam praeclarus cocus praepositi. Proč o něj ve starší jinak nebylo postaráno, neudává se, avšak vina byla asi na něm samém.

Roku 1709 zemřel Martin žebrák v stáří 70 roků, který dlouhá léta sloužil u vojska. V Staré Boleslavi živil se 4 léta žebratou.

U dospělých zemřelých bylo vždy přesně zaznamenáno zaopatření jich svatými svátostmi. Kde se to nestalo, bývá udána i příčina toho, obyčejně nedbalost aneb náhlé zhoršení nemoci, jejíž tíži domácí podceňovali. — Tak tomu bylo u Alžběty Dočkalové 1707 a Doroty Ruelschové — u níž připsáno — casu suffocata.

Poutnice děvče 17leté ze Zelené Hory neznámého jména, rozstonala se ve St. Boleslavi a ulehla těžce unavená pod oblouk místní silnice vedoucí z Brandýsa do St. Boleslavi. Tam byla záhy nalezena a rozpoznán v čas její kritický stav a zavolán byl k ní duchovní, který ji na tomže místě pod mostem včas ještě posloužil svatými svátostmi.

Roku 1713 zuřil v Čechách hlízový mor. Nákaza zanešena přichozími i do St. Boleslavi, kde zemřelých toho roku zaznamenáno jest 46 a mezi nimi nalézal se i kaplan Václav Hvězda. — Dle všeho ale zemřelo ve St. Boleslavi morem i více osob, již jména v matrice nebyla poznamenána,

Porovnáme-li totiž počet zanešených zemřelých v jiných létech (na př. 1697 zaznamenáno 11 úmrtí, 1698 15 případů) s počtem křtů narozených dětí, uvážíme-li že v roce 1697 od 19. ledna do 3. srpna není zanešen ani jediný případ úmrtí, docházíme k závěrku, že matrika zemřelých nebyla tak pečlivě vedena jako matrika narozených a oddaných.

3. *Matrika oddaných.* I v tomto oddílu matričním jsou zápisy vepsány v rubrikách obsahujících datum sňatku, jména snoubenců, a svědků a jméno oddávajícího duchovního 1682—1729.

Počet sňatků farníků v St. Boleslavi v jednotlivých letech uzavřených odpovídá přibližnému dohadu počtu obyvatelstva. Počet ten ale značně rozmnožen byl sňatky snoubenců z cizích a namnoze vzdálených farností, což nejlepším jest svědectvím pro úctu k posvátnému místu poutnímu jakým byla Stará Boleslav pro celé království české. Napočítáno bylo mezi výše psanými roky 91 cizích sňatků. Z Prahy připutovalo 50 párů snoubenců a z ostatních míst v Čechách 41 a sice: z Boleslavi Mladé 7, Bydžova Nového 1, Čechelic 1, Čáslavi 1, Dobřichovic 1, Doubravčic 1, Drahobudic 1,

Hory Kutné 1, Hostiného 1, Chrudimi 1, Jičína 1, Kolín. Nov. 1, Koloděj 1, Kostelce nad Černými Lesy 2, Loučimi 2, Loukova 1, Lysé nad Labem 1, Lípy České 1, Malešova 1, Mýta Vysokého 1, Nymburka 1, Pardubic 4, Plzně 2, Polné 1, Smidar 1, Štětí 1, Studence 1, Turnova 1, Vinoře 1 = 41.

Šlechtických sňatků uzavřeno ve St. Boleslavi 23, z nichž pamětihodné byly následující:

1686 29. července slavil sňatek Jan Kryštof rytíř z Malovic s hraběnkou Voračickou z Paběnic

1689 31. ledna František Ignác Wratislav z Mitrovic s Marií Viktorií hraběnkou ze Schoenfeldu

1690 6. července Jiří Adam hrabě z Gaschteinu s Marií Isabelou hraběnkou z Trautmannsdorfu. Oddával je sám arcibiskup hrabě Waldštýn.

1690 26. listopadu Oktavián Ladislav hrabě z Waldštýnů s Marií Filipinou hraběnkou Buquoy z Lonquevalů.

1695 30. května Bedřich svob. pán z Globitzů s Marií Kateřinou hraběnkou z Verdungů.

1698 Mikuláš Straka z Nedabylic s Alžbětou Mladotovou ze Solopisk.

Též jeden z pražských universitních profesorů dal požehnati svému sňatku na poutním místě.

1692 MUDr. Castiris Josef, jehož nevěsta byla Veronika Františka Bukovská z Prahy.

Ostatní ženichové byli ponejvíce pražští měšťané aneb úředníci panství šlechtických.

Mezi měšťany jest pamětihodný sňatek pražského impressora známého Jiřího Labouna, která roku 1694 10. června podruhé jako vdovec se ženil s Magdalenou Černou. Též dva ze služebnictva arcibiskupského vzpomněli sobě na Starvu Boleslav při uzavření svých sňatků. Pamětihodný jest též následující zápis tragického sňatku: Anno 1683 mense Septembri copulatata fuit virgo pupilla post pie defunctum Dominum Fridericum Friedentels olim Pragae celeberrimum chirurgum, quae sub tutela fuit consultissimi domini Mank, senatoris Vetero Pragensis, cum quodam, qui se pro quodam Hofmagisterio venditabat, interea propter sua demerita aliquot annis ante, infamiter ex Nova civitate expeditus et fuit agnitus et miseram puellam seduxit, ita ut nemo sciat usque in hodiernam diem.

Jiný zajímavý zápis sňatku jest z r. 1682 21. listopadu, kdy byl oddán Matěj žebrák 70letý s Ludmilou vdovou po Janu Stolovi, žebračkou. Koněčně u zápisu sňatků z roku 1699 8. ledna Matěje Hrdličky z Prah-II. s Reginu Ditrovou, dcerou císařského zahradníka stojí poznamenáno: „non solvit, nebulo, nec gratias egit — pudor Pragensis“. Též nezaplatil od sňatku Jan Polster, takže pisat záznamu napsal do matriky; nihil solvit, nec gratias egit. Zároveň připsal hrozbu: si qui petierit testimonium, attrahatur ad solvendum. Chybný zápis sňatku Kwilkova, kde scházejí jména svědků, omlouvá kaplan Pitřinec: „post copulationem statim abisse et ad huc non potuisse notari testes“.

Přestupy na víru katolickou zaznamenány jsou na několika listech na konci knihy a jsou to cizinci ponejvíce ze Saska přišlí aneb usazení na čas v Čechách. Je jich toliko 9, pět mužů a čtyry ženy. 1701 Jiří Vende s manželkou Annou z Lužice. Tobiáš Iserth ze Saska. — 1703 Dorota manželka kapitána vojenského Bedřicha Vidimusa. — 1705 Jan Knepfler z Koburku. 1717 Jiří Vong ze Sas. — 1728 Anna Kateřina Jandušová rozená Kolbová, manželka Jakuba Jandúše z Gramwinklu v Sasích, oddaná po protestantsku v Naumburgu roku 1715. — 1746 děvečka Barbora, dcera Jiřího Gartnera ze Slezka. — 1750 Karel Jiří Staudnitz z Jeny v Sasku.

Tolik o zápisech matriky oné. A co pak z ní dá se vyčísti pro místní dějepis? Nemnoho sice, ale předce dosti důležité okolnosti.

1. Poznáváme počet a jména duchovních, kteří v St. Boleslavě působili. V roce 1682 proboštem a kapitulním děkanem a tudíž jediným reprezentantem kapituly a správcem farní osady, ku které přifařeny byly Krenek, Lhota a r. 1691 i Dřisy, byl Alexius Čapek. Ostatní hodnostáři kapitulní sídlili jinde a nepoživali žádných prebend, ježto příjmy kapitolní sotva stačily pro jednoho. Byli to čestní kanovníci, bez jistých povinností duchovních při kapitolním chrámu sv. Václava. — Děkan kapitulní a zároveň i probošt vykonával funkce farní s několika kaplany. Řada jejich dá se dobře sledovati ze zápisů matičních, jako vůbec i změny osob duchovních. Tak r. 1682 byli ve Staré Boleslavi kaplany, Smahel Samuel a Vilém Václav; roku 1684 Radnický Rudolf a Haugwitz Vilém, Boček Karel; r. 1685 Reinwetter Prokop, r. 1687 Joannides Tomáš, Pleschner Václav, Blovský Fabián; 1689 Hubáček Ant., Květoň z Rosenwaldu, Mašek Jan Bedřich, Schmied Leopold (Augustinián). Mimo ně nalézáme jako křtitele Čapka Bedřicha (příbuzného asi proboštova), Nohejla Václava a Václava Čapka, který je označen jako děkan v Polné a kanovník St. Boleslavský. R. 1691 byl ustanoven kaplanem Pyřinec Jan; 1692 Fiala František, Hamza Samuel; 1694 Šatauer Jan, Müller Václav; 1695 Kubiček Tobiáš, Suchánek Karel; 1696 Matyades Vojtěch. V roce tomto nalézáme poznámky (na str. 59) o tom, že křtil P. Michael Benz, t. č. administrator nejd. p. Frant. Ferd. Rumela z Chřentče biskupa Tinienského, probošta a děkana Boleslavského. Roku 1697 byl ustanoven za kaplana Folge Jan a 1698 Smíšek Jiří. — Při roce 1699 označen Tobiáš Kubiček, jako sídelní kanovník. Kaplanem stal se Jahoda Jan; 1700 Holan Matěj, 1701 Chřepický Zdenko; 1702 Fischer Václav, Studnička Matěj; 1703 Stein Kryštof; 1704 Kletečka Jan, Jindra Václav; 1706 Neureuter Jan Václav; 1707 Hubatius Chrysostom, Vulterýn Josef, Mašner Jan; 1708 Chládek Fabián, Kratochvíle Jan, Studnička Kašpar; 1709 Tichý Karel.

Roku 1709 stal se děkanem kapitolním Jan Chrysostom Herold ze Stoda. — 1710 stal se kaplanem Illing Frant. Vodička Maxmilián. — 1711 Neupauer Karel — 1712 Suštič Antonín.

Při roce 1712 jest poznámka že Frant. Udalney Illing stal se capellanus senior a kaplany že se stali r. 1717 Hvězda Václav, de Schack Frant., Ruzynka Václav. Tento poslední zastával místo kaplanské prozatímne po zemřelém na mor Václavovi Hvězdovi

18. října. Dne 5. října 1713 křtil ještě Václav Hvězda, avšak při zápisu ku jménu jeho připsáno: prima et ultima vice — (Requiem). Na místo Hvězdovo jmenován byl kaplanem Pekárek Václav; 1714 Mikuláš Kolbe; 1715 Steidl Jan; 1716 Oliva Jan, Rafael Václav. (Při posledním jeho křtu jest k jeho jménu připojena poznámka: admodum reverendus ac praececellens capellanus). Roku 1719 byl kaplanem Hořinský Josef; 1721 Stephelin Jan, Dvořák Jan; 1722 Horlas Frant.; 1723 Hájek Josef (připsáno: administrator loci po úmrtí Jana Herolda, děkana); 1723 Ludeger Frant.; 1724 Pelikán Frant.; 1725 Knechtl Jan; Molinari Karel; 1727 Wirth Frant.; 1728 Janko Ignác, Brežanský Josef; 1729 Holub Václav.

Jak vidno z tohoto seznamu, střídali se kaplani Staro-Boleslavští velmi často z příčin nesnadno vysvětlitelných (snad pro velmi četné a namahavé práce ve zpovědnici a na kazatelně při návalu poutníků v letní době, ač vydatně vypomáhali kněží z řádu Jesuitského ustanovení při kostele P. Marie). (Dokončení.)

Zádušní počet kostela Volenického u Strakonic.

L. P. 1635 dne 23. novembris, držán jest první počet kostelní ve farním domě ode mne Jana Markvartice Koce z Dobrše, ten čas poručníka na Vohrazenici a kollatora chrámu Páně Volenického, u přítomnosti uroz. a stat. rytíře p. Petra Mikuláše Malovce z Malovic a na Tažovicích a dvojicetihodného kněze Ondřeje Germana Pardubského, ten čas faráře Volenického*) a všech kostelníků k tomu záduší náležejících.

Též poněvadž soldati švédští z téhož chrámu Božího všechny mimo jeden kalich, který zůstal, pobrali, takže se lidem z čeho ahluci dávat neměla, koupen koflíček pro podávání, lidem ablucí, 14 lotů váží, dáno za každý lot po jedné kopě; něco peněz z almužny za ně dáno a ostatek jsem peněz těchto kostelních na zaplacení téhož koflíčka 9 kop 40 kr. přidal a tak všeho tohoto vydání učinil v jedné summě 50 kop 37 kr. Téhož léta 1636 koupena na podláždění chrámu Božího, v kterémž místa celého od kopání hrobů nebylo, cihel 1600, vápna 12 strychů, a prken na oprávkou před oltář stupňů 12, něco železných hřebů na přibití týchž prken, Vlachům od dláždění, tesaři od tesání dubovýho práhu do kůru a přibíjení těch prken k stupňům před voltáře, vydáno za všechno peněz 25 kop 35 kr.

Za stolice klekací v kostele. I poněvadž v témž chrámu Božím stolic klekacích žádných nebylo, koupeno na ně prken z vejrunku, Zeman, krčmář z Dobrše, též prken v dluhu svým penězích dal, též almárku se šranky novou do kaple k věšení ornátů, polici na knihy, na kruchtu kancelář pro kantory neb žáky, dvěře nové kostelní nebo od soldatův nepřátelských staré dvěře potlučené byly, vydáno rozdílně na ty věci od léta 1636 až do léta 1641 peněz kostelních, za prkna, klíž, hřeb prkenný, od díla truhláři těch stolic, jmenovitě 45 kop 6 kr.

Na školu nově vystavenou. Poněvadž žádné školy pro kantora a učení dětí tu při témž záduší nebylo, dal jsem školu na místě zádušním postaviti, ke kteréž škole žádný pán a držitel vsi Volenic nyní i na časy

*) Byl zde od 1635—1641.

budoucí žádného dědičného práva nemá a mítí nemůže, protože na zádušním místě jest.

Dále pak kdykoliv kantor aneb správce školní byl by přijat do školy Volenické, aueb že by se měl zase pryč dát, tehdy s vědomím p. kollatora má se to vše státi, z té příčiny všichni lidé na tom místě školním zrozené, zádušní poddaní zůstávají mají, ale se do konce s povolením p. kollatora osvoboditi mají a žádným jiným krom nynějším i budoucím, předně kollatorem a potom p. farářem, též kantor se spravovati nemá. A každý p. kollator téhož záduší Volenického nad kantorem ochra-
nou raku držeti bude. Na kteroužto školu mimo těch, co do pytlíčku z almužny vybralo a na ní obráceno bylo, vydáno peněz kostelních za dříví, železo, šindel, hřeb šindelní, kámen, neb se na podezdění té školy koupil, tesaři, lepiči, zedníku od díla, v jedné summě 11 kop 42 kr.

Od oprávek. L. 1636 až do l. 1641 vydáno za šindel, hřeb šindelní pro oprávkou fary a věže, hranice krovu kostelního, od spravování skel na faře, za olovo a kolečka, za nový zámek ke dveřím kaple, od oprávkou zámku u dveří kostelních a druhého opraveného zámku u dveří k věži, za nové klíče ode všeho v summě 31 kop 23 kr.

Summa summarum vydáno všech peněz kostelních od léta 1635 od 28. 9bris až do léta 1641 25. 8bris v jedné summě 188 kop 49 kr.

A tak rovnaje příjem proti vydání, zůstává za mnou Janem Markvartem peněz vyznamenané 25 kop 29 kr.

Půjčených peněz zádušních, poněvadž při tomto počtu žádný na staré dluhy nic nedal, zůstává dluhu zádušního na statku Vohrazenickém, co nebožtík p. Jar. Kryštof Koc byl se vydlužil, jmenovitě též ouroky zadržalé, zůstává 100 kop.

Item. Všichni poddaní k Vohrazenici náležející, Voleničtí a Vohrazeničtí co se předešlého byli vydlužili, jmenovitě zůstávají přece k záduší Volenickému dlužní 30 kop.

Ve vsi Dobříši, Jakub Zeman na krémě zůstává ještě mimo čtyry vejrunky předešle položené, dluhu kostelního jmenovitě 166 kop.

J. P. Hille.

Posudky.

Dr. Hugo Richter: *Slovanské kapitoly z české historie. I. Význam slovanské liturgie v době zřízení biskupství Pražského. II. Slovo k otázce Cyrillo-Methodějské.* 1922. R. Promberger v Olomouci. Str. 31. Cena 26 K.

Spisovatel je advokátem v Praze-Žižkově a dříve v Lipniku a v Olomouci zabýval se otázkami historickými. Výsledkem tohoto studia je dílo právě rozesílané v 500 výtiscích jen na objednávku.

Spisovatel Dr. Hugo Richter ukázal v tomto spisku podrobnou znalost příslušných pramenů i hlavní literatury sem spadající. Ovšem nelze vždy souhlasiti s jeho vývody. Nesmíme zapominati, že prameny naše jsou příliš neúplné a nepodávají nám přímé zprávy podrobné na otázky, jež povstávají při hlubším bádání. Již pojem liturgie slovanské je označen nejasně, poněvadž liturgie čili obřad je dvoji, západní nebo římský a východní, což v terminu liturgie slovanské není vytčeno, poněvadž tu jde jen o jazyk staroslověnský při obřadech těch. Jsem toho názoru, že v Čechách skutečně byl zaveden obřad východní, jak jsem ukázal ve Sv. Lidmile 1919 52, jako na všech místech, kde dříve před příchodem sv. Metoda nebylo obřadu západního. Nesprávný je názor na rozdíl obřadu západního a východního, jak jej líčí autor na str. 26—29, jakoby obřad

západní byl dogmatický, vylučoval spoluúčastenství věřící slovanské obce, kdežto v obřadu řeckém převládala myšlenka historicko-dramatická. Mše sv. má jediný původ a zachovala podstatné rysy a úpravu v obou obřadech, oba jsou dogmaticky dle výkladu bohoslovců té doby oběti, kterou přináší kněz i lid zároveň; věřící měli účastniti se právě tak na západě tohoto úkonu, jako na východě, odpovídajíc, třeba v obřadu západním při tvaru zkráceném byly části tyto poněkud omezeny. Části které nyní zpívá chor v zastoupení věřících, byly zpívány původně lidem a jen neznalost latiny způsobila, že zpěváci nastoupili na místo věřících. Ovšem účast lidu byla poněkud stížena, když postupem času se na západě vytvořilo množství formulářů, kdežto na východě zůstal formulář jeden. Avšak i zde na východě lid nemohl vždy účastniti se zpěvu při částech proměnlivých. Co vykládá spisovatel o myšlence historicko-dramatické v obřadu řeckém, to je také i v obřadu římském. Působilo mnoho asi na spisovatele, že použil také spisů protestantských, v nichž obřad římský je nesprávně líčen.

Spisovatel má dle staršího názoru rotundy (35) za původní stavby chrámové v Čechách a na Moravě vlivem východním zbudované, kdežto správnějším jest domnívati se, že první stavby chrámové zvl. na Levém Hradci byly dřevěné, na jejich místo dosti záhy nastoupily pak rotundy, které dle způsobu úpravy zdíva jsou pozdější. První okrouhlý kostel v Čechách dle svědectví Kosmova byla rotunda sv. Víta na hradě Pražském za sv. Václava začatá k podobnosti chrámu římského (Sv. Lidmila 47). Zdivo s malbou — dílo římské (opus romanum) — začíná právě v době sv. Václava při stavbě hradu ve St. Boleslavi. Co se týče Kosmy, nutno uvést proti výroku spisovatelovu na str. 8. že narození Strachkvasa není holým výmyslem jeho ani že Pekař těmito slovy to neřekl, nýbrž Pekař tvrdí jen, že Kosmas přejal tu legendu tedy pověst nebo si ji vymyslí sám (133). Jsem přesvědčen, že není to výmyslem Kosmovým, nýbrž jde o pověst starší.

List papeže Jana XIII. u Kosmy se nalézající je padělkem, co se týče formy, kterou mu Kosmas dal, ale tím se nepopírá, že obsah jeho je správný. Máme dosti takových padělků, které přece v podstatě nám líčí zprávy, jimž historičnosti nelze upírati.

Rovněž co se týče volby biskupů v Praze, nemohu se spisovatelem souhlasiti. Již Kosmas a zprávu jeho Dr. Richter sám hájí, tvrdí, že kníže měl zvoliti biskupa sám (unum pociorem totius Ecclesiae ad placitum eligas in hoc opus clericum), tedy volba je u knížete, u duchovenstva a věřících je pouze placitum. Svobodná volba biskupů v zemích severních (Uhry) byla skoro neznámá a dějiny české jsou dokladem toho. Právě onen případ u Dobenina, kde Vratislav chtěl ustanoviti Lance a šlechta odporovala, svědčí že se uznává vůle knížecí totiž vůle Břetislava I., jenž určil Jaromíra za biskupa Pražského. Právě při tomto výjevu, je vůle knížecí rozhodující. Ostatně kníže Český obdržel v biskupu Pražském vlastně souřadného manna říše římské, jenž byl uveden v úřad svůj investiturou jako kníže česká, což divu, že chtěl si pojistiti vliv rozhodující na volbu.

Vliv opposice národní na volbu biskupa prvního je ve spisu příliš nadsazen; obřady s jazykem staroslověnským se tehdy v Čechách vyskytovaly příliš řídko, poněvadž nebylo prostě dorostu slovanského, který by byl mohl vstoupiti na místa zemřelých. Překvapuje, že spisovatel sv. Vojtěcha ani jednou jako světce neoznačuje ano (str. 92) tvrdí docela, že se (Vojtěch) se svou rodnou zemí, svým národem a jeho tradicemi rozešel nadobro. Prameny nám líčí sv. Vojtěcha poněkud jinak a Vršovci nebyli celým národem. Postřižiny jsou zvykem obecným a ne pouze slovanským, také římská církev zná podobný obřad a formule se jmény Konstantina a Heleny dostala se do pramenu historického z dohadu.

Cesta sv. Metoděje do Carigradu byla odůvodněna nejspíše, jak jsem ukázal (Sv. Lidmila 61) snahou, aby Gorazd byl konsekrován za biskupa, ovšem ne od Fotia, který r. 881 byl papežem Janem VIII. vyloučen z církve, nýbrž od pravověrných biskupů stoupenců dřívějšího sv. Ignatia.

Dílo Dr. Hugona Richtra je psáno zajímavě a doporučuje se těm, kteří se zajímají o dějiny našeho národa.

Dr. Fr. Stejskal.